

Η ΑΛΗΘΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ

Έκθεση Κ.Κ.Ε.
Πόρισμα ΤΣΕΒΑ
και πολλά άλλα
Επίσημα Στοιχεία

Per ottenere
capelli meravigliosi ci vuole
l'azione combinata
Shampoo - Creme Rinse
di Breck

Levate anzitutto i capelli con lo SHAMPOO BRECK,
usando il tipo specifico per i vostri capelli.
Dopo il risciacquo, diluite un cucchiaino di
CREME RINSE in una tazza di acqua tiepida e
versate sui capelli massaggiando, quindi asciugate.
CREME RINSE renderà subito docili ai pettini
anche i capelli più ribelli e li farà lisci, morbidi,
lucenti. Se i capelli sono fini, anziché il
CREME RINSE usate il CREME RINSE WITH BODY
che, in più, dà "corpo" ai capelli.

Beautiful air
BRECK

Concessionario per l'Italia: S.I.A.P.E.A. S.p.A. - San Giuliano Milanese

ΕΣΥ ΠΟΥ ΕΖΗΣΕΣ ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΚΑΙ ΕΣΥ ΠΟΥ ΉΣΟΥΝ ΑΓΕΝΝΗΤΟΣ

Εσύ που τότε ήσουν αγέννητος ή σε ηλικία που δεν μπορούσες να εκτίμησης τα γεγονότα, μάθε τα παρακάτω και σκέψου πάνω σ' αυτά. Σκέψου και συ που έζησες τα γεγονότα των ημερών εκείνων, ξέρεις την αλήθεια, αλλά τρέχεις τώρα με τα πάνω και τις ντουντούκες και δέχεσαι όλες τις ψευτιές και τα καραγκιοζιλίκια, για να μην πουν πως δεν είσαι «προοδευτικός» και «δημοκράτης».

Το Νοέμβριο του 1973, υπήρχε μια Κυβέρνηση που είχε πάρει την εξουσία πριν 61/2 χρόνια. ΤΩΡΑ, διάφοροι από εκείνους που έκαναν τότε «τούμπες» και την προσκύναγαν - για να πάρουν μια θεσούλα - λένε πως η Κυβέρνηση εκείνη «δεν ήταν νόμιμη».

Πώς δεν ήταν όμως, όταν, ΣΗΜΕΡΑ, εφαρμόζονται όλοι οι νόμοι της και τηρούνται οι διεθνείς συνθήκες που είχε υπογράψει; Πήγαινε μια μέρα στην Βουλή και ρώτα όλους τους βουλευτές να σου πουν τι δουλειά έκαναν στο διάστημα '67-73, τι βαθμούς πήραν (αν ήταν υπάλληλοι, αξιωματικοί κ.λπ.), τι περιουσία απόκτησαν κ.λπ., κ.λπ. και μετά πήγαινε στην Εθνική Βιβλιοθήκη να διαβάσεις τις εφημερίδες (ΟΛΕΣ) της εποχής εκείνης. Θα διδαχτείς, πολλά και θα σιχαθείς περισσότερο και πολλούς.

Οι κάπηλοι του «Πολυτεχνείου» λένε φοβερά και τρομερά πράγματα, αλλά δεν είναι αλήθεια πως όλος ο κόσμος ήταν εναντίον των Συνταγματαρχών, ούτε ότι η πλειοψηφία των φοιτητών είχε αναπτύξει αξιοσημείωτη αντιδικτατορική δράση, ούτε - πολύ περισσότερο - ότι οι πολίτες επαναστάτησαν! Αυτά όλα είναι ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ που πλάστηκαν μεταγενέστερα και, αν θες, ρώτα τους γονείς σου - αν δεν είναι φανατισμένοι κι αν δεν έχουν χάσει το λογικό τους - να σου πουν την αλήθεια. (Στα δάχτυλα του μισού χεριού μετριούνται εκείνοι που θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν αντιστασιακοί χωρίς εισαγωγικά).

Το Νοέμβριο του 73, μπήκαν στο Πολυτεχνείο μερικοί αναρχικοί, όπως μπήκαν και τον Νοέμβριο του '85 και μπαίνουν κάθε Νοέμβριο - και καταστρέφουν κτίρια, λεηλατούν κ.λπ. - οι οποίοι ΚΑΤΑΔΙΚΑΖΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΟΛΑ ΤΑ ΚΟΜΜΑΤΑ. Η διαφορά μεταξύ 73 και τώρα είναι στο ότι, τότε, επειδή το καθεστώς ήταν Δικτατορικό, δείλιασε να τους διάλυση - για να μην το πουν δικτατορία! - ενώ μετέπειτα το Δημοκρατικό Καθεστώς τους διαλύει με βία ΚΑΙ ΠΟΛΥ ΚΑΛΑ ΚΑΝΕΙ.

Η αδεξιότητα και ο πολιτικάντικος ΚΑΙΡΟΣΚΟΠΙΣΜΟΣ του τότε (1973) Πρωθυπουργού Μαρκεζίνη (που ήθελε να εκμεταλλευτή τα γεγονότα για να κερδίση τις εκλογές που θα έκανε) επέτρεψαν την συγκέντρωση στον χώρο των νέων που ακούγοντας τον ραδιοσταθμό του «Πολυτεχνείου» ενθουσιάζονταν από τα συνθήματα του, όπως ενθουσιάζονται πάντα οι νέοι. Και οι νέοι αυτοί - παρακινημένοι από τους αναρχικούς - άρχισαν να επιτίθενται σε υπουργεία, Δημόσιους Οργανισμούς, καταστήματα κ.λπ.

Το Στρατιωτικό Καθεστώς είχε επτά, κοντά, χρόνια στην Αρχή και ήταν ΥΠΕΥΘΥΝΟ για την ασφάλεια του Έθνους και των πολιτών. Επειδή, τελικά, μαζεύτηκαν μερικές χιλιάδες οικοδόμοι, γεωργοί, εργάτες, υπάλληλοι, φοιτητές κ.λπ. (άλλο αν τώρα μιλάνε μόνο για φοιτητές, για να έχει ρομαντική χροιά το παραμύθι), θα έπρεπε να εγκαταλείψει την εξουσία;

Κάθε χρόνο μιλάνε για νεκρούς, με ψεύτικους αριθμούς και ψεύτικα ονόματα.

Υπάρχουν, βέβαια, νεκροί των ημερών εκείνων, αλλά δεν σου λέει τίποτα το ότι οι περισσότεροι χτυπήθηκαν σε επιθέσεις που έγιναν για να καταληφθούν το υπουργείο Δημ. Τάξεως και ο ΟΤΕ, ενώ οι υπόλοιποι χτυπήθηκαν από «αδέσποτες» στα σπίτια τους ή σε περιοχές άσχετες με το Πολυτεχνείο; Κανένας δεν σκοτώθηκε μέσα στο Πολυτεχνείο.

Λένε πολλοί: «Δεν έχει σημασία, νεκροί είναι». Νεκροί, αλλά το ίδιο είναι να ακούς πως «πάτησαν τα τανκς τους φοιτητές μέσα στο Πολυτεχνείο» - όπως λένε οι παραμυθάδες - και το ίδιο να σκοτώνονται ΜΗ φοιτητές - μέχρι και δύο αλλοδαποί! - σε επιθέσεις εναντίον Κρατικών Υπηρεσιών ή να τραυματίζονται άλλοι την ώρα που σπάνε βιτρίνες και κλέβουν ρούχα, τηλεοράσεις κ.λπ., από το κατάστημα του πατέρα σου ή του οποιουδήποτε πολίτη; Ξέρεις πόσοι φοράνε ακόμα από εκείνα τα κλεψιμείκα και πόσοι βλέπουν σε τότε αρπαγμένες τηλεοράσεις, τα τωρινά πανηγύρια και γελάνε;

Είναι λίγος ο χώρος για πλήρη εξιστόρηση, αλλά σου υπενθυμίζουμε πως το «Πολυτεχνείο» δημιουργήθηκε όταν η Δικτατορία παρέδωσε σε πολιτικούς (Μαρκεζίνη) την εξουσία και ότι μετά τις τραγικές εκείνες ημέρες (17 Νοεμβρίου) δεν ήρθε η Δημοκρατία - όπως λένε στα παιδάκια μας οι παραμυθάδες - αλλά ο σκληρός δικτάτορας Ιωαννίδης (25 Νοεμβρίου), ο οποίος έμεινε ΧΩΡΙΣ ΝΑ ΚΑΝΗ ΚΑΝΕΝΑΣ ΟΥΤΕ ΚΙΧ, μέχρι τον Ιούλιο του 1974 που τον «έφαγε» η προδοσία Καραμανλή - Μακάριου στην Κύπρο.

Τούτο το βιβλίο είναι ένα μικρό «αφιέρωμα» στην αλήθεια, με επίσημα στοιχεία, μήπως και καταλάβης κάτι. Πριν τρέξεις δε - με τις ντουντούκες και τα πάνω «για τα κακόμοιρα τα παιδάκια που τα πάτησαν τα τανκς» -, διάβασε το καλά, ρώτα ΤΟΥΣ ΓΟΝΕΙΣ ΣΟΥ να σου πουν την αλήθεια και ρίξε μια ματιά στις εφημερίδες της εποχής.

ΤΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ ΤΟΥ ΠΑΡΑΜΥΘΙΟΥ ΜΕ ΤΗΝ ΠΡΩΤΟΗΡΩΙΔΑ ΗΛΕΝΙΑ

Με τα τόσα ψέματα που κυκλοφόρησαν και κυκλοφορούν γύρω από το «Πολυτεχνείο», κοντεύει να χάσει την αίγλη της η Ηλένια Ασημακοπούλου, το «ωραιότερο» ψέμα της περιπτώσεως.

Η «θλιβερή» ιστορία της Ηλένιας - για όσους δεν την ξέρουν ή δεν τη θυμούνται - έχει έτσι: Την πρώτη επέτειο του «Πολυτεχνείου», το 1974, ανάμεσα στα λουλούδια και τις φωτογραφίες υπαρκτών και ανύπαρκτων «νεκρών» (σύγχρονων και παλαιότερων, μια και είχαν βάλει φωτογραφίες σκοτωμένων του 1944, του 1950 κ.λπ.) που γέμισαν το πολύπαθος κτίριο, τις μάντρες, τις αυλές και τα κάγκελα του, ήταν και το σκίτσο μιας ωραιότατης κοπέλλας. Δίπλα του, στο ίδιο κάγκελο - που έμεινε στην «ιστορία» σαν «Της Ηλένιας το κάγκελο» - υπήρχε ένα σημείωμα με τα εξής δακρύβρεχτα:

«Την λένε Ηλένια Ασημακοπούλου. Είναι το κορίτσι μου. Χάθηκε το βράδυ της σφαγής. Κανένας δεν την ξανάδε. Πήγα σπίτι της αλλά έχουν χαθεί και οι γονείς της. Όποιος ξέρει για το μαρτυρικό τέλος της ας με πληροφορήσει».

Το «δράμα» το πήραν οι εφημερίδες, μία από αυτές, δε - η «Αυγή» - έγραψε, κατά λέξη, τα εξής κάτω από το σπαραξικάρδιο τίτλο: ΤΙ ΑΠΟΓΙΝΕ Η ΗΛΕΝΙΑ ΜΟΥ; Η ΤΡΑΓΩΔΙΑ ΕΝΟΣ ΑΓΟΡΙΟΥ ΠΟΥ ΨΑΧΝΕΙ ΑΚΟΜΑ ΓΙΑ ΤΟ ΔΟΛΟΦΟΝΗΜΕΝΟ ΚΟΡΙΤΣΙ ΤΟΥ και τον υπότιτλο: «Ηλένια Ασημακοπούλου. Χτυπήθηκε στις 17 Νοέμβρη στη Στουρνάρα από σφαίρα. Τι απόγινε», λέει:

«Το σκίτσο της μικρής κοπέλλας με το τραγικό ερώτημα κρεμόταν από τα κλαδιά της ελίτσας που φυτεύθηκε στο χώρο του Πολυτεχνείου. Αργότερα τοποθετήθηκε κι αλλού, κι αλλού, ανάμεσα στα λουλούδια. Με το ίδιο πάντα ερώτημα: «Τι απόγινε;».

Αυτό είναι το σκίτσο που «ράγισε καρδιές» και έδωσε τις πραγματικές διαστάσεις στο Πολυτεχνείο. Το παραμύθι του Παραμυθιού. (Η φωτογραφία από την οποία έγινε η αντιγραφή, δημοσιεύεται στο εξώφυλλο του βιβλίου)

Ολότελα τυχαία χτες βρεθήκαμε δίπλα σε ένα αγόρι κι από εκεί ξεκινάει μια ακόμα τραγωδία όπως την αφηγείται το ίδιο:

- Είμασταν μαζί με την Ηλένια μέσα στο Πολυτεχνείο. Μετά την εισβολή, βγήκαμε δίπλα - δίπλα από την έξοδο της Στουρνάρα. Ένας οπλισμένος τη σημάδεψε εν ψυχρώ και οι σφαίρες τη βρήκαν στην πλάτη. Ακούμπησε πάνω μου βγάζοντας αίμα από το στόμα και έπειτα έπεσε. Με συλλάβανε και στην Ασφάλεια μου πήραν το πουλόβερ μου που ήταν κόκκινο από το αίμα της. Δεν τους μίλησα καθόλου για την Ηλένια, για να την προφυλάξω, αν ζούσε...

Όταν με άφησαν, το Φλεβάρη του '74, πήγα στο Χαλάνδρι όπου έμενε με την οικογένεια της. Μα οι γονείς της με το μικρότερο αδελφό της είχαν εξαφανιστεί και στο σπίτι έμεναν άγνωστοι. Όσο κι αν ρώτησα δεν ήξεραν τίποτα. Ούτε κι από το σχολείο της, το Κολέγιο Αγ. Παρασκευής, έβγαλα άκρη.

Ίσως οι γονείς της φοβήθηκαν για το δεύτερο παιδί τους κι εξαφανίστηκαν.

Όλα αυτά δεν τα κατέθεσα στον κ. Τσεβά, γιατί φοβόμουν.

Ο νεαρός σπουδαστής εγκατέλειψε όλες αυτές τις μέρες τα μαθήματα του, τοποθέτησε, όπου νόμιζε καλύτερα στο χώρο του Πολυτεχνείου ένα σκίτσο της φτιαγμένο πριν από τα γεγονότα, προσθέτοντας την αγωνία του: «Τι απόγινε;».

Το όνομα του νέου είναι Γιάννης Ηλιόπουλος της Ηλεκτρονικής Σχολής».

Σε λίγο όμως αποκαλύφθηκε πως το σκίτσο της «δολοφονημένης» Ηλένιας - στο οποίο τόσοι φοιτητές και τόσες φοιτήτριες γονυπέτησαν δακρυσμένοι - ήταν παρμένο από διαφήμιση σαμπουάν της αγγλικής εταιρίας «ΜΠΡΕΚ» και είχε δημοσιευθεί σε πολλά περιοδικά και στην αγγλική έκδοση του τριμηνιαίου «Βογκ» (το σκίτσο της διαφημίσεως - είναι «παστέλ» - το φιλοτέχνησε ο Άγγλος ζωγράφος Νικόλας Ήγκον και ως μοντέλο ποζάρησε η Νεοζηλανδή Νάνσυ Κρίντλαντ, γνωστό και πανάκριβο φωτομοντέλο, που από ηλικίας 4 χρονών ζει στο Λονδίνο).

Μετά τη διαπίστωση της απάτης, πανικόβλητοι οι διοργανωτές του πανηγυριού έσπευσαν να παραπέμψουν σε δίκη τον Ηλιόπουλο - από το όνομα του φαίνεται «γέννησε» την Ηλένια - ο οποίος καταδικάστηκε (άρων - άρον, στις 18 / 2 / 75) σε φυλάκιση οκτώ μηνών.

Πάντως, μπορεί να καταδικάστηκε και όλοι οι κουλτουριαίοι να έριξαν σ' αυτόν όλες τις κατάρες «του απάνω κόσμου», αλλά εκείνος είχε «κερδίσει»: Το όνομα της Ηλένιας εκφωνήθηκε πρώτο στον πίνακα των νεκρών και σε αυτήν κατατέθηκαν τα περισσότερα στεφάνια, με πρώτο και καλύτερο εκείνο της Ιωάννας Τσάτσου - συζύγου του τότε Προέδρου της Δημοκρατίας - η οποία μάλιστα, γονάτισε μπροστά στο σκίτσο και δάκρυσε. Ο πανίσχυρος, δε, τότε Καραμανλής, ζήτησε φωτογραφία του σκίτσου.

Η περίπτωση, όμως, έχει και ένα δίδαγμα: Και στο θέμα αυτό την «πλήρωσε» ένα απλό ανθρωπάκι, ενώ δώδεκα ολόκληρα χρόνια τώρα οι βιαστές της μνήμης του Έθνους - με τους ψιθύρους και τις «διαβεβαιώσεις» τους για «εκατόμβες» κ.λπ. - κλονίζουν την εμπιστοσύνη του Λαού στη Δικαιοσύνη και με τα ολέθρια ψέματα τους, αναμοχλεύουν πάθη και μίσση, χωρίς να πάθουν τίποτα.

Οι ίδιοι, μάλιστα, κάθε φορά «παράγοντες» με υποκρισία - αφού ξέρουν ποια είναι η αλήθεια! - μετέχουν στις παραπλανητικές τελετές, θεατρινίζουν και κάνουν το κάθε τι για «να τους πιάσει ο φακός» και να φιγουράρουν «θλιμμένοι προσκυνητές» στις εφημερίδες και την τηλεόραση. Και φτάσαμε σε σημείο να πάει «εν σώματι» η Βουλή πριν από λίγα χρόνια εκεί και να αφιερώσει ο αλήστου μνήμης Παπαοπούρου τη συνεδρίαση «σε εκείνους που θυσίασαν ΣΕ ΑΥΤΟΝ ΤΟ ΧΩΡΟ τη ζωή τους», χωρίς να τον «τσιμπήσει» ο Εισαγγελέας για τη βάνουση προσβολή της Δικαιοσύνης που διέπραττε, αφού εκείνος - καθώς και οι άλλοι που τον συνόδευσαν - γνώριζε ότι το δικαστήριο είχε δεχτεί πως κανένας δεν είχε σκοτωθεί στο Πολυτεχνείο.

ΕΙΔΕ ΜΕ ΤΑ ΜΑΤΙΑ ΤΟΥ ΤΙΣ ΧΙΛΙΑΔΕΣ ΝΕΚΡΟΥΣ

Πέντε ολόκληρες ώρες κατέθετε στον ανακριτή Τσεβά ο «δημοσιογράφος και Σαμαρείτης του Σταθμού Πρώτων Βοηθειών» Γρηγόρης Παπαδάτος κι αφού εξήντλησε τα παραμύθια του - κόντεψε να βγάλη τους μισούς Αθηναίους σκοτωμένους «μπροστά στα μάτια του» - είπε πως στο Νεκροταφείο Ζωγράφου έχουν θάψει τις χιλιάδες των νεκρών και έβαλε τον τότε Δήμαρχο Μπέη να σκάβη για να τους βρη. Ο ίδιος ο Παπαδάτος ήταν από εκείνους τους τρεις που έκαναν την μήνυση για το «Πολυτεχνείο». (Άλλος μηνυτής ήταν ο γραφικός Κυρ. Σπυριούνης που έφτασε να γίνη και βουλευτής).

Για ένα μικρό διάστημα, χάθηκαν τα ίχνη του και στη συνέχεια βρέθηκε Μοναχός στο Μοναστήρι της Αγίας Αναστασίας στα Βασιλικά Θεσσαλονίκης, κατόπιν, δε, επισκέφθηκε (με μια φίλη του Αεροσυνοδό) τον τότε Μητροπολίτη Φθιώτιδος Δαμασκηνό, ο οποίος τον χειροτόνησε ιερέα (Δ' Κατηγορίας) και τον τοποθέτησε στην Αγ. Παρασκευή Λαμίας, αναγνωρίζοντας του και δέκα χρόνια υπηρεσίας (αυτά, προφανώς, που είχε ως «Δημοσιογράφος και ως Σαμαρείτης»).

Από τη Λαμία γλύστηρε στο διαλυμένο τότε (και ακόμα να συνέλθη) Πατριαρχείο Αλεξανδρείας και διορίστηκε εφημέριος στο Σουέζ, απ' όπου ήρθε στην Ελλάδα - με το όνομα Ιάκωβος - για να παραστή στον γάμο ηθοποιού που φιλοξενήθηκε γυμνή στο «Πλαίη Μπού», έδωσε, δε, («την τελευταία στιγμή») ένα κομμάτι μαύρο μετάξι από το ράσο του, για να το κάνη «φουλάρι» ο γαμπρός!

Στη συνέχεια πήγε στο Γιοχάνεσμπουργκ, για να τον δούμε σε λίγο να φιγουράρη - πάλι εδώ, στην Ελλάδα - ασπροντυμένος, με τον υπουργό Γιωργάκη Παπανδρέου, σε φωτογραφία κάτω από την οποία γραφόταν πως είναι «Πρωθιερέας της Ελληνικής Εκκλησίας της Ν. Αφρικής», από την οποία έφυγε (και ξαναγύρισε στο Σουέζ), απ' όπου, τελικά, διώχτηκε «κλωτσηδόν» ύστερα από τα τόσα και τόσα που έκανε.

Τώρα, κάποιοι λένε πως αυτοκτόνησε, άλλοι πως είναι φυλακή.

ΔΕΝ ΣΚΟΤΩΘΗΚΕ ΚΑΝΕΝΑΣ ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ

Για τους περιβόητους «νεκρούς», το Κόμμα που κυβερνάει τώρα (1996) έχει ΕΠΙΣΗΜΟ έγγραφο ΔΙΚΟΥ ΤΟΥ κορυφαίου λειτουργού (από εκείνους, μάλιστα, οι οποίοι «επανήλθαν» στην υπηρεσία τους σαν «αντιστασιακοί»!) που λέει ξεκάθαρα ότι «ουδείς εφονεύθη εντός του χώρου του Πολυτεχνείου».

Το έγγραφο που ο «Στόχος» τόφερε στο φως το 1984 - συντάχθηκε τον Φεβρουάριο του 1982, ύστερα από εντολή του τότε υπουργού Δημοσίας τάξεως Σκουλαρίκη, που ζητούσε να μάθη ποιους νεκρούς «έφαγαν» οι προηγούμενοι.

Συντάκτης του εγγράφου - που έχει ημερομηνία 8 Φεβρουαρίου 1982 - είναι ο «επανελθών» «αντιστασιακός» υπαρχηγός (τότε) της Αστυνομίας Πόλεων Γεώργιος Σαμπάνης, ο οποίος «επισύναψε» σ' αυτό την κατάσταση «φονευθέντων εις τους περίξ του Πολυτεχνείου χώρους, κατά τα γεγονότα της 17-11-1973» περιλαμβάνοντας ΔΩΔΕΚΑ νεκρούς.

Στο έγγραφο, συγκεκριμένα σημειώνεται κατά λέξη πως «ουδείς εφονεύθη εντός του χώρου του Πολυτεχνείου. Εις τους περίξ, όμως, του Πολυτεχνείου χώρους, φέρονται ότι εφονεύθησαν δώδεκα άτομα».

Οι σκοτωμένοι - όπως τους παρουσιάζει ο Σαμπάνης - είναι: 1) Engeiand Toril Margete, 22 χρονών, 2) Δημ. Θεοδώρου, 51 χρονών, 3) Alex Karakas Basri, 42 χρονών, 4) Μάρκος, Καραμάνης, 23 χρονών, 5) Διομ. Κομνηνός, 17 χρονών, 6) Νικ. Μαρκούλης, 24 χρονών, 7) Βασιλική Μπεκιάρη, 17 χρονών, 8) Μιχ. Μαυρογιάννης, 19 χρονών, 9) Γεώργ. Σαμούρης, 23 χρονών, 10) 'Αλεξ. Σπαρτίδης, 16 χρονών, 11) Βασ. Φαμέλιος 26 χρονών και 12) Γεώργ. Γεριτσίδης, 48 χρονών.

Ο πίνακας με τους νεκρούς που συνέταξε το 1982 ο «αντιστασιακός» υπαρχηγός της Αστυνομίας, Σαμπάνης, κατόπιν εντολής του «αντιστασιακού» υπουργού Σκουλαρίκη ο οποίος πίστευε πως η προηγούμενη κυβέρνηση «είχε φάει» τα θύματα του Πολυτεχνείου.

ΛΑΤΑ ΕΤΑΛΕΙΣ				
Φονευθέντων εις τοξς περίξ του Πολυτεχνείου χώρους κατά τα γεγονότα της 17-11-73.				
/Α	ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	ΕΠΙΧΡΑ	Α/ΕΠΙΛ. ΕΠΙΧΡΑΤΙΑΣ	ΧΩΡΟΣ ΠΡΟΣ ΔΕΣΦΟΡΗΣ
1.	ENGEIAND TORIL-MARGETE	22 έτων	-	Παν. Αιγιάτου
2.	ΔΗΜ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ	51 "	Αναπλάνας 2-300μ.	Εις την ταφότητα της οδού του Αγ. Διονυσίου ομήλου
3.	KARAKAS BASRI-ALBANKINE	42 "	Μόρην 10	Παν. Αιγιάτου
4.	KARAMANIS Μάρκος	23 "	Χίου 33	" "
5.	ΔΙΟΜ. ΚΟΜΝΗΝΟΣ	17 "	Λεωφόρ. 7	" ΔΕΛΦ. Ε.Μ.Π.
6.	ΜΑΥΡΟΓΙΑΝΝΗΣ Μιχάλης	19 "	Χρυσοστόμου 67-Σαπφ.	Παν. Ελάφης
7.	ΜΗΝΕΣΙΑΝΗ Ευσταθία	17 "	Μεταγένοους 8-Μ.Ελάφ.	Εις την ταφότητα της οδού του Αγ. Διονυσίου ομήλου
8.	ΜΑΥΡΟΓΙΑΝΝΗΣ Μιχάλης	19 "	Λογμ. Θούλη 8' Δ.Ι.Σ.	Κορυμβόλου
9.	ΣΑΜΟΥΡΗΣ Γεώργιος	23 "	Χρυσοστόμου 7-Κορυμβόλου	Καλλιθέρας-Κορυμβόλου
10.	ΣΠΑΡΤΙΔΗΣ 'Αλέξανδρος	16 "	Αγ. Λαύρας 80-Ελάφ.	Παν. Σκουλαρίκη
11.	ΦΑΜΕΛΙΟΣ Βασίλειος	26 "	Ελάφου 1-Κρυόλη	Γ' Χρυσοστόμου
12.	ΓΕΡΙΤΣΙΔΗΣ Γεώργιος	48 "	Αγ. Λαύρας 29 Ε. Μ.Π.	Ε.Λ.Ι.Σ.Μ. εντός του πύργου του Αποστόλου Παν. Ελάφης

Στις Αθήνας τή 8 Φεβρουαρίου 1982
Γ. ΣΑΜΠΑΝΗΣ

ΕΠΙΤΕΛΟΥΣ ΣΑΜΠΑΝΗΣ
Α-ΕΠΙΛ. ΕΠΙΧΡΑΤΙΑΣ

Από τους παραπάνω, οι Ενζελάνου Τόρικ, 'Αλεξ. Καρακάς, Μάρκος Καραμάνης, 'Αλεξ. Σπαρτίδης και Βασ. Φαμέλιος σκοτώθηκαν στις επιθέσεις που έγιναν για να καταληφθούν το κτίριο του ΟΤΕ (Πατησίων) και το υπουργείο Δημ. Τάξεως.

Στο υπουργείο Δημ. Τάξεως μάλιστα - όπως έχει γράψει πολλές φορές ο «Στόχος» - σκοτώθηκε και ο Διομ. Κομνηνός, κάτι που το επιβεβαίωσε και ο δύστυχος πατέρας του, ο οποίος, σε γράμμα που έστειλε στην «Εστία» στις 18/11/85, σημείωνε τα εξής:

«Ο Διομήδης Κομνηνός, πυροβολήθηκε εκ προθέσεως από άνδρα της μικτής φρουράς του υπουργείου Δημ.

Τάξεως, με ευθεία βολή στην καρδιά εξ αποστάσεως 6 - 8 μ.».

Χτυπήθηκε, δηλαδή στην είσοδο του Υπουργείου, το οποίο φυσικά, δεν είναι μέσα στο Πολυτεχνείο και το οποίο, φυσικά, δεν ήταν δυνατόν να «παραδίδεται» σε όποιον ήθελε να το κυριεύσει!

Από τους υπόλοιπους οι Δημ. Θεοδώρου (Ανακρέοντος 2 Ζωγράφου) και Βασ. Μπεκιάρης (Μεταγένους 8 - Ν. Κόσμος), σκοτώθηκαν από «αδέσποτες» σφαίρες στις ταραχές των σπιτιών τους, που ανέβηκαν «για να δουν τα τανκς», ενώ ο Γεώργ. Γεριτσίδης σκοτώθηκε στα Ν. Λιόσια κι αυτός από «αδέσποτη», που τον βρήκε μέσα στο αυτοκίνητο του.

Από «αδέσποτες» έχασαν ακόμα, τη ζωή τους, οι Νικ. Μαρκούλης (Πλ. Βάθης), Γεώργ. Σακούρης (Εξάρχεια) και Μιχ. Μαυρογιάννης τρεις μέρες μετά τα γεγονότα (στις 21-11-73 δηλαδή), και κανένας δεν ξέρει αν η δολοφονία του έχει σχέση με το Πολυτεχνείο, μια και τα επεισόδια είχαν σταματήσει. Το κατηγορητήριο που παρέπεμψε για τον τελευταίο - που χτυπήθηκε από σφαίρα - τους «υπεύθυνους» να δικάσουν, γράφει πως σκοτώθηκε στην οδό Καλλιδρομίου και ο Σαμπάνης γράφει ότι σκοτώθηκε στην οδό Καρνεάδου αλλά κανένας δεν είπε για το Πολυτεχνείο!

Το πλέον σημαντικό της «Εκθέσεως Σαμπάνη είναι ότι αποκαθιστά την ιστορία στις πραγματικές της διαστάσεις, γιατί το παραπεμπτικό βούλευμα για την υπόθεση και η καταδικαστική απόφαση του Εφετείου βγήκαν το 1975 - και στηρίχθηκαν σε «στοιχεία» μιας εποχής κατά την οποία ο κάθε παραμυθός ή κομπιναδόρος «αντιστασιακός» έλεγε ό,τι ήθελε για «να φανή» - ενώ η έκθεση του «αντιστασιακού» (και έχει σημασία αυτό). Υπαρχηγού γράφτηκε το 1982 μετά από έλεγχο χρόνων και χρόνων και ύστερα από το ξεκαθάρισμα καταστάσεων.

Έτσι, ο «αντιστασιακός» κατεβάζει σε δώδεκα μόνο τους 23 νεκρούς που «έβγαλαν» φοβισμένοι από τον όχλο δικαστές, οι οποίοι δέχτηκαν σαν «θύματα» δύο νεαρούς, π.χ. που, όπως ειπώθηκε, βρέθηκαν νεκροί στο Μοναστηράκι και την Λεωφ. Αλεξάνδρας, χωρίς να ξέρει κανείς τα ονόματα τους - σαν να μην είχαν γονείς και συγγενείς να τους αναζητήσουν τόσα χρόνια τώρα.

Για τους Δικαστές όμως που τους κατεξευτέλισε, ο χρόνος ο οποίος απέδειξε πως οι νεκροί δεν ήταν τόσοι όσοι αυτοί δέχτηκαν - «μιλάει» το «πόρισμα Τσεβά» το οποίο δημοσιεύεται ολόκληρο σε άλλες σελίδες.

ΛΑΛΙΩΤΗΣ: ΦΥΓΕΤΕ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΥΛΗ ΓΙΑ ΝΑ ΜΑΣ ΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ ΤΟ TANK

Ο Λαλιώτης ήταν εκείνος που με την «ντουντούκα», ζήτησε να απομακρυνθούν από την Πύλη του Πολυτεχνείου, οι φοιτητές, την ώρα που θα 'μπαίνε το τανκ, κάτι που είχε αποφασιστεί να γίνει ύστερα από διαπραγματεύσεις Στρατού - Καταληψιών.

Στην «Πύλη» φυσικά, δεν υπήρξε κανένας νεκρός ή τραυματίας - όπως και σε ολόκληρο το Πολυτεχνείο - πέραν του τραυματισμού κάποιας Ρηγόπουλου, τραυματισμός όμως, που έγινε εξ αμελείας και δεν ήταν δυνατόν να προβλεφθεί: Η Ρηγόπουλου χτυπήθηκε, από «σιδεριά» που εκτινάχτηκε από την Πύλη, σε απόσταση 15 μέτρων.

Αυτά - τα πασίγνωστα - τα είπε και σε συνέντευξη που έδωσε στην ΕΡΤ ο επικεφαλής του πληρώματος του περιβόητου άρματος, που γκρέμισε την Πύλη, και αυτή είναι η ΜΟΝΗ ΑΛΗΘΕΙΑ για το Πολυτεχνείο, το παραμύθι του οποίου έφτασε, πλέον, σε όρια εθνικά απαράδεκτα.

Τη συνέντευξη που λέμε, την πήρε το 1984 από τον Υπίλαρχο (του 73) Μιχ. Γουνελά η ΕΡΤ, η οποία όμως ΔΕΝ ΤΗΝ ΜΕΤΕΔΩΣΕ, γιατί φυσικά θα έχυνε το ψέμα που κόμπο - κόμπο, μάζευαν μήνες και μήνες οι κουλουριάρηδες για να ποτίσουν τον άμοιρο λαό και να τον δηλητηριάσουν όπως κάνουν κάθε χρόνο από το 1974, κι εδώ, τότε για να εξυπηρετήσουν τους «μπλε» και τότε τους «πράσινους».

Η πλήρης συνέντευξη του Γουνελά - του είχαν πάρει και άλλη την οποία, επίσης, δεν μετέδωσαν! - είναι η παρακάτω.

ΕΡ.: Πέρασαν δέκα χρόνια από τα γεγονότα του Πολυτεχνείου. Είσασταν ο αξιωματικός που οδήγησε το άρμα στην πύλη του Πολυτεχνείου. Τι έχετε να πείτε σήμερα;

ΑΠ.: Ομολογώ πως ήθελα να μιλήσω, γιατί επί 10 χρόνια τώρα, ακούγεται πάντα η άλλη πλευρά. Και θα ήθελα να μιλήσω για 2 λόγους: Και προσωπικά, επειδή πρέπει να διασαφηνίσω ορισμένα σημεία σχετικά με το ρόλο μου σε όλη αυτή την υπόθεση, που λέγεται Πολυτεχνείο, αλλά και εκ μέρους των συναδέλφων εκείνων που βρέθηκαν εκείνη τη συγκεκριμένη νύχτα σε εκείνο το συγκεκριμένο χώρο, χωρίς βέβαια να τους εκπροσωπώ. Πιστεύω να μην έχουν αντίρρηση. Όσα έχουν λεχθεί μας αδικούν. Μας παρουσιάζουν σαν εγκληματίες, σαν ανθρώπους που δεν έχουν ηθικές αναστολές. Σαν τέλος πάντων, ανθρώπους που μόλις τους βγάλεις από τα στρατόπεδα πρέπει να τους κρατάς για να μην σκοτώνουν, κακοποιήσουν ή δεν ξέρων και γω τι άλλο να κάνουν.

ΕΡ.: Ποιος ήταν ο δικός σας ρόλος, λοιπόν;

Μια επαναλαμβανόμενη απάτη είναι αυτή που γίνεται με το «τανκ». Οι παρουσιαστεί; του σχετικού φιλμ, δείχνουν εικόνες με άτομα πίσω από την «πύλη», ΠΡΙΝ ΤΟ TANK φτάσει σ' αυτήν. Όταν το άρμα «σπάει» την «πύλη» δεν υπάρχει ούτε ένας πίσω από αυτήν. Είχαν απομακρυνθεί όλοι μετά την ειδοποίηση του Λαλιώτη.

ΑΠ.: Όπως ξέρετε, τ' όνομα μου σχετίζεται με την κατάρριψη της πύλης του Πολυτεχνείου. Και η Πύλη είναι ένα από τα σημεία εκείνα που έχει συμπεκνωθεί όλη η εκμετάλλευση. Διότι δεν πιστεύω ότι υπάρχει κάποιος λογικός άνθρωπος που να πιστεύει ότι δεν υπάρχει εκμετάλλευση σε όλη αυτή την υπόθεση. Η πύλη προσφέρεται για να γίνη σύμβολο. Έχει όλα τα χαρακτηριστικά ενός συμβόλου. Παρ' όλα τα χαρακτηριστικά ενός συμβόλου. Παρ' όλα ταύτα, όμως, εις την πύλη δεν υπήρξε ουδείς νεκρός όπως και σε ολόκληρο το χώρο του Πολυτεχνείου, πέραν του τραυματισμού της Ρηγόπουλου ο οποίος είναι και γνωστός. Ο τραυματισμός αυτός έγινε εξ αμελείας και δεν ήταν δυνατόν να προβλεφθεί. Η Ρηγόπουλου έπεσε σε μια απόσταση γύρω στα 15 μετρά.

ΕΡ.: Ανεξάρτητα από αυτό, ποιος ήταν ο δικός σας ρόλος;

ΑΠ.: Ο ρόλος ο δικός μας, ήταν ρόλος διαιτητού. Εμείς κατεβήκαμε - και αυτό είχε γίνει συνείδηση απ' όλους

τους συναδέλφους που ήταν διοικητές τμημάτων - στο χώρο, για να παρέχουμε εγγυήσεις, σχετικά με την ζωή και την ασφάλεια, μεταξύ των φοιτητών και της Αστυνομίας.

ΕΡ.: Αυτό, ποιος το είχε ζητήσει;

ΑΠ.: Δεν ξέρω. Νομίζω οι φοιτητές. Ζητάγανε ορισμένες εγγυήσεις. Σχετικά με την ανάγκη να εκκενωθή το Πολυτεχνείο δεν υπήρχε καμία αμφισβήτηση. Και η μια πλευρά και η άλλη, το ήθελε. Με τη διαφορά ότι οι φοιτητές είχαν ζητήσει να αποχωρήσουν το πρωί. Όμως, εγώ πιστεύω ότι η ατμόσφαιρα ήταν ήδη φορτισμένη και έπρεπε κάτι να γίνει.

ΕΡ.: Ποιες ήταν οι δικές σας εντολές και πόσο κατοχυρωμένος ήσασταν συνταγματικά;

ΑΠ.: Συνταγματικά πιστεύω ότι ήμασταν κατοχυρωμένοι, αλλά ανεξάρτητα από αυτό εγώ, δεν στέκομαι εδώ. Μπήκα στο Πολυτεχνείο, γιατί πίστευα ότι ο Πολυτεχνείο έπρεπε να εκκενωθή σύντομα. Γιατί αν δεν συνέβαινε αυτό, οι καταστάσεις που θα επακολουθούσαν θα ήταν χειρότερες και οι νεκροί (Σημ.: «Στόχου»: Οι εκτός Πολυτεχνείου, φυσικά) πολύ περισσότεροι.

ΕΡ.: Κύριε Γουνελά, δώστε μας μία εικόνα εκείνης της νύχτας μπροστά από την πύλη του Πολυτεχνείου, όπως την είδατε εσείς.

ΑΠ.: Οι φοιτητές μιλούσαν και διαπραγματευόντουσαν ελεύθερα με τους αστυνομικούς, χωρίς να υπάρχει κανένας ψυχολογικός καταναγκασμός.

ΕΡ.: Το ότι βρίσκονταν πίσω από το άρμα δεν νομίζετε ότι ήταν αρκετό;

ΑΠ.: Δεν το νομίζω. Διότι εκείνη τη στιγμή το άρμα δεν ήταν ακριβώς στην πύλη.

ΕΡ.: Πότε φέρατε το άρμα στην πύλη;

Απ.: Όταν απεφασίσθη ότι η διάνοιξη θα γινόταν με το άρμα, εγώ μεν έφερα το άρμα στην πύλη και ο Λαλιώτης ή ο Σταμέλος (σημ.: «Στόχου»: Άλλες πηγές βεβαιώνουν πως ήταν ο Λαλιώτης), ειδοποιούσαν με τον τηλεβόα, να απομακρυνθούν από την πύλη διότι η πύλη θα έπεφτε.

ΕΡ.: Τα συνθήματα που φώναζαν εκείνη τη στιγμή, είχαν ανταπόκριση σε σας;

ΑΠ.: Θα είχαν αν είχαμε κάποια ανθρωποκτόνο πρόθεση.

ΕΡ.: Αφού μιρήκατε, πώς σας υποδέχτηκαν οι φοιτητές που ήταν μέσα;

ΑΠ.: Όχι άσχημα! Είχαν βέβαια κάποια ανησυχία. Όταν όμως τους διαβεβαίωσα ότι δεν πρόκειται να κακοποιηθούν ηρέμησαν.

ΕΡ.: Όταν φτάσατε στην πύλη, τα παιδιά πίστευαν και το έλεγαν ότι θα σμίγατε μαζί τους και δεν θα μπαίνατε;

ΑΠ.: Δεν το θυμάμαι. Πάντως, να ξέρετε ότι όσο μίσος κι αν αισθανόμασταν, αν πιστεύαμε ότι κάποιος θα σκοτωνόταν, όσο σκληρός και να 'σαι, αυτό δεν μπορείς να το κάνης. Πρέπει να σημειωθεί, πως η «πύλη» συμφωνήθηκε μεταξύ Στρατού και «Επιτροπής», να γκρεμιστή με το τανκ, γιατί αλλιώς δεν μπορούσε να ανοίξει αμέσως. Πίσω της είχαν τοποθετηθεί σιδηροδοκοί, ξύλα κ.λπ. - καθώς και δύο αυτοκίνητα - για να μην την «παραβιάσουν» οι αστυνομικοί, κι όλα αυτά τα υλικά ήταν δύσκολο να μετακινηθούν.

Η αποκάλυψη από το «Στόχο» - με τη δημοσίευση της καταχωνιασμένης συνεντεύξεως - του ρόλου των Λαλιώτηδων και της αλήθειας για την «Πύλη» κ.λπ. «ενόχλησε» πάρα πολλούς γιατί τους χαλάει το παραμύθι και ξυπνάει τον «κυρίαρχο» λαό.

Μια έρπουσα - παρ' όλο που έχει «μέχρι αηδίας» την υποστήριξη της κυβερνήσεως - κυκλοφοριακά εφημερίδα, έγραψε τα εξής εμμετικά κάτω από τον τίτλο «επαίσχυντα χυδαιογραφήματα»:

«Πλησιάζει πάλι η επέτειος του Πολυτεχνείου και οι Έλληνες θα κλίνουν ευλαβικά το γόνατο στη μνήμη των ηρωικών νεκρών του μεγαλύτερου έπους της νεότερης ιστορίας μας. Παράλληλα άρχισαν πάλι να κάνουν την εμφάνισή τους στις φασιστοφυλλάδες τα γνωστά εκείνα χυδαιογραφήματα που προσπαθούν να αμαυρώσουν το πραγματικό νόημα της εξεγέρσεως. Ήδη, χθες, κυκλοφόρησε μια εβδομαδιαία φασιστοφυλλάδα που γράφει στην πρώτη της σελίδα ότι, τάχα, ο Λαλιώτης κάλεσε με την ντουντούκα τους φοιτητές να φύγουν από τα κάγκελα, όταν έμπαινε το τανκ. Η ίδια φασιστοφυλλάδα που κυκλοφορεί χάρις στη μεγαλοψυχία της Δημοκρατίας, δημοσιεύει και μια συνέντευξη που πήρε τάχατες η ΕΡΤ από τον Γουνελά, τον οδηγό του τανκ. Το επαίσχυντο κείμενο φανερώνει, για μια ακόμη φορά πόσο μισητός είναι ο φασισμός και οι εκπρόσωποι του...».

Φυσικά και το ότι ο Λαλιώτης «διευκόλυνε» - το τανκ - που γράφαμε εμείς - είναι αλήθεια όπως αλήθεια είναι και το πως η ΕΡΤ πήρε συνέντευξη από τον Γουνελά (και δεν είναι «τάχατες» ως ο εμπαθής συντάκτης της εφημερίδας που λέμε, έγραψε). Άλλωστε αν ήταν διαφορετικά η εφημερίδα εκείνη είχε τον τρόπο να προκαλέσει διάψευση του Λαλιώτη ή της ΕΡΤ. Δεν το έκανε, όμως αλλά με τα τετριμμένα κραυγαλέα «η φασιστοφυλλάδα», κ.λπ. προσπάθησε να μείωση τη σημασία του δημοσιεύματος γιατί δεν είχε τι άλλο να παρουσιάσει!

Οι δυστυχείς ξέχασαν πως κανένα ψέμμα δεν αντέχει στον χρόνο και στο χρήμα, και πελάγωσαν!

ΕΠΕΙΔΗ, ΠΛΕΟΝ, «ΔΕΝ ΠΟΥΛΑΕΙ» ΚΑΙ ΔΕΝ ΑΠΟΔΙΔΕΙ ΨΗΦΟΥΣ ΟΙ ΕΦΕΥΡΕΤΕΣ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΑΠΑΤΗΣ ΛΕΝΕ ΤΩΡΑ ΠΩΣ ΟΛΑ ΕΙΝΑΙ «ΤΡΟΜΕΡΑ ΨΕΜΑΤΑ»

Ξεπερνώντας και τους πιθήκους σε θράσος, οκτώ βουλευτές των «μπλε», του κόμματος, δηλαδή, που καθιέρωσε το «γιορτασμό» του Πολυτεχνείου» - υπέβαλαν το 1984 στη Βουλή, ερώτηση, ζητώντας από τους «πράσινους» να τους πουν «πόσοι και ποιοι είναι οι νεκροί του Πολυτεχνείου». Φυσικά, η κυβέρνηση δεν απάντησε και το θέμα «πνίγηκε», γιατί «δεξιοί και αριστεροί» κατάλαβαν πως η αλήθεια πάνω σ' αυτό θα τους έκαιγε όλους, μια και θα γκρέμιζε το μύθο που τόσο τους εξυπηρέτησε όλα αυτά τα χρόνια. Την «ερώτηση» την κατέθεσαν οι Ν. Κλείτος, Α. Κονταξής, Γ. Μάνικας, Α. Μπάλκος, Γ. Ζούρλας, Δ. Φράγκου, Δ. Χατζηδημητρίου και Π. Χατζηνικολάου και πήραν την «πληρωμένη» απάντηση από τον τότε υπουργό Σκουλαρίκη, που τους είπε: «Τιμούμε αυτούς που τιμούσε το κόμμα σας όταν ήταν κυβέρνηση!».

Όπως πολλές φορές έχει γράψει ο «Στόχος» - που νοιάζεται μόνο για το Έθνος και την Αλήθεια και δεν τον ενδιαφέρουν οι Καραμανλίδες, Παπανδρέδες, Παπαδόπουλοι, Μητσotάκηδες, Φλωράκηδες, Ιωαννίδηδες και όποιοι άλλοι - το «παραμύθι» το στερέωσε ο Καραμανλής και, με κατεύθυνση δική του, οι φιλικές του εφημερίδες. Στόχος τους ήταν να αποπροσανατολίσουν τον «κυρίαρχο» Λαό από τα καυτά του προβλήματα και να σέρνουν τα παιδάκια μας, σαν αγέλη βοδιών, να «προσκυνήσουν» την «πύλη», όπως τα καλούσαν κάθε χρόνο να κάνουν οι κραυγαλέοι τίτλοι των εφημερίδων που συναγωνίζονταν η μία την άλλη στα ψέματα.

Όλοι οι βουλευτές - με επικεφαλής τον Πρόεδρο και το Προεδρείο της Βουλής - πήγαν «εν Σώματι» στο Πολυτεχνείο για να τιμήσουν «εκείνους που σκοτώθηκαν ΜΕΣΑ σ' αυτό». Οι εθνοπατέρες είχαν λόγους - τότε - να επιβάλουν το ψέμμα.

Στα πλαίσια αυτά, όλοι οι Καραμανλικοί - υπουργοί, βουλευτές, πολιτευτές κ.λπ. κ.λπ. - το θεωρούσαν «υποχρέωση» τους να «περάσουν να καταθέσουν ένα λουλούδι στους νεκρούς» με την ελπίδα, βέβαια, πως κάποια τηλεόραση «θα τους πιάσει» και κάποια εφημερίδα θα βάλει τη φωτογραφία τους. (Την πρώτη εκπομπή για το «Πολυτεχνείο» μάλιστα, - στις 17 / 11 / 74 - την παρουσίασε ο τότε αναπληρωτής Γενικός Διευθυντής της ΕΡΤ Στεφανάκης, ο οποίος «πλαστογράφησε» τα πάντα για να δημιουργήσει το κλίμα που τώρα καταδικάζει η παράταξη του).

Προχωρώντας ακόμα παραπέρα, ο φαύλος Καραμανλής - θέλοντας να φανεί «εθνικός ηγέτης» για να περάσει στην Προεδρία της Δημοκρατίας - έκανε κάτι θλιβερό και πρωτοφανές στα παγκόσμια χρονικά: Έβαλε τον τότε Πρόεδρο της Βουλής Παπασπύρου (τον περιβόητο Παλάντζα) να οδηγήσει το Σώμα των βουλευτών στον «ηρωικό τόπο», όπου και «έλυσε τη συνεδρίαση της Βουλής»!

Σε εφημερίδα της εποχής, διαβάζουμε τα εξής σχετικά:

«Μετά τις ομιλίες (στη Βουλή) τηρήθηκε ενός λεπτού σιγή και αμέσως ύστερα, ώρα μία το μεσημέρι, σχηματίστηκε η πορεία με επικεφαλής το Προεδρείο. Δια των οδών Αμαλίας - Πανεπιστημίου και Πατησίων έφθασαν στο Πολυτεχνείο, όπου χιλιάδες λαού υποδέχθηκαν με παρατεταμένα χειροκροτήματα τους αντιπροσώπους του Έθνους.

Επικεφαλής της πορείας ήταν ο Πρόεδρος της Βουλής κ. Δ. Παπασπύρου και ο αντιπρόεδρος κ. Μπουρνιάς. Πήραν μέρος οι βουλευτές όλων των κομμάτων που βρίσκονταν στην αίθουσα την ώρα που αποφασίστηκε. Μεταξύ άλλων, οι κ.κ. Παν. Κανελλόπουλος και βουλευτές της Ν.Δ. Ι. Αλευράς, Ι. Χαραλαμπίδης (κοινοβουλευτικοί εκπρόσωποι του ΠΑΣΟΚ) και πολλοί βουλευτές του κόμματος, ο αρχηγός της ΕΔΗΚ κ. Ι. Ζιγδής και βουλευτές του

κόμματος, οι βουλευτές του ΚΚΕ κ.κ. Κάππος, Βασάλος, Δαμανάκη, ο κ. Κύρκος του ΚΚΕ εσ. και οι ανεξάρτητοι κ.κ. Αλαβάνος, Τσουδερού. Ο πρόεδρος της Βουλής κ. Δ. Παπασπύρου, καταθέτοντας στεφάνι είπε και τα εξής:

«Το Νοέμβρη του 1973 γράφτηκε το έπος του Πολυτεχνείου που έχει καταγραφεί στις ένδοξες σελίδες της ελληνικής ιστορίας.

Και τη νύχτα της τελευταίας ημέρας, είχαμε τις ώρες της ντροπής και της κατασχύνης, όταν Έλληνες με στρατιωτικές στολές επάνω στα τανκς παρεβίαζαν το Πανεπιστημιακό άσυλο σπέρνοντας ταυτόχρονα το θάνατο σε πολλούς αγωνιστές που είχαν συγκεντρωθεί εκεί για να εκδηλώσουν την αγάπη και την αφοσίωση τους προς την Ελευθερία και τη Δημοκρατία». Και αυτή η κατασχύνη που γράφηκε το βράδυ εκείνο από την απαράδεκτη επιδρομή που έγινε στο Ανώτατο αυτό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα...».

Και όλα τα παραπάνω για αγωνιστές που τους σκότωσαν τα τανκς κ.λπ. κ.λπ. - την ώρα που ΟΙ ΙΔΙΟΙ ΟΙ ΦΟΙΤΗΤΕΣ που ήταν μέσα δηλώνουν πως το τανκ (ένα ήταν) μπήκε κατόπιν συνεννοήσεως μεταξύ αυτών και Στρατού! Ο πολιτικαντισμός - που δεν νοιάζεται για το τι μπορεί να ανατινάξει στον αέρα - σε όλο το μεγαλείο του.

Η Μαργαρίτα με το Προεδρείο της αλήστου μνήμης οργάνωσης «ΕΓΕΣ», σε πορεία ενισχύσεως του ψέμματος. Όταν έπαψαν να κυνηγάνε ψήφους, τα ξέχασαν όλα. Η απάτη άλλωστε είχε εδραιωθεί

Δείγμα ισχυρό του χλευασμού των πάντων, από τους πρασινοκοκκινομπλέ, είναι η επιστολή που έστειλε το 1987 στον Τύπο ο Ισαάκ Λαυρεντίδης - ο πρώην Αντιπρόεδρος της Βουλής. Στην επιστολή έλεγε:

«Η κομματική καπηλεία επροκάλεσε σύγχυσιν και σκοπίμως εκαλλιέργησε τον μύθον περί πολλών θυμάτων εντός του χώρου του Πολυτεχνείου, ενώ όπως απεδείχθη από υπευθύνους πηγάς και επίσημα στοιχεία, ουδέν θύμα υπήρξεν.

Και συγκεκριμένως, αψευδείς πηγαί της αλήθειας, οι οποίοι καταρρίπτουν τας ψευδολογίας του ερυθρού χαλκείου, περί λουτρού αίματος εντός του Πολυτεχνείου, είναι:

α) Η αναφορά της Συγκλήτου του ΕΜΠ υπ' αριθμ. 33437 /11-10-74 προς τον επιληφθέντα, τότε, της σχετικής Δικαστικής ερεύνης Εισαγγελέα κ. Τσεβάν, δι' ης αναφοράς βεβαιούται ότι ούτε ένας νεκρός και μάλιστα σπουδαστής, υπήρξεν εις το χώρον του Πολυτεχνείου.

β) Η αναφορά υπό ημερομηνία 22.10.1974 του Εισαγγελέως κ. Τσεβά προς τον τότε Προϊστάμενον της Εισαγγελίας Αθηνών κ. Κ. Φαφούτην, δια της οποίας βεβαιούται ότι εκ της διενεργηθείσης ενδελεχούς ερεύνης, ουδέν προέκυψεν πέραν της ως ανωτέρω αναφοράς της Συγκλήτου του Πολυτεχνείου, το περιεχόμενο της οποίας και επιβεβαιούται ότι, δηλαδή, ουδέ εις νεκρός υπήρξεν και, μάλιστα σπουδαστής, εντός του χώρου του Πολυτεχνείου και

γ) Εκ του Βουλευματος του Συμβουλίου Πλημμελειοδικών του Πρωτοδικείου Αθηνών, κατόπιν παραπομπής πάντων των σχετικών στοιχείων, που αποφαίνεται ομοφώνως ότι ουδείς εφρονεύθη εις το χώρον του Πολυτεχνείου.

Επιτέλους, είναι καιρός, πλέον, να σταματήσει η διαστρέβλωση της αλήθειας και η δηλητηρίασης της κοινής γνώμης. Ιδία, δε, της σπουδαζούσης και μαθητιώσης νεολαίας με το ψευδός των δήθεν θυμάτων σπουδαστών εντός του χώρου του Πολυτεχνείου και ας γίνει συνείδησις εις τους αρμοδίους του υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων ότι με ασύστολα ψεύδη δεν στηρίζονται ιδανικά».

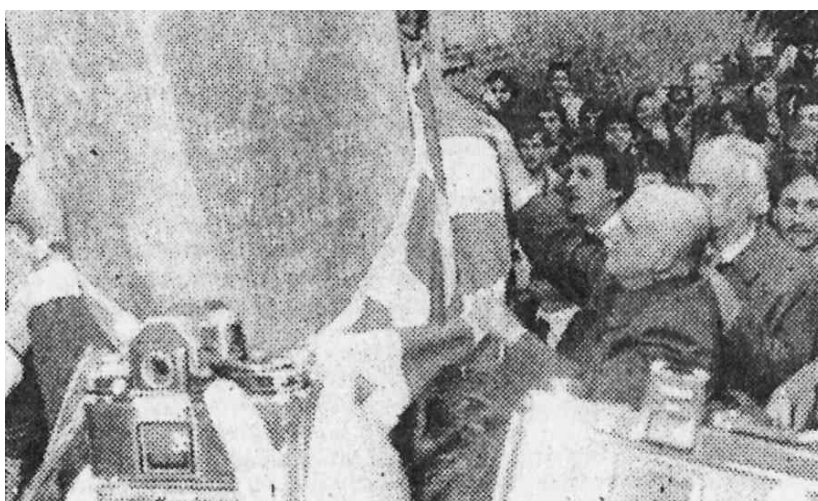
Ποιο «ερυθρό χαλκείο» - θα μας βγάλουν και «κομμουνιστές» στο τέλος με αυτά που λέμε! - αφού εσύ και οι όμοιοι σου (που έτρεχαν να καταθέσουν στεφάνι στο Πολυτεχνείο) δημιουργήσατε όλο το παραμύθι; Ξεχνάς πως ΩΣ ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ πήρες μέρος στα καραγκιοζιλίκια του Παλάντζα τότε που η υπόθεση «έφερνε ψήφους»;

ΕΤΕΡΟΧΡΟΝΙΣΜΕΝΟΙ ΝΕΚΡΟΙ «ΑΝΑΓΚΗΣ»

Επειδή όλο το «παραμύθι» στηρίζεται «στα κακόμοιρα τα παιδάκια που τα πάτησε το τανκ» και επειδή δεν βρέθηκαν φοιτητές νεκροί - παρ' όλο που ο φαιδρός Γ. Μαγκάκης είχε εξαγγείλει (ως Υπουργός Δημ. Έργων) και ειδικές συντάξεις για τους γονείς των σκοτωμένων αλλά δεν ανακαλύφθηκε ΟΥΤΕ ΕΝΑΣ να την πάρη - οι πρασινοκοκκινομπλέ διαστρεβλωτές της ιστορίας, εφεύραν τους ετεροχρονισμένους νεκρούς!

Έτσι το 1984 ύψωσαν στο χώρο του Πολυτεχνείου μια «στήλη», στην οποία έγραψαν πώς είναι αφιερωμένη στους «φοιτητές του Ε.Μ. Πολυτεχνείου που έδωσαν τη ζωή τους για τα ιδανικά της Εθνικής Αντίστασης 1941 - 1944» χωρίς, να λένε, όμως, ΠΟΤΕ «έδωσαν τη ζωή τους» κάτι που, σκόπιμα αφήνεται κενό, για να φαίνεται πως αυτοί «έπεσαν» το Νοέμβριο του 1973).

Τα αποκαλυπτήρια της στήλης - απάτη τα έκανε ο ίδιος ο Πρωθυπουργός Α. Παπανδρέου και αυτό δείχνει την «ηθική» και το «ποιόν» όλων εκείνων που γκρεμίζουν τα πάντα, προκειμένου να συντηρήσουν ένα ψέμα που τους βοηθάει στο να κρατάνε κοιμισμένο τον ειρωνικά αποκαλούμενο «κυρίαρχο» Λαό, ο οποίος «δεν καταλαβαίνει πού πάνε τα τέσσερα»!

Αφού δεν υπήρχαν νεκροί φοιτητές του Πολυτεχνείου το 1973, έφτιαξαν ένα ηρώο - το απεκάλυψε ο τότε Πρωθυπουργός Α. Παπανδρέου - που μπερδεύει όποιον το δει - και κάνει να φαίνονται - ετεροχρονισμένα - σαν τωρινοί οι νεκροί παρελθόντων ετών. Όσοι περάσετε από το Πολυτεχνείο προσέξτε τι γράφει η πλάκα. Μην πέφτετε θύμα της απάτης που πάνε να διαιωνίσουν

Η έλλειψη πτωμάτων, όμως, έχει ανησυχήσει και πολλούς άλλους, που, τρομοκρατημένοι, δεν ξέρουν πώς να καλύψουν το «μικρό» αυτό κενό. Τα αποκαλυπτικά δημοσιεύματα του «Στόχου» κατά καιρούς ενόχλησαν πολλούς και διαφόρους, οι οποίοι αντέδρασαν ποικιλοτρόπως και τον κατηγορήσαν πώς λέει ψέματα, για το ότι δεν υπάρχουν νεκροί.

Μια από τις εφημερίδες, όμως, που έγραψαν κατά του «Στόχου», την άλλη κιόλας, μέρα της επιθέσεως, κάτω από τον ολοσέλιδο τίτλο: «Δώδεκα χρόνια από την ηρωική εξέγερση του Πολυτεχνείου», είχε θέμα με τίτλο: «Έτσι σκότωσαν το παιδί μου», στο οποίο αναφέρονταν περιπτώσεις θανάτων - κυρίως αυτοκτονιών ή ατυχημάτων - που συνέβησαν σε διάφορα μέρη της Ελλάδος το Πάσχα του 73 τον Μάρτιο του 73, τον Οκτώβριο του 74 (!) και το 1965 (!!)

ούτε έναν του «Πολυτεχνείου» δεν μπόρεσαν να ανακαλύψουν.

ΠΟΛΛΕΣ ΧΙΛΙΑΔΕΣ ΤΑ ΜΕΛΗ ΤΗΣ «ΔΕΚΑΤΕΤΡΑΜΕΛΟΥΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ»

Το μεγαλύτερο μπαλόνι της υψηλίου και της Ιστορίας, πρέπει νάναι το Πολυτεχνείο. Αλλιώς δεν εξηγείται το πώς «χώρεσαν» σ' αυτό οι μυριάδες εκείνων που παρουσιάζονται τώρα και λένε πώς ήταν «μέσα» την «μοιραία βραδυά».

Ενώ, δε, έχουμε όλες αυτές τις στρατιές - που, αν συγκεντρωθούν σε πυκνότερη φάλαγγα, γεμίζουν την Αττική, τη Βοιωτία, την Κορινθία και μέρος των διπλανών νομών - υπάρχουν και μερικές ακόμα χιλιάδες άλλων «αγωνιστών» που «μετείχαν» της... «Δεκατετραμελούς Συντονιστικής Επιτροπής» (που δεν άλλαξε καθόλου σύνθεση) καθώς και αρκετές εκατονταχιλιαριές που - όπως λένε - «κρύβονταν» γιατί τους κυνήγαγε η «χούντα» μετά το «Πολυτεχνείο».

Για τα «γεγονότα της Νομικής» π.χ. - που προηγήθηκαν του «Πολυτεχνείου» - μερικές χιλιάδες που φοιτούσαν τότε στη Νομική λένε πως ήσαν «οργανωτές» τους κ.λπ., ενώ, βάσει εγγράφου του τότε Υπουργού Παιδείας Νικ. Γκαντώνα, εκείνοι που πρωτοστάτησαν στην εκδήλωση ήσαν οι παρακάτω εικοσιτέσσερις, από τους οποίους μόνον δώδεκα ήσαν της Νομικής.

Συγκεκριμένα, στο έγγραφο του Γκαντώνα περιλαμβάνονται οι:

- 1) Δάφνης Ευγένιος Κωνσταντίνου, φοιτητής Ιατρικής,
- 2) Γρηγοριάδου Ελένη, Στυλιανού, φοιτήτρια Φιλοσοφικής,
- 3) Καμάρας Κωνσταντίνος, Πέτρου, φοιτητής Φυσικομαθηματικής,
- 4) Ζαφειράκης Μιχαήλ, Ιωάννου, φοιτητής Φυσικομαθηματικής,
- 5) Καλπίδου Αντιγόνη, Φωτίου, φοιτήτρια Νομικής,
- 6) Σπύρου Αθηνά, Ετεοκλή, φοιτήτρια Νομικής,
- 7) Φθενάκης Βασίλειος, Μενελάου, φοιτητής Χημείας,
- 8) Αβράμ Ιωάννης, Δημητρίου, φοιτητής Νομικής,
- 9) Ψιλοπούλου Αλκμήνη, Ελευθερίου, φοιτήτρια Φιλοσοφικής,
- 10) Μαντζουράνης Ιωάννης, Κωνσταντίνου, φοιτητής Νομικής,
- 11) Μπίστης Νικόλαος, Μιχαήλ, φοιτητής Νομικής,
- 12) Τζουμάκας Στέφανος, Αθανασίου, φοιτητής Νομικής,
- 13) Βερνίκος Γεώργιος, Αλεξάνδρου, φοιτητής Νομικής,
- 14) Τσιβαρτάρα Μαρία, Ευαγγέλου, φοιτήτρια Χημείας,
- 15) Τρέμη Όλγα, Γεωργίου, φοιτήτρια Νομικής,
- 16) Σαπουνάκης Αναστάσιος, Γεωργίου, φοιτητής Νομικής,
- 17) Χαραλαμπίδης Γεώργιος, Ιωάννου, φοιτητής Νομικής,
- 18) Παπαπέτρος Γεώργιος, Επαμεινώνδα, φοιτητής Νομικής,
- 19) Σιδεράς Χαντάτ Γεώργιος, Ηλία, φοιτητής Ιατρικής,
- 20) Μαυρογένης Διονύσιος, Ιωάννου, φοιτητής Φαρμακευτικής,
- 21) Τσαφάρης ή Τσάφαρης Μανούσος - Πολύβιος, Στυλιανού, φοιτητής,
- 22) Αλαβάνου Αριάδνη - Μαρία, Ελευθερίου, φοιτήτρια Φιλοσοφικής,
- 23) Καλιβρετάκης Λεωνίδας, Φωτίου, φοιτητής Φιλοσοφικής,
- 24) Καρυστιάνη Ιωάννα, Χρήστου, φοιτήτρια Νομικής.

Ένας άλλος πίνακας «αντιθέτων» προς το καθεστώς φοιτητών της Νομικής περιλαμβάνεται σε «απόρρητο» έγγραφο της ΕΣΑ προς τη Νομική Σχολή, και αναφέρει είκοσι επτά φοιτητές, μεταξύ των οποίων και οκτώ του παραπάνω καταλόγου.

Αναλυτικά, οι περιλαμβανόμενοι στο έγγραφο είναι οι:

1. Αλεξανδρόπουλος Στυλιανός του Ελευθερίου και της Παυλίνας, γεννηθείς το 1951 εις Αθήνας, κάτοικος Σκοπέλου 4.
2. Αλαβάνος Αλέξανδρος του Νικολάου και της Λουκίας, γεννηθείς τω 1950 εν Αθήναις, κάτοικος Αθηνών, Αμπατιέλου 2.
3. Βερνίκος Γεώργιος του Αλεξάνδρου και της Μαρίας, γεννηθείς τω 1950 εις Αθήνας, κάτοικος Αθηνών, Ησιόδου 26, Παγκράτι.
4. Δρόσος Ιωάννης του Ζαχαρία και της Λουκίας, γεννηθείς το 1951 εις Καισαριανήν, κάτοικος Πύργου 9 (Ηλιούπολις).
5. Καλούδης Σπυρίδων του Γερασίμου και της Πηνελόπης, γεννηθείς το 1938 εις Αργυράδες Κερκύρας, κάτοικος Αθηνών, Ευρυτανίας 66.
6. Καρυστιάνη Ιωάννα του Χρήστου και της Χριστίνας, γεννηθείσα το 1952, εις Χανιά Κρήτης, κάτοικος Αθηνών, Μιχαλακοπούλου 39.
7. Κούρκουλος Αλκιβιάδης του Κωνσταντίνου, γεννηθείς το 1952 εις Αθήνας, κάτοικος Χαλανδρίου (Ύδρας 26).
8. Κοσσυβάκης Γρηγόριος του Νικηφόρου και της Μαρίας, γεννηθείς το 1947 εις Αθήνας, κάτοικος Κόνωνος

50 (Παγκράτι).

9. Λάζος Χρήστος του Γεωργίου και της Ελένης, γεννηθείς το 1949 εις Βέλλος Κορινθίας, κάτοικος Αθηνών, Αγίου Παύλου 14.

10. Λαζαρίδης Χρύσανθος του Αλεξάνδρου και της Σεβαστής - Συλβίας, γεννηθείς το 1954 εις Ν. Υόρκην Η ΠΑ, κάτοικος Αθηνών (Τριδος 20-24).

11. Λιοναράκης Νικήτας του Εμμανουήλ και της Κατερίνης, γεννηθείς το 1950 εν Αθήναις, κάτοικος οικισμού Παπάγου, Ξανθίππου 140.

12. Μαντζουράνης Ιωάννης του Κωνσταντίνου και της Κασσιανής, γεννηθείς το 1952 εις Αθήνας, κάτοικος Αθηνών (Φυλής).

13. Μεγγρέλης Νικόλαος του Μιχαήλ και της Ελένης, γεννηθείς το 1950 εις Αθήνας, κάτοικος Αθηνών (Ομήρου 57).

14. Μπολμενάκης Αντώνιος του Δημητρίου, γεννηθείς το 1954 εις Χανιά Κρήτης, κάτοικος Αθηνών, Μακεδονίας 34.

15. Μπίστης Νικόλαος του Μιχαήλ και της Χριστίνας, γεννηθείς το 1951 εις Π. Φάληρον, κάτοικος Αθηνών, Δράμας 10α.

16. Παπαπέτρου Γεώργιος του Επαμεινώνδα, γεννηθείς το 1948 εις Αθήνας, κάτοικος Λήμνου 15.

17. Παριανός Γεώργιος του Ελισσαίου και της Τασίας, γεννηθείς το 1949 εις Κρανίδιον, κάτοικος Αθηνών Γλαύκωνος 18 (Αγ. Αρτέμιος).

18. Σταματάκης Γεώργιος του Λεωνίδα και της Αγγελικής, γεννηθείς το 1952 εις Αθήνας, κάτοικος Αθηνών, Παπαρρηγοπούλου 45.

19. Σεφερτζής Γεώργιος του Δημητρίου και της Αικατερίνης, γεννηθείς το 1953 εις Αθήνας, κάτοικος Επτανήσου 29.

20. Σαπουνάκης Αναστάσιος του Γεωργίου και της Σοφίας - Μαρίας, γεννηθείς το 1951 εις Αθήνας, κάτοικος Πατησίων 154.

21. Σερεμέτης Δημήτριος του Βασιλείου και της Νίκης, γεννηθείς το 1953 εις Κόρινθον, κάτοικος Αθηνών, Αγαθουπόλεως 29, Κυψέλη.

22. Σακελλαρόπουλος Θεόδωρος του Διονυσίου και της Πασχαλιάς, γεννηθείς το 1952 εις Καλαμάταν, κάτοικος Αθηνών, Δευκαλίωνος 19 (πλατεία Κολιάτσου). 23. Τζήμας Παύλος του Αγγέλου και της Μαίρης, γεννηθείς το 1953 εις Αθήνας, κάτοικος Πατησίων 184.

24. Τσακιράκης Σταύρος του Ιγνατίου και της Ηρούς, γεννηθείς το 1951 εις Νήσυμνα Λέσβου, κάτοικος Αθηνών, Ιθάκης 30.

ΕΚΘΕΣΗ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΤΟΥ ΝΟΕΜΒΡΗ 1973 (Εγκρίθηκαν στην 4η Ολομέλεια της ΚΕ του ΚΚΕ, Ιούλης 1976)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Η πολιτική κατάσταση και το λαϊκό κίνημα στη διάρκεια του 1973

1.1. Η κρίση της δικτατορίας βαθαίνει

Στη διάρκεια του 1973, - αν και η δικτατορία έκλεινε τα έξι χρόνια της, - κάθε άλλο παρά άρχιζε να κερδίζει κάποια σταθερότητα, σαν καθεστώς, να αποκτάει κάποια λαϊκή βάση. Αντίθετα μάλιστα. Η κρίση του χουντικού καθεστώτος συνεχιζόταν. Τέλη 1972, και κυρίως το 1973, η κρίση βάθυνε πολύ. Είχε αρχίσει πια να κορυφώνεται. Στα ντοκουμέντα του ΚΚΕ η διαπίστωση αυτή φαίνεται εντελώς καθαρά. Η απόφαση της 17ης Ολομέλειας (Δεκέμβρης 1972) τόνιζε: «Παρά τις προσπάθειες της χούντας να παρουσιάσει το καθεστώς της σταθεροποιημένο..., τα βάθρα, πάνω στα οποία στηρίζεται, εξακολουθούν να είναι εξαιρετικά αδύνατα, και οξύνονται οι αντιθέσεις του καθεστώτος. Η χούντα, παρά τη δημαγωγία της, δεν μπόρεσε να δημιουργήσει βάσεις και στηρίγματα στην εργατική τάξη και στα άλλα εργαζόμενα στρώματα του λαού... Ένα τέτοιο καθεστώς, που προκαλεί τη γενική λαϊκή αντίθεση προς αυτό, δεν μπορεί να είναι σταθερό, η αστάθεια του, παραμένει κύριο γνώρισμα» (η υπογράμμιση τωρινή). Αυτές οι διαπιστώσεις υπάρχουν και στις ανακοινώσεις του ΠΓ στη διάρκεια του 1973. Και η εισήγηση στο 9ο Συνέδριο (η αναφορά σε αυτή έχει σημασία, γιατί είναι γνωστό ότι ετοιμαζόταν πριν από τα γεγονότα του Πολυτεχνείου και συνόψιζε τις τελευταίες, μέσα στο 1973, εξελίξεις) υπογράμμιζε: «Το στρατιωτικό φασιστικό καθεστώς βρίσκεται σε μόνιμη κρίση, που τον τελευταίο καιρό βάθυνε ακόμα περισσότερο... Βαθαίνει η κρίση της χουντικής διδατορίας. Γιγαντώνεται η οργή και το μίσος του λαού μας ενάντια στους αμερικάνους ιμπεριαλιστές. Δυναμώνει η θέληση του να απαλλαγεί από ντόπιους και ξένους δυνάστες. Η χούντα κάθεται πάνω στο δημοκρατικό και αντιφασιστικό καμίνι του ελληνικού λαού. Η Ελλάδα γίνεται αδύνατος κρίκος για τους ιμπεριαλιστές» (η υπογράμμιση τωρινή). Οι αιτίες και το βάθαιμα αυτής της κρίσης βρίσκονται καταρχήν στις ίδιες της αντικειμενικές εξελίξεις, εξωτερικές και εσωτερικές, και υπογραμμίζονταν στα κομματικά και τα άλλα ντοκουμέντα του λαϊκού κινήματος της εποχής. Οι τυχοδιωκτικές επιθετικές ενέργειες του αμερικάνικου ιμπεριαλισμού (ιδιαίτερα η χοντροκομμένη, γκαγκοτερική επέμβαση στη Χιλή) βαθαίνουν την αντιαμερικανική συνείδηση του λαού και της νεολαίας του, κάνουν πιο χειροπιαστό το ρόλο του σαν προστάτη της χούντας. Η αραβοϊσραηλινή σύγκρουση, οι αμερικάνικες απειλές για άμεση επέμβαση στις αραβικές πετρελαιοπηγές, - με την πιθανότητα χρησιμοποίησης της Ελλάδας σαν ορμητηρίου των αμερικανονατοϊκών δυνάμεων, - δημιουργούν πρόσθετες ανησυχίες στο λαό (παρά τις διακηρύξεις της χούντας για «ουδετερότητα», που κανείς δεν πιστεύει). Η αγανάκτηση του λαού απέναντι στους αμερικάνους ιμπεριαλιστές, με τον ελλιμενισμό του βου Στόλου στο Φάληρο και την Ελευσίνα, τις απαλλοτριώσεις στην Αττική κ.λπ., κορυφώνεται. «Η κύρια κατεύθυνση της ανεξαρτησίας και της δημοκρατίας του Κυπριακού λαού, δηλαδή προαγωγής του ιμπεριαλιστικού, ιδιαίτερα του αμερικάνικου, σχεδίου μετατροπής της μεγαλονήσου σε νατοϊκή βάση» (Εισήγηση στο 9ο Συνέδριο), - κι αυτό γίνεται όλο και πιο φανερό στο λαό. Παράλληλα, η άνοδος των δυνάμεων του σοσιαλισμού, του κινήματος της εργατικής τάξης στις καπιταλιστικές χώρες και οι επιτυχίες των εθνικοαπελευθερωτικών κινήσεων (εξέγερση λαού και φοιτητών στην Ταϊλάνδη, νίκες των επαναστατικών δυνάμεων στο Βιετνάμ, άνοδος των κινήσεων στην Αφρική, - Μοζαμβίκη, Γουϊνέα Μπισάου κ.λπ.) δυναμώνουν στο λαό και τη νεολαία την πεποίθηση στις δυνάμεις τους. Εσωτερικά, οξύνονται στο έπακρο τα προβλήματα της οικονομίας και του λαού. Η οικονομική κρίση αρχίζει, ο πληθωρισμός γίνεται πια πολύ αισθητός, τα διάφορα σκάνδαλα (λόχου χάρη των κρεάτων) συζητιούνται από στόμα σε στόμα. Αρχίζει να εκδηλώνεται το σπάσιμο του οικοδομικού «μπουμ». Οι σκανδαλώδεις συμβάσεις με τα ξένα μονοπώλια γίνονται αποκάλυπτες και πλατιά γνωστές στο λαό. Η χούντα, πάνω σε αυτή τη βάση, απομονώνεται πλήρως από το λαό, κάνει πιο αποκάλυπτο το τυραννικό της πρόσωπο (διωγμοί των φοιτητών μετά τα γεγονότα της Νομικής, βασανιστήρια στο ΕΑΤ-ΕΣΑ κ.λπ.). Δυναμώνουν κι οι εσωτερικές αντιθέσεις ανάμεσα στις διάφορες κλίκες των πρακτόρων - στρατοκρατών. Όλο και περισσότερο απομονώνεται και διεθνώς η χούντα. Κύριο ρόλο παίζει η ανάπτυξη της διεθνούς αλληλεγγύης (πρώτ' απ' όλα των σοσιαλιστικών χωρών και του διεθνούς εργατικού κινήματος), που στη διάρκεια του 1973 παίρνει καινούργια έξαρση, με πρωταρχικό αίτημα την υπεράσπιση και την επελευθέρωση των πολιτικών κρατουμένων. Και γενικότερα, η συντελούμενη στροφή στις διεθνείς σχέσεις προς την ύφεση περισφίγγει περισσότερο τον κλοιό γύρω από τη χούντα. Έτσι, η διατήρηση του τυραννικού καθεστώτος της γίνεται μια ακόμα πιο έντονη παραφωνία στην Ευρώπη. Ταυτόχρονα, η όξυνση - πάνω στη βάση και της εντεινόμενης, ενεργειακής και γενικότερα οικονομικής, κρίσης και των αποτυχιών των τυχοδιωκτισμών του αμερικάνικου ιμπεριαλισμού, - των εσωϊμπεριαλιστικών αντιθέσεων βρίσκει την έκφραση της και στις αντιθέσεις των ιμπεριαλιστών, ως προς τη μορφή άσκησης της εξουσίας και της επιβολής της νατοϊκής επικυριαρχίας στη χώρα μας. Πολλοί διαβλέπουν πως η συνέχιση της ανοικτής στρατιωτικοφασιστικής δικτατορικής μορφής βλάπτει τα συμφέροντα του ιμπεριαλισμού και κηρύσσονται υπέρ μιας «ομαλής» διαδοχής προς μια σχετική

«φιλελευθεροποίηση» της μορφής αυτής.

1.2. Αναπτύσσεται και δυναμώνει η λαϊκή αντίθεση

Ο κύριος, όμως, παράγοντας που συντελεί στο βάθαιμα της κρίσης της δικτατορίας είναι η σημαντική ανάπτυξη της παλλαϊκής αντίθεσης προς τη χούντα, η άνοδος της πάλης όλων των στρωμάτων του λαού. Το 1973 χαρακτηρίζεται από τη σοβαρή αγωνιστική ανάταση του λαού και της νεολαίας, ιδιαίτερα της σπουδάζουσας. Το χαμηλό επίπεδο ανάπτυξης των αγώνων της εργατικής τάξης και των εργαζομένων αρχίζει να ξεπερνιέται. Οι αγώνες, από τις πρώτες στοιχειώδεις μορφές τους (διαβήματα, υπομνήματα κ.λπ.), περνάνε σε ανώτερες, μέχρι τις απεργίες. Μεροκάματα, ασφαλιστικά ταμεία, ωράριο συνδικαλιστικές ελευθερίες, δικαίωμα της απεργίας είναι μερικά από τα βασικά αιτήματα των εργαζομένων, που πολλά υιοθετούνται ακόμα και από τη ΓΣΕΕ, τα Εργατικά Κέντρα, τις Ομοσπονδίες. Η συνδικαλιστική ηγεσία, παρόλο που υπηρετεί γενικά την πολιτική της χούντας, υποχρεώνεται - κάτω από την πίεση των εργαζομένων, και για να ανακόψει τους αγώνες τους - να υιοθετήσει μερικά από τα αιτήματα της εργατιάς. Χαρακτηριστική περίπτωση, το Ντοκουμέντο (απόφαση) του Εργατικού Κέντρου Πειραιά. Αναπτύσσονται εργατικές κινητοποιήσεις, που εκδηλώνονται με καταγγελία των συμβάσεων, συνελεύσεις, επιτροπές, αποφάσεις για απεργίες. Σημειώνονται οι απεργίες αλιεργατών Καβάλας, τυπογράφων Αθήνας, τεχνικών «Ολυμπιακής», δημοσιογράφων Αθήνας, προσωπικού τρόλλεϋ, εργαζομένων της ΔΕΗ, κινηματογραφιστών της Αθήνας.

Μέσα στο 1973 αναπτύσσονται κι οι εκδηλώσεις των αγροτών (αν και μένουν ακόμα πίσω σε σύγκριση με τους αγώνες των άλλων εργαζομένων). Παίρνουν τη μορφή μαζικής άρνησης για παράδοση ή πούληση των προϊόντων τους και επεκτείνονται σε όλη τη χώρα. Πληθαίνουν οι αγωνιστικές εκδηλώσεις ενάντια στις απαλλοτριώσεις. Πραγματοποιήθηκε Πανθεσσαλική σύσκεψη των εκπροσώπων αγροτικών συνεταιρισμών στη Λάρισα. Οργανώνονται συλλαλητήρια κατά των απαλλοτριώσεων στα Μέγαρα, στα Σπάτα, στο Μενίδι, όπου Σκαρμαγκά. Κινούνται εντονότερα οι επαγγελματίες και βιοτέχνες, οι άνθρωποι του πνεύματος και της επιστήμης, οι εκπαιδευτικοί και τα άλλα στρώματα των εργαζομένων. Η ανάπτυξη των αγώνων είναι μεγαλύτερη στη νεολαία, και ειδικά στη σπουδάζουσα. Υπάρχει ασφαλώς εξήγηση του φαινομένου της ανάπτυξης, πριν απ' όλα, των αγώνων των σπουδαστών στην περίοδο της δικτατορίας. Δεν αναφερόμαστε τώρα σ' αυτή, μόνο σημειώνουμε πως η ανάπτυξη το 1973 ήταν συνέπεια και της όλης πορείας του φοιτητικού κινήματος (ΦΚ) στα προηγούμενα χρόνια, που ανέδειξε και το μαζικό του φορέα, την «Αντιδικτατορική ΕΦΕΕ» (Α / Ε) και το παράνομο έντυπο του την «Πανσπουδαστική» («Π»). Ιδιαίτερη ανάπτυξη του ΦΚ έχει αρχίσει από τις αρχές του 1972, με την κίνηση, για την αποκατάσταση του φοιτητικού συνδικαλισμού. Έτσι, στις συνελεύσεις των συλλόγων, που συγκαλούν το Γενάρη 1972 και κατοπινά, οι διορισμένες τότε διοικήσεις τους, οι σπουδαστές αξιώνουν τη σύγκληση γενικών συνελεύσεων, που θα έπαιρναν μέτρα για διαξαγωγή νέων αρχαιρεσιών στους συλλόγους. Χρησιμοποιούν τη μέθοδο προσφυγών στα Πρωτοδικεία, με τις οποίες προβάλλουν τη «νομιμότητα» των διορισμένων. Ταυτόχρονα, συγκαλούν συγκεντρώσεις, όπου εγκρίνονται ψηφίσματα για τη διεξαγωγή αρχαιρεσιών. Η χούντα αναγκάζεται να κάνει την πρώτη υποχώρηση, δέχεται τη διεξαγωγή αρχαιρεσιών, προσπαθώντας να τις βάλει κάτω από τον έλεγχο της και τις ορίζει υποχρεωτικά το Νοέμβρη 1972. Κάνει δημαγωγία και παίρνει μέτρα εκφοβισμού, μεγάλων διωγμών, εφαρμόζει το μέτρο της επιστράτευσης. Με αυτές τις συνθήκες οι εκλογές είναι, βέβαια, παρωδία. Η «Π» έγραφε: «η μέρα της διεξαγωγής των εκλογών θα μείνει στα χρονικά του φοιτητικού κινήματος σαν μέρα βίας και νοθείας, ξυλοδαρμών, συλλήψεων και άλλων εκτρόπων, των οποίων πρωταγωνιστές υπήρξαν ασφαλίτες, εσατζήδες, λοκατζήδες και εκοφίτες...».

Και παρ' όλα αυτά, υπήρξαν σχολές (τοπογράφων και χημικών μηχανικών στο Πολυτεχνείο), όπου γίνεται δυνατό να εκλεγούν γνήσιοι αντιπρόσωποι. Δικαιώνεται η γραμμή της Α / Ε ενάντια στην αποχή και την παθητική στάση και ανεβαίνει αμέσως το κίνημα για την καταγγελία των νόθων αποτελεσμάτων, το σταμάτημα των διώξεων και της επιστράτευσης, την κατάργηση των Ν.Δ. 93 / 1969 και 180 / 1970. Κηρύσσονται απεργίες των υπομηχανικών Αθήνας και Θεσσαλονίκης (κράτησαν πάνω από μήνα), οργανώνονται πορείες (Φυσικομαθηματικής Θεσσαλονίκης), γίνονται απεργίες όλων των σχολών του Πολυτεχνείου. Μεσ' από τους αγώνες του αυτούς το ΦΚ ανεβάζει και τις πιο ανοιχτές αντιχουντικές εκδηλώσεις του. Οι φοιτητές βρίσκονται στις πρώτες γραμμές μαχητικών διαδηλώσεων της νεολαίας στις 21 του Απρίλη και την Πρωτομαγιά 1972, καθώς και στα τέλη του 1972 με αντιχουντικά και αντιαμερικανικά συνθήματα

Το 1973 βρίσκει το ΦΚ σε μια κρίσιμη καμπή του. Η Χούντα προσπαθεί να οργανώσει επίθεση εναντίον του. Το γενάρη δημοσιεύει το λεγόμενο «καταστατικό χάρτη» της Ανώτατης Παιδείας, με το οποίο θέλει να κάμψει το ΦΚ. Απόφαση της για ίδρυση ξενόγλωσσων κολλεγίων, ινστιτούτων, πανεπιστημίων, ανεβάζει τον αντιαμερικανισμό. Νέες διώξεις με το ν. 63 / 69 (περίπτωση 12 φοιτητών Εμπορικής κ.ά.) όξυνε την αγανάκτηση. Στις 14 Φλεβάρη, με τη συγκέντρωση στο Πολυτεχνείο, αρχίζει η ανώτερη φάση των αγώνων Φλεβάρη - Μάρτη - Απρίλη. Παραβίαση ασύλου, βάρβαρη επίθεση ακόμα και στα γραφεία καθηγητών. Παραίτηση της Συγκλήτου. Σε απάντηση, στις 21 - 22 του Φλεβάρη, 4 χιλιάδες φοιτητές κάνουν κατάληψη στο κτίριο της Νομικής, μένουν 48 ώρες. Χιλιάδες λαού τους συμπαραστέκονται. Το απόγεμα, στις 22 του Φλεβάρη, ύστερα από τις υποσχέσεις που δόθηκαν, εγκαταλείπουν το κτίριο και, μαζί με χιλιάδες λαού, διαδηλώνουν στους δρόμους ως το βράδυ. (Συνθήματα: «Ελλάς Ελλήνων φυλακισμένων», «Ελευθερία», «Δημοκρατία», «Κάτω η Δικτατορία», «Ένας είναι αρχηγός, ο κυρίαρχος λαός» κ.λπ.). Η χούντα απαντάει πάλι με τρομοκρατία κι επιβάλλει ακόμα χειρότερο φίμωτρο

στον Τύπο.

Αλλά οι φοιτητές αναπτύσσουν τους αγώνες τους. Στις 16 του Μάρτη οργανώνεται ξανά κλείσιμο, για ώρες, στο κτίριο της Ιατρικής και κατοπινά μαχητική διαδήλωση. Στις 20 του Μάρτη δυόμιση χιλιάδες φοιτητές συγκεντρώνονται στο κτίριο της Νομικής και κατόπιν ανεβαίνουν στην ταράτσα με τραγούδια και συνθήματα. Σημειώνεται επίθεση της χούντας με δυνάμεις ΕΣΑ, ΛΟΚ και αστυνομίας. Εισορμούν στη σχολή με την κάλυψη τον πρύτανη (Τούντα). Συλλήψεις, διωγμοί. Κηρύσσεται αποχή. Αγωνιστικές διαδηλώσεις και αποχή και στα Πανεπιστήμια Θεσσαλονίκης και Πάτρας. Συγκέντρωση 1.500 φοιτητών, απαίτηση για ελεύθερες εκλογές, υπόσχεση της Συγκλήτου και λύση της αποχής. Μπροστά στις υπαναχωρήσεις της Συγκλήτου (μετά από τις πιέσεις του Γκαντώνα) κλείσιμο του Πανεπιστημίου (6 - 9 του Απρίλη και ξανά από τις 10 του Απρίλη), επανειλημμένες μαζικές συγκεντρώσεις και διαδηλώσεις των φοιτητών. Με το κλείσιμο ματαιώνονται οι εκλογές. Οι μαχητικές εκδηλώσεις συνεχίζονται και μέχρι την επέτειο του φασιστικού πραξικοπήματος. Το κύμα των συλλήψεων και των διωγμών μεγαλώνει. Η σπουδαστική περίοδος φτάνει στο τέλος της, το ΦΚ προσωρινά ανακόπτεται, αφού έχει φτάσει σε πρωτοφανή, ως τότε, ανάπτυξη. Παρά τις μαζικές συλλήψεις, τους σκληρούς διωγμούς, την πλατιά εφαρμογή της επιστράτευσης, η χούντα δεν κατάφερε να συντρίψει το ΦΚ, ούτε καν να το πισωστρέψει. Ήταν φανερό ότι με την καινούργια χρονιά η άνοδος του θα συνεχιζόταν. Είναι πολύ σημαντικό ότι μέσα στο 1973 ανεβαίνουν οι αγώνες και οι κινητοποιήσεις της νεολαίας και όλου του λαού όχι μόνο για την ικανοποίηση των άμεσων οικονομικών διεκδικήσεων ή για τις συνδικαλιστικές τους ελευθερίες, αλλά και με καθαρά πολιτικό περιεχόμενο. Έτσι, σημειώνονται οι εκδηλώσεις της 28 του Οχτώβρη 1972, στην επέτειο του φασιστικού πραξικοπήματος (21 Απρίλη 1973) και την Πρωτομαγιά 1973, η μάχη κατά του ψευτοδημοψηφίσματος τον Ιούνιο 1973, η νυχτερινή διαδήλωση μετά το σχηματισμό της κυβέρνησης Μαρκεζίνη. «Η μάχη κατά του ψευτοδημοψηφίσματος έδωσε την ευκαιρία στον ελληνικό λαό να εκδηλώσει την ενότητα θέλησης και την ενεργό αντίθεση του στο καθεστώς της δικτατορίας, της απόφαση του να ανταγωνιστεί για την ανατροπή τους» (Εισήγηση στο 9ο Συνέδριο). Οι αντιδικτατορικές εκδηλώσεις αγκαλιάζουν ακόμα και τις ένοπλες δυνάμεις, όπως έδειξε και το κίνημα στο Πολεμικό Ναυτικό. Η υποχώρηση της χούντας, με την απόλυση τον Αύγουστο 1973 του συνόλου σχεδόν των πολιτικών κρατουμένων, αποτέλεσε ένα ακόμα σοβαρό στοιχείο που εμπύχωσε το λαϊκό κίνημα. Το λαϊκό κίνημα, κορυφώνει την ανάταση του το φθινόπωρο, Οχτώβρη - Νοέμβρη 1973. Και μέσα σ' αυτό το κλίμα εκδηλώνονται τα γεγονότα στο Πολυτεχνείο.

1.3. Το επίπεδο οργάνωσης των λαϊκών δυνάμεων

Όχι μόνο το λαϊκό κίνημα, γενικά, αλλά και η οργάνωση του - και ειδικότερα οι οργανώσεις του ΚΚΕ και της ΚΝΕ και η καθοδήγηση της - σημειώνουν θετικά βήματα στη διάρκεια το 1973. Ωστόσο, πρέπει, να σημειωθεί ότι το λαϊκό κίνημα αναπτυσσόταν με βήματα πιο γοργά από ό,τι η οργάνωση του υποκειμενικού παράγοντα, που και πριν παρουσίαζε αδυναμίες. Αλλά τώρα οι αδυναμίες υπογραμμίζονταν ιδιαίτερα, σε σύγκριση με το αναπτυσσόμενο λαϊκό κίνημα. Η αγωνιστική διάθεση του λαού ανεβαίνει γρηγορότερα από ό,τι βελτιώνεται η οργανωτική ανάπτυξη του Κόμματος και της ΚΝΕ.

Η 17η Ολομέλεια της ΚΕ (Δεκέμβρης 1972) αποτελεί σημαντικό βήμα για την καθαρή διατύπωση, ακόμα μια φορά, της πολιτικής γραμμής μας και, κυρίως, για το ξεκαθάρισμα της οργανωτικής πολιτικής του Κόμματος. Δίνει ώθηση στη βελτίωση της καθοδήγησης και της οργάνωσης της παράνομης δουλιάς. Αλλά οπωσδήποτε, δεν προλαβαίνει πλήρως τα γεγονότα.

Με την αλλαγή και την ενίσχυση της καθοδήγησης του Γραφείου του Κλιμακίου σημειώνεται ένα βήμα θετικό. Το Κόμμα έχει οργανώσεις (στο βαθμό που μπορούμε τότε να μιλάμε για οργανώσεις) στην Αθήνα, στη Θεσσαλονίκη, στον Πειραιά, καθώς και σε μια σειρά μεγάλες επαρχιακές πόλεις (όπως Λάρισα, Πάτρα, Ηράκλειο, Ελευσίνα, Γιάννενα). Ακόμα και σε μικρότερες, διατηρεί ορισμένες βάσεις. Υπολογίσιμες όμως δυνάμεις κρατάει στην Αθήνα και λιγότερο στη Θεσσαλονίκη, τον Πειραιά και σε άλλες πόλεις. Αλλά γενικά, οι οργανώσεις του Κόμματος και της ΚΝΕ είναι πολύ αδύνατες και κινούνται, σε μεγάλο βαθμό, γύρω από τον εαυτό τους.

Ύστερα από την απόλυση των πολιτικών κρατουμένων (Αύγουστος 1973), με απόφαση του ΠΓ, ανασυγκροτείται το Γραφείο του Κλιμακίου. Από τα 6 μέλη του, τα 3 είναι τότε παράνομα, θέτει, για εκείνη την περίοδο, σα στόχους του: Την ολοκλήρωση της δουλειάς του για την προετοιμασία συντρόφων - αντιπροσώπων για το 9ο Συνέδριο, νόμιμα ή παράνομα. Ανασυγκρότηση των οργανώσεων της ΚΟΑ και ΚΟΘ, άμεσο πέρασμα των Γραμματέων των ΚΟΑ, ΚΟΘ, ΚΟΠ στην παρανομία, και αργότερα και άλλων στελεχών και Γραφείων αυτών των οργανώσεων. Προώθηση της δουλειάς του μηχανισμού. Δουλιά στα συνδικάτα και τους άλλους μαζικούς φορείς για ανέβασμα και καθοδήγηση των αγώνων του λαού και της νεολαίας. Γενικότερα, το Γραφείο Κλιμακίου κάνει προσπάθειες για την ανασυγκρότηση όλης της δουλειάς του, τη βελτίωση του μηχανισμού του, την καλύτερη σύνδεση με τις οργανώσεις, με τη νόμιμη δουλιά και τους νόμιμους φορείς, με παράλληλη κατεύθυνση το πέρασμα μερικών ηγετικών στελεχών στην παρανομία. Έχει οργανωθεί καλύτερα η άμεση σύνδεση με τη «Φωνή της Αλήθειας» (ΦΑ), πράγμα που δίνει στις εκπομπές της ΦΑ ζωντανότερο περιεχόμενο, τις κάνει επίκαιρες, σωστά συνδεδεμένες με τα καθημερινά γεγονότα, έτσι που μεγαλώνει ο προπαγανδιστικός και καθοδηγητικός της ρόλος στο λαϊκό κίνημα. Από τη Β' Σύνοδο του ΚΣ της ΚΝΕ, και με βάση τις αποφάσεις της, είχε αρχίσει η ανασυγκρότηση της δουλειάς και των οργανώσεων της ΚΝΕ, που διευκολύνθηκε και από την απόλυση ορισμένων συντρόφων από την εξορία. Κάπως πιο αποτελεσματικά όμως μπαίνει με την απόφαση του ΚΣ τον Αύγουστο 1972, για το γιορτασμό

των 50χρονων της ΟΚΝΕ. Στην απόφαση εκείνη καθορίζεται συγκεκριμένο πλάνο ανάπτυξης της. Στη διάρκεια του 1973 γίνεται προσπάθεια για την πραγματοποίηση αυτού του πλάνου και η ΚΝΕ κάνει σοβαρά βήματα προς την κατεύθυνση αυτή. Ανασυγκροτήθηκε το ΚΣ, πάρθηκαν ορισμένα μέτρα για τη λειτουργία του, συγκροτήθηκαν επιτροπές διαφώτισης και Συνταχτική Επιτροπή του «Οδηγητή». Συγκροτείται Γραφείο στην οργάνωση Αθήνας της ΚΝΕ. Προωθεί τη δουλιά της, η ΚΝΕ, στην εργαζόμενη νεολαία, τις συνοικίες, τις τεχνικές σχολές, τους μαθητές. Συγκροτήθηκε η οργάνωση της ΚΝΕ στον Πειραιά και το Γραφείο της. Η δουλιά της ΚΝΕ στις επαρχίες καθυστερεί. Εκτός από τη Θεσσαλονίκη, στις άλλες περιοχές ή δεν έχει επαφές, ή έχει μεμονωμένες επαφές. Η Σπουδάζουσα γίνεται η πιο μαζική οργάνωση της ΚΝΕ, έχει σχετικά καλή ανάπτυξη και αποτέλεσε το βασικό παράγοντα για την ανάπτυξη του ΦΚ. Η ίδρυση της Α/ Ε και η κυκλοφορία της «Π» ήταν σημαντική επιτυχία και βοήθεια στο άνοιγμα της ΚΝΕ μέσα στις μάζες των φοιτητών. Σοβαρό ρόλο έπαιξαν οι Τοπικοί Σύλλογοι που, σε μια φάση, πρωτοστάτησαν στις φοιτητικές κινητοποιήσεις. Ωστόσο, το Γραφείο Σπουδάζουσας της ΚΝΕ, δεν καταφέρνει να δουλεύει εποπτικά και επιτελικά, παρουσιάζει συγχύσεις σε μερικά ζητήματα, όπως στο συνδυασμό νόμιμης και παράνομης δουλιάς. Υπήρξαν μεμονωμένες περιπτώσεις άπειρων μελών της ΚΝΕ με ασυνέπεια, απειθαρχία και ανεύθυνους χειρισμούς. Αυτά είναι μερικά από τα βασικά συμπεράσματα της Γ Συνόδου του ΚΣ. Η ίδια η πραγματοποίηση της Γ Συνόδου ήταν ακόμη μια ένδειξη της ανάπτυξης της ΚΝΕ μέσα στο 1973.

Παρά τα θετικά βήματα στη βελτίωση της δουλιάς του Κόμματος, και της ΚΝΕ, η οργάνωση γενικά δεν βρισκόταν στο ύψος των απαιτήσεων του λαϊκού κινήματος. Και οπωσδήποτε δεν αξιοποιήθηκαν πλήρως, για τη βελτίωση αυτή και για το στήσιμο κατάλληλου καινούργιου παράνομου μηχανισμού, οι κάποιες ευνοϊκές συνθήκες που δημιουργούσαν η απόλυση των πολιτικών κρατουμένων και η προσπάθεια της χούντας να εφαρμόσει το πείραμα της «φιλελευθεροποίησης». Ειδικότερα: Δεν έχουν δημιουργηθεί ικανοποιητικοί δεσμοί του Κόμματος και της ΚΝΕ με τις μάζες και τους νόμιμους ή μισονόμιμους φορείς του μαζικού κινήματος, όπου αυτό έχει αρχίσει ν' αναπτύσσεται (λόγου χάρη της ΚΝΕ με το ΦΚ). Δηλαδή όχι μόνο η σύνδεση του Κόμματος και της ΚΝΕ με τις μάζες και τα προβλήματα τους δεν είναι ικανοποιητική, αλλά και όπου μια τέτοια σύνδεση γενικά υπάρχει, όπως της ΚΝΕ με το ΦΚ, κι εκεί η σύνδεση αυτή: Και πολιτικά δεν είναι απόλυτα ικανοποιητική. (Έτσι, το Γραφείο ΚΝΕ Σπουδάζουσας, και πολύ περισσότερο το Γραφείο ΚΣ της ΚΝΕ, δεν έχουν φτάσει ακόμα στο σημείο να μπορούν να μελετούν σε όλες τις λεπτομέρειες τα προβλήματα του ΦΚ και κυρίως τους δρόμους ανάπτυξης του, τις μορφές και μέθοδες ανάπτυξης των αγώνων του και σύνδεσης του με το άλλο κίνημα της νεολαίας και με το λαϊκό κίνημα). Και, κυρίως, οργανωτικά βρίσκεται σε χαμηλό επίπεδο, έτσι που η καθοδήγηση δεν μπορεί να επεμβαίνει άμεσα στην καθοδήγηση των μαζικών αγώνων. (Η ανάπτυξη, λόγου χάρη, των φοιτητικών αγώνων καθοδηγείται όχι τόσο μέσω του μηχανισμού οργάνωσης της ΚΝΕ, έστω και της Α / Ε αλλά μέσω ξεχωριστών μονάδων - στελεχών, μελών της ΚΝΕ και της Α / Ε που έχουν στελεχωθεί το ΦΚ). Αν αυτό, ως ένα βαθμό, αποτελεί στοιχείο της αναγκαίας στην παρανομία αποκέντρωσης, από την άλλη μεριά δημιουργεί δυσκολίες στην καθοδήγηση και το συντονισμό των αγώνων, ιδίως σε στιγμές γρήγορων και σοβαρών εξελίξεων. Και πάντως, πρέπει να έχει εξασφαλιστεί εφεδρικός (οργανωτικός και τεχνικός) μηχανισμός και σχέδιο αξιοποίησης του σε τέτοιες στιγμές. Αυτό το είχε κιόλας αποδείξει η πείρα των φοιτητικών αγώνων (με τις καταλήψεις κτιρίων κ.λπ.) την άνοιξη του 1973.

1.4. Το πείραμα «φιλελευθεροποίησης»

Η σοβαρή αγωνιστική ανάταση, - ο κύριος καταλύτης των εξελίξεων, - αποτελεί και το βασικό παράγοντα που συντελεί στο παραπέρα βάθαιμα της κρίσης της χούντας και βάζει στην ημερήσια διάταξη το ζήτημα της τελικής πάλης για την ανατροπή της. Η χούντα και οι πάτρωτες της, αισθάνονται τον κίνδυνο, καταλαβαίνουν πως φεύγει το έδαφος κάτω από τα πόδια τους. Βρίσκουν πώς, μπροστά στην κατάσταση αυτή, παίρνοντας υπόψη τους και τις άλλες εσωτερικές και διεθνείς συνθήκες (που αναφέρθηκαν προηγούμενα), το καλύτερο θα ήταν να προχωρήσουν σε κάποια «φιλελευθεροποίηση» του καθεστώτος, νομίζοντας πως έτσι θα εξαπατήσουν τις λαϊκές μάζες και τη διεθνή κοινή γνώμη. Θα αμβλύνουν τη λαϊκή αγανάκτηση, θα ανακόψουν το ανερχόμενο λαϊκό κίνημα, θα καταφέρουν να δημιουργήσουν μια στοιχειώδη, έστω, λαϊκή βάση, θα αντιμετωπίσουν και τα άλλα εσωτερικά τους προβλήματα, θα προετοιμάσουν τη λύση των προβλημάτων, που πιεστικά προβάλλονταν από τις ανάγκες του αμερικανονατοϊκού ιμπεριαλισμού (λόγου χάρη, λύση του Κυπριακού). Βέβαια, η κατεύθυνση αυτή «φιλελευθεροποίησης» δεν ήταν μόνο τωρινή (στα μέσα του 1973), είχε μπει αρκετά νωρίτερα κι εντελώς συγκεκριμένα από τις αρχές του 1972. Τέτοια βήματα είχαν γίνει προηγούμενα με την απόλυση των εξόριστων, τη δημιουργία της Συμβουλευτικής κ.λπ. Τώρα, εξαιτίας των λόγων που αναφέρθηκαν, το σχέδιο επισπεύδεται. Καταργείται ο θεσμός της βασιλείας, δίνεται η μορφή της κυβέρνησης Μαρκεζίνη, απολύεται σχεδόν το σύνολο των πολιτικών κρατουμένων, παραχωρείται μια κάποια ελευθερία στον Τύπο. Και κυρίως, προετοιμάζεται το πείραμα των «εκλογών». Βρίσκεται κιόλας στα σκαριά η λύση Καραμανλή. Δεν πρέπει να υποτιμηθεί ο κίνδυνος που τότε δημιουργήθηκε. Υπήρξε πραγματικός κίνδυνος να εξαπατηθούν οι πολιτικές δυνάμεις και ένα μέρος του λαϊκού κινήματος. Κυρίως, υπήρχε ο κίνδυνος να επικρατήσει η οπορτουνιστική αντίληψη ότι μια και δεν μπορούμε να πετύχουμε πλήρη απαλλαγή από τη χούντα, πρέπει ν' αρκεστούμε σ' αυτό που τώρα δίνεται και να το «αξιοποιήσουμε» για βαθμιαίες αργότερα αλλαγές. Και ακριβώς στο ότι αποφεύχθηκε ο κίνδυνος αυτός, πρέπει να δει κανείς τη μεγάλη υπηρεσία, που είχαν και ως τότε προσφέρει και πρόσφεραν και εκείνες τις μέρες, οι συνεπείς αντιδικτατορικές δυνάμεις, πριν απ' όλα και κυρίως, το ΚΚΕ. Να δει τη σημασία που είχαν οι ως τότε αγώνες του λαού και της νεολαίας του, - έστω και όπως και στο βαθμό που είχαν αναπτυχθεί, - που με το αντιχουντικό και το

αντιαμερικανικό - αντιιμπεριαλιστικό κλίμα που είχαν δημιουργήσει, δεν επιτρέψαν να περάσει ο ελιγμός αυτός. Μέσα στα πλαίσια αυτά είναι σωστό να υπογραμμισθούν οι θέσεις των πολιτικών δυνάμεων και του πολιτικού κόσμου τη στιγμή εκείνη. Η «αντιδικτατορική Δεξιά», αν και όχι ανοιχτά, στην ουσία ερωτοτροπούσε προς τον ελιγμό αυτό. Είχαν ιδιαίτερα δραστηριοποιηθεί οι «γεφυροποιοί». Κύρια προσπάθεια τους: να ευνουχίσουν το λαϊκό κίνημα, κηρήσσοντας «σύνεση», «φρόνηση», όχι αγώνες και «περιττές θυσίες». Και προετοίμασαν τη λύση Καραμανλή. Είναι γνωστή η στάση του ίδιου του Καραμανλή, που σταθερά «σιωπούσε» πάνω στις εξελίξεις αυτές. Ο Π. Κανελλόπουλος, που είχε μείνει τότε σαν ουσιαστικός αρχηγικός της ΕΡΕ και αντικαταστάτης του Καραμανλή, με μια ομάδα γύρω απ' αυτόν, ακολουθεί μια κάπως συνεπέστερη γραμμή. Είχε αντιπαχθεί στη «λύση Μαρκεζίνη» και κατηγορούσε τον Καραμανλή για λιποταξία και συμβιβαστικές τάσεις απέναντι στην χούντα, ήταν, γενικά υπέρ της συνεργασίας των κομμάτων, μαζί και του ΚΚΕ. Στην πράξη όμως δεν προχωρούσε, γιατί, όπως έλεγε ο ίδιος, υπήρχε αντίδραση από τα στελέχη της ΕΡΕ. Και τελικά, υποτασσόταν στην πολιτική αυτή (που αποκλείει τη συνεργασία με τους κομμουνιστές) και στην πολιτική της χαλαρής αντιμετώπισης της δικτατορίας. Ο κεντρικός πολιτικός κόσμος, στον οποίο συμπεριλαβαίνονταν τότε και στελέχη του Ανδρέα Παπανδρέου, ήταν ακόμα ακέφαλος. Σ' αυτό υπήρχαν κυρίως δύο τάσεις. Η μια (Μαύρος, Θ. Κανελλόπουλος, - που υποστηρίζονταν από το συγκρότημα «Βήματος») ερωτοτροπούσε προς τη «λύση Μαρκεζίνη» και ήταν έτοιμη να την αποδεχτεί. Η άλλη (Ζίγδης και βουλευτές της ΕΚ, που αργότερα πήραν με τον Ανδρέα Παπανδρέου) είχε αντιπαχτεί στη «λύση» αυτή. Στις αρχές του 1973 (σε συγκέντρωση όλων των βουλευτών της ΕΚ), έγινε προσπάθεια συνένωσης τους με μια προσωρινή διοικούσα επιτροπή μ' επικεφαλής τον Μαύρο, που απέτυχε. Ο Μαύρος κρατούσε επαφές και με τους δυτικογερμανούς (χαρακτηριστική είναι, εκτός από τα άλλα, και μια «τυχαία» συνάντηση και συζήτηση του Μαύρου με γερμανό μεγαλοβιομήχανο στη Γυάρο). Τελικά, πάντως, η κεντρώα ηγεσία αντιτάχτηκε στη «λύση Μαρκεζίνη» (στη στάση της ενισχύθηκε και από συμβουλές ορισμένων αμερικανών και των δυτικογερμανών, που είδαν ότι η «λύση Μαρκεζίνη» συναντάει την καθολική αντίθεση του λαού) κάτω από την πίεση της πλειοψηφίας των στελεχών της ΕΚ και, κυρίως, των κεντρογενών αντιστασιακών οργανώσεων («Δημοκρατικής Άμυνα» κ.λπ.) και απόρριψη τη συμμετοχή στις «εκλογές». Αλλά η αντίθεση της εκφραζόταν ολότελα χαλαρά και, το χειρότερο, η στάση της απέναντι στην ανάπτυξη της έντονης ενεργητικής αντίστασης κατά της «πολιτικοποίησης» ήταν αρνητική. Έπεφτε, ουσιαστικά, στη θέση αναμονής και «σύνεσης». Η θέση του ΠΑΚ (Α. Παπανδρέου) ήταν αντίθετη στον «ελιγμό», αλλά η τακτική του όπως και αριστεριστικών ομάδων, ήταν, στον ένα ή τον άλλο βαθμό, εξτρεμιστική. Αρνιόταν την αξιοποίηση των δυνατοτήτων που δημιουργούσε η νέα κατάσταση. Κι αυτό φάνηκε ιδιαίτερα στο ΦΚ. Τη χειρότερη, εκείνη τη στιγμή, στάση κράτησε η αναθεωρητική ομάδα. Ο οπορτουνισμός των ηγετών της οδήγησε σε θέσεις αποδοχής, στην ουσία, του παπαδοπουλομαρκεζινικού πειράματος, συμμετοχής και στις «εκλογές» που είχαν εξαγγελθεί. Η θέση τους αυτή είχε προετοιμασθεί από τις απολογίες των Δρακόπουλου - Παρτσαλίδη στη δίκη τους (θέση για τη μοναρχία κ.λπ.), από τις συνεντεύξεις του Δρακόπουλου στην «Ακρόπολη» και διατυπώθηκε με τις δηλώσεις και θέσεις του Ηλιου, που βγήκε από τη μακριά «χειμερία νάρκη» του στη δικτατορία («λόγω υγείας και γηρατειών») και διεκδικούσε θέση πολιτικού αρχηγού στις διαγραφόμενες πολιτικές εξελίξεις. Οι θέσεις της ηγεσίας των αναθεωρητών - αποστατών, όπως διατυπώθηκαν τότε στις δηλώσεις τους για τις «εκλογές», αποτελούν μια από τις χειρότερες σελίδες του ελληνικού αναθεωρητισμού. Αντίθετα, οι θέσεις του ΚΚΕ ήταν οι μόνες σωστές στην περίοδο εκείνη. Απόρριπταν σταθερά το χουντικό πείραμα «πολιτικοποίησης» και «εκλογών», αλλά και σωστά προσανατόλιζαν το λαϊκό κίνημα την αξιοποίηση των δυνατοτήτων για ανάπτυξη του αγώνα, που δημιουργούνταν στις συνθήκες εκείνες. Το ΠΓ, σε ανακοίνωση του (2.6.1973), μετά το κίνημα στο ναυτικό και το ψευδοδημοψήφισμα, τόνιζε: «Ο ελληνικός λαός δεν θα ξεγελαστεί από τον προμελετημένο ελιγμό της στρατιωτικής δικτατορίας. Για τον ελληνικό λαό τίποτα δεν άλλαξε. Το χουντικό καθεστώς παραμένει το ίδιο, φασιστικό, στυγνό, τρομοκρατικό, αντιλαϊκό, αμερικανόδουλο και αντεθνικό... Σήμερα δημιουργούνται αντικειμενικά συνθήκες διεύρυνσης του μετώπου της αντιχουντικής πάλης». Ιδιαίτερη σημασία είχαν, για την πλατιά κοινοποίηση των θέσεων του ΚΚΕ οι δηλώσεις του σ. Καλούδη, που δημοσιεύτηκαν και στον Τύπο, σε αντιπαράθεση μάλιστα με δηλώσεις του Ηλιου και η συνέντευξη Τύπου του σ. Φλωράκη στο Λονδίνο (10 Οχτώβρη 1973), όπου πολύ καθαρά δηλώθηκε η εναντίωση του ΚΚΕ στις «εκλογές». «Το ΚΚΕ καταγγέλλει από τώρα την προσπάθεια εξαπάτησης της ελληνικής και της διεθνούς κοινής γνώμης με το σύνθημα των «ελεύθερων εκλογών»... Τις εκλογές αυτές τις θεωρούμε τέχνασμα της χούντας». Είναι αναμφισβήτητο ότι η πολύ σωστή αυτή θέση του Κόμματος, σε κρίσιμη στιγμή, αποτελεί ως σήμερα πολύτιμο κεφάλαιο και ότι έπαιξε θετικό ρόλο για την ανάπτυξη του αντιχουντικού αγώνα τις στιγμές εκείνες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Μπροστά στα γεγονότα. Το ξέσπασμα τους

2.1. Μπροστά στα γεγονότα. Οι θέσεις μας

Μετά τον Αύγουστο 73 η εσωτερική κατάσταση δυσκολεύει περισσότερο. Αρχίζουν να φαίνονται έντονα τα σημάδια της οικονομικής κρίσης. Φουντώνουν πολύ ο πληθωρισμός και η ακρίβεια. Οι εργάτες και υπάλληλοι βρίσκονται σε αναβρασμό, ετοιμάζονται να διεκδικήσουν αγωνιστικά, - και με απεργίες, - τα αιτήματά τους. Οπωσδήποτε, τώρα η εργατική τάξη και τα πλατιά στρώματα των εργαζομένων αρχίζουν, με το ανέβασμα των

διεκδικητικών τους αγώνων, να προωθούνται σταθερά στο προσκήνιο της αντιδικτατορικής πάλης. Παρόμοια διάθεση υπάρχει και στους αγρότες. Με την έναρξη της νέας πανεπιστημιακής χρονιάς, βρίσκονται σε ιδιαίτερη έξαρση οι φοιτητικοί αγώνες. Σημειώνονται κινητοποιήσεις και απεργίες ή αποχές, κατά σχολές, έστω και αν, καμιά φορά, τα αιτήματα των απεργών δεν είναι, στην πρώτη τους μορφή, εντελώς καθαρά. Η απεργία των σπουδαστών της Γεωπονικής, λόγου χάρη (Οχτώβρης '73), ξεσπάει σαν αντίθεση επαγγελματική. Αλλά, γρήγορα, το συνεπές ΦΚ βοηθάει για το σωστό προσανατολισμό της. Οι σπουδαστές του Πολυτεχνείου τους γράφουν, σε μήνυμα τους: «Το πρόβλημα που διεκδικείτε σεις, οι φοιτητές της Γεωπονικής, είναι το δικό μας πρόβλημα. Και δεν οφείλεται σε καμιά διαμάχη επαγγελματών, αλλά στη γενικότερη κατάσταση της οικονομίας». Ταυτόχρονα, έχει ανέβει η οργανωτικότητα του ΦΚ. Οι εκλεγμένες από γενικές συνελεύσεις φοιτητικές επιτροπές έχουν αναδειχτεί πραγματικοί φορείς, εκφραστές του ΦΚ. Ανεβαίνει η επιρροή της ΚΝΕ και της Α / Ε, μέσα στο ΦΚ, ενώ υποχωρεί η επίδραση των αποστατών - αναθεωρητών και του «Ρήγα Φερραίου» (ΡΦ), εξαιτίας της συμβιβαστικής γραμμής τους στο χουντομαρκεζινικό ελιγμό. Παίρνει όμως μεγαλύτερες διαστάσεις ο αριστεριστικός κίνδυνος.

Μέσα στις συνθήκες της χουντομαρκεζινικής «φιλελευθεροποίησης», που συναντάει την αυξανόμενη αντίθεση του λαού και της πλειοψηφίας του πολιτικού κόσμου, οι αγωνιστικές διαθέσεις του λαού και της νεολαίας και οι κινητοποιήσεις τους παίρνουν σαφή αντιδικτατορικό χαρακτήρα και περιεχόμενο. Κάτι νέο κυοφορείται.

Σ' αυτές τις συνθήκες η θέση του Κόμματος, τονίζει, σωστά, τη σημασία της αποφασιστικής ανάπτυξης των διεκδικητικών αγώνων της εργατικής τάξης, των εργαζομένων, της νεολαίας, των φοιτητών, μέσα στα γενικά πλαίσια της ανάπτυξης της αντιχουντικής πάλης, για την ανατροπή της δικτατορίας. Επισημαίνει την ανάγκη της αξιοποίησης προς αυτήν την κατεύθυνση, κάθε νόμιμης δυνατότητας. Την ανάγκη της οργάνωσης και κλιμάκωσης των λαϊκών κινητοποιήσεων. Ιδιαίτερα στο φοιτητικό χώρο, όπου εκδηλώνεται έντονα ο αριστεριστικός κίνδυνος, το Κόμμα - με βάση και την αρνητική πείρα από τη δεύτερη κατάληψη της Νομικής - επιμένει περισσότερο στην περιφρούρηση των μορφών πάλης, στην καλή οργάνωση και τη σωστή κλιμάκωση των αγώνων. Θέση σωστή, αλλά, οπωσδήποτε, όχι πλήρης, αφού δεν συμπληρωνόταν με συγκεκριμένες οδηγίες για αντιμετώπιση έκτακτων καταστάσεων, είτε αυθόρμητων ή μισοαυθόρμητων λαϊκών ξεσπαμάτων και αγώνων. Και όμως, στοιχεία για έναν τέτοιο προβληματικό υπήρχαν. Αρχές φθινοπώρου του '73 υπήρχαν, λόγου χάρη, πληροφορίες για τη σύγκρουση Ιωαννίδη με Παπαδόπουλο και την πιθανότητα πραξικοπήματος. Τις πληροφορίες τις διαβίβασε το Γραφείο της ΚΟΕΑ (χωρίς όμως το ίδιο να τις επεξεργαστεί) στο Γραφείο Κλιμακίου. Και αυτό (χωρίς επίσης να μελετήσει σχέδιο αντιμετώπισης τέτοιου ενδεχόμενου και να προσανατολίσει τις οργανώσεις του Κόμματος και της ΚΝΕ), τις διαβίβασε στο ΠΓ. Οι πληροφορίες αυτές είχαν διαβιβαστεί επίσης και στη ΦΑ, η οποία δεν τις σχολίασε, ούτε τις ανέφερε στις εκπομπές της. Εκτός απ' αυτό, τέτοια προοπτική αντικειμενικά δημιουργούνταν, είτε από ξεχωριστές - φοιτητικές ή άλλες - είτε από γενικότερες εκδηλώσεις που θα έπαιρναν παλλαϊκό χαρακτήρα. (Μια τέτοια περίπτωση, που μπορούσε να είχε δώσει από πολύ πριν αφορμή για τέτοιο προβληματισμό, ήταν και οι εκδηλώσεις στην κηδεία του Γ. Παπανδρέου το Νοέμβριο του 1968. Και το ότι δεν είχε γίνει, ούτε τότε, ούτε αργότερα, μια τέτοια ανάλυση και μελέτη για να υπάρχει συγκεκριμένος προσανατολισμός, ήταν ασφαλώς παράλειψη). Δεν είχε όμως γίνει συγκεκριμένος προβληματισμός ούτε είχε μελετηθεί η αντιμετώπιση τέτοιων καταστάσεων και πολύ περισσότερο δεν είχε γίνει η ανάλογη οργανωτική προετοιμασία γι' αυτό το σκοπό.

Μέσα σε αυτά τα πλαίσια της κομματικής γραμμής διατύπωνε και η ΚΝΕ τις θέσεις της. Τις επεξεργάζονταν πιο συγκεκριμένα, - γενικά, σωστά και ικανοποιητικά, - για το χώρο της. Σωστές, ειδικότερα, ήσαν οι γενικές κατευθύνσεις που προσπαθούσε να περάσει στο ΦΚ. Αυτό φαίνεται και από τα υλικά της Γ Συνόδου, που είχε προηγηθεί, και οι αποφάσεις της δίνουν, στην περίοδο αυτή την κατεύθυνση. Σε προκήρυξη του, επίσης, το ΚΣ της ΚΝΕ στα τέλη Οκτώβρη που δημοσιεύτηκε στον «Οδηγητή», συγκεκριμενοποιεί τους στόχους των αγώνων των φοιτητών στη νέα πανεπιστημιακή χρονιά. Γράφει, ανάμεσα σε άλλα: «Νέοι και νέες ενωθείτε, οργανωθείτε, αγωνιστείτε για την ανατροπή της δικτατορίας, για μια νέα δημοκρατία, για την ειρήνη, για το ρεαλισμό... Φοιτητές, σπουδαστές τεχνικών και επαγγελματικών σχολών, μαθητές. Οι πλούσιες και μεγαλειώδεις αγωνιστικές σας κινητοποιήσεις πέρυσι, που τόσο καταθρούβησαν τη φασιστική χούντα και τους πάτρωνες της και η μάχη του ΟΧΙ, που έδωσε ο λαός μας και η νεολαία του, αποτελούν τις καλύτερες εγγυήσεις ότι ο αγώνας σας για την ικανοποίηση των ζωτικών σας αιτημάτων θα συνεχιστεί πιο ρωμαλέα, καλύτερα οργανωμένος, με μεγαλύτερη συνοχή και αποφασιστικότητα. Σ' αυτόν σας τον αγώνα οι δυνάμεις του συμβιβασμού, της ηττοπάθειας, της εφυσύχασης, της διάσπασης, της κάθε είδους υπονόμευσης, και κάθε προβοκάτορας πρέπει να συντρίβουν στη γρανιτένια ενότητα σας, στις συσπειρωμένες δυνάμεις σας γύρω από τα καυτά και κοινά ζητήματα σας και τους συνεπείς εκφραστές τους. Το κλειδί για την επιτυχία του αγώνα σας βρίσκεται στη σωστή σύνδεση και το συντονισμό με τον ασταμάτητο αγώνα, που διεξάγει η εργατική νεολαία και όλος ο λαός μας με επικεφαλής την εργατική τάξη και το κόμμα της, το ΚΚΕ». Και παραπέρα τους καλούσε να παλαίψουν για τα «παρακάτω συγκεκριμένα αιτήματα: «Για τον εκδημοκρατισμό και εκσυγχρονισμό της Παιδείας. Για την ελεύθερη λειτουργία και αυτοτέλεια των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων και την κατάργηση του φασιστικού νόμου 180. Για ακαδημαϊκές και συνδικαλιστικές ελευθερίες και την κατάργηση του φασιστικού νόμου 180. Για ακαδημαϊκές και συνδικαλιστικές ελευθερίες και την κατάργηση του φασιστικού νόμου 93 και του «Σπουδαστικού» της Ασφάλειας. Για την κατάργηση των αντιδραστικών κανονισμών στα Γυμνάσια και τις Σχολές. Για την κατάργηση των φασιστικών νόμων 720 και 1374 και την επιστροφή όλων των στρατευμένων φοιτητών στα μαθήματα τους. Για την επαναφορά των διωχθέντων για πολιτικούς λόγους φοιτητών στις σπουδές τους. Για την ουσιαστική δωρεάν παιδεία, με την αύξηση των κονδυλίων

για την παιδεία σε 16% και την κατάργηση του ιδιωτικού τομέα, και άμεσα των ιδιωτικών τεχνικών και επαγγελματικών σχολών. Για μείωση της στρατιωτικής θητείας σε 12 μήνες». Και κατάληγε με τα συνθήματα: «Ζήτω η αδοúlωτη σπουδάζουσα και μαθητική νεολαία. Κάτω η προεδρική δικτατορία. Ζήτω η Νέα Δημοκρατία». Φαίνεται, δηλαδή, καθαρά η σωστή, γενικά, μελέτη των συγκεκριμένων αιτημάτων που προβάλλονταν και ότι αυτά, κατά σωστό τρόπο, εντάσσονταν μέσα στα πλαίσια της πάλης για την ανατροπή της δικτατορίας. Ωστόσο, η αδυναμία της πρόβλεψης των μορφών, που μπορεί να πάρει αυτή η πάλη, υπήρχε στην επεξεργασία και της γραμμής της ΚΝΕ. Αντίθετα, τονιζόταν, και μάλιστα έντονα, (πράγμα που γενικά ήταν σωστό), ότι θα έπρεπε να αποφευχθούν οι περιπτώσεις ξεκομμένων ενεργειών του ΦΚ, - και ειδικά με τη μορφή κατάληψης κτιρίων, - κάτω από την επίδραση των αυθόρμητων και αριστεριστικών στοιχείων. Αυτό όμως είχε και την αρνητική του πλευρά, γιατί περιορίζε σε λειψό, καθολικά απορριπτικό προσανατολισμό την αντιμετώπιση τους. Τονιζόταν σωστά): όχι απρογραμμάτιστες ενέργειες, όχι καταλήψεις. Δεν γινόταν όμως επεξεργασία συγκεκριμένων μεθόδων για τη θετική παρέμβαση μας σ' οποιαδήποτε τέτοια ξεκομμένη ενέργεια, για την εξέλιξη της μέσα στα σωστά πλαίσια της ανάπτυξης της γενικότερης αντιχουντικής πάλης. Στην έλλειψη αυτή συντελούσε και κάποια υπερτίμηση των δυνάμεων μας μέσα στο ΦΚ. Κι ακόμα το ότι η ΚΝΕ, στην περίοδο εκείνη, ήταν υπερβολικά απορροφημένη στην οργάνωση και αποκέντρωση των δυνάμεων της και των μηχανισμών της, προσπάθεια γενικά σωστή, που όμως, στη δοσμένη στιγμή, ήρθε σε μια κάποια διάσταση με τις ανάγκες του μαζικού ΦΚ. Τη γραμμή αυτή την εφαρμόζαν γενικά σωστά οι μαζικοί φορείς που βρίσκονταν κάτω από την καθοδήγηση και την επιρροή της ΚΝΕ, ειδικά η Α / Ε, οι Τοπικοί Σύλλογοι (ΤΣ) και το Διασχολικό όργανο των εκλεγμένων, την περασμένη χρονιά, επιτροπών κατά σχολές. Λόγου χάρη, σε κείμενο που αυτό το Διασχολικό κυκλοφόρησε, τέλη Οχτώβρη '73, και το έστειλε στον Τύπο με την απαίτηση «να δημοσιευτεί χωρίς περικοπές», γράφει: «Οι Επιτροπές, οι εκλεγμένες από τις περσινές συνελεύσεις και συγκεντρώσεις όλων των σχολών της Αθήνας, εκφράζοντας την αγωνιστική ενότητα του φοιτητικού κόσμου, που σφυρηλατίθηκε μέσα στους περσινούς αγώνες του, προβάλλουμε τα άμεσα αιτήματα... Οι φοιτητές σαν κοινωνική ομάδα δεν είναι ανεξάρτητοι από την υπόλοιπη κοινωνία... Η παιδεία είναι αναπόσπαστο κομμάτι του παραγωγικού μηχανισμού... Τα συγκεκριμένα φοιτητικά προβλήματα και η αδυναμία επίλυσης τους ωθούν το φοιτητικό κίνημα σε πολιτικό και κοινωνικό προβληματισμό... Ο αγώνας για τη λύση των προβλημάτων μας και ο αγώνας για τη λύση του γενικότερου κοινωνικού και πολιτικού προβλήματος είναι κοινός...». Σε συνέχεια διακηρύσσει τα συγκεκριμένα φοιτητικά αιτήματα και τον τρόπο που πρέπει να διεξαχθούν οι φοιτητικές εκλογές για να είναι ελεύθερες. Και καταλήγει: «Καταγγέλλοντας τις περσινές εκλογές, διακηρύσσουμε τη σταθερή μας απόφαση, να μην ανεχτούμε τις περσινές διαδικασίες εκλογών βίας και νοθείας. Ο φοιτητικός κόσμος είναι αποφασισμένος να εντείνει τους αγώνες του για όλα τα παραπάνω αιτήματα». Επίσης η Α / Ε, σε προκήρυξη της, απαιτεί: Αύξηση σε 20% των δαπανών για την Παιδεία, λεύτερες εκλογές στους συλλόγους, κατοχύρωση των ακαδημαϊκών ελευθεριών. Και η προκήρυξη καταλήγει με τα συνθήματα: Κάτω η χούντα. Ζήτω η λαϊκή κυριαρχία. Τα κείμενα δείχνουν ότι και οι μαζικοί φορείς του συνεπούς ΦΚ σωστά, γενικά, αντιμετώπιζαν σ' εκείνη την περίοδο την ανάπτυξη της πάλης των φοιτητών, μέσα στα πλαίσια της αντιμετώπισης και των γενικότερων προσπαθειών για εξαπάτηση με τη «φιλελευθεροποίηση». Δείχνουν επίσης και την ύπαρξη κάποιου συντονισμού δράσης του ΦΚ και των μαζικών φορέων. Ωστόσο ούτε απ' αυτούς υπήρξε συγκεκριμένη προετοιμασία για την αντιμετώπιση έκτακτων καταστάσεων.

2.2. Διαμόρφωση ατμόσφαιρας ξεσηκωμού

Τις τελευταίες μέρες του Οχτώβρη και ιδίως το πρώτο δεκαπενθήμερο του Νοέμβρη (ως τις 14 Νοέμβρη) κυλάνε, σα χιονοστιβάδα, σημαντικά γεγονότα, μαχητικές κινητοποιήσεις, που δημιουργούν, αναμφισβήτητα, γενικότερο κλίμα ξεσηκωμού. Στην ατμόσφαιρα των ημερών εκείνων υπάρχει έντονα η αίσθηση ότι κάτι πιο ουσιαστικό θα ξεσπάσει. Στις 28 Οχτώβρη, η επέτειος γιορτάζεται με μαχητικές εκδηλώσεις. Στις 4 του Νοέμβρη, Κυριακή, στο μνημόσυνο του Γ. Παπανδρέου οργανώνεται παλλαϊκή αντιδικτατορική εκδήλωση. Ο λαός έρχεται σε ανοιχτή αντιπαράθεση με την αστυνομία, χρησιμοποιεί ακόμα και οδοφράγματα και τα συνθήματα «Κάτω η χούντα», «Δημοκρατία» κ.λπ. Η κατάσταση γίνεται κιόλας εκρηκτική. Στις 8 του Νοέμβρη στη δίκη των 17 συλληφθέντων, γίνεται μεγάλη συγκέντρωση με μαχητικά συνθήματα (τα παραπάνω και: «φτάνει η δικτατορία», «Ο φασισμός δεν θα περάσει», «Κάτω ο Παπαδόπουλος», «Να παραιτηθεί η κυβέρνηση Μαркеζίνη», «Λευτεριά στους κρατούμενους»). Νέες μανιασμένες επιθέσεις της αστυνομίας και συλλήψεις. Όλα δείχνουν ότι οι εξελίξεις θα είναι ραγδαίες. Τα γεγονότα εξελίσσονται πραγματικά ραγδαία, πρώτ' απ' όλα μέσα στο φοιτητικό χώρο. Να μερικά απ' αυτά: Από την 1 Νοέμβρη: Συνεχίζεται, για δεύτερο 15θήμερο, η απεργία της Γεωπονικής. Συμπάρσταση του Πολυτεχνείου. Εκλέγουν επιτροπή σε συγκέντρωση και στη Βιομηχανική. Συγκεντρώσεις στο Πανεπιστήμιο και χωρίς την άδεια πρυτανικών αρχών. Οι κυβερνητικοί επιτροπιοί πιέζουν για διώξεις. Συγκέντρωση πολλών φοιτητών στη Φυσικομαθηματική. Συγκεντρώσεις διαμαρτυρίας στη Θεσσαλονίκη. 2 του Νοέμβρη: Η χούντα αναγκάζεται να κάνει ελιγμό.

Δηλώσεις του Σιφναίου, ότι θα γίνουν «ελεύθερες εκλογές» στα Πανεπιστήμια μετά τις βουλευτικές εκλογές, ότι κάνει δεκτά επιμέρους αιτήματα και την επαναφορά των στρατευθέντων την άνοιξη φοιτητών. Υπόσχεται για αργότερα και άλλα μέτρα, με σκοπό «να εξαλειφθούν λυπηρά κατάλοιπα του πρόσφατου παρελθόντος». Οι φοιτητές δεν ξεγελιώνονται από τον ελιγμό. Το συνεπές ΦΚ αντιπαράθετε την αγωνιστική του απόφαση να δεκδικήσει άμεσες εκλογές σε όλες τις σχολές της Αθήνας. Ο ελιγμός, δηλαδή, της χούντας φέρνει αντίθετα

αποτελέσματα. Αντιμετωπίστηκε όχι σαν απόδειξη «φιλελευθεροποίησης», αλλά σα νίκη του ΦΚ και έφερε μεγάλο ενθουσιασμό. Άλλωστε, η δημαγωγία του ελιγμού συνοδεύεται με νέες διώξεις και τρομοκρατικές ενέργειες. Παραπομπή στο Πειθαρχικό φοιτητών Νομικής και Ιατρικής. Συλλήψεις καταγγέλλουν σε συγκέντρωση τους οι φοιτητές της Θεσσαλονίκης. Συλλήψεις, παρακολουθήσεις, προσκλήσεις σε ανακρίσεις, καταγγέλλουν διάφοροι ΤΣ. Γι' αυτό οι φοιτητικοί ΤΣ, σε κοινή ανακοίνωση τους, καταγγέλλουν τον ελιγμό των φοιτητικών εκλογών, ζητούν την αναθεώρηση του σχετικού διατάγματος, για να γίνουν πραγματικά ελεύθερες, και άμεσα οι εκλογές. Και καταλήγουν σε γενικότερα συμπέρασμα ότι με το διορισμό της μεταμφιεσμένης χουντικής κυβέρνησης Μαρκεζίνη, τίποτα δεν άλλαξε στο δικτατορικό καθεστώς της εξαιτίας. Η βδομάδα 7-14 Νοέμβρη σημειώνεται με παραπέρα άνοδο των αγώνων. Στις 7 Νοέμβρη συγκέντρωση αγρονομοτοπογράφων και χημικών μηχανικών στο Πολυτεχνείο που διακηρύσσουν και πάλι τα αιτήματα του ΦΚ και αποφασίζουν διενέργεια των εκλογών στις 27 Νοέμβρη. Στις 8-12 Νοέμβρη: 1.500 περίπου φοιτητές Ιατρικής κάνουν μαχητική συγκέντρωση στο Γουδί. Με αγωνιστική ενότητα, κάνουν μαχητική συγκέντρωση 600 φοιτητές στην Πάτρα. Οι φοιτητές της Γεωπονικής, με συγκέντρωση τους, αποφασίζουν τη συνέχιση της αποχής. Εξαναγκάζονται σε παραιτήσεις και τα διορισμένα συμβούλια στην Οδοντιατρική και τη Πάντειο. Διαμαρτύρονται οι σπουδαστές της Σχολής Υπομηχανικών για την απαγόρευση συγκέντρωσης τους από τη Διεύθυνση. Συγκεντρώσεις των Σχολών Πολιτικών Μηχανικών και Αρχιτεκτόνων με τα ίδια αιτήματα, όπου ζητούν να γίνουν αρχαιρεσίες ως τις 15 Δεκέμβρη. Τα ίδια και στη Βιομηχανική και σε όλες σχεδόν τις σχολές και τα Πανεπιστήμια της χώρας. Κυκλοφορούν νέα κοινή ανακοίνωση τους οι ΤΣ με τα φοιτητικά και γενικότερα αιτήματα. Η κυβέρνηση αναγκάζεται να αποβάλει το προσωπίο, κινητοποιεί πιο έντονα το μηχανισμό της βίας και τρομοκρατίας, διατάζει κλείσιμο Πανεπιστημίου και Γεωπονικής. Δεν καταφέρνουν όμως και να εκφοβίσουν τα μέτρα αυτά. Η ανοιχτή σύγκρουση του φοιτητικού κόσμου με τη χουντομαρκεζινική κυβέρνηση περνάει πια στην κορύφωση της. Στις εκδηλώσεις αυτές (μεγάλες συγκεντρώσεις στις 8 Νοέμβρη) πέφτει και πάλι το σύνθημα της κατάληψης κτιρίων. Ούτε όμως τώρα η Α / Ε και οι καθοδηγήσεις της ΚΝΕ (και φυσικά ούτε το Γραφείο Κλιμακίου της ΚΕ του Κόμματος) δίνουν μεγάλη προσοχή στο σύνθημα. Και δεν επεξεργάζονται τη συγκεκριμένη στάση τους μπροστά σε μια τέτοια προοπτική.

Είναι φανερό ότι η χούντα, απορροφημένη με την προσπάθεια της να πείσει τον πολιτικό κόσμο να δείξει θετική στάση ή, τουλάχιστον, στάση ανοχής στο πείραμα της των βουλευτικών «εκλογών», ελπίζοντας πως αυτό θα επιδράσει και στη μείωση της έντασης των φοιτητικών αγώνων, υποτίμησε τον κίνδυνο από τη θυελλώδη ανάπτυξη του ΦΚ και την προώθηση του συνθήματος για άμεση διενέργεια των φοιτητικών εκλογών. Τον συνειδητοποιεί με κάποια καθυστέρηση. Και στις 13 Νοέμβρη επιχειρεί νέο ελιγμό, αλλά και απόπειρα εκβιασμού - εκφοβισμού. Την Τρίτη 13 Νοέμβρη, ο υπουργός Παιδείας Σιφναίος έρχεται στο Πολυτεχνείο, όπου προσπαθεί να πείσει τις επιτροπές αγώνα των 5 σχολών του Πολυτεχνείου, σε κοινή συνεδρίαση με τη Σύγκλητο, να μην επιμένουν να ζητάνε φοιτητικές εκλογές πριν από τις βουλευτικές, γιατί αυτό επιβάλλουν «εθνικοί λόγοι». Πιο συγκεκριμένα, προσπάθησε να εκφοβίσει εκβιάσει: Το νομοσχέδιο, είπε, για τον τρόπο και χρόνο διεξαγωγής των φοιτητικών εκλογών, το έχω στην τσέπη. Ή δέχεσθε αυτό, ή ο κίνδυνος αιματοχυσίας, - αν ξεσπάσουν διαδηλώσεις και απεργίες, - είναι άμεσος. Φυσικά, το ΦΚ δεν υποχώρησε. Αλλά και δεν μελέτησε τη μεθόδευση, - από κείνη τη στιγμή που ήταν πια στιγμή κορύφωσης της σύγκρουσης, - των παραπέρα εκδηλώσεων και ενεργειών. Δεν έκανε καμιά οργανωτικοτεχνική προετοιμασία. Την προετοιμασία αυτή δε την επεξεργάστηκαν και η καθοδήγηση του Κόμματος και της ΚΝΕ που δεν ήσαν, εξάλλου, άμεσα, την ίδια στιγμή, σε γνώση αυτών των εξελίξεων.

Οι θέσεις των διάφορων πολιτικών δυνάμεων μπροστά στα γεγονότα που επέρχονταν, είχαν αναπτυχθεί όλες αυτές τις μέρες. Εκδηλώθηκαν όμως ξανά, συγκεκριμένα, στις μεγάλες συγκεντρώσεις που γίνονται πια το πρώτο μισό της μέρας της Τετάρτης 14 του Νοέμβρη, ακριβώς πριν από την κατάληψη, που άρχισε μετά το μεσημέρι. Την Τετάρτη το πρωί γίνεται Παμπολυτεχνιακή συγκέντρωση στην αυλή του Πολυτεχνείου, σα μέσο πίεσης στη Σύγκλητο, για να δώσει και τυπικά την άδεια για γενικές συνελεύσεις που είχαν οριστεί για το μεσημέρι. Την ίδια ώρα γινόταν συνεδρίαση των επιτροπών των πέντε σχολών για να συζητηθεί κοινή πρόταση, που θα κατέβαινε στις γενικές συνελεύσεις. Τις ίδιες ώρες γίνεται παμφοιτητική συγκέντρωση στη Νομική, για να καθοριστεί η στάση των φοιτητών, μετά την άρνηση του Σιφναίου ν' αναθεωρήσει το διάταγμα για τις φοιτητικές εκλογές. Στις συγκεντρώσεις αυτές ξαναφάνηκαν οι διαφορές στη στάση των διάφορων πολιτικών τάσεων, διαφορές που συνδέονταν άμεσα με τη διαφορετική πολιτική εκτίμηση της χουντομαρκεζινικής «φιλελευθεροποίησης». Ο ΡΦ υποστήριζε: Οι φοιτητές δεν έχουν αυτή τη στιγμή διάθεση για αγώνα που θα τους φέρει σε αντιπαράθεση με τον Μαρκεζίνη. Πρέπει να εξαντλήσουμε την «καλή θέληση» του Παπαδόπουλου για αλλαγή και να μη δημιουργούμε καταστάσεις ανασχετικές αυτής της «θετικής πορείας». Γι' αυτό και πρότεινε: Να περιμένουμε να εκδοθεί πρώτα το νομοσχέδιο για τις φοιτητικές εκλογές και ύστερα να συζητηθεί η αντιμετώπιση του, αν θα γίνει δεχτό ή όχι. Οι αριστεριστές (η θέση τους κύρια εκφραζόταν από την ΑΑΣΠΕ και από ορισμένους ανοργάνωτους συνδικαλιστές στους ΤΣ και σε ορισμένες συνελεύσεις του Πανεπιστημίου): Δεν υπάρχει ούτε η ελάχιστη δυνατότητα αξιοποίησης των συνθηκών που δημιουργεί η «φιλελευθεροποίηση». Κατάγγελλαν γενικά και αόριστα, τη «μεταμφίηση του καθεστώτος σε κοινοβουλευτική δικτατορία», έριχναν γενικά συνθήματα για λαϊκούς αγώνες. Και καταδίκάζαν με την πλήρη άρση εκμετάλλευσης κάθε νόμιμης δυνατότητας, σε αδράνεια το ΦΚ. Αρνιόνταν πλήρως τις φοιτητικές εκλογές, τις αντιμετώπιζαν με περιφρόνηση, βρίζοντας τους «ρεφορμιστές», που έπεσαν στο δόλωμα της αντίδρασης.

Οι άλλες πολιτικές τάσεις δεν είχαν εκπροσώπηση μέσα στο ΦΚ. Γενικά, όπως ειπώθηκε, αντιτάσσονταν στον

ελιγμό της χούντας. Μιλούσαν με «συμπάθεια» για το ΦΚ, διακήρρυσαν πως ήσαν στο πλευρό του, συμπαραστάθηκαν στην περίπτωση της δίκης των 17 φοιτητών. Αλλά ταυτόχρονα διαμνηνούσαν στους φοιτητές να περιμένουν, ώπου να ανακοινωθούν και τα άλλα μέτρα του Μαρκεζίνη (ήταν να μιλήσει το Σάββατο, 18 Νοέμβρη). Η μόνη σωστή, ρεαλιστική και αγωνιστική γραμμή δινόταν από το Κόμμα και την ΚΝΕ, μέσω των εκπροσώπων τους στους μαζικούς φορείς, Α / Ε, ΤΣ και εκλεγμένες επιτροπές. Εκτιμώντας το χαρακτήρα της κυβέρνησης Μαρκεζίνη και το ανεβασμένο επίπεδο αγωνιστικής διάθεσης, πρότειναν άμεση απάντηση στην προσπάθεια της κυβέρνησης για αναβολή των εκλογών με ενεργητική αποχή για τη μη δημοσίευση του χουντομαρκεζινικού νόμου για τις εκλογές και με συγκεκριμένα μέτρα: Εκλογές εφορευτικών επιτροπών και προκήρυξη εκλογών για τις πρώτες μέρες του Δεκέμβρη, που θα γινόταν ανεξάρτητα από τη στάση του υπουργείου Παιδείας. Στο Πολυτεχνείο, όπου η γραμμή αυτή συζητήθηκε πιο συγκεκριμένα, υπερψηφίστηκε. Οι εκπρόσωποι του ΡΦ, και εκεί όπου αυτός είχε σημαντική δύναμη, απομονώθηκαν. Η γραμμή αυτή ήταν οπωσδήποτε σωστή, εντασσόταν στα πλαίσια της γραμμής ΚΝΕ και Α / Ε, όπως αυτή εκτέθηκε και προηγούμενα. Δεν ήταν όμως πλήρης, για εκείνες τις στιγμές ιδιαίτερα. Έχει λεχθεί πως η γραμμή της ΚΝΕ δεν είχε από πριν επεξεργαστεί τρόπο αντιμετώπισης έκτακτων καταστάσεων, εξάρσεων του αγώνα. Αυτό δεν έγινε και από τις επιτόπου καθοδηγήσεις ΚΝΕ και Α / Ε στις σχολές, ούτε αυτή τη στιγμή, που χαραζόταν μια τέτοια αγωνιστική προοπτική. Δεν κατανοήθηκε η ανάγκη σύνδεσης, - συγκεκριμένα πια, - με το άλλο κίνημα της νεολαίας, και γενικότερα, με το εργατικό και το λαϊκό κίνημα. Έγινε από τα πράγματα, φανερό μια αβανγκαρντιστική αντίληψη (όχι βέβαια συνειδητή) για την «πρωτοπορία» του ΦΚ. (Σε έναν ορισμένο βαθμό, τα γεγονότα στην Ταϊλάνδη είχαν επίσης δώσει ώθηση σε μια τέτοια αντίληψη). Και δεν πάρθηκαν μέτρα για την άμεση ενημέρωση της καθοδήγησης (Γραφείο Σπουδάζουσας και Γραφείο του ΚΣ της ΚΝΕ) και την εξασφάλιση μόνιμης σύνδεσης μπροστά στις ραγδαίες εξελίξεις που έπρεπε να αναμένονται. Υπερτιμήθηκαν οι οργανωμένες δυνατότητες του συνεπούς ΦΚ, ενώ υποτιμήθηκαν οι κίνδυνοι από τις αριστεριστικές απόψεις και την πιθανότητα να επηρεάσουν, με άκαιρα συνθήματα την εξέλιξη των γεγονότων. Ούτε το Γραφείο Σπουδάζουσας και το Γραφείο ΚΣ της ΚΝΕ προσπάθησαν εκείνη τη στιγμή να αποκτήσουν άμεση γνώση της συγκεκριμένης κατάστασης, που, ως ένα βαθμό, δεν είχαν αντιληφθεί το πώς διαμορφωνόταν. Και φυσικά, ούτε το Γραφείο Κλιμακίου της ΚΕ και το Γραφείο της ΚΟΑ μπόρεσαν να είναι ενήμερα γι' αυτές τις εξελίξεις. Οι αδυναμίες αυτές έπαιξαν, αναμφισβήτητα, σοβαρό ρόλο στον τρόπο που αντιμετωπίστηκαν παραπέρα τα γεγονότα, που σε λίγες ώρες από το απόγευμα της Τετάρτης 14 του Νοέμβρη, εξελίσσονταν πια ραγδαία και, σ' ένα μεγάλο βαθμό, απρόβλεπτα.

2.3. Το ξεκίνημα για την κατάληψη

Όλα δείχνουν πως το ξεκίνημα για την κατάληψη δεν αποτέλεσε συγκεκριμένο, προμελετημένο σχέδιο καμιάς πολιτικής παράταξης, ούτε των αριστεριστών. Τετάρτη μεσημέρι άρχισαν στο Πολυτεχνείο γενικές συνελεύσεις. Στο προαύλιο συνεχιζόταν συγκέντρωση εκατοντάδων φοιτητών που φώναζαν αντιδικτατορικά συνθήματα. Η αστυνομία είχε περισφίξει το Πολυτεχνείο. Σπουδαστές τους επιτίθενται, πετώντας νεράντζια. Στο Πανεπιστήμιο συνεχίζεται η Παμφοιτητική συγκέντρωση (στη Νομική). Κάποιος πετάει την είδηση ότι στο Πολυτεχνείο γίνονται γεγονότα και καλεί όλους να πάνε εκεί. Τα στελέχη της Α / Ε (ακολουθώντας τη γραμμή αποφυγής απρογραμμάτιστων ενεργειών) αντιτάσσονται και, για μια στιγμή, καταφέρνουν να συνεχιστεί η συγκέντρωση. Αλλά, σε λίγο, και άλλος (γνωστός αριστεριστής τώρα) ξαναρίχνει, με «δραματικό» τρόπο το σύνθημα, λέγοντας πως η αστυνομία χτυπάει τους σπουδαστές του Πολυτεχνείου και ζητάει η συνέλευση να πάρει θέση. Στελέχη της Α / Ε ανησυχούν. Ξεκινούν αρκετές εκατοντάδες φοιτητών για το Πολυτεχνείο, μαζί τους γνωστά συνδικαλιστικά στελέχη της Α / Ε. Από τον ίδιο τον τρόπο που έγινε το ξεκίνημα, είναι φανερό ότι δεν υπήρξε κάποιο γενικότερο σχέδιο οργανωμένης παράταξης (ούτε των αριστεριστών). Το ξεκίνημα αυτό ήταν γέννημα της γενικής ατμόσφαιρας ξεσηκωμού, που ζητούσε κάτι περισσότερο και το εύρισκε σ' ένα συντονισμό του αγώνα. Και η ατμόσφαιρα αυτή δημιουργούνταν κύρια: Από τη μια μεριά, από εντυπώσεις εκείνων που πέρναγαν από το Πολυτεχνείο και έβλεπαν μέσα συγκεντρωμένους και σε αναβρασμό τους σπουδαστές και απέξω την αστυνομία. Από την άλλη μεριά, από ανεύθυνα συνθήματα αριστεριστών - οργανωμένων και, περισσότερο, ανοργάνωτων, με αριστεριστικές τάσεις φοιτητών, - που γενικά και αόριστα, χωρίς σχέδιο, πρόβαλαν τις πιο «δυναμικές» μορφές. Όταν έφτασαν, πάντως, οι φοιτητές στο Πολυτεχνείο, δεν βρήκαν «σύγκρουση».

Βρήκαν όμως αναβρασμό έντονο και ενώθηκαν με τους σπουδαστές του Πολυτεχνείου. Από τότε μένουν εκεί και οι συνδικαλιστές της Α / Ε. Στο προαύλιο του Πολυτεχνείου, ανοργάνωτα, συζητείται πλατιά τι θα γίνει παραπέρα και από πολλούς, κυρίως οργανωμένους και, περισσότερο, ανοργάνωτους αριστεριστές, - προβάλλεται η προοπτική της κατάληψης, όχι στη βάση κάποιου σχεδίου, αλλά αυτοσχεδιασμών. Το πρόβλημα παρουσιάζεται συγκεκριμένα την Τετάρτη το απόγευμα, όταν τελειώνουν οι γενικές συνελεύσεις των σχολών του Πολυτεχνείου. Χωρίς να μπαίνει ακόμα ζήτημα μιας κάπως πιο μόνιμης κατάληψης, συζητιέται, αν το βράδυ θα μείνουν μέσα ή θα γίνει προσπάθεια να εκκενωθεί το Πολυτεχνείο. Δεν παίρνουν εκείνη τη στιγμή την πρωτοβουλία απόφασης οι καθοδηγήσεις οργανώσεων (ούτε της ΚΝΕ). Την πρωτοβουλία την έχουν οι συνδικαλιστές, χωρίς και αυτοί να είναι σε προσυνεννόηση μεταξύ τους. Οι συνδικαλιστές του ΡΦ τάσσονται ενάντια στην κατάληψη και μαζί τους οργισμένοι συνδικαλιστές από άλλες συγγενείς του ομάδες. Η Σχολή Μηχανολόγων μάλιστα πήρε απόφαση, ύστερα από πρόταση τους, για αποχώρηση, και την πραγματοποίησε. Οι αριστεριστές, - κύρια συνδικαλιστές της ΑΑΣΠΕ από τη νομική και φυσικομαθηματική, - είχαν ταχθεί υπέρ της κατάληψης, χωρίς όμως να προτείνουν τί προοπτική

θα είχε αυτή η ενέργεια, σε τί θα αποσκοπούσε. Ήταν φανερό πως ούτε η πρόταση τους αυτή ξεκινούσε από κάποιο συγκεκριμένο σχέδιο. Η Α / Ε, σαν παράταξη, ταλαντεύεται και δεν παίρνει θέση ανοιχτά με κανένα συνδικαλιστή της. Πάντως, ορισμένα στελέχη της έβλεπαν θετικά την κατάληψη, πολλοί όμως είχαν σοβαρές αντιρρήσεις, γιατί είχαν υπόψη τους την έλλειψη προετοιμασίας γι' αυτή τη μορφή πάλης. Αλλά όλοι έμεναν εκεί, συμφωνούσαν ότι δεν μπορούσαν να βρεθούν έξω από τα γεγονότα και ήταν έτοιμοι να αναλάβουν τις ευθύνες τους στην εξέλιξη των γεγονότων. Και τα γεγονότα επιβλήθηκαν, χωρίς καμιά απόφαση και σχέδιο. Η παραμονή τόσων εκατοντάδων φοιτητών (γύρω στους 800), η συγκέντρωση στο μεταξύ κόσμου και έξω από το Πολυτεχνείο δίνουν, από τα πράγματα, την αίσθηση ότι η κατάληψη έχει αρχίσει. Αυτό γίνεται γύρω στις 7 το απόγευμα της Τετάρτης. Αναμφισβήτητα, λοιπόν, η κατάληψη γίνεται «αυθόρμητα», μέσα στο γενικότερο κλίμα εκείνων των στιγμών, δηλαδή χωρίς προμελετημένο σχέδιο οποιασδήποτε παράταξης ή οργάνωσης, ούτε και των αριστεριστών. Το «αυθόρμητο», πάντως, πρέπει να περιορίζεται μόνο στη μορφή αυτή πάλης, - την κατάληψη του Πολυτεχνείου - και κυρίως στη στιγμή που πραγματοποιήθηκε και όχι σε όλη την ανάπτυξη του αγώνα, που γίνεται, αν όχι με σχέδιο, τουλάχιστον με βάση τη γενική γραμμή του ΦΚ και των συνεπών του οργανώσεων (ΚΝΕ και Α / Ε) για ενεργό αγωνιστική αντιμετώπιση του χουντικού σχεδίου για εκλογές. Δεν μπορεί, επίσης, να υποστηριχθεί ότι υπήρχε μελετημένο σχέδιο (προβοκάτσια) της αντίδρασης για να εξωθήσει σε μια τέτοια μορφή και να πετύχει ορισμένους σκοπούς. Αυτό προκύπτει και από τη μελέτη όλων των στοιχείων, που ως τώρα έχουν συγκεντρωθεί και μελετηθούν. Αλλά προκύπτει και λογικά. Το υπεύθυνο κέντρο λήψης αποφάσεων της αντίδρασης ήξερε τη δύναμη του ΦΚ, καθώς και το πνεύμα αγανάκτησης και έξαρσης που υπήρχε σ' όλο το λαό. Δεν μπορούσε, επόμενα, να εξωθήσει σε τέτοια μορφή αγώνα, που θα είχε απρόβλεπτες συνέπειες. Είναι άλλο το θέμα, σε ποιο βαθμό η αντίδραση προσπάθησε να εκμεταλλευτεί με προβοκάτσες τον αγώνα αυτόν. Και πραγματικά, αυτό το προσπάθησε, όσο της ήταν δυνατό. Η κατάληψη δεν έγινε άμεσα γνωστή στην καθοδήγηση του Κόμματος και της ΚΝΕ. Θα αναφερθούμε πάντως εδώ στον τρόπο που αντιμετωπίστηκε, και όταν έγινε γνωστή. Γενικά, είναι γνωστό ότι ο ρόλος του Κόμματος και της ΚΝΕ ήταν καθοριστικός στην εξέλιξη των γεγονότων. Οι οπαδοί και τα μέλη του Κόμματος και της ΚΝΕ όχι μόνο βρέθηκαν στο κέντρο των γεγονότων, αλλά έπαιξαν και βασικό, πολλές φορές, καθοριστικά καθοδηγητικό ρόλο σ' αυτά, όπως φάνηκε κι από όσα ειπώθηκαν ως εδώ και θ' αναφερθούν και παρακάτω. Αλλά, πέρ' απ' αυτό, πρέπει να λεχθεί ότι η κατάληψη αποτέλεσε αιφνιδιασμό για τις καθοδηγήσεις του Κόμματος και της ΚΝΕ. Δεν ήταν προετοιμασμένες να δουν τις μέθοδες παρέμβασης τους στα γεγονότα, καθώς και τις μέθοδες συντονισμού της δράσης τους. Η ΚΟΑ και το Γραφείο του ΚΣ της ΚΝΕ είδαν καταρχήν την κατάληψη σαν μια επικίνδυνη περιπλοκή στην ανάπτυξη της αντιχουντικής πάλης. Η σκέψη τους ήταν κυρίως να πάρουν μέτρα για την άμεση απαγκίστρωση των φοιτητών από το Πολυτεχνείο και για εξέλιξη της εκδήλωσης σε αντιδικτατορικές διαδηλώσεις προς μια ή περισσότερες κατευθύνσεις. Πιο συγκεκριμένα: Το Γραφείο Κλιμακίου της ΚΕ είχε δει την ανάπτυξη των αγώνων των φοιτητών, των εργαζομένων. Για εκδηλώσεις όμως σαν κι αυτές δεν είχε προβληματιστεί - για αγώνα σε τέτια έκταση δεν υπήρχε ούτε καν σκέψη». Είχε μόνο προγραμματιστεί, μαζί με την ΚΚΕ, μια δημόσια εκδήλωση για το Γληνό στις αρχές Δεκεμβρη. «Τα γεγονότα μας έπιασαν απaráσκευους και μην προβλέποντας την έκταση τους». Το γραφείο Κλιμακίου όχι μόνο δεν πρόβλεψε τα συγκεκριμένα γεγονότα, αλλά ούτε μπόρεσε να τα παρακολουθήσει (και φυσικά, πολύ περισσότερο, να τα καθοδηγήσει), δεν ήξερε ούτε την πορεία τους την έκταση που είχαν πάρει, αφού «ακόμα και την Παρασκευή το μεσημέρι είναι γεγονός ότι δεν πήγε το μυαλό μας πως τα γεγονότα θα έπαιρναν αυτή την εξέλιξη». (Τα αποσπάσματα είναι και έκθεση, εκείνης της περιόδου, του Κλιμακίου). Το Γραφείο της ΚΟΑ, επίσης δεν ήταν προετοιμασμένο να αντιμετωπίσει τέτοια γεγονότα. Τα παρακολούθησε όμως από κοντά και προσπάθησε να κινητοποιήσει με αρκετή επιτυχία τις λαϊκές δυνάμεις για συμπαρατάση και εκδηλώσεις, όπως θ' αναφερθεί και παρακάτω. Το Γραφείο του ΚΣ της ΚΝΕ έμαθε τα γεγονότα σχεδόν τυχαία την Πέμπτη το πρωί. Δεν εξασφαλίστηκε όμως άμεση επαφή ούτε με την ΚΟΑ, ούτε με το Γραφείο Κλιμακίου, ούτε με το Γραφείο Σπουδάζουσας της ΚΝΕ. Πρώτη του εκτίμηση ήταν ότι τα γεγονότα αποτελούν ανεύθυνη, ως ένα βαθμό, ενέργεια, έξω από τη γραμμή της οργάνωσης. Ωστόσο, παίρνει μέτρα για αποκατάσταση επαφών, έκδοση διαφωτιστικού υλικού και χαράζει τη σωστή προοπτική να μετεξελιχθεί η στατική μορφή της κατάληψης σε έξοδο και διαδηλώσεις, αφού στο μεταξύ κινητοποιηθούν και άλλες δυνάμεις. Το Γραφείο Σπουδάζουσας της ΚΝΕ θεώρησε ότι η κατάληψη, παρόλο που έπρεπε να είχε αποφευχθεί, μπορούσε να αξιοποιηθεί θετικά για το ανέβασμα της φοιτητικής και γενικότερα της λαϊκής συμπαρατάσης για την επίτευξη του στόχου του ΦΚ, - για ελεύθερες εκλογές και για την προβολή κοινών αντιχουντικών συνθημάτων ζύμωσης. Παίρνει ορισμένα μέτρα για την προβολή κοινών αντιχουντικών συνθημάτων ζύμωσης. Παίρνει ορισμένα μέτρα για τη συγκρότηση καθοδηγητικού κέντρου στο Πολυτεχνείο (όχι όμως με επιτυχία), που θα προωθούσε αυτούς τους στόχους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Τα γεγονότα 14 -18 Νοέμβρη 1973

3.1 Τα γεγονότα στο Πολυτεχνείο

Όταν τελικά παιρνόταν η απόφαση να «μείνουμε απόψε» μέσα στο Πολυτεχνείο ήταν περίπου 1.500 φοιτητές. Φύγαν μερικοί που διαφώνησαν για την παραμονή (κυρίως του ΡΦ) ή για άλλους λόγους. (Αργότερα,

ορισμένοι ξαναγύρισαν και πήραν ενεργό μέρος, όπως θα λεχθεί παρακάτω). Οι άλλοι έμειναν, μαζί κι όλα τα στελέχη της ΚΝΕ (υπήρχε και τριμελές Γραφείο ΚΝΕ Πολυτεχνείου που έμεινε μέσα) και της Α / Ε. Απέξω είναι συγκεντρωμένες μερικές χιλιάδες λαού που μένουν ως τις 1 μετά τα μεσάνυχτα. Από την στιγμή που έμειναν μέσα, φάνηκε η ανάγκη για το συντονισμό και έλεγχο της κατάστασης. Το Γραφείο ΚΝΕ Πολυτεχνείου, και για αντικειμενικούς λόγους, αλλά κυρίως για υποκειμενικούς, δεν έπαιξε καθοδηγητικό ρόλο ούτε τώρα, ούτε ως το τέλος. Εξάλλου, υπήρχαν και φοιτητές από άλλες σχολές. Υπήρχε η ανάγκη παρουσίας του Γραφείου Σπουδάζουσας της ΚΝΕ, αλλά δεν βρέθηκε επιτόπου. Την πρωτοβουλία πήραν τα στελέχη ΚΝΕ και Α/ Ε, μαζί με μερικούς ακόμα επηρεαζόμενους, που, αξιοποιώντας και την πείρα από την κατάληψη της Νομικής, συγκρότησαν Συντονιστική Επιτροπή (ΣΕ), από αντιπροσώπους των σχολών. Από τις 15 σχολές της Αθήνας, οι 13 είχαν αντιπροσώπους στη ΣΕ. Από αυτούς 6 - 7 ήταν οργανωμένοι στην Α / 3, 2 - 3 επηρεάζονταν από Α / Ε, 1 ήταν του ΡΦ και 1 της επιρροής του, 1 αριστεριστής και 1 μάλλον του ΠΑΚ. Πρέπει να εκτιμηθεί θετικά η πρώτη αυτή πρωτοβουλία των στελεχών. Αυτή η ΣΕ λειτούργησε μέχρι την Πέμπτη τα μεσάνυχτα, χωρίς όμως σταθερή σύνθεση. Η πρώτη ΣΕ, αν και με πολλές αδυναμίες κι ελλείψεις, κατάφερε να βάλει σε κάποιο έλεγχο τα γεγονότα τις πρώτες ώρες. Γύρω στις 10 το βράδυ της Τετάρτης δούλεψε γρήγορα κι αποφασιστικά. Κατόρθωσε να επιβάλει ένα χαλαρό έλεγχο στο χώρο, στα μεγάφωνα, στον πρώτο πομπό (που λειτούργησε για λίγο κι ασθενικά), στην προμήθεια και διάθεση τροφίμων κ.λπ. πήρε ορισμένα μέτρα περιφρούρησης και - με καθυστέρηση και με δισταχτικότητα - άρχισε να παίρνει μέτρα περιορισμού των αριστεριστών (απόσπασε, λόγου χάρη, πολύγραφο από αναρχικούς, ξεσκέπασε τους τροτσκιστές στην πρώτη ψευτο-εργατική συνέλευση» που θέλαν να κηρύξουν «σοσιαλιστική επανάσταση» κ.λπ.), καθόρισε μια πρώτη σειρά συνθημάτων, που όμως ακόμα δεν κυριαρχούν. Στη φάση αυτή κυριαρχούν αυθόρμητα ή αυτοσχέδια συνθήματα σε πάνω και στους τοίχους: Κάτω το κράτος, Κάτω το κεφάλαιο, Εργατικά Συμβούλια κ.λπ. Η ΣΕ, κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις (κυρίως ύπαρξη άμεσης καθοδήγησης από την ΚΝΕ), θα μπορούσε να αποτελέσει το μαζικό όργανο καθοδήγησης του αγώνα. Δεν το κατάφερε, γιατί υπήρχαν συγχύσεις για το χαρακτήρα της, πολλές αδυναμίες και δυσκολίες για να παίξει αυτό το ρόλο:

α) Η ΣΕ δεν είχε συνείδηση ότι είναι ένα τέτοιο όργανο. Κυρίως δεν θέλησε και δεν μπόρεσε να πάρει πολιτική ευθύνη. (Έτσι, ενώ είχε αναγγείλει ότι θα δώσει στους δημοσιογράφους, τα μεσάνυχτα της Τετάρτης, συνέντευξη με αιτήματα και στόχους - θα τα έβαζαν οι πρωινές εφημερίδες και αυτό θα έπαιξε σοβαρό ρόλο στην ενημέρωση και κινητοποίηση του λαού - δεν πήρε την ευθύνη αυτή, υποκύπτοντας στην πίεση των αριστεριστών. Μια ανακοίνωση το πρωί της Πέμπτης με καταγγελία προβοκατόρικων συνθημάτων έγινε όχι εκ μέρους της ΣΕ, αλλά με την υπογραφή «μέλη των εκλεγμένων επιτροπών που εκφράζουν τη γνώμη όλων των φοιτητών που βρίσκονται στο ΕΜΠ»).

β) Δεν υπήρχε καλή σύνδεση καθοδήγησης ΚΝΕ και Α / Ε με τα μέλη στη ΣΕ. Και αυτά δίσταζαν και δεν μπορούσαν τα μέλη στη ΣΕ. Κι αυτά δίσταζαν και δεν μπορούσαν (δεν είχαν πείρα) να παίξουν αυτόβουλα τέτοιο καθοδηγητικό ρόλο.

γ) Δεν κατάλαβαν ότι χρειάζεται όχι - όπως όλοι οι φοιτητές - να γυρίζουν, να φωνάζουν συνθήματα και πρόχειρα να αντιμετωπίζουν μερικά ζητήματα, αλλά να κυριαρχήσουν σε αποφασιστικά σημεία, όπως ήταν: η θέση του «συντονιστή» (στο εσωτερικό τηλεφωνικό κέντρο που κρατούσε επαφή με όλους τους χώρους, έδινε οδηγίες κ.λπ.), των υπεύθυνων πολυγράφων, των υπεύθυνων στις πόρτες του Πολυτεχνείου, του υπεύθυνου στον πομπό (παρόλο που οι εκφωνητές ήταν κυρίως δικοί μας, τα συνθήματα και τις εκπομπές δεν τις ελέγχαμε πάντοτε) κ.λπ.

δ) Αναλώθηκαν σε συζητήσεις, κάτω από την πίεση αριστεριστών και του ΡΦ, που τους κατηγορούσαν διαρκώς για «καπέλλωμα» στις συνεργασίες. Από την έλλειψη της συνεργασίας σε επίπεδο οργανώσεων και από έλλειψη πείρας των δικών μας μελών στη ΣΕ, η πίεση αυτή έγινε φρένο στην ανάπτυξη της δουλειάς της ΣΕ. Την Πέμπτη το πρωί έχει πέσει η μαζικότητα της εκδήλωσης και ο ενθουσιασμός. Υπάρχει σκεπτικισμός για την πορεία των γεγονότων.

Αλλά δεν επικρατεί αποθάρρυνση και ο συγκρατημός διαλύεται όταν, προς το μεσημέρι της Πέμπτης, μεγαλώνει απότομα η λαϊκή συμπαράσταση, σαν αποτέλεσμα και της κινητοποίησης που δόθηκε από την ΚΟΑ και τις κομματικές οργανώσεις για την κινητοποίηση της ΚΝΕ Αθήνας προς τους νέους, ειδικά τους μαθητές, που έρχονταν κατευθείαν από τα σχολεία τους, μόλις σχολούσαν. Και φυσικά κάτω από τη γενική απήχηση και την επιρροή που εξασκούσαν τα γεγονότα στο Πολυτεχνείο σε όλους τους νέους και το λαό της Αθήνας, κυρίως με τις εκπομπές του Σταθμού του Πολυτεχνείου, τις εκπομπές της ΦΑ, την προφορική ζύμωση που γινόταν πλατιά μέσα σε όλα τα στρώματα του λαού.

Μετά το μεσημέρι της Πέμπτης μπορεί να διακρίνει κανείς μια δεύτερη φάση στην κατάληψη ως το μεσημέρι της Παρασκευής. Στη φάση αυτή διακρίνονται νέα στοιχεία στις εξελίξεις. Υπάρχει μεγαλύτερη συμπαράσταση του κόσμου, αύξηση της μαζικότητας και του ενθουσιασμού, δυνάμωμα της εσωτερικής οργάνωσης. Ο Σταθμός (εγκαταστάθηκε νέος ισχυρός σταθμός) ακούγεται πια σε μεγάλη απόσταση. Τα συνθήματα, μετά την πρώτη τους αοριστία και σε ορισμένες περιπτώσεις, τον εξτρεισμό τους, περνούν πια σε συνεπή αντιχουντική - αντιαμερικανική κατεύθυνση. Τα πόστα της εκδήλωσης κρατούνται βασικά από μέλη της Α/ Ε. Περιορίζεται σημαντικά ο ρόλος των αριστεριστών. Αλλά η κατεύθυνση που επικρατεί γενικά είναι ακόμα το «βλέποντας και κάνοντας». Δεν έχει ξεπεραστεί η σύγχυση. Μέλη του γραφείου Σπουδάζουσας της ΚΝΕ και ο Γραμματέας του βρίσκονται στο διάστημα αυτό στο Πολυτεχνείο. Δεν συγκροτείται όμως καθοδηγητικό κέντρο της ΚΝΕ, ούτε κατεβαίνει ενιαία γραμμή στα μέλη της. Υπάρχει μια τάση να είναι υπεύθυνοι όλοι και κανείς. Γίνονται τυχαίες

συνεννοήσεις μελών μας, παίρνονται ατομικές πρωτοβουλίες, φτιάχνονται στιγμιαίες συμμαχίες, ανάμεσα σε Κνίτες και μέλη του ΡΦ. Στο διάστημα αυτό μπορεί να διακρίνει κανείς 4 βασικές ομάδες της ΚΝΕ που προσπαθούν να καθοδηγήσουν τα γεγονότα, αλλά δρουν ανεξάρτητα - ακόμα τότε - τότε και σε αντίθεση - έστω κι αν, κατά κάποιο τρόπο διασταυρώνονταν ή έκαναν πρόχειρες συνεννοήσεις στη διάρκεια των γεγονότων:

α) Ομάδα στρατευμένων φοιτητών που είχαν απολυθεί την προηγούμενη, από τα γεγονότα κι έπαιξαν ρόλο λόγω του κύρους που είχαν στους φοιτητές,

β) Ομάδα Κνιτών, βασικά από την οργάνωση ΤΣ.

γ) Ομάδα Συνδικαλιστών του Πανεπιστημίου, βασικά της Νομικής,

δ) Το Γραφείο ΚΝΕ του Πολυτεχνείου, κάπως αποσπασμένο όμως από τη δουλειά των συνδικαλιστών του.

Διάφορες θέσεις κατέβαιναν σα γραμμή της καθοδήγησης, χωρίς να μπορεί να εξακριβώσει κανείς τότε ποια ήταν η γνήσια. Το απόγευμα της Πέμπτης φτάνει στους συνδικαλιστές μια γραμμή που ζητούσε να ρίχνονται βασικά φοιτητικά αιτήματα, η οποία δεν «πιάνει» ούτε στα μέλη μας. Κι όπου την υπερασπίστηκαν έτσι απόλυτα, ζημίωσε και είχε σαν αποτέλεσμα ορισμένα στελέχη της Α / Ε να αποτύχουν στις εκλογές των γενικών συνελεύσεων. Το βράδυ της Πέμπτης ρίχνεται το σύνθημα «Απεργία Γενική», που υποστηρίχθηκε και υποβοηθήθηκε από τον ΡΦ και τους αριστεριστές. Πολλοί Κνίτες, κι από αυτούς που συμμετείχαν σε καθοδηγητικά όργανα, το υιοθέτησαν αργότερα, για να το εγκαταλείψουν όλοι την Παρασκευή το πρωί, αν και, παρόλα αυτά, το σύνθημα επανήλθε κι αργότερα. Από την Παρασκευή το πρωί μπαίνει ακόμα μεγαλύτερη πειθαρχία, τα συνθήματα γίνονται πιο σωστά. Γενικότερα, στο θέμα των συνθημάτων παρουσιάστηκαν σοβαρές αδυναμίες, στις οποίες θα αναφερθούμε παρακάτω πιο συγκεκριμένα. Από τη νύχτα της Πέμπτης γίνονται γενικές συνελεύσεις, που εκλέγουν άμεσα νέα Συντονιστική Επιτροπή γιατί αμφισβητούνταν η εγκυρότητα της πρώτης, επειδή δεν είχε εκλεγεί στη διάρκεια των γεγονότων. Η κάποια ταλάντευση μας, η κάπως μονοκόμματη προβολή, επί ένα διάστημα, της γραμμής για τα φοιτητικά μόνον αιτήματα και μια ορισμένη αδράνεια, επειδή έλειπε η ενιαία καθοδήγηση, δεν μας επέτρεψαν να εκλέξουμε την πλειοψηφία στη νέα ΣΕ από οπαδούς ΚΝΕΑ / Ε. Οι εκλογές ευνοούν το ΡΦ και τους αριστεριστές. Από τα 32 μέλη της 7 είναι της Α / Ε, 8 του ΡΦ, 3-4 αριστεριστές οργανωμένοι και άλλοι διάφορων τάσεων, βασικά αριστεριστές, ανοργάνωτοι. Υπήρχαν επίσης 2 εκπρόσωποι της «εργατικής συνέλευσης». Στην πρώτη Συνεδρίαση το μεσημέρι της Παρασκευής, μετά από θυελλώδεις συζητήσεις και διαπληκτισμούς, η ΣΕ καταλήγει στην παγίγνωστη πια ανακοίνωση που καθόρισε το χαρακτήρα της εκδήλωσης σαν αντιφασιστικής αντιιμπεριαλιστικής εκδήλωσης. Υπήρχε ιδιαίτερα σοβαρή διάσταση για την τελευταία παράγραφο της, κυρίως από αντίθεση των αριστεριστών. Αντιπροσωπεία της Γραμματείας διάβασε το κείμενο της στους δημοσιογράφους, χωρίς την παράγραφο αυτή. Τελικά, όμως, στον πομπό, ύστερα από συμφωνία μελών Α / Ε και ΡΦ, το κείμενο διαβάστηκε μαζί με αυτή, την παράγραφο, που έλεγε: «Πιστεύοντας ότι αυτή η στιγμή του αγώνα εκφράζουμε τη θέληση όλου του ελληνικού λαού για ενότητα, καλούμε όλες τις αντιδικτατορικές - αντιστασιακές δυνάμεις κι όλα τα δημοκρατικά αντιδικτατορικά κόμματα να αγωνιστούν μαζί μας. Να κάνουν κοινό πρόγραμμα, βασισμένο οπωσδήποτε στις αρχές της λαϊκής κυριαρχίας, και της εθνικής ανεξαρτησίας, με βασικό στόχο την ανατροπή της δικτατορίας». Το μεσημέρι της Παρασκευής, λίγα λεπτά πριν από τη συνεδρίαση της ΣΕ, ο τότε γραμματέας ΚΝΕ του Πολυτεχνείου, συναντά μέλος της ΣΕ και του ανακοινώνει ότι λίγο πριν η καθοδήγηση του έβαλε ζήτημα για το πώς θα κατορθώσουν να φύγουν από το Πολυτεχνείο. Ωστόσο, ο Γραμματέας του Πολυτεχνείου δεν είχε πειστεί για τη γραμμή αυτή, δεν την προώθησε συγκεκριμένα και άμεσα για εφαρμογή. Αλλά, φαίνεται ότι και ο καθοδηγητής του επίσης, που του την είχε μεταφέρει λίγη ώρα πριν, δεν είχε καθαρά αντίληψη για το τι θα γινόταν, πώς και με ποιο στόχο θα εφαρμοζόταν. Αυτή η γραμμή για απαγκίστρωση από το Πολυτεχνείο χάθηκε μέσα στις ανάλογες θέσεις που άρχισαν να διαμορφώνονται κείνες τις ώρες. Δεν έφτασε στα μέλη της ΣΕ, αλλά ούτε και στα μέλη του Γραφείου Σπουδάζουσας (πλην του συντρόφου που την είχε μεταφέρει ύστερα από επικοινωνία του με το Γραμματέα του ΚΣ της ΚΝΕ), ούτε στο μέλος του Γραφείου ΚΣ της ΚΝΕ), ούτε στο μέλος του Γραφείου ΚΣ της ΚΝΕ, που κρατούσε τη Σπουδάζουσα. Στη φάση αυτή υπάρχει έντονος προβληματισμός μέσα στους υπεύθυνους κι από φοιτητές πάνω στο θέμα «πού πάμε;» ποια εξέλιξη πρέπει να δώσουμε ώστε η πρωτοβουλία των εξελίξεων να είναι σε μας και όχι στη χούντα. Υπάρχουν όμως πολλές αυταπάτες για τις προθέσεις της χούντας, που τις ενθαρρύνει η αναμονή των δηλώσεων του Μαρκεζίνη που θα γινόταν το Σάββατο. Στη συνάντηση μάλιστα της ΣΕ με την επιτροπή των καθηγητών του Πολυτεχνείου, η ΣΕ προτρέπει από τους καθηγητές να συνεχίσει τον αγώνα ως το Σάββατο, ώστε να κάνει μεγαλύτερες υποχωρήσεις ο Μαρκεζίνης. Γενικά, το «κοινό αίσθημα» των εγκλειστών μάλλον εκφράζεται στη θέση: «ας κάτσουμε κι απόψε κι αύριο φεύγουμε». Από το μεσημέρι της Παρασκευής, αρχίζει μια άλλη φάση στα γεγονότα μέσα στο Πολυτεχνείο. Η εκδήλωση τώρα φτάνει στο μέγιστο στη μαζικότητάς. Τα συνθήματα διορθώνονται ακόμα περισσότερο. Η ΣΕ και οι άλλες επιτροπές έχουν επιβάλει μεγάλη τάξη μέσα στο Πολυτεχνείο. Οι δυνάμεις της Α / Ε, έστω και ασύνδετες, ελέγχουν τα πιο επίκαιρα σημεία (σταθμός, μεγάφωνα, περιφρούρηση). Από τις 3 το μεσημέρι αρχίζει να διαδίδεται ότι η αστυνομία θα χτυπήσει το βράδυ. Τέτοιες πληροφορίες φέρνει και η Σύγκλητος του Πολυτεχνείου. Αργότερα οι σπουδαστές πιάνουν με δέκτη τις συνεννοήσεις της αστυνομίας που αποκάλυπταν ότι βρίσκονται μπροστά σε επίθεση. Εκνευρισμός κυριαρχεί και είναι έντονο το αίσθημα πως πρέπει να δοθεί μια διέξοδος. Δεν υπάρχουν όμως οι υπεύθυνες δυνάμεις που θα έπαιρναν μια πρωτοβουλία συγκεκριμένη και από τότε οι εγκλειστοί πέφτουν σε μια παθητική κατάσταση αναμονής. Δεν λείπουν ακόμα και οι αυταπάτες ότι «δεν πρόκειται να χτυπήσουν εδώ μέσα». Με όλο τον ενθουσιασμό που υπάρχει ακόμα, παρά την τεράστια μαζικότητα, ακόμα, παρά τις αυταπάτες, οι μάζες των εγκλειστών δεν «τραβάνε με κλειστά μάτια», δεν

«αριστερίζουν» βάζουν με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, τα ερωτήματα: «Τι λέει η ΣΕ, τι κάνουμε από εδώ και πέρα». Οι μάζες αναζητούσαν ενστικτώδικα ηγεσία. Αλλά η ΣΕ δεν αποφασίζει. Τα μέλη της έχουν έντονα την αίσθηση ότι πρέπει να παρθεί μια πρωτοβουλία για απαγκίστρωση, αλλά ταυτόχρονα ζουν έντονα το ηρωικό κλίμα των στιγμών και είναι έτοιμοι να αντιμετωπίσουν τη θυσία των «ελεύθερων πολιορκημένων». Ωστόσο, ήταν φανερό πως μια απόφαση για αποχώρηση δεν θα σήμαινε ηττοπάθεια. Και, τέλος, γύρω από αυτό το πρόβλημα υπήρχαν δυνατότητες να κλειστεί μια συμφωνία ανάμεσα στα μέλη της ΚΝΕ, του ΡΦ, τους ανεξάρτητους, αλλά και ένα μέρος των αριστεριστών. (Ορισμένοι «αριστεριστές», κάτω από την πίεση της λογικής των πραγμάτων, γίνονταν συνετοί και συνεργάζονταν). Το βράδυ πια της Παρασκευής αρχίζουν να γενικεύονται οι συγκρούσεις. Στο διάστημα αυτό η ΣΕ και όλα τα αρμόδια όργανα δεν κάνουν πια «πολιτική», μα καταπιάνονται με τα τρομερά πρακτικά προβλήματα που βάζει η επίθεση και τα αποτελέσματα της. Γίνεται μια ηρωική, πραγματικά προσπάθεια να μην κυριαρχήσει πανικός (και δεν κυριάρχησε), να προστατευθεί ο κόσμος, να εξουδετερωθούν τα ασφυξιογόνα, οργανώθηκε το νοσοκομείο κ.λπ. Από ένα σημείο και ύστερα, όλοι περιμένουν το «μοιραίο». Μέσα στο Πολυτεχνείο υπάρχουν αρκετοί νεκροί, που σκοτώθηκαν έξω. Ρίχτηκαν και μεμονωμένες βολές μέσα στο πλήθος του Πολυτεχνείου με τραυματίες. Ακολούθησαν μετά οι γνωστές εξελίξεις. Οι εκπομπές του Σταθμού συνεχίστηκαν ως τις 5 το πρωί του Σαββάτου 17 Νοέμβρη, συνδυάζοντας την αποκάλυψη του καθεστώτος της τυραννίας και αμερικανοκρατίας με την ενημέρωση και καθοδήγηση των αγωνιστών. Οι εκπομπές, ιδιαίτερα των δύο τελευταίων ωρών, έδωσαν ένα χαρακτήρα ηρωικό στον ξεσηκωμό, πράγμα που μένει σαν στοιχείο έμπνευσης στους παραπέρα αγώνες του λαού. Μετά τη σύντομη αναφορά στα γεγονότα, χρειάζεται κάποια ιδιαίτερη αναφορά σε δύο ζητήματα: για τη δουλειά της δεύτερης ΣΕ και για τα συνθήματα. I. Παρά τις απώλειες που είχαν οι συνεπείς δυνάμεις του ΦΚ στη δεύτερη ΣΕ, εξακολουθούν να είναι μεγάλη ομάδα, δεν είχαν όμως την απόλυτη πλειοψηφία. Οι αριστεριστές είχαν έντονη παρουσία, παρά το ότι τα οργανωμένα μέλη τους σε αυτή ήταν ελάχιστα. Αυτό γιατί συσπείρωναν ορισμένα αυθόρμητα στοιχεία, ανοργάνωτους κ.λπ. με τη δημαγωγία. Ο ΡΦ, που ήταν ανύπαρκτος στην πρώτη ΣΕ, επωφεληθήκε από τη δική μας αδράνεια και ταλάντευση και αύξησε πολύ τη δύναμη του στη δεύτερη ΣΕ. Εμείς διαθέταμε σε αυτή σχετικά έμπειρους από προηγούμενους μαζικούς αγώνες συνδικαλιστές, αλλά που δεν κατάφεραν να συντονίσουν τις ενέργειες τους. Γενικά όλη η ΣΕ ετερόκλητη όπως ήταν, χωρίς σχέδιο, χωρίς πείρα και τις απαιτούμενες ικανότητες, χωρίς πολιτική καθοδήγηση, βρέθηκε να παίζει ένα ρόλο που αντικειμενικά δεν μπορούσε να παίξει. Βρέθηκε να παίζει «καθοδηγητικό ρόλο» όχι μόνο μέσα στο Πολυτεχνείο, αλλά και γενικότερα με τα μέσα που διέθετε, με τα συνθήματα της, με το στοιχείο που είχε να είναι εγκαταστημένη και να «διευθύνει» το χώρο που αποτελούσε τον πόλο συσπείρωσης. Παρά την αντικειμενική αδυναμία της να καθοδηγήσει τέτοια γεγονότα, έπαιξε πολύ σοβαρό ρόλο. Έλυσε σοβαρά πρακτικά προβλήματα. Στο όνομα της βασίστηκε μια εσωτερική πειθαρχία. Εκτόπισε τα αριστερίστικα συνθήματα. Οργάνωσε με πρωτοφανή (για τέτοια μεγάλη και όχι προσχεδιασμένη εκδήλωση) τάξη την εσωτερική ζωή του ιδρύματος. Κρατώντας κάτω από τον έλεγχο της τα στρατηγικά σημεία (πομπός, μεγάφωνα, είσοδος κ.λπ.) εμπόδισε τους προβοκάτορες να παίξουν γενικότερο ρόλο. Η οργάνωση της ΚΝΕ δεν κατανόησε πλήρως τις δυνατότητες που είχε η ΣΕ, ούτε πήρε μέτρα για την αξιοποίηση της. Και δυνατότητες τέτοιες είχε αρκετές. Αν δινόταν κατεύθυνση στην ομάδα της Α / Ε που ήταν μέσα στη ΣΕ και διατάσσαμε σωστά όλες τις οργανωμένες μας δυνάμεις, θα μπορούσε ίσως να δοθεί άλλη διάσταση στα γεγονότα και στην εξέλιξη τους. Η δύναμη της ΣΕ, - που έκανε και δυνατή την εφαρμογή των αποφάσεων της - βρισκόταν σε ένα πλατύ δίκτυο έγκυρων συνδικαλιστών (καταξιωμένων όπως τους έλεγαν αργότερα) και μερικών στρατευμένων φοιτητών, που στην πλειοψηφία τους ήταν μέλη της Α / Ε και κατά δεύτερο λόγο, του ΡΦ και ανεξάρτητοι. Το δίκτυο αυτό έδινε στην ΚΝΕ μεγάλες δυνατότητες, αφού στα βασικά «πόστα» θα ήταν δικοί μας. Αυτή η δυνατότητα μας και τη δικτύωση οι αριστεριστές, τρομοκρατημένοι τότε, τη χαρακτήρισαν «εσωτερικό πραξικόπημα». Αν παίρνονταν - παραλές τις οργανωτικές μας αδυναμίες - ορισμένα βασικά οργανωτικά μέτρα και αξιοποιούνταν η ΣΕ και τα μέσα που διέθετε, τότε μπορούσε να δοθεί πιο σωστός προσανατολισμός στην κατάληψη και θα ήταν και δυνατή μια πετυχημένη, συνταγμένη υποχώρηση. Ήταν δυνατό να λειτουργήσει, συνδυασμένα, ένα σύστημα καθοδήγησης στις βασικές εστίες του μαζικού κινήματος και πρώτα - πρώτα στο Πολυτεχνείο. Αυτό δεν βρίσκεται σε αντίθεση με τέτοιες μορφές εκπροσώπησης των μαζών, όπως η ΣΕ άμεση εκλογή κ.λπ. Αντίθετα, τότε ιδίως, το ένα απαιτούσε το άλλο. II. Θα πρέπει όμως να σταθεί κανείς πιο αναλυτικά στο ζήτημα της πείρας από τα συνθήματα που ρίχτηκαν και το πώς ρίχτηκαν. Έχει κάποια σημασία και το πώς εξελίχτηκαν χρονικά, γιατί καθρέφτιζαν τις διαθέσεις των μαζών, αλλά και τις προσπάθειες της ΣΕ για τον καθορισμό τους μέσα σε ορισμένα πλαίσια. Ας θυμηθούμε πως στο μνημόσυνο του Γ. Παπανδρέου ακούστηκαν τα συνθήματα: 'Όχι στις χουντοεκλογές. Κάτω η χούντα. Ένας είναι αρχηγός, ο κυρίαρχος λαός. Δημοκρατία κ.ά. Συνέχεια τους είναι τα συνθήματα των γεγονότων των ημερών αυτών. Την Τετάρτη το απόγευμα οι φοιτητές που είχαν έρθει από άλλες σχολές, ρίχνουν συνθήματα: Έξω οι Αμερικάνοι. Έξω από το ΝΑΤΟ. Κάτω η χούντα κ.ά. Διατυπώθηκε η άποψη ότι ίσως το «έξω το ΝΑΤΟ» είναι άκαιρο, γιατί απομόνωνσε από τις μάζες (αυταπάτες για το ρόλο του ΝΑΤΟ ως προς τη χούντα).

Το βράδυ της Τετάρτης τα συνθήματα εκφράζουν την εξεγερμένη διάθεση του συγκεντρωμένου γύρω από το Πολυτεχνείο λαού, που τα φώναζε αυθόρμητα: Λαέ πεινάς, γιατί τους προσκυνάς. Έξι χρόνια αρκετά, δεν θα γίνουν εφτά. Δεν περνάει ο φασισμός. Συμπαράσταση λαέ. Επανάσταση λαέ. Μαρκεζίνη μασκαρά. Δημοκρατία και όχι κοροϊδία. Κάτω η χούντα. Κάτω ο Παπαδόπουλος. Λαέ, λαέ, ή τώρα ή ποτέ. Απόψε πεθαίνει ο φασισμός κ.ά. Υπήρχαν δηλαδή και συνθήματα άκαιρα ή αποπροσανατολιστικά. Έδειχναν όμως μια διαμορφωμένη αντιχουντική

συνείδηση και διάθεση για κάτι πιο «προχωρημένο», πιο «επαναστατικό». Από την Πέμπτη τα συνθήματα ελέγχονται καλύτερα από τη ΣΕ: Ελευθερία, Δημοκρατία. Έξω οι Αμερικάνοι. Έξω ο 6ος στόλος. Έξω από το ΝΑΤΟ. Εργάτες, αγρότες και φοιτητές. Ψωμί - παιδεία - ελευθερία. Ένας είναι ο αρχηγός, ο κυρίαρχος λαός, Κάτω η χούντα. Κάτω ο Παπαδόπουλος. Έτσι εκφραζόταν πιο σωστά το αντιφασιστικό αντιιμπεριαλιστικό περιεχόμενο. Οι αριστεριστές (ΑΑΣΠΕ) έριξαν το σύνθημα «Λαοκρατία», που απαγορεύθηκε από τη ΣΕ. Το βράδυ της Πέμπτης ρίχτηκε το σύνθημα: «Απεργία Γενική», μάλιστα σαν σύνθημα άμεσης δράσης. Την ευθύνη για την επινοήση του έχουν μέλη του ΡΦ και της επιρροής του (δογματική μεταφορά του μυθοποιημένου από το ΡΦ συνθήματος για «εθνική απεργία» του Ισπανικού ΚΚ). Αντιπαράτάχθηκε και στην κάπως υπερβολική επιμονή των δικών μας για φοιτητικά μόνο αιτήματα. Πάντως το σύνθημα αυτό δημιούργησε συγχύσεις. Στην αρχή μάλιστα έπεσε σαν σύνθημα δράσης, σαν καθοδήγηση για άμεσες ενέργειες. Παρόλο που λίγο αργότερα ανακλήθηκε σαν τέτοιο κι εξηγήθηκε ότι μπαίνει σαν σύνθημα προοπτικής, εξακολούθησε να επιδρά στις ενέργειες των εργαζομένων. Κι είναι πολλοί, που δεν πήγαν στις δουλειές τους, ή άλλοι, που ακόμα και την Παρασκευή το πρωί, σταματούσαν τα λεωφορεία και κατέβαζαν τον κόσμο. Ευθύνη έχουν και τα στελέχη της Α / Ε, που δεν αντιτάχθηκαν αποφασιστικά, ταλαντεύθηκαν και με την ανοχή τους, το σύνθημα προωθήθηκε και στον πομπό, προκαλώντας πολλές συγχύσεις. Ας προστεθεί ακόμα ότι και η ΦΑ στις εκπομπές της το ανέφερε, ανάμεσα και σε άλλα συνθήματα του Πολυτεχνείου, χωρίς να κάνει καμία κριτική του, πράγμα που επίσης προκάλεσε σύγχυση. Την Παρασκευή τα μεσάνυχτα, όταν άρχισαν να κατεβαίνουν τα τανκς, ρίχτηκαν από το πομπό τα συνθήματα: Στρατός, λαός μαζί. Ο στρατός με το λαό. Είναι φανερό πως γενικά, στο σύνολο τους, τα συνθήματα, από τη στιγμή μάλιστα που ελέγχονταν από τη ΣΕ και απομονώθηκαν τα εξτρεμιστικά (κάτω το κράτος, κάτω το κεφάλαιο, ζήτω η σοσιαλιστική επανάσταση κ.λπ.), βοήθησαν στη συσπείρωση των μαζών κι έκφραζαν, σε μεγάλο βαθμό, τις ρεαλιστικές διαθέσεις των μαζών. Μάλιστα, από τον πομπό του Πολυτεχνείου το μόνο άστοχο σύνθημα που ακούστηκε ήταν το «γενική απεργία». Ορισμένα άλλα εξτρεμιστικά συνθήματα που ακούστηκαν έξω, προέρχονταν από πομπό ανεύθυνο, έξω από το χώρο του Πολυτεχνείου. Βασικές αδυναμίες είναι:

α) Δεν προέκυψαν από μια επεξεργασμένη γραμμή, για εκείνη τη στιγμή, του κόμματος και της ΚΝΕ. Μάλιστα, ο υπερτονισμός των φοιτητικών αιτημάτων ή ακριβέστερα ο τρόπος που μεταφέρθηκε αυτή η γραμμή, προκάλεσε ταλάντευση στα στελέχη της Α / Ε που τα έκανε να μένουν αναποφάσιστα, ανάμεσα στα «φοιτητικά αιτήματα», την «οικουμενική κυβέρνηση» και την «αντιφασιστική - αντιιμπεριαλιστική επανάσταση» (της ΑΑΣΠΕ) και δεν τους έδωσε τη δυνατότητα να επιδράσουν πιο ενεργά στη διαμόρφωση και μεθόδευση των συνθημάτων,

β) Υπήρξε (από έλλειψη πείρας και την πίεση του ΡΦ και των αριστεριστών) μεγάλη σύγχυση ανάμεσα σε συνθήματα ζύμωσης και δράσης, στο πέρασμα από ένα σύνθημα σε άλλο, από μια μορφή συνθήματος σε άλλη μορφή του.

3.2. Ο ρόλος της καθοδήγησης από το Κόμμα και την ΚΝΕ

Φάνηκε ολοκάθαρα, από όλη την ως τώρα έκθεση της εξέλιξης των γεγονότων ότι η συμβολή του Κόμματος και της ΚΝΕ ήταν σημαντική και σε πολλές περιπτώσεις καθοριστική. Την επίδραση του το Κόμμα την εξάσκησε, πριν απ' όλα, όπως αναφέρθηκε, με τη σωστή πολιτική του γραμμή - και γενικά και ειδικά σε σχέση με τη «φιλελευθεροποίηση» - με τη μεγάλη βοήθεια που έδινε η ΦΑ και πριν και στη διάρκεια των γεγονότων, με τη σχετικά γρήγορη δραστηριοποίηση της ΚΟΑ προς την κατεύθυνση της κινητοποίησης των εργαζομένων και όλου του λαού στις συνοικίες της Αθήνας και γύρω από το Πολυτεχνείο και προπαντός με την κινητοποίηση όλων των δυνάμεων της ΚΝΕ, της Α / Ε και της επιρροής τους, μέσα κι έξω από το Πολυτεχνείο και την ανάληψη, από τα στελέχη και τα μέλη της ΚΝΕ και της Α / Ε, καθοριστικού και, σε μεγάλο βαθμό, επιτόπου καθοδηγητικού ρόλου στα γεγονότα. Ωστόσο, στο συγκεκριμένο τρόπο, που οργανώθηκε η επιτόπου και άμεση καθοδήγηση των δυνάμεων μας εκείνες τις ημέρες, υπήρχαν αντικειμενικές δυσκολίες και παρουσιάστηκαν υποκειμενικές αδυναμίες, από τα καθοδηγητικά κέντρα του Κόμματος και της ΚΝΕ. Πιο συγκεκριμένα: Το Γραφείο του Κλιμακίου δεν μπόρεσε, έστω και μετά τον αιφνιδιασμό που δέχτηκε με την έναρξη τους (όπως λέχτηκε στα προηγούμενα) να καθοδηγήσει τα γεγονότα αυτά. Όπως φαίνεται κι από την έκθεση (του Δεκέμβρη 1973) του Κλιμακίου, την πρώτη επαφή ο Γραμματέας του την είχε με τον Γραμματέα της ΚΟΑ την Παρασκευή 16 /11. Το μόνο που, όπως γράφεται, καθορίστηκε ήταν: «να ενισχύσουμε με εκδηλώσεις των εργατών για συμπαράσταση στους κλεισμένους φοιτητές». Αυτό το είχε κάνει κιόλας, με πρωτοβουλία του το Γραφείο της ΚΟΑ από την Τετάρτη. Ο Γραμματέας του Γραφείου του Κλιμακίου δεν πήρε επίσης επαφή με το σύντροφο του Γραφείου που καθοδηγούσε την ΚΝΕ. Κι όπως γράφεται στην έκθεση: «η ηγεσία της συγκεκριμένης εκδήλωσης τελικά ήταν μεν στα χέρια μας, χωρίς τούτο να σημαίνει ότι υπεύθυνα το Γραφείο ή άλλα μέλη του Κλιμακίου κρατούσαν τα νήματα».

Ούτε, βέβαια, από τη μεριά του ΠΓ μπορεί να λεχθεί ότι δόθηκε κάποια συγκεκριμένη, εκείνη τη στιγμή, καθοδηγητική κατεύθυνση. Με τον τρόπο που ήταν οργανωμένη τότε η δουλειά τους, αυτό ήταν αντικειμενικά αδύνατο. Δεν υπήρξε ανακοίνωση του ΠΓ, αμέσως με την εκδήλωση των γεγονότων. Η ανακοίνωση του ΠΓ εκδόθηκε στις 18.11.1973. Υπήρχε, βέβαια, η ΦΑ. Αλλά άραγε, ως ποιο βαθμό μπορούσε να παρέμβει (με την έννοια καθοδηγητικών κατευθύνσεων) στα γεγονότα; Για να το κάνει έπρεπε να έχει, συγκεκριμένη ενημέρωση, υπεύθυνη από το Γραφείο του Κλιμακίου (και δεν την είχε). Τα μόνα στοιχεία που διέθετε ήταν δημοσιογραφικές (άμεσα, από στελέχη μας στο εσωτερικό) πληροφορίες. Με βάση αυτά, κατάφερε να έχει ικανοποιητική ενημερότητα, αν μάλιστα πάρει κανείς υπόψη του πόσο γρήγορα εξελίσσονταν τα γεγονότα. Με την έννοια αυτή η

συμβολή της ήταν σημαντική. Οι κλεισμένοι στο Πολυτεχνείο, οι κομμουνιστές και οπαδοί μας στην Αθήνα την παρακολουθούσαν συστηματικά και η συμβολή της ήταν, αναμφισβήτητα μεγάλη. Κι ωστόσο, θα μπορούσε να πει κανείς ότι θα ήταν δυνατό οι εκπομπές αυτές να προσανατολίζαν περισσότερο. Λόγου χάρη, είναι φανερό ότι δεν θα έπρεπε το Πολυτεχνείο να είναι το μοναδικό κέντρο συγκέντρωσης του λαού για την ανάπτυξη των εκδηλώσεων του, αλλά έπρεπε, όπως σωστά είχε δώσει η ΚΟΑ κατεύθυνση, οι εκδηλώσεις και συγκεντρώσεις να κατευθυνθούν και σε άλλα σημεία. Η ΦΑ δεν έριξε, βέβαια, σύνθημα «συγκεντρωθείτε γύρω στο Πολυτεχνείο». Αλλά, μεταδίδοντας πληροφοριακά τις συγκεντρώσεις λαού στο Πολυτεχνείο, μπορούσε να δημιουργήσει την εντύπωση ότι υιοθετεί αυτή μόνο τη μορφή (είναι χαρακτηριστικό ότι καθοδηγητικά μέλη έχουν και τώρα την εντύπωση ότι η ΦΑ έριξε τέτοιο σύνθημα, ενώ αυτό δεν είναι σωστό, όπως προκύπτει από το γραφτά κείμενα των εκπομπών της). Επίσης: Μετάδωσε ότι οι φοιτητές ρίχνουν το σύνθημα «γενική απεργία», χωρίς να πάρει καμία κριτική θέση πάνω σε αυτό. Το Γραφείο της ΚΟΑ ενήργησε άμεσα και, γενικά, σωστά. Την Πέμπτη το πρωί μέλη του Γραφείου της ΚΟΑ συζήτησαν σχετικά με την εξέλιξη των γεγονότων, αποφάσισαν την ακόμα μεγαλύτερη δραστηριοποίηση των οπαδών και μελών του Κόμματος για ενίσχυση της λαϊκής συμπαράστασης, την ένταση των προσπαθειών για να γίνει πιο σημαντική η παρουσία των δικών μας δυνάμεων μέσα κι έξω στο Πολυτεχνείο, με προσπάθεια να συμβάλουν και στη βελτίωση και στην επικράτηση των σωστών συνθημάτων. Το Γραφείο της ΚΟΑ σαν κύρια κατεύθυνση έδωσε να εκφραστεί η συμπαράσταση όχι τόσο μέσα στο Πολυτεχνείο, όσο έξω από αυτό και κυρίως στις συνοικίες με οργάνωση λαϊκών εκδηλώσεων. Καθοδηγητές του επίσης ήταν και στο χώρο του Πολυτεχνείου, χωρίς όμως και να μπορέσουν να δημιουργήσουν κάποιο κέντρο καθοδήγησης επιτόπου. Δυστυχώς με την ΚΝΕ Αθήνας το Γραφείο δεν είχε επαφή (έλειπε από την Αθήνα ο Γραμματέας ΚΝΕ Αθήνας). Εδώ εκφράστηκε και μια γενικότερη οργανωτική αδυναμία, ότι ο Γραμματέας της ΚΝΕ Αθήνας δεν συμμετείχε νόμιμα στο Γραφείο της ΚΟΑ, πράγμα όχι σωστό. Πάντως, η παρέμβαση της ΚΟΑ εκφράστηκε, βασικά, με την κινητοποίηση - κυρίως μέσω της εργατικής Αχτίδας που είχε συγκροτηθεί μόλις μια εβδομάδα πριν από τα γεγονότα, αλλά και μέσω της αχτίδας των ιδιωτικών υπαλλήλων και όλων των συγκοινωνιακών αχτίδων - των εργαζόμενων προς το Πολυτεχνείο. Πολλοί, μαζί και καθοδηγητές από τις αχτίδες της ΚΟΑ, κυρίως την εργατική αχτίδα και την αχτίδα οικοδόμων, μπήκαν και μέσα στο Πολυτεχνείο. Δεν μπόρεσαν όμως να έχουν επαφές με τα στελέχη μας της Σπουδάζουσας και να συντονίζουν τη δράση τους. Η κύρια, βέβαια, προσπάθεια άμεσης καθοδήγησης στα γνωστά γεγονότα έγινε από το Γραφείο της ΚΣ της ΚΝΕ. Η πληροφόρηση του Γραφείου ΚΣ για τα γεγονότα, έγινε σχεδόν τυχαία, και όχι από την οργάνωση της Σπουδάζουσας μπορούσε να επικοινωνήσει με το Γραφείο, μέσω γιάφκας, αλλά δεν τη χρησιμοποίησε, ενώ την πρώτη μέρα ήταν εύκολο. Έτσι η επαφή Γραφείων ΚΣ και Σπουδάζουσας έλειψε, γεγονός που έβαλε αρνητικά τη σφραγίδα του στην εξέλιξη των γεγονότων. Το ίδιο αρνητική ήταν και η μη ύπαρξη επαφής με την κομματική καθοδήγηση (Κλιμάκιο), αν και υπήρχε δυνατότητα, αφού και ο Γραμματέας ΚΝΕ και ο σύντροφος από το Γραφείο Κλιμακίου ήταν νόμιμοι. Αλλά δεν είχαν ορίσει κανένα σημείο έκτακτης συνάντησης, εκτός από το σπίτι του πρώτου. Την Πέμπτη το πρωί, όμως ο Γραμματέας ΚΝΕ βρισκόταν έξω από το σπίτι του, έτσι η προσπάθεια του συντρόφου έξω από το Κόμμα για επικοινωνία απότυχε. Το απόγευμα δεν επαναλήφθηκε η προσπάθεια του, ενώ υπήρχε στο σπίτι και τον περίμενε άνθρωπος. Ούτε όμως ο Γραμματέας της ΚΝΕ έκανε άλλη προσπάθεια επικοινωνίας με το Κλιμάκιο. Επίσης, επειδή ο Γραμματέας της ΚΝΕ της Αθήνας που κρατούσε επαφή με ΚΟΑ, έλειπε, όπως ειπώθηκε ήδη, το νήμα ήταν κομμένο κι από εκεί.

Δύο μέλη του Γραφείου της ΚΝΕ, την Πέμπτη το πρωί εξέτασαν τα γεγονότα επιτόπου, έκαναν τις πρώτες εκτιμήσεις και κατέληξαν σε μερικά μέτρα που έπρεπε να παρθούν. Οι εκτιμήσεις τους ήταν οι παρακάτω: Η «παθητική» στάση της αστυνομίας προβληματίζει. Η «κατάληψη» απέξω έδινε εντύπωση, τότε ακόμη, εξτρεμισμού. Τα αριστεριστικά συνθήματα επικρατούσαν. Γίνονταν προκλήσεις σε αστυνομικούς. Οι χειρόγραφες προκηρύξεις (τρικ κ.λπ.), καθώς και οι πολυγραφημένες, είχαν προωθημένα και αριστεριστικά συνθήματα. Ήσαν, οπωσδήποτε, πρόχειρα και πολλά αυτοσχέδια. Έτσι, εκτιμήθηκε ότι πρόκειται για μια ανεύθυνη και βιαστική κίνηση με έντονο το αριστεριστικό, στοιχείο, που ήταν, ως ένα βαθμό, έξω από την γραμμή της οργάνωσης, η οποία εκείνο τον καιρό, γενικά ήταν κατά των καταλήψεων και των βιαστικών και απρογραμματίστων ανοιχτών εκδηλώσεων. Η θέση αυτή, φυσικά, δεν ήταν πολύ καθαρή και επεξεργασμένη. Ήταν φανερό επίσης, πως η αστυνομία καιροφυλαχτεί, θα χτυπήσει σε κατάλληλη ώρα, ενώ τώρα αφήνει τις αναρχοεξτρεμιστικές, εκδηλώσεις για να εκθέσει το ΦΚ. Στο κέντρο της Αθήνας, τέλος, υπήρχε μια γενική αναστάτωση. Η εικόνα αυτή ανησύχισε. Παίρνοντας υπόψη την κατάσταση της οργάνωσης, οι δύο καθοδηγητές της ΚΝΕ περιορίστηκαν κυρίως στο πώς θα ελεγχθεί η κατάσταση, με σκοπό την απαγκίστρωση. Με βάση αυτό κατέληξαν την Πέμπτη το πρωί: Να εντείνουν τις προσπάθειες για επαφή με τη Σπουδάζουσα. Να στείλει η Σπουδάζουσα δυνάμεις και κυρίως συνδικαλιστές. Να βγάλει ο μηχανισμός τρικ με σωστά συνθήματα φοιτητικά, αλλά και συνθήματα κατά της χούντας. Να σβηστούν, να αλλάξουν τα λαθεμένα συνθήματα. Να πάρουν επαφή με Κλιμάκιο. Προβληματισμός για δημιουργία άμεσου, επιτόπου καθοδηγητικού κέντρου, με στόχο την αξιοποίηση αυτών των γεγονότων, δεν υπήρξε. Και το απόγευμα επίσης, που τα γεγονότα παίρνουν έκταση, δεν μπαίνει πάλι αυτό το ζήτημα. Κυριαρχεί η (γενικά σωστή) σκέψη της απαγκίστρωσης. Το μεσημέρι ακούν τον πομπό που μίλησε για «γενική απεργία» κι άλλα συνθήματα που και πάλι έδειχναν προχειρότητα. Ο μηχανισμός έκδοσης ειδοποιήθηκε. Το απόγευμα έβαλαν το ζήτημα της προοπτικής και κατάληξης. Να ρίξουμε όσες περισσότερες δυνάμεις μπορούμε μέσα κι έξω από το Πολυτεχνείο, με σκοπό, την Παρασκευή προς το απόγευμα, όταν θα έχει μαζευτεί και κόσμος, να μπορέσουμε να σπρώξουμε τα πράγματα σε διαδηλώσεις. Η κατεύθυνση όμως αυτή χαρακτήρισε έτσι γενικά, χωρίς να μπει με ζήτημα: μέχρι που θα πάει, τι θα

γίνει με την αστυνομία, τι έκταση μπορεί να πάρει κ.λπ. Δεν έγινε καμία σκέψη για επιτόπου καθοδήγηση, ούτε τότε. Την Παρασκευή το πρωί τελικά εξασφαλίζεται επαφή με τη Σπουδάζουσα, όχι με τον υπεύθυνο, αλλά μέλος του Γραφείου. Η εικόνα ήταν κάπως διαφορετική εικόνα πανηγυριού, ενθουσιασμού κ.λπ., χωρίς όμως και συγκεκριμένη προοπτική. Του εξηγήθηκε η κατεύθυνση που δινόταν και κανονίστηκε απογευματινή συνάντηση για να εξεταστεί τι θα γίνει παραπέρα. Ειδικά, μπήκε το ζήτημα του συντονισμού με το Γραφείο Σπουδάζουσας, της προώθησης, πιο οργανωμένα, στις επιτροπές δικών μας μελών και του συνδυασμού φοιτητικών και γενικών πολιτικών συνθημάτων. Δεν μπήκε και δεν εκτιμήθηκε πάλι το πρόβλημα του κέντρου καθοδήγησης, παρότι είχε δοθεί στην οργάνωση Αθήνας της ΚΝΕ η κατεύθυνση να κατέβει, κυρίως έξω από το Πολυτεχνείο, κι έμπαινε πρόβλημα συντονισμού. Όλα αυτά δείχνουν την έλλειψη μιας πλήρως σωστής κατεύθυνσης για το αντιχουντικό περιεχόμενο των αγώνων. Αν και στα γραφτά της ΚΝΕ (λογουχάρη υλικά του «Οδηγητή» στο φύλλο Σεπτέμβρη - Οχτώβρη) ακριβώς αυτό το περιεχόμενο δινόταν στο ΦΚ. Αλλά, ωστόσο, επικράτησε η σκέψη πως η στιγμή δεν ήταν κατάλληλη. Η αιτία ήταν ότι δεν είχαν οι δύο πρώτοι καθοδηγητές της ΚΝΕ κανονική επαφή και βοήθεια από το Κόμμα και δεν μπόρεσαν σωστά να ενημερωθούν, για να καταλάβουν την κατάσταση, που αντικειμενικά είχε δημιουργηθεί. Σοβαρή έλλειψη ήταν ότι δεν είδαν την ανάγκη ενιαίου καθοδηγητικού κέντρου, που θα δημιουργούνταν επιτόπου. Τέτοιο ενιαίο κέντρο δεν δημιουργήθηκε ούτε μέσα στο Πολυτεχνείο, παρόλο που τελικά θα ήταν δυνατό, ξεπερνώντας πολλές αντικειμενικές δυσκολίες. Η σωστή πρωτοβουλία του υπεύθυνου της Σπουδάζουσας να μπει στο Πολυτεχνείο (παρόλο που φαινόταν να παραβιάζει την ως τότε παραδεκτή συνωμοτική τάξη) δεν συνοδεύτηκε με προσπάθεια διαμόρφωσης τέτοιου κέντρου και λήψης επαφής με Γραφείο ΚΣ ΚΝΕ. Ταυτόχρονα, καθοδηγητικό κέντρο έπρεπε να δημιουργηθεί έξω από το Πολυτεχνείο, από ΚΟΑ και ΚΝΕ, και να εξασφαλίζει κανονική επαφή με το κέντρο μέσα στο Πολυτεχνείο, με κατάλληλους συνδέσμους, αλλά και με τεχνικά μέσα.

Εκδηλώσεις, ξεσπάσματα και ξεσηκώματα, ή απόπειρες για τέτοια, γίνονται και σε όλη τη χώρα, αλλά σε περιορισμένη κλίμακα και μόνο από την Παρασκευή αρχίζουν και γίνονται πιο αισθητά. Αυτά είναι γνωστά, τα αναφέρουμε μόνο: Καταλήψεις των Πανεπιστημιακών κτιρίων γίνονται επίσης στη Θεσσαλονίκη και στην Πάτρα. Ξεσήκωμα των αγροτών στα Μέγαρα. Εκδηλώσεις στο Αιγάλεω. Ιδιαίτερα όμως: Όλη σχεδόν η Αθήνα παρουσιάζει εικόνα αναταραχής και επικρατεί μεγάλη αγωνιστική έξαρση. Την Παρασκευή η Αθήνα δεν δίνει την εντύπωση χουντοκρατούμενης πόλης. Από κάθε παράθυρο και πολύ δυνατά, ακούγονται εκπομπές του Σταθμού Πολυτεχνείου, της ΦΑ, άλλων ξένων σταθμών. Όταν ο πομπός άρχισε να δίνει σωστά επεξεργασμένα συνθήματα και να καλεί σε συμπαράσταση, η ανταπόκριση είναι σταθερή κι ανοδική. Λαός συγκεντρώνεται προς το Πολυτεχνείο. Αλλά και στις συνοικίες ο κόσμος βρίσκεται σε αναβρασμό, συγκεντρώνεται κατά ομάδες ή κατεβαίνει προς το κέντρο κατά παρέες. Το ίδιο γίνεται και από τον Πειραιά, από την Αττική, ακόμη και από τη Χαλκίδα. Είναι γνωστή η πολύπλευρη συμπαράσταση με τρόφιμα, χρήματα, φάρμακα, τεχνικό εξοπλισμό κ.λπ. Ιδιαίτερη σημασία έχει η συμμετοχή του λαού σε συγκεντρώσεις και διαδηλώσεις, στην αρχή γύρω από το Πολυτεχνείο. Την Παρασκευή η μαχητικότητα του λαού της Αθήνας ανεβαίνει. Διαδηλώσεις με πολλές χιλιάδες μεταβαίνουν από τη Λεωφόρο Αλεξάνδρας και από την Πατησίων και συγκλίνουν στο Πολυτεχνείο. Το πιο οργανωμένο κομμάτι είναι των οικοδόμων, αλλά συμμετέχουν και ιδιωτικοί υπάλληλοι, εργαζόμενοι και φυσικά πολλοί νέοι και μαθητές, συνολικά πολλές χιλιάδες κόσμου. Υπολογίζεται να είναι σε κινητοποίηση γύρω στις 150.000 κόσμος.

Σε όλο σχεδόν το κέντρο της Αθήνας γίνονται εκδηλώσεις, διαδηλώσεις, ενώ από τις 7 1 / 2 περίπου το βράδυ της Παρασκευής αρχίζει η έφοδος της αστυνομίας, με κύριο στόχο την απομάκρυνση του κόσμου από το Πολυτεχνείο. Οι συμπλοκές πυκνώνουν. Η αστυνομία εντείνει τις επιθέσεις με δακρυγόνα, γκλομπς και σφαίρες. Στήνονται οδοφράγματα για να παρεμποδιστεί η επίθεση της αστυνομίας. Αυτά όμως εν μέρει, επιδρούν και αρνητικά, γιατί το Πολυτεχνείο βρέθηκε σε κλοιό οδοφραγμάτων και απομονώθηκε από τις άλλες εκδηλώσεις. Ιδιαίτερα, μανιασμένη είναι η επίθεση της αστυνομίας στη μεγάλη διαδήλωση οικοδόμων και εργαζομένων που ξεκινάει από το Πολυτεχνείο, ανεβαίνοντας στο Σύνταγμα. Η αστυνομία τη χτυπάει λυσσασμένα, φονικά, στη Δημαρχία, στην Κλαυθμώνος. Αλλά και το ηθικό του λαού δεν κάμπτεται. Οργανώθηκαν μερικές επιθετικές ενέργειες των διαδηλωτών που ήταν βασικά απρογραμμάτιστες. Στις 12 τη νύχτα από διάφορα σημεία μπαίνουν στην Αθήνα στρατός και τανκς. Το πρόβλημα της υποχώρησης των δυνάμεων, μπαίνει άμεσα. Και είναι ακόμη οξύτερο για τους κλεισμένους μέσα στο Πολυτεχνείο. Η κατεύθυνση είχε δοθεί από το Γραφείο ΚΣ ΚΝΕ, αλλά σχέδιο συγκεκριμένο δεν υπήρχε. Εξάλλου, αυτή η σκέψη καλλιεργούνταν πια και μέσα στο Πολυτεχνείο. Η πρώτη άποψη που επικρατούσε στη ΣΕ είναι να επιμείνουν στην κατάληψη ως το Σάββατο, που ήταν να εξαγγείλει τις δηλώσεις του ο Μαρκεζίνης και κάτω από αυτή την επίδραση, μπορούσαν να εκβιαστούν καλύτερα αποτελέσματα. (Στην ουσία πρόκειται για αρκετά απλοϊκή αντίληψη, όπως το καταλαβαίνει κανείς καλύτερα τώρα). Ωστόσο, από την Παρασκευή το μεσημέρι, που είχε μαθευτεί ότι το βράδυ θα γίνει επίθεση (είχαν πιαστεί τα σήματα της αστυνομίας), κυριαρχεί η σκέψη να αποκλειστεί το ματοκύλισμα και αναζητούσαν κάποια διέξοδο. Υπήρξε η σκέψη μιας μαζικής εξόδου για διαδήλωση, αλλά δεν έγινε δυνατό να πραγματοποιηθεί. Κι όπως λέχτηκε και προηγούμενα, στα ίδια τα μέλη της ΣΕ υπήρξε δισταγμός να προτείνουν την αποχώρηση, αν και είχαν αρχίσει να κατανοούν την αναγκαιότητά της. Έτσι οι τελευταίες ώρες είχαν, αναμφισβήτητα, το ηρωικό στοιχείο, αλλά κανένα σχέδιο δεν επινοήθηκε, ούτε από τη ΣΕ. Η υποχώρηση έγινε τελικά μπροστά στο μπάσιμο τανκς και στρατού στο Πολυτεχνείο. Χωρίς βέβαια, πανικό, αλλά πάντως δεν ήταν συνταγμένη υποχώρηση με καθορισμένο στόχο. Διαδηλώσεις και συγκεντρώσεις συνεχίστηκαν και την ημέρα του Σαββάτου. Η τακτική των δυνάμεων του εχθρού

Η τακτική της αστυνομίας και των άλλων δυνάμεων δίωξης και βίας δεν είναι ενιαία από την αρχή, έχει σημάδια σύγχυσης και αιφνιδιασμού από την έκταση των εκδηλώσεων. Έχει γίνει ήδη η καταρχήν διαπίστωση πως δεν μπορεί κανείς να υποστηρίξει ότι η συγκέντρωση και ο εγκλεισμός των φοιτητών στο Πολυτεχνείο πρέπει να θεωρηθούν έργο προβοκατόρων. Οποσδήποτε όμως η αντίδραση φροντίζει και να εκμεταλλευθεί τα γεγονότα αυτά για να επισπεύσει «αλλαγή φρουράς» στη χούντα, που της χρειαζόταν για πολλούς λόγους. Όπως ήδη αναφέρθηκε και πριν από το Πολυτεχνείο υπήρχαν πληροφορίες, που έφεραν τον Ιωαννίδη σε ριζική αντίθεση με τον Παπαδόπουλο, μιλούσαν μάλιστα για τα σχέδια προαξιοκήματος του Ιωαννίδη κατά του Παπαδόπουλου. Την Παρασκευή το πρωί στο Πολυτεχνείο δίνεται η πληροφορία ότι οι Ιωαννίδης και Ρουφογάλης ζητούν από τον Παπαδόπουλο να επέμβει στο Πολυτεχνείο, αλλιώς θα επέμβουν αυτοί. Η βίαιη επίθεση θα γινόταν, έτσι ή αλλιώς. Η διαφορά είναι ότι ο Ιωαννίδης ήθελε να χρησιμοποιήσει για την κάλυψη και πραγματοποίηση των δικών του σχεδίων. Την Τετάρτη και Πέμπτη η στάση της αστυνομίας ήταν ανεκτική προς τους έγκλειστους φοιτητές. Δεν τους διαλύει, ενώ είχε τη δυνατότητα. Η στάση αυτή εξηγείται από τη γενικότερη επιμονή στο σχέδιο «φιλελευθεροποίησης» και από τη σύγχυση που επικρατεί, τις πρώτες ώρες, στην αντίδραση από την έκταση των γεγονότων. Ωστόσο, οι δυνάμεις της αστυνομίας παρακολουθούσαν άγρυπνα τα γεγονότα, παίρνουν μέτρα για να μπορέσουν στην κατάλληλη ώρα, να επιτεθούν βίαια. Έχουν συγκεντρωθεί περίπου 10.000 άνδρες - εκτός από τις στρατιωτικές δυνάμεις και τους πράκτορες - προσπαθούν να κρατούν απομονωμένο το Πολυτεχνείο. Και η αντίδραση επεμβαίνει, για την ώρα, στο Πολυτεχνείο με τους πράκτορες, που είναι πολλοί και παντός είδους από διάφορες υπηρεσίες. Με την απομόνωση και τους πράκτορες, ελπίζουν να εκτονώσουν, αποδυναμώσουν και διαβάλουν το ΦΚ, ώστε το χτύπημα του, όταν θα έρθει η ώρα, να είναι ευκολότερο και χωρίς να προκαλέσει ευρύτερη αντίδραση στο λαό και στη διεθνή κοινή γνώμη. Αυτό φαίνεται κι από το ότι, ενώ η αστυνομία ήταν έτσι ανεκτική προς τους έγκλειστους φοιτητές, χτυπάει ανελέητα τις απόπειρες εκδηλώσεων του συγκεντρωμένου απέξω κόσμου. Την Παρασκευή πια η στάση της αλλάζει. Την εξαναγκάζουν με αυτό: Το γεγονός ότι η συγκέντρωση των εργαζομένων, παρά τις επιθέσεις της, γίνεται όλο μεγαλύτερη και πιο μαχητική. Και το γεγονός ότι οι έγκλειστοι έχουν την ουσία, εξουδετερώνει το έργο των προβοκατόρων, αν και οι προσπάθειες τους δεν σταματούν εντελώς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Γενικές εκτιμήσεις. Συμπεράσματα και διδάγματα

4.1. Κρίση του χουντικού καθεστώτος και άνοδος των αγώνων.

Στη διάρκεια του 1973 η κρίση του χουντικού καθεστώτος επιταχύνεται και βαθαίνει. Κύριος παράγοντας σ' αυτό ήταν η παλλαϊκή αποδοκιμασία, η λαϊκή αντίθεση, αντιπαράθεση και αντίσταση, που όχι μόνο σχετίζονται, αλλά και δυναμώνουν. Το λαϊκό κίνημα ανεβαίνει, παίρνει μεγαλύτερη έκταση και αρχίζει να περνάει σε ανώτερες μορφές (απεργίες, μαζικές εκδηλώσεις κ.λπ.) Γίνεται κιόλας, μέσα στο 1973, φανερό πως η λαϊκή αντίσταση κατά της δικτατορίας, αν και ακόμη δεν έχει αναπτυχθεί σε τέτοιο βαθμό που να μπορεί να γίνει δύναμη ανατροπής του χουντικού καθεστώτος - ούτε, όπως είναι γνωστό, πρόλαβε ως το τέλος να αναπτυχθεί σε τέτοια δύναμη - είναι όμως, αναμφισβήτητο, ο καταλύτης των εξελίξεων στη χώρα μας. Οι διεθνείς εξελίξεις, καθώς και οι εσωτερικές δυσκολίες και αντιθέσεις του αμερικανονατοϊκού ιμπεριαλισμού και της δικτατορίας, εντείνουν το βάθαιμα της κρίσης του χουντικού καθεστώτος. Έτσι:

α) Η όξυνση των εσωιμπεριαλιστικών αντιθέσεων εκφράζεται στον ελληνικό χώρο και με αντιθέσεις των βασικών ιμπεριαλιστικών κύκλων γύρω από τη μορφή άσκησης της εξουσίας των μονοπωλίων στη χώρα μας, με στόχο πάντοτε την όσο το δυνατό καλύτερη στερέωση της αμερικανονατοϊκής επικυριαρχίας στην Ελλάδα. Η ανάπτυξη του κινήματος διεθνούς συμπαράστασης και αλληλεγγύης, πριν απ' όλα των σοσιαλιστικών χωρών και του παγκόσμιου εργατικού κινήματος, έκανε ακόμη πιο φανερή τη διεθνή απομόνωση της χούντας και ξεσκέπασε την πολιτική των ιμπεριαλιστών στη χώρα μας. Η προώθηση της πολιτικής ειρηνικής συνύπαρξης και ύφεσης στις διεθνείς σχέσεις έκανε, αναγκαστικά πιο δύσκολη την εφαρμογή της τυχοδιωκτικής πολιτικής του ιμπεριαλισμού στην περιοχή και στη χώρα μας.

β) Χαρακτηριστικό στοιχείο της ανάπτυξης του λαϊκού κινήματος μέσα στο 1973 ήταν η μεγάλη άνοδος του ΦΚ. Εκείνη τη στιγμή στη χώρα μας, εξαιτίας ειδικών, αντικειμενικών και υποκειμενικών, συνθηκών, το ΦΚ αναδείχεται σε δύναμη κρούσης του λαϊκού κινήματος. Οι φοιτητικές κινητοποιήσεις της άνοιξης του 73 αποτελούν κορυφαία, ως τότε, εκδήλωση αντίστασης, στο αντιχουντικό αγώνα. Η πείρα απ' αυτές παίζει σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη των αγώνων των φοιτητών. Από την πείρα αυτή θα 'πρεπε να εξαρθεί ιδιαίτερα η σωστή αξιοποίηση και των μικρών, έστω νόμιμων δυνατοτήτων, που παρέχονται μέσα στα πλαίσια του χουντικού καθεστώτος. Στην ανάπτυξη του μαζικού αυτού κινήματος φάνηκε επίσης η ορθότητα της θέσης του Κόμματος για τις μορφές πάλης στις συνθήκες εκείνες. Ότι, δηλαδή, η κύρια προσοχή πρέπει να δοθεί στην ανάπτυξη του μαζικού κινήματος.

γ) Η μελέτη όμως της πείρας αυτής - σε σχέση, με τις μορφές που χρησιμοποιήθηκαν, τον τρόπο που καθοδηγήθηκαν, τις αδυναμίες που παρουσιάστηκαν - δεν έγινε συστηματικά από το Γραφείο Κλιμακίου του ΚΕ του ΚΚΕ και το Γραφείο ΚΣτης ΚΝΕ. Και κυρίως, δεν πάρθηκαν τα αναγκαία μέτρα αναδιάταξης των δυνάμεων και βελτίωσης του τεχνικού εξοπλισμού και του μηχανισμού συνδέσεων για την καλύτερη αντιμετώπιση παρόμοιων εκδηλώσεων στο μέλλον. Δεν εξασφαλίζεται, ειδικά, στο βαθμό που απαιτούσαν οι αγώνες και η προοπτική

ανάπτυξης τους, η σωστή αναδιάταξη των οργανωμένων δυνάμεων της ΚΝΕ μέσα σε αυτό. Πρόκειται για αδυναμία όχι μόνο οργανωτική, αλλά και πολιτική. Αν και στα πολιτικά ντοκουμέντα του Κόμματος υπήρχε, γενικά, η πρόβλεψη για απότομα ξεσπάσματα, ωστόσο η συγκεκριμένη πολιτική και οργανωτική προετοιμασία για την πρόβλεψη και αντιμετώπιση απότομων εξάρσεων του λαϊκού κινήματος δεν ήταν ικανοποιητική.

δ) Οι αδυναμίες αυτές εκφράζουν, ασφαλώς και το επίπεδο οργανωτικότητας του λαϊκού κινήματος γενικά και του κομμουνιστικού κινήματος ειδικότερα. Οι οργανώσεις του Κόμματος και της ΚΝΕ μέσα στη διαδικασία της ανόδου των λαϊκών αγώνων και στις νέες δυνατότητες που δημιουργούνται, αναπτύσσονται. Η δουλιά, ωστόσο του Κλιμακίου της ΚΕ, παρά τα βήματα που γίνονται για τη βελτίωση της γενικά και για την καλύτερη οργάνωση του τεχνικού μηχανισμού ειδικότερα, καθυστερεί. Η οργανωτική κατάσταση του Κόμματος και της ΚΝΕ δεν βρίσκεται σε επίπεδο αντίστοιχο με την ανάπτυξη των λαϊκών αγώνων και τις απαιτήσεις του λαϊκού κινήματος. Δεν είναι ικανοποιητικός ο βαθμός σύνδεσης των οργανώσεων με το μαζικό κίνημα και τους φορείς του.

ε) Η χούντα και οι πάτρωνες της επιχειρούν να αντιμετωπίσουν το βάθαιμα της κρίσης της δικτατορίας, παίρνοντας ορισμένα μέτρα «φιλελευθεροποίησης» του καθεστώτος τους. Η τάση αυτή διαφαίνεται ακόμη από το 1972, αλλά γίνεται χαρακτηριστική από τις αρχές του 1973. Μέσα σε αυτά τα πλαίσια κινιόταν και το πυροτέχνημα της κατάργησης της μοναρχίας και ανακήρυξης της «δημοκρατίας» που συνοδεύτηκε και με κάποια, ελάχιστη χαλάρωση των καταπιεστικών μέτρων πάνω στον Τύπο και τις λαϊκές εκδηλώσεις, με την απόλυση του μεγαλύτερου μέρους των πολιτικών κρατουμένων τον Αύγουστο το 1973 και εξελίχθηκε, αμέσως, ύστερα στο χουντομαρκεζινικό πείραμα «ελεύθερων εκλογών». Με εξαίρεση τις γνωστές περιπτώσεις των «γεφυροποιών» και «συνομιλητών» και, ακόμη χειρότερα, την απαράδεκτη ομορτοουνιστική γραμμή της ηγεσίας των αναθεωρητών - αποστατών, το συντριπτικά μεγαλύτερο μέρος του πολιτικού κόσμου, και κυρίως, το λαϊκό αντιδικτατορικό κίνημα, απορρίπτουν, έτσι ή αλλιώς, τον ελιγμό αυτό. Το λαϊκό κίνημα, οπλισμένο με σωστή κατεύθυνση, αξιοποιεί σωστά τις νέες δυνατότητες που δημιουργούνται και περνάει σε νέα φάση ανάπτυξης του.

4.2. Το αντιχουντικό κίνημα το φθινόπωρο του 1973.

Μετά τον Αύγουστο '73, και ιδιαίτερα τον Οχτώβρη - Νοέμβρη '73, βαθαίνει πολύ περισσότερο η κρίση του καθεστώτος της χούντας. Το λαϊκό κίνημα βρίσκεται σε έξαρση, πετυχαίνει εντονότερη ανάπτυξη των μαζικών διεκδικητικών αγώνων, καλύτερη σύνδεση των οργανώσεων με τους μαζικούς φορείς. Αυτό αισθάνεται καθαρότερα στο ΦΚ, όπου οι μαζικοί φορείς δραστηριοποιούνται, καθιερώνονται, πετυχαίνουν κάποιο συντονισμό της δράσης τους. Πολύ πιο προχωρημένο, έτοιμο για απότομα πετάγματα είναι το ΦΚ. Αυτό δίνει στα στελέχη του ενθουσιασμό, αυταπάρανηση, αλλά και υπερβολική αυτοπεποίθηση στις δικές τους, αποκλειστικά, δυνάμεις, που καταντάει, σε τελευταία ανάλυση, να είναι λαθεμένη (τα γεγονότα της Ταϋλάνδης, με το διαστρεβλωμένο μάλιστα τρόπο που φωτίζονται από τον Τύπο, έπαιξαν επίσης κάποιο ρόλο προς την κατεύθυνση αυτή).

Πιστεύουν έστω και αν δεν το συνειδητοποιούν και το διακηρύσσουν ανοιχτό ότι το ΦΚ μπορεί μόνο του, χωρίς το ανέβασμα της πάλης όλου του λαϊκού κινήματος, να εξαναγκάσει έκτακτες καταστάσεις, που να οδηγήσουν ακόμη και στην ανατροπή της δικτατορίας. Το Κόμμα και η ΚΝΕ σωστά προφύλασσαν από την αντίληψη αυτή, αλλά και δεν κατάφεραν να την περάσουν σε όλο το ΦΚ. Ούτε τα ίδια τα δικά μας στελέχη τη συνειδητοποιούν πλήρως. Το δίδαγμα που βγαίνει από τη διαπίστωση αυτή, είναι πολύ σημαντικό.

α) Το φοιτητικό κίνημα, όπως και το κίνημα νεολαίας γενικά, πρέπει να καταφέρνει να συντονίζει στο έπαρκος τη δράση του με το υπόλοιπο λαϊκό, το εργατικό πριν απ' όλα, κίνημα. Κι αυτό όχι μόνο γιατί είναι γνωστή - και σωστή - η θέση μας για το ρόλο της εργατικής τάξης, αλλά και γιατί, γενικά, ο αγώνας κάποιου τομέα, όταν βάσει ευρύτερους στόχους, δεν μπορεί να πετύχει, αν δεν συνδεθεί με τους αγώνες των άλλων τομέων του κινήματος. Αναμφισβήτητα, πάντως, η κατάσταση είναι ώριμη, αντικειμενικά, για μεγάλα ξεσπάσματα. Κάτι το καινούργιο κυοφορείται. Και παρόλο που ο υποκειμενικός παράγοντας, οργανωτικά κυρίως (αλλά, σε ορισμένο βαθμό, και πολιτικά - ιδεολογικά) δεν είναι έτοιμος, ο καθένας ένοιωθε πως τα ξεσπάσματα δεν έπρεπε να αποκλείονται.

β) Το χουντομαρκεζινικό καθεστώς καταλαβαίνει την κατάσταση. Επιχειρεί να την αντιμετωπίσει με την παραπέρα προώθηση του ελιγμού της «φιλελευθεροποίησης», διακηρύσσει ότι προετοιμάζει «εκλογές» και προσπαθεί επίμονα να κερδίσει τη συμπάρταση του πολιτικού κόσμου ή τουλάχιστον την ανοχή του. Η προσπάθεια του πέφτει και πάλι στο κενό. Στο σύνολο του σχεδόν ο πολιτικός κόσμος (με θλιβερή, πάντα, εξαίρεση την ηγεσία των αναθεωρητών) απορρίπτει τον ελιγμό. Ιδιαίτερη σημασία έχει η σωστή και καθαρή θέση του ΚΚΕ, η μόνη πλήρης ολοκληρωμένη και χωρίς ταλαντεύσεις θέση, που παίζει σοβαρό ρόλο στην όλη εξέλιξη του λαϊκού κινήματος τότε. Πρόκειται για μια περίπτωση, όπου ακόμη μια φορά και πολύ χαρακτηριστικά, εκδηλώθηκε η εξαιρετικά μεγάλη, καθοριστική συμβολή του ΚΚΕ στον όλο αντιχουντικό αγώνα της εφταετίας. Και αναμφισβήτητα αποτελεί πολύτιμο πολιτικό κεφάλαιο. Στο φοιτητικό χώρο η χούντα επίσης, επιχειρεί ελιγμό, κάνει μερικές υποχωρήσεις, προσπαθώντας να δεσμεύσει το ΦΚ «με εκλογές» όπως αυτή τις ήθελε, που θα διεξαχθούν μετά τις βουλευτικές. (Επιδιώκει να γίνουν οι φοιτητικές μετά της βουλευτικές εκλογές, γιατί έτσι έλπιζε να σταθεροποιήσει τη θέση της και να μπορέσει, ύστερα, να ανακόψει τη ριζοσπαστικοποίηση του ΦΚ και να το χτυπήσει ευκολότερα). Ούτε όμως το ΦΚ εξαπατήθηκε. Αντίκρουσε τον ελιγμό. Και εδώ τη σωστή κατεύθυνση έδωσαν η ΚΝΕ και Α / Ε που καθόρισαν ενεργητική αποχή και ταυτόχρονα αγώνα για κατάκτηση, στην πράξη, άμεσων και ελεύθερων εκλογών, σε αντίθεση με τη στάση του ΡΦ (αναμονή, «να μην απορρίψουμε το νόμο» της χούντας) και τη στάση των αριστεριστικών ομάδων (καμιά συζήτηση, ούτε πάλη για άλλες εκλογές στους φοιτητές). Η σωστή γραμμή της

KNE και της Α / Ε επικράτησε κι αυτή έδωσε αγωνιστική προοπτική και συνέχεια στην πάλη των φοιτητών.

γ) Το Κόμμα είχε σωστά, πολιτικά, εκτιμήσει τον ελιγμό της «φιλελευθεροποίησης» και την εξαγγελία των «εκλογών». Στην πολιτική του γραμμή υπήρχε σαφής προοπτική της ανάπτυξης των αγώνων του λαού, της κλιμάκωσης τους μέχρι και την ανατροπή της δικτατορίας. Η αντίθετη άποψη, ότι δεν υπήρχε τέτοια προοπτική που θα αποτελούσε καθοδηγητική γραμμή για τους αγώνες του λαού μας και θα πρόβλεπε μια κλιμακωμένη χρησιμοποίηση των διάφορων μορφών πάλης για την ανατροπή της δικτατορίας, δεν είναι σωστή. Πραγματικά το Κόμμα δεν είχε την προοπτική κλιμάκωσης των αγώνων εκείνη τη στιγμή, ως την ανατροπή της δικτατορίας. Και σωστά. Γιατί αυτό δεν ήταν δυνατό να γίνει μόνο με το ΦΚ, χωρίς την ανάλογη ανάπτυξη αγώνων της εργατικής τάξης, που παρόλο ότι είχαν ανέβει δεν ήταν στο επίπεδο εκείνο που θα απαιτούσε μια τέτοια σύγκρουση, αν όχι με εντελώς σίγουρες, τουλάχιστον με λίγο - πολύ αρκετές πιθανότητες επιτυχίας. Αυτό δεν ήταν δυνατό να γίνει επίσης, γιατί το επίπεδο ανάπτυξης της οργάνωσης των δυνάμεων της πρωτοπορίας ήταν σε χαμηλό επίπεδο, κάτω από τις διαθέσεις των μαζών (και αυτό ισχύει και για το ΦΚ). Η αντίθετη άποψη, που αναφέρθηκε παραπάνω, οφείλεται σε αβανγκαρντιστική υπερτίμηση του ΦΚ είναι μια αντίληψη που και στην πορεία, συνειδητά ή όχι, επικράτησε σε στελέχη του ΦΚ και είχε ορισμένες αρνητικές συνέπειες.

Ωστόσο, η πολιτική μας θέση - γραμμή σε κείνες τις στιγμές, αν και σωστή, δεν ήταν πλήρης και ολοκληρωμένη. Η έλλειψη βρισκόταν στο ότι δεν υπήρξε συγκεκριμένη προοπτική και επεξεργασία του τρόπου που οι οργανώσεις μας έπρεπε να παρέμβουν σε απότομα ξεσπάσματα, του τρόπου που έπρεπε να δράσουν σε τέτοιες περιπτώσεις, των στόχων που έπρεπε να βάλουν μπροστά στις μάζες, των μορφών πάλης που έπρεπε να προωθούν, στα ντοκουμέντα της ΚΕ υπάρχει γενικά και η προοπτική για απότομα ξεσπάσματα, έστω κι αν δεν γινόταν συγκεκριμένη και σαφής προβολή της θέσης. Η έλλειψη αυτή ήταν πιο ουσιαστική για την πολιτική που, πιο συγκεκριμένα, έπρεπε να χαράξει το Γραφείο Κλιμακίου της ΚΕ. Πάντως, σ' αυτά τα σημεία πρέπει να εντοπιστεί η έλλειψη πολιτικής προετοιμασίας. Πέρα απ' αυτό, υπήρξε, βέβαια, η σοβαρή έλλειψη οργανωτικής και τεχνικής προετοιμασίας, ακόμα και για την παρακολούθηση (πολύ περισσότερο για την καθοδήγηση) τέτοιων καταστάσεων. Σ' αυτό συντέλεσε σημαντικά η σχεδόν ανύπαρκτη, από το Γραφείο Κλιμακίου, μελέτη και επεξεργασία της πείρας των αγώνων της άνοιξης του 1973. Στα ίδια πλαίσια, όπως ήταν επόμενο, κινούνται κι οι ελλείψεις της καθοδήγησης της ΚΝΕ. Κι εδώ όμως είναι λαθεμένη η κριτική που γίνεται ότι οι θέσεις της στρέφονταν σε αγώνες μόνο για τα φοιτητικά αιτήματα. Αντίθετα, η ΚΝΕ προωθώντας σωστά την προβολή των φοιτητικών αιτημάτων, - και των μερικών και των γενικότερων για τις συνδικαλιστικές και πολιτικές ελευθερίες, - τα συνδύαζε με την όλη αντιχουντική πάλη, τα έντασσε μέσα στα πλαίσια αυτής της πάλης, υπογραμμίζοντας (σωστά) την ανάγκη συντονισμού με ολόκληρο το λαϊκό κίνημα. Αυτό αποδειχνεται και από τα ντοκουμέντα της ΚΝΕ, που μερικά αναφέρθηκαν. Υπάρχει, βέβαια, ένα άλλο ζήτημα: αν και σε ποιο βαθμό, έγιναν δυνατή η γραμμή της αυτή να φτάσει σωστά ως τα στελέχη της ΚΝΕ και της Α / Ε, που μέσα στους φοιτητικούς χώρους τη χειρίζονταν. Υπήρξαν εδώ αδυναμίες κι η γραμμή αυτή, ορισμένες φορές, εφαρμόστηκε μονοκόμματα, - επιμονή για φοιτητικά μόνον αιτήματα και αποκλεισμός γενικότερων συνθημάτων αντιχουντικής και αντιμπεριαλιστικής πάλης - πράγμα που προκάλεσε δυσκολίες.

δ) Η μορφή αγώνα - κατάληψη - ξεπήδησε στις μέρες του Νοέμβρη «αυθόρμητα». Πρέπει σωστά όμως να κατανοηθεί αυτό το «αυθόρμητα». Σα μορφή αγώνα, η κατάληψη είχε χρησιμοποιηθεί και την άνοιξη το '73, - μια φορά με επιτυχία, μια δεύτερη όχι με πλήρη επιτυχία. Το σύνθημα για κατάληψη κυκλοφορούσε στους φοιτητές, είχε και συγκεκριμένα προβληθεί στις εκδηλώσεις 8 και 9 Νοέμβρη. Και τελικά είχε ωριμάσει μέσα στη συνείδηση των φοιτητών. Επίσης, ήταν μέσα στη λογική της ανάπτυξης των αγώνων που προωθούσαν τα στελέχη του ΦΚ και πριν απ' όλα οι αριστεριστές, αλλά και τα στελέχη της ΚΝΕ και της Α / Ε. Με αυτή την έννοια, το αυθόρμητο στοιχείο περιορίζεται, δεν είναι δηλαδή η κατάληψη απλώς ένα τυχαίο κι έξω από κάθε προοπτική ξέσπασμα. Είναι όμως και αυθόρμητο, γιατί:

1) Δεν υπήρξε σχέδιο καμιάς οργάνωσης, ούτε των αριστεριστών.

2) Δεν υπήρξε καμιά απόφαση για ν' αρχίσει η κατάληψη, απόφαση που να πάρθηκε έστω κι εκείνη τη στιγμή.

Η μορφή αυτή δηλαδή επιβλήθηκε «εκ των πραγμάτων», χωρίς και οι ίδιοι οι φοιτητές έγκαιρα να το συνειδητοποιήσουν: Μέσα στο γενικό κλίμα ξεσηκωμού και κάτω από την πίεση συνθημάτων, που γενικά κι αόριστα, πίεζαν για πιο «δυναμικές» μορφές πάλης. Μέσα στο πλαίσιο της ταλάντευσης που έδειξαν στα στελέχη της Α / Ε, που επειδή ήσαν απροετοίμαστα να προτείνουν συγκεκριμένες μορφές παραπέρα πάλης, δέχτηκαν, «παθητικά», χωρίς να παίρνουν θέση, μια κατάσταση που επιβαλλόταν. Μπορεί να μελετηθεί παραπέρα το ζήτημα, αν τα στελέχη της Α / Ε θα μπορούσαν, - από τη στιγμή που έγκαιρα και σχεδιασμένα υπεράσπιζαν κάποιες άλλες, συγκεκριμένες θέσεις (όχι πάντως άρνηση απλή, αλλά θετικές προτάσεις άλλων μορφών πάλης), - να στρέψουν όλο το ΦΚ σε κάποια άλλη μορφή αντιμετώπισης. Κάτι τέτοιο, φαίνεται, όχι μόνο δεν πρέπει να αποκλείεται, αλλά αντίθετα είναι μάλλον βέβαιο ότι αν η ΚΝΕ ήταν σωστά προετοιμασμένη και τα στελέχη της δούλευαν έγκαιρα, σωστά και επιτόπου μέσα στο ΦΚ, με αυτή την κατεύθυνση, θα ήταν δυνατό ή να μην επιλεγεί καθόλου η μορφή της κατάληψης ή, και αν προσωρινά πραγματοποιούνταν, να στρεφόταν γρήγορα προς άλλες εξελίξεις. Πρόκειται για συμπέρασμα που έχει πάντοτε, και σήμερα, αξία. (ΣΗΜ.: Είναι φανερό πως κι εδώ κι όπου αλλού γίνεται λόγος για αδυναμίες της καθοδήγησης της ΚΝΕ, αυτές αντανakλούν άμεσα τις ελλείψεις βοήθειας του Κόμματος στην ΚΝΕ). Πάντως, είχε μεγάλη σημασία ότι από τη στιγμή που επιβλήθηκε η μορφή κατάληψης, τα στελέχη της ΚΝΕ

και η Α / Ε έμειναν και προσπάθησαν να αντιδράσουν, όπως νόμιζαν καλύτερα, στις παραπέρα εξελίξεις. Πρόκειται για μια θετική πείρα που επίσης πρέπει να αξιοποιηθεί.

ε) Τα γεγονότα των ημερών εκείνων (και όχι μόνο η κατάληψη του Πολυτεχνείου) αποτέλεσαν αιφνιδιασμό για το Γραφείο του Κλιμακίου. Κι αυτό εξαιτίας της έλλειψης της πολιτικής και οργανωτικής προετοιμασίας που αναφέρθηκε προηγούμενα. Κι ακόμα γιατί το Γραφείο Κλιμακίου δεν είχε προβληματιστεί για το ενδεχόμενο τέτοιων εκδηλώσεων. Μια τέτοια έλλειψη προβληματισμού είναι λάθος, πολύ περισσότερο που υπήρχαν τα γεγονότα της άνοιξης του '73, υπήρξε και τώρα ένα κλίμα, που έδειχνε ότι οι μορφές αγώνα, σαν αυτές ή παρόμοιες, δεν έπρεπε να αποκλείονται. Και θα πρέπει να υπογραμμιστεί η σημασία που έχει το να μπορεί η καθοδήγηση, και σε οποιοδήποτε συνθήκες παρανομίας, να ενημερώνεται πολύ γρήγορα στις οποιοδήποτε απότομες αλλαγές και εξελίξεις. Αυτό δεν μπόρεσε να καταφέρει τότε το Γραφείο Κλιμακίου. Ανάλογες αδυναμίες υπήρξαν και στην ΚΝΕ. Επίσης: Ήταν σωστή η θέση του Γραφείου κλιμακίου και της ΚΝΕ) για αποφυγή απρογραμματίστων ενεργειών, αλλά έπρεπε να συνοδεύεται με θέσεις για αντιμετώπιση των καταστάσεων αυτών, όταν «εκ των πραγμάτων» επιβάλλονται. (Η πείρα αυτή είναι όχι μόνο για το μέλλον, αλλά και για σήμερα πολύ σημαντική). Έτσι το γραφείο του Κλιμακίου και το Γραφείο ΚΣ της ΚΝΕ βρέθηκαν, σε μεγάλο βαθμό, απροετοίμαστα μπροστά στα γεγονότα. Το Γραφείο του Κλιμακίου της ΚΕ ήταν, βέβαια, τότε απορροφημένο με την προσπάθεια ανασυγκρότησης των οργανώσεων, το πέρασμα στελεχών στην παρανομία, την αποστολή στελεχών για το 9ο Συνέδριο και δεν πρόλαβε ν' αντιμετωπίσει πλήρως και σωστά όλα τα προβλήματα. Ωστόσο, αυτές οι δυσκολίες θα μπορούσαν, ίσως, ως ένα βαθμό τουλάχιστον, να αντιμετωπιστούν. Ανεξάρτητα, όμως, από τις δυσκολίες αυτές και το αν ήταν δυνατόν, και σε ποιο βαθμό, να αντιμετωπιστούν από το Γραφείο Κλιμακίου, είναι φανερό πως οι αδυναμίες κι οι ελλείψεις αυτές πρέπει να υπογραμμιστούν, σαν απαραίτητα διδάγματα για το κίνημα.

4.3. Οι μέρες του Πολυτεχνείου

α) Όπως ξεκίνησε απογραμματίστα η κατάληψη, έτσι και συνεχίστηκε. Μια προωθημένη μορφή αγώνα συνδυάστηκε: Με ξεσηκωμό σχετικά περιορισμένων μαζών, βασικά φοιτητών μόνο, και με οξυμένη, απλώς, τη γενική αντιχουντική και αντιμπεριαλιστική διάθεση ευρύτερων μαζών. Με έλλειψη ξεκαθαρισμένων στόχων και προοπτικής για την εξέλιξη του αγώνα. Στην πορεία, με άξονα τη ΣΕ, γίνεται προσπάθεια να επανορθωθούν οι ελλείψεις αυτές, πράγμα που πετυχαίνεται ως ένα μόνο βαθμό. Οι ελλείψεις αυτές και η αδυναμία να επανορθωθούν γρήγορα οφείλονται στο γενικά χαμηλό επίπεδο ανάπτυξης του λαϊκού κινήματος, στην έλλειψη της προετοιμασίας των συνεπών αντιδικτατορικών δυνάμεων, που αναφέρθηκαν ήδη, καθώς και στην αδυναμία της ΣΕ να μετεξελιχτεί σε πραγματικό κέντρο ολόπλευρης καθοδήγησης του ξεσηκωμού. Στο τελευταίο αποφασιστική στάθηκε η αδυναμία συγκρότησης μέσα στο Πολυτεχνείο ενιαίου κέντρου καθοδήγησης και ακόμα περισσότερο, η αδυναμία γενικότερου συντονισμού της καθοδηγητικής δουλειάς από το Κόμμα και την ΚΝΕ για όλη την Αθήνα,

β) Φάνηκε και στα γεγονότα αυτά η μεγάλη σημασία της σωστής επιλογής και της σωστής προβολής των διαφόρων συνθημάτων. Συνδυασμός των μερικών με τα γενικά. Διάκριση τους σε συνθήματα προπαγάνδας, ζύμωσης και δράσης. Σωστή μεθόδευση της αλλαγής, στην πορεία του χαρακτήρα ενός συνθήματος. (Στο κεφάλαιο 3 δόθηκε αναλυτικά η πείρα από την πορεία χρησιμοποίησης των συνθημάτων στις μέρες του Πολυτεχνείου).

γ) Πρέπει να αξιοποιηθεί η πείρα (κυρίως θετική) από την οργάνωση της εσωτερικής ζωής και διεύθυνσης του αγώνα μέσα στο Πολυτεχνείο, αλλά και να υπογραμμιστεί η σημασία που έχει, σε τέτοιες περιπτώσεις, το να καταταχτούν τα στελέχη μας (έτσι ή αλλιώς, αυτά έχουν την ευθύνη απέναντι στο λαϊκό κίνημα) θέσεις - κλειδιά (συντονισμός, τηλεφωνικό κέντρο, πομπός, πόρτες κ.λπ.), ώστε να μπορούν να ελέγχουν ουσιαστικά τις εξελίξεις. Να μπορούν αποτελεσματικά να εξαρθώνουν τις προσπάθειες προβοκατόρων και ύποπτων στοιχείων.

δ) Συντονιστικές επιτροπές ή επιτροπές αγώνα, σε τέτοιες περιπτώσεις, μπορούν και πρέπει ν' αναδειχτούν σε ουσιαστικούς μαζικούς φορείς καθοδήγησης των αγώνων. Τα στελέχη μας, που συμμετέχουν σ' αυτές τις Επιτροπές, έχουν πρωταρχική υποχρέωση να προσπαθούν να πάρουν επαφή με την κομματική καθοδήγηση και, όταν δεν το καταφέρνουν, να επωμίζονται, πρωτόβουλα και με θάρρος (δουλεύοντας συλλογικά), την ευθύνη της καθοδήγησης των επιτροπών αυτών.

ε) Ο κλειστός χώρος προσφέρεται, ίσως (σε κατάλληλη στιγμή του κινήματος) σαν εστία αγώνα για λύση περιορισμένων, τοπικών προβλημάτων. Για γενικότερες εκδηλώσεις μπορεί να παίξει το ρόλο πόλου συσπείρωσης, αλλά όχι καθοδήγησης των ευρύτερων μαζών. Και οπωσδήποτε, σε τέτοιες περιπτώσεις, ακόμα πιο ευνοϊκό είναι να μπορεί κανείς να δημιουργεί περισσότερες εστίες ξεσηκωμού. Έτσι ή αλλιώς πρέπει να δράσει, με το μέγιστο της ενέργειας του, το κομματικό - Κνίτικο κέντρο καθοδήγησης. Την ευθύνη αυτή έχει το αρμόδιο όργανο. Όταν για οποιουδήποτε λόγους, αυτό δεν γίνει άμεσα δυνατό, πρέπει τα στελέχη του Κόμματος ή της ΚΝΕ να πάρουν την πρωτοβουλία και να συγκροτήσουν προσωρινά καθοδηγητικό κέντρο, που να προσπαθήσει να πάρει επαφή με την καθοδήγηση, αλλά και να επωμιστεί άμεσα, πρακτικά την ευθύνη της καθοδήγησης του κινήματος.

στ) Η λειψή προετοιμασία του Γραφείου κλιμακίου και του γραφείου ΚΣ της ΚΝΕ αναφέρθηκε προηγούμενα. Προστίθεται ο πλήρης αιφνιδιασμός του από το ξέσπασμα. Και η αδυναμία του γρήγορα θα συνέλθει από τον αιφνιδιασμό και θα καθοδηγήσει τα γεγονότα. Και στο επίπεδο που τότε βρισκόμαστε, ήταν ως ένα βαθμό, δυνατό να γίνει αυτό. Δεν υπήρξε απόφαση δημιουργίας καθοδηγητικού κέντρου, τοποθετημένου μάλιστα κοντά στα γεγονότα. Στις περιπτώσεις αυτές πρέπει, αλλάζοντας τη συνηθισμένη συνωμοτική τάξη, να διατίθενται καθοδηγητικά στελέχη για να αναλαμβάνουν αυτή την ευθύνη. Να εξασφαλίζεται με τον καλύτερο τρόπο η πλήρης

συνδεσμολογία των διαφόρων κρίκων με συνδέσμους, και με τον ανάλογο τεχνικό εξοπλισμό επικοινωνίας. Και φυσικά, ο τεχνικός αυτός μηχανισμός πρέπει από τα πριν να είναι εξασφαλισμένος. Η αξιοποίηση δυνατοτήτων, όπως της ΦΑ, να γίνεται ολόπλευρα και με τη μετάδοση κειμένων που έχουν καθοδηγητικό χαρακτήρα.

Αλλά και τα πληροφοριακά κείμενα να είναι έτσι ελεγμένα, ώστε να μη δημιουργούν συγχύσεις ως προς τη γραμμή μας. Αυτό ισχύει και για τις σημερινές συνθήκες, - στα δημοσιεύματα, λόγου χάρη, του «Ριζοσπάστη».

ζ) Ν' αξιοποιηθεί η πείρα από τις μορφές και τους τρόπους της διαφώτισης όπως: Τα συνθήματα πάνω σε αυτοκίνητα. Προκηρύξεις και τρυκ που έρχονται μέσα σε αυτοκίνητα. Κόλλημα πάνω σ' αυτά πρόχειρων πλακάτ με συνθήματα ή σκίτσα. Μικροφωνικές εγκαταστάσεις. Δημοσιεύματα στον Τύπο (μπορούσε κι απέξω η καθοδήγηση του Κόμματος και της ΚΝΕ να διοχετεύσει τέτοια στον Τύπο). Τρυκ, προκηρύξεις. Ξένοι σταθμοί. Και πάνω απ' όλα, ο πομπός, - μια πείρα που ολόπλευρα πρέπει να μελετηθεί και να εξασφαλιστούν από τώρα τα αναγκαία μέσα για την αξιοποίηση της.

η) Η υποχώρηση δεν έγινε δυνατό να είναι συνταγμένη. Αποτελεί όμως αυτό βασικό πρόβλημα σε τέτοιες μάζες. Αν η καθοδήγηση έγκαιρα καταπιανόταν με το πρόβλημα αυτό, πιθανόν θα μπορούσε κατάλληλα να προετοιμάσει μια τέτοια υποχώρηση (πριν από την τελική έφοδο των τανκς) που θα εξελισσόταν σε μαζικές διαδηλώσεις και άλλες εκδηλώσεις σε όλη την Αθήνα, μεταφέροντας και διατηρώντας το πνεύμα της αγωνιστικής έξαρσης. Είναι αυτό βασικό στοιχείο της διεύθυνσης μιας μάχης, όταν δεν μπορεί άμεσα να οδηγηθεί σε νικηφόρα έκβαση.

4.4. Γενικά συμπεράσματα

α) Τα γεγονότα του Νοέμβρη '73 δεν πρέπει να κριθούν σαν ένα ξαφνικό ξεκομμένο περιστατικό. Πολύ περισσότερο, ούτε γενικά οι αγώνες αυτοί, ούτε οι ειδικές μορφές που πήραν, δεν μπορεί ν' αποδοθούν σε κάποιο «σχέδιο» αριστεριστών ή προβοκατόρων, ούτε γενικά, στο αυθόρμητο, όσο κι αν κάποια ειδική μορφή (λόγου χάρη, η κατάληψη του Πολυτεχνείου) παρουσίασε στην αρχή το στοιχείο του αυθόρμητου. Πέρα απ' όσα ειπώθηκαν προηγουμένα, πρέπει να προστεθεί πως οι αγώνες αυτοί έχουν τις ρίζες τους πολύ βαθιά. Ξεκινάνε από τα μεγάλα κοινωνικά προβλήματα και την κατάσταση, οικονομική και πολιτική, που είχε διαμορφωθεί από πολιά στη χώρα μας, και βέβαια, άμεσα από την όξυνση των προβλημάτων και της κατάστασης που έφερε η εφτάχρονη χουντική τυραννία. Συνδέονται άμεσα με τις πολύχρονες παραδόσεις αγώνων, αντιφασιστικής, αντιιμπεριαλιστικής πάλης του λαού, με την καθολική του αντίθεση και τη συνεχή ανάπτυξη των αγώνων του σε όλη τη διάρκεια της δικτατορίας. Πιο συγκεκριμένα, το ξέσπασμα των γεγονότων του Νοέμβρη '73 ήρθε σαν αποτέλεσμα: Των αντικειμενικών συνθηκών που είχαν δημιουργηθεί στη διάρκεια, και ιδιαίτερα στο τέλος του 1973, - και εσωτερικά στη χώρα μας και διεθνώς. Της ανάπτυξης που είχε σημειώσει τότε η αντιχουντική διάθεση και αντίθεση όλου του λαού, της ανόδου που είχε πραγματοποιήσει όλο το λαϊκό κίνημα, κι ιδιαίτερα (για ειδικούς λόγους) το φοιτητικό κίνημα. Της βελτίωσης που είχε σημειωθεί στις οργανωμένες δυνάμεις του Κόμματος και της ΚΝΕ. Σωστά αξιοποιήθηκαν οι ειδικές αντικειμενικές συνθήκες, που αναφέρθηκαν (όξυνση της κρίσης του χουντικού καθεστώτος και των εσωτερικών του αντιθέσεων, όξυνση των εσωιμπεριαλιστικών αντιθέσεων, προώθηση της πολιτικής ειρηνικής συνύπαρξης και ύφεσης στις διεθνείς τάσεις, ανάπτυξης της διεθνούς αλληλεγγύης και συμπαράστασης στον αγώνα του λαού μας κ.λπ.). Αυτές πίεζαν προς την κατεύθυνση κάποιας αλλαγής στη χώρα μας, την οποία, βέβαια, ο ιμπεριαλισμός και οι ντόπιοι πράκτορες του προσπαθούσαν να την πραγματοποιήσουν όσο το δυνατό πιο ανώδυνα, να την κάνουν όσο πιο δυνατό λιγότερο ουσιαστική. Στην κατεύθυνση αυτή προσπάθησαν να εφαρμόσουν το πείραμα τη «φιλελευθεροποίησης» και «πολιτικοποίησης» του χουντικού καθεστώτος. Σ' αυτές τις συνθήκες δημιουργούνταν πιο ευνοϊκές συνθήκες για την εκδήλωση της λαϊκής αντίθεσης και της ανάπτυξης της λαϊκής πάλης με κατεύθυνση την ανατροπή της δικτατορίας. Η συσσωρευμένη πείρα αγώνα, η συνεχής, έστω παθητική ή με όχι έκδηλα ενεργητικές μορφές πάλης του λαού σ' αυτό το διάστημα της δικτατορίας, έδωσαν τη βάση, τη συσσωρευμένη «ποσότητα» από την οποία ξέσπασε η νέα «ποιότητα» αγώνων. Το πείραμα της «φιλελευθεροποίησης» δεν ξεπάτησε το λαό, δεν αποπροσανατόλισε, στο σύνολο σχεδόν, τον πολιτικό κόσμο. Περισσότερο και παν' απ' όλα, η τιμή για μια πλήρως σωστή και αταλάντευτη στάση, που ξεσκέπασε την απάτη του χουντομαρκεζινικού πειράματος, ανήκει στο ΚΚΕ. Η γραμμή αυτή διάλυσε τις οποιεσδήποτε αυταπάτες και συγχύσεις, προσανατόλισε σωστά το λαϊκό κίνημα όχι στην αποδοχή της «φιλελευθεροποίησης», αλλά στην αξιοποίηση των πρόσθετων δυνατοτήτων που δημιουργούνταν για το δυνάμωμα των οργανωμένων φορέων της αντιδικτατορικής πάλης και πριν απ' όλα των οργανώσεων του Κόμματος και της ΚΝΕ, για την ανάπτυξη της λαϊκής πάλης μέχρι την ανατροπή της δικτατορίας. Γέννημα αυτών των συνθηκών και της σωστής κατεύθυνσης στο λαϊκό κίνημα είναι η κορυφαία έξαρση των αγώνων το Νοέμβρη 1973.

β) Ο ρόλος του Κόμματος (όπως και της ΚΝΕ επίσης) ήταν εξαιρετικά σημαντικός. Το ΚΚΕ, σε όλη τη διάρκεια της εφταετίας, είχε την πιο συνεπή αντιχουντική γραμμή και την πιο σωστή τακτική πάλης. Έτσι, η επιρροή του στην ανάπτυξη του λαϊκού αντιδικτατορικού αγώνα ήταν η συμβολή του, με την αποφασιστική συνεπή στάση του απέναντι στο χουντομαρκεζινικό πείραμα, στάση που επηρέασε καθοριστικά και τις θέσεις των άλλων αντιχουντικών δυνάμεων και του λαϊκού κινήματος γενικότερα. Αντικειμενικά, στις συνθήκες εκείνες, η στάση αυτή του Κόμματος, έπαιξε καθοδηγητικό ρόλο στο αντιδικτατορικό κίνημα. Πέρα απ' αυτό, η δημιουργία, από το 1968 της ΚΝΕ και η βοήθεια που της έδωσε το ΚΚΕ για ν' αναπτυχθεί σημαντικά και να μπορέσει να παίξει σοβαρό ρόλο στο ΦΚ και σε όλο το κίνημα νεολαίας, να σταθεί στις πρώτες γραμμές της πάλης στις μέρες του Νοέμβρη, ήταν,

αναμφισβήτητα, μεγάλη συμβολή στον αγώνα κατά της χούντας. Στην ανάπτυξη των φοιτητικών αγώνων η αποφασιστική παρεμβολή της ΚΝΕ ήταν ο ουσιαστικός παράγοντας. Γενικότερα, κάτω από την καθοδήγηση της ΚΝΕ, αναπτυσσόταν όλη την εφταετία το πιο οργανωμένο κίνημα νεολαίας κατά της δικτατορίας. Ανεξάρτητα από τις αδυναμίες και τον μη ικανοποιητικό βαθμό ανάπτυξης τους, οι οργανώσεις του Κόμματος, ήταν, σχετικά με το υπόλοιπο κίνημα, οι πιο σημαντικές οργανωμένες αντιδικτατορικές δυνάμεις, στήριγμα όλο του αντιχουντικού αγώνα. Ιδιαίτερα πρέπει να υπογραμμιστεί επίσης ο πολύ σοβαρός ρόλος που έπαιξε η ΦΑ σε όλο τον αντιδικτατορικό αγώνα, καθώς και στις μέρες του Νοέμβρη. Στις συνθήκες εκείνες η ΦΑ έπαιξε πραγματικά το ρόλο του μαζικού προπαγανδιστή και οργανωτή των λαϊκών αγώνων και βοήθησε στην ανάπτυξη ξεχωριστών αγώνων και κινητοποιήσεων σε διάφορους τομείς. Η υπογράμμιση του ρόλου του Κόμματος (όπως και της ΚΝΕ) με κανένα τρόπο δεν σημαίνει υποτίμηση των βασικών αδυναμιών, που - αντικειμενικά, κυρίως - υπήρχαν, είτε που παρουσιάστηκαν από υποκειμενικές ελλείψεις των οργανώσεων του και της καθοδήγησης του. Και οι αδυναμίες που σημειώθηκαν στην πορεία του πενήνταμερου της έξαρσης των αγώνων και που δεν επιτρέψαν μια καλύτερη έκβαση των αγώνων αυτών, οφείλονται ακριβώς στο χαμηλό βαθμό οργάνωσης των δυνάμεων μας, στις ελλείψεις της οργανωτικής και τεχνικής προετοιμασίας. Επειδή αναφέρθηκαν και προηγούμενα, εδώ σημειώνουμε επιγραμματικά, ότι αυτές κυρίως εκφράστηκαν: Στη λειψή ενημέρωση πάνω στα γεγονότα και στην όχι ικανοποιητική παρακολούθηση και καθοδήγηση τους.

Στην έλλειψη της κατάλληλης συνδεσμολογίας, με ανθρώπους και τεχνικά μέσα. Στην αδυναμία δημιουργίας του κατάλληλου, επιτόπου, καθοδηγητικού κέντρου, με άμεση και έγκαιρη αλλαγή των μεθόδων καθοδήγησης που είχε επιβάλει η «συνθησμένη» συνωμοτική τάξη.

Εκείνο πάντως που, αναμφισβήτητα, προκύπτει σαν βασικό δίδαγμα, και από την πείρα των αγώνων του Νοέμβρη '93, είναι η μεγάλη σημασία που έχει η καλή οργάνωση των συνεπών επαναστατικών δυνάμεων, των δυνάμεων του Κόμματος ιδιαίτερα (καθώς και της ΚΝΕ). Σ' αυτό βρίσκεται ένας πολύ σοβαρός, καθοριστικής σημασίας, παράγοντας για κάθε επιτυχία.

γ) Το φοιτητικό κίνημα στους αγώνες του Νοέμβρη '73 έπαιξε το ρόλο δύναμης κρούσης του λαϊκού κινήματος. Οι φοιτητές βρέθηκαν, εκείνη τη στιγμή, στις πρώτες γραμμές του λαϊκού ξεσηκωμού. Το συμπέρασμα αυτό δεν έρχεται σε καμιά αντίφαση με τη γενική θέση για το ρόλο της εργατικής τάξης, σαν πρωτοπορίας του λαϊκού κινήματος. Αντίθετα μάλιστα. Και οι αγώνες αυτοί επιβεβαιώνουν, από μια άλλη πλευρά, τη θέση αυτή. Ο ειδικός ρόλος που έπαιξαν οι φοιτητές στην περίοδο εκείνη βρίσκει τη σωστή του τοποθέτηση στα παρακάτω:

1) Έχει και άλλοτε αποδειχθεί (από τη διεθνή και ελληνική πείρα) πως σε ειδικές περιπτώσεις, σε στιγμές που προωθούνται για λύση πανδημοκρατικά προβλήματα, αιτήματα εθνικής ανεξαρτησίας κ.λπ., και ταυτόχρονα το οργανωμένο εργατικό κίνημα, για οποιουδήποτε λόγους, βρίσκεται σε αδύνατο σημείο ανάπτυξης, που το επέπεδο οργάνωσης του Κόμματος και των οργανώσεων του είναι πολύ χαμηλό, είναι δυνατό το ΦΚ να παίξει, για μια ορισμένη περίοδο, το ρόλο δύναμης κρούσης του λαϊκού κινήματος, να προωθηθεί στις πρώτες γραμμές της λαϊκής πάλης. Αυτή ήταν γενικά η περίπτωση στη χώρα μας, στην περίοδο της δικτατορίας, μαζί και με μερικούς ακόμα παράγοντες που υπάρχουν πάντοτε στο ΦΚ (συγκέντρωση σε ένα χώρο μεγάλων δυνάμεων, δυνατότητες επαφής και οργάνωσης πλατιών κινήσεων, γενική έφεση προς μια ελεύθερη, δημοκρατική λειτουργία), είτε άλλους ειδικούς παράγοντες που εμφανίστηκαν τότε, όπως μια προσπάθεια της χούντας να κάνει ειδική «πολιτική» προς τους φοιτητές, νομίζοντας πως έτσι θα τους προσεταιριστεί. Όλα αυτά συμβάλαν τότε στην άνοδο του ΦΚ.

2) Και στις περιπτώσεις αυτές το ΦΚ δεν μπορεί να φτάσει σε ανώτατες εξάρσεις, χωρίς μια κάποια ανάπτυξη του όλου λαϊκού κινήματος, και πριν απ' όλα, των αγώνων της εργατικής τάξης. Η έξαρση του ΦΚ το Νοέμβρη '73 δεν στηρίχτηκε, βέβαια σε μια από τα πριν ανάπτυξη των αγώνων της εργατικής τάξης. Είναι λάθος όμως να υποστηριχτεί πως η έξαρση αυτή ήταν μόνο φυσική συνέπεια της συνεχούς ανάπτυξης των φοιτητικών αγώνων στη διάρκεια του 1972-1973. Χωρίς την ανάπτυξη που είχαν γενικότερα οι λαϊκοί αγώνες, και ειδικά οι αγώνες της εργατικής τάξης, το 1973 (όταν, πραγματικά, οι αγώνες αυτοί είχαν αρχίσει να προωθούνται στο προσκήνιο της αντιχουντικής πάλης), θα ήταν αδύνατο και το ΦΚ να φτάσει σε τέτοιο σημείο έξαρσης του. Άλλωστε, είναι φανερό πως καθοριστικό για την ανάπτυξη του ΦΚ ήταν η δημιουργία και δράση της ΚΝΕ, η οργανωμένη παρεμβολή της σε αυτό. Αλλά και η ανάπτυξη της ΚΝΕ σημαίνει, πριν και πάν' από όλα, την αποφασιστική παρεμβολή στο λαϊκό κίνημα του ΚΚΕ, δηλαδή του συνεπούς, οργανωμένου πρωτοπόρου τμήματος της εργατικής τάξης.

3) Το κόμμα και η ΚΝΕ γενικά σωστά προφύλαξαν το ΦΚ από τη λαθεμένη τάση και αντίληψη της «πρωτοπορίας» του. Παρουσιάστηκαν, ωστόσο, αδυναμίες στη συστηματική αντιμετώπιση της τάσης, αυτής, στην ανάπτυξη μιας συνεχούς κι επίμονης ιδεολογικής και πολιτικής δουλειάς γύρω από την αντίληψη αυτή. Αυτό εκφράστηκε, ειδικά στην ΚΝΕ, και με την οργανωτική καθυστέρηση της στην ανάπτυξη των οργανωμένων δυνάμεων και της επιρροής της μέσα στην εργατική νεολαία. Αυτό φάνηκε και στην περίοδο εκείνη, αλλά και κατοπινά, αμέσως μετά την αλλαγή, φαίνεται ακόμα και σήμερα, σε μικρό βαθμό, στην πράξη, έστω κι αν θεωρητικά, σωστά αντιμετωπίστηκε και αντιμετωπίζεται το ζήτημα αυτό.

4) Γενικά είναι ολοφάνερο ότι και η εξέλιξη των αγώνων του Νοέμβρη 73 αποδεικνύει πως οι αδυναμίες που παρουσιάστηκαν, και κυρίως η αδυναμία να οδηγηθεί ο ξεσηκωμός αυτός στον πιο σωστό δρόμο και να έχει τα μεγαλύτερα δυνατά αποτελέσματα, οφείλονται ακριβώς στο ότι η εργατική τάξη και το οργανωμένο, πρωτοπόρο κομμάτι της δεν ήταν έτοιμα να παίξουν το ρόλο που ιστορικά τους ανήκει. Το δίδαγμα που βγαίνει από αυτά για τους φοιτητές, τη νεολαία, την ΚΝΕ, για όλο το λαϊκό κίνημα και το Κόμμα μας είναι φανερό, όπως φανερό είναι και

η μεγάλη του σημασία. Χρειάζεται να επιμείνουμε περισσότερο στο δίδαγμα αυτό ειδικά μέσα στη νεολαία και τους φοιτητές, και σήμερα.

δ) Από την έκθεση που έγινε και από τα προηγούμενα συμπεράσματα, προκύπτει καθαρά η μεγάλη σημασία που έχει ο σωστός καθορισμός της πολιτικής κατεύθυνσης, σε κάθε στιγμή, για το λαϊκό κίνημα. Η άνοδος των αγώνων το '73 και ειδικά η έξαρση τους το Νοέμβρη, στηρίχθηκαν, πριν από όλα, στη σωστή πολιτική κατεύθυνση που έδινε το ΚΚΕ (κι επομένως η ΚΝΕ στο κίνημα νεολαίας) σε όλη τη διάρκεια της δικτατορίας, καθώς και στη διάρκεια του '73 - ειδικότερα στην περίπτωση του χουντομαρκεζινικού πειράματος. Ιδιαίτερα, πρέπει να σημειωθεί η μεγάλη σημασία που είχε (και έχει και σήμερα) η θέση του Κόμματος, που κάθε φορά με ιδιαίτερη έμφαση, υπογραμμίζονταν: Η πάλη για τις άμεσες οικονομικές και πολιτικές διεκδικήσεις των εργαζομένων, για τις συνδικαλιστικές και δημοκρατικές ελευθερίες μπορεί να αποτελέσει την αφετηρία, τον άξονα για μεγάλους μαζικούς αγώνες, που θα οδηγήσουν στην ανάπτυξη ισχυρού αντιδικτατορικού κινήματος, στην ανατροπή της δικτατορίας, υπογράμμισε πως η άνοδος του αντιδικτατορικού αγώνα δεν θα προκύψει από τις σκόρπιες, μεμονωμένες ενέργειες εκρήξεων αυτοσχέδιων βομβών - όσο προσωπικό ηρωισμό κι αν έδειχναν σε αυτές οι ξεκομμένοι αγωνιστές - αλλά από την ανάπτυξη ενός γερού μαζικού κινήματος. Στην ανάπτυξη των αγώνων αυτών και ειδικά στην άνοδο του ΦΚ, φάνηκε πολύ καθαρά η σημασία που έχει η γενική κομματική θέση για την αξιοποίηση, μέσα στις οποιεσδήποτε και τις πιο σκληρές συνθήκες παρανομίας των νόμιμων δυνατοτήτων που, σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό, πάντοτε μπορεί το κίνημα να βρει. Αν το ΦΚ δεν αξιοποιούσε από τις αρχές του 72 - τις δυνατότητες αυτές - ακόμα και με τις προσφυγές στο Συμβούλιο Επικρατείας για τα διορισμένα διοικητικά συμβούλια - αν δεν εκμεταλλευόταν σωστά την κάποια «ευαισθησία», που, για γνωστούς λόγους, έδειχνε η χούντα προς το ΦΚ, δεν θα είχε καταφέρει να πετύχει αυτά που πέτυχε.

Υπογραμμίζοντας την πρωταρχική σημασία που είχε τότε - και έχει πάντοτε - ο σωστός καθορισμός της γενικής πολιτικής κατεύθυνσης, πρέπει να σημειώσουμε ακόμα πως αυτό δεν αρκεί. Χρειάζεται, παραπέρα, να γίνεται συνεχής παρακολούθηση των καθημερινών εξελίξεων, να υπάρχει πλήρης και έγκαιρη ενημέρωση γι' αυτές και για τις διαθέσεις των μαζών, να γίνεται η συγκεκριμένη επεξεργασία της πολιτικής γραμμής για τις πιθανές εξελίξεις, για τις μορφές αγώνα που θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν, να εξασφαλίζεται η προετοιμασία των μαζών για τις μορφές αυτές. Γενικά, δεν πρέπει να αποκλείεται καμία μορφή αγώνα, ούτε, βέβαια, η κατάληψη κτιρίων, αλλά θα πρέπει πάντοτε να επιλέγονται οι πιο κατάλληλες για το δοσμένο επίπεδο ανάπτυξης του κινήματος. Και πρέπει να υπάρχει, παραπέρα, η ανάλογη προετοιμασία για την αντιμετώπιση πιθανών απρόβλεπτων ή απρογραμμάτιστων ενεργειών. Και όχι μόνο με την άρνηση και καταγγελία των μορφών αυτών, αλλά και με την προετοιμασία της πιο κατάλληλης παρεμβολής μας, από τη στιγμή που αυτές αυθόρμητα, ή «εκ των πραγμάτων», επιβάλλονται. Με την έννοια αυτή, η αρνητική πείρα από την έλλειψη της τέτοιας συγκεκριμένης πολιτικής προετοιμασίας της καθοδήγησης του Κόμματος (Γραφείο Κλιμακίου) και της ΚΝΕ, που έχουμε από τα γεγονότα του Νοέμβρη 73, πρέπει να αποτελέσει σοβαρό δίδαγμα για σήμερα και για το μέλλον.

ε) Στους αγώνες αυτούς φάνηκε επίσης η μεγάλη σημασία που έχει η πραγματοποίηση της ενότητας δράσης των μαζών. Την ενότητα αυτή οι φοιτητές είχαν προετοιμάσει με τις επιτροπές αγώνα που είχαν εκλέξει κατά σχολές. Και στη διάρκεια της κατάληψης του Πολυτεχνείου, με τη δημιουργία της ΣΕ. Τη σημασία που έχει η ενότητα δράσης αποδειχνουν και οι ελλείψεις που παρουσιάστηκαν για την ολοκλήρωση της: Η μη ανάδειξη της ΣΕ σε πραγματικό καθοδηγητικό όργανο του αγώνα των έγκλειστων σπουδαστών. Η ανεπαρκής σημασία που δόθηκε από τα τοπικά στελέχη και την καθοδήγηση της ΚΝΕ, για τη στελέχωση της και την πλήρη ενεργοποίηση της. Η μη επιδίωξη μιας σταθερής και μόνιμης επαφής και συνεργασίας με τους εκπρόσωπους των άλλων πολιτικών παρατάξεων, που συμμετείχαν στον ξεσηκωμό (της ΚΝΕ και της Α / Ε με ΡΦ και αριστεριστές). Η ανυπαρξία σχεδίου για τη δημιουργία επιτροπών αγώνα, ή άλλων μορφών κοινής δράσης, στις μάζες του κινητοποιημένου λαού, με την προοπτική της δημιουργίας και Παναθηναϊκού φορέα του αγώνα. Και η θετική και η αρνητική πείρα πείθει ότι η ενότητα δράσης και η δημιουργία των απαραίτητων μαζικών φορέων που θα την εκφράζει, αποτελούν απαραίτητη προϋπόθεση για την πιο πετυχημένη έκβαση των αγώνων του λαού και της νεολαίας του. Σε αυτό πρέπει να προστεθεί ακόμα πως, γενικότερα, αν οι αγώνες του Νοέμβρη 73 δεν μπόρεσαν να έχουν πιο άμεσα και καλύτερα αποτελέσματα, αυτό οφείλεται ακόμα στην έλλειψη ενότητας δράσης και συνεργασίας μέσα στις αντιχουντικές δυνάμεις. Έτσι, όχι μόνο δικαιώνεται η επιμονή του Κόμματος, στην περίοδο της δικτατορίας, για την πραγματοποίηση αυτής της ενότητας, αλλά και αποχτάει μεγαλύτερη σημασία και η τωρινή επιμονή του στη συσπείρωση των αντιιμπεριαλιστικών δημοκρατικών δυνάμεων στην πάλη για τους στόχους που επιβάλλει η σημερινή πραγματικότητα.

στ) Ο εχθρός, σε οποιαδήποτε περίπτωση, όταν δε καταφέρει να εμποδίσει το ξέσπασμα των αγώνων του λαού, προσπαθεί να τους εκμεταλλευθεί, ανάμεσα στα άλλα, και με την παρεμβολή προβοκατόρων, και την εκπόνηση ολόκληρου προβοκατορικού σχεδίου άκαιρων και ακατάλληλων αγώνων, για να πετύχει έτσι τη δυσφήμιση και το τσάκισμα του λαϊκού σχεδίου, ωστόσο πρέπει να υπογραμμιστεί πως όταν ξέσπασαν, ο εχθρός προσπάθησε να το εκμεταλλευθεί, στέλνοντας επιτόπου πολλούς προβοκάτορες. Και οι λαϊκές δυνάμεις δεν ήσαν, από την πρώτη στιγμή, έτοιμες να τους αντιμετωπίσουν δραστικά, πράγμα που σχεδόν τα κατάφεραν στην πορεία του αγώνα.

ζ) Περισσότερο από ό,τι σε οποιαδήποτε άλλη περίπτωση, είναι αναγκαίο σε τέτοιας έκτασης αγώνες να έχει η καθοδήγηση προετοιμαστεί και για το ενδεχόμενο της υποχώρησης πριν να πετύχει την πραγματοποίηση των

στόχων του αγώνα. Υποχώρηση, που πρέπει να είναι όσο το δυνατό πιο συνταγμένη, ώστε να εξασφαλίζει την καλύτερη προφύλαξη των στελεχών, τη συνέχιση, από άλλες θέσεις κι άλλες μορφές του αγώνα. Αυτό είναι πολύ περισσότερο αναγκαίο σε περιπτώσεις που τέτοιοι αγώνες δεν ελέγχονται και δεν καθοδηγούνται από τις συνεπείς επαναστατικές δυνάμεις, από το ΚΚΕ.

η) Οι αγώνες του Νοέμβρη, και ειδικά η μάχη του Πολυτεχνείου, αποτελούν κορυφαία εκδήλωση της εφτάχρονης αντιχουντικής πάλης και μια από τις κορυφαίες στιγμές των αγώνων του λαού και της νεολαίας του. Δεν είναι, βέβαια, μια γενική λαϊκή εξέγερση, αλλά οπωσδήποτε είναι μια περιορισμένη, μέσα σε ένα χώρο, εξέγερση, ενός κυρίως στρώματος, των φοιτητών, που προκάλεσε γενικότερο ξεσηκωμό του λαού και πριν από όλα τμημάτων της εργατικής τάξης και των εργαζομένων. Είναι, επομένως, μια περιορισμένη, σε έκταση και σε οργανωμένη συμμετοχή ευρύτερων κοινωνικών δυνάμεων, εξέγερση. Έχει, οπωσδήποτε, το χαρακτήρα ενός λαϊκού ξεσηκωμού. Οι ελλείψεις που υπήρξαν ή τα λάθη που έγιναν δεν μπορούν σε τίποτα να μειώσουν τη σημασία του ηρωικού εκείνου αγώνα.

Το Κόμμα και η ΚΝΕ έχουν κάθε δικαίωμα να προβάλουν τη συμβολή τους στους αγώνες εκείνους και την υποχρέωση τους να μελετήσουν συστηματικά την πείρα τους. Οι θυσίες δεν πήγαν χαμένες.

Οι μέρες του Νοέμβρη 73 αποτελούν πολύτιμη σελίδα στην ιστορία των λαϊκών αγώνων, ανεκτίμητο κεφάλαιο αγωνιστικής έμπνευσης, υπέροχο δείγμα φρονηματισμού και έξαρσης για τη νεολαία, για όλο το λαϊκό κίνημα.

Σήμερα όλοι (ΠΑΣΟΚ - τότε ΠΑΚ - Δεξιά, Κέντρο, αναθεωρητές, αριστεριστές) προσπαθούν να δημαγωγήσουν πάνω στα γεγονότα εκείνα, να εκμεταλλευθούν προς όφελος τους την παράδοση τους. Με βάση τα στοιχεία που αναφέρθηκαν στην έκθεση και τα ντοκουμέντα που υπάρχουν, πρέπει σωστά να ξεσκεπάζεται η διαστρέβλωση που κάνουν (ειδικά οι αναθεωρητές και οι αριστεριστές), να αξιοποιηθούν οι τότε δηλώσεις της ηγεσίας των αποστατών και οι εκπομπές των σταθμών καπιταλιστικών χωρών (ιδιαίτερα Κολωνίας, Λονδίνου), που σκόρπαγαν την αποθάρρυνση στους αγωνιστές, που κατάγγελναν τότε τα γεγονότα σαν «έργο προβοκατόρων» και να αντιπαρά τίθενται σε αυτά οι αποφάσεις, τα ντοκουμέντα του Κόμματος, της ΚΝΕ και τα τότε δημοσιεύματα του Τύπου μας και οι εκπομπές της ΦΑ. Το ΚΚΕ και η ΚΝΕ πρέπει σωστά να αξιοποιήσουν τις παραδόσεις αυτές, να διαπαιδαγωγούν τα μέλη τους και τους οπαδούς τους, όλο το λαό, με τις αγωνιστικές αυτές παραδόσεις, αλλά και με τη μελέτη και αφομοίωση της θετικής και αρνητικής πείρας των γεγονότων εκείνων.

ΤΟ «ΠΟΡΙΣΜΑ ΤΣΕΒΑ» ΓΙΑ ΤΟ «ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ»

Προς
Τον κ. Προϊστάμενον της Εισαγγελίας
Πρωτοδικών Αθηνών

ΘΕΜΑ: «Υποβολή φακέλλου ενεργηθείσης προκαταρκτικής εξέτασεως».

Δια της υπ' αριθμ. 1868 / 5-9-1974 παραγγελίας υμών έλαβον την εντολήν όπως ενεργήσω προκαταρκτικήν εξέτασιν προς διακρίβωσιν τυχόν τελέσεως, αξιοποιώντων πράξεων εξ αφορμής των περί το Πολυτεχνείον γνωστών αιματηρών εκδηλώσεων του Νοεμβρίου 1973. Επιληφθείς ούτω της ερέυνης εξήτασα πλήθος μαρτύρων, συνέλεξα έγγραφα, ενήργησα αυτοψίας και αλλάς έρευνας, ήκουσα μαγνητοταινίας και παρηκολούθησα την προβολήν κινηματογραφικών ταινιών, ληφθεισών κατά τας ερευνωμένας εκδηλώσεις. Υποβάλλων ήδη υμίν τον σχηματισθέντα ογκώδη φάκελλον αναφέρω τα ακόλουθα επί των εκ της ερέυνης ταύτης διαπιστωθέντων:

ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ

Α) ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ

Την 20ήν Νοεμβρίου 1972 είχαν διεξαχθή αρχαιρεσίαι εις απαντάς τους φοιτητικούς Συλλόγους των Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων προς ανάδειξιν νομίμων εκπροσωπήσεων. Αποτέλεσμα όμως των αρχαιρεσιών τούτο ήτο η εις τας περισσότερας Σχολάς, πλην των τοιούτων τοπογράφων και Χημικών Μηχανικών του Εθνικού Μετσοβείου Πολυτεχνείου, ανάδειξις εκπροσώπων ασχέτων και ξένων προς την αληθή βούλησιν των εκπροσωπούμενων. Δι' ο και σταθερόν, αμετάθετον και θερμόν ήτο το σύνθημα μεταξύ του σπουδαστικού κόσμου δια γνήσιας και αδιάβλητους αρχαιρεσίας. Το ειλικρινές και δίκαιον τούτο αίτημα απετέλεσε την απαρχήν των κατά Νοέμβριον 1973 γνωστών αιματηρών γεγονότων του Πολυτεχνείου. Από των αρχών ήδη του μηνός Νοεμβρίου, συμπληρουμένου του κατά νόμον ετησίου κύκλου των φοιτητικών εκπροσωπήσεων, το αίτημα τίθεται, καθίσταται γενικόν και εμφανίζεται σταθερόν, εμπνέον τους σπουδαστάς εις αποφασιστικήν, προς ικανοποίησίν του, αγωνιστικότητα. Το έναυσμα του αγώνος δίδεται δια της υπό των Συλλόγων Τοπογράφων και Χημικών του ΕΜΠ δημοσιεύσεως δια του τύπου του από 8-11-1973 ψηφίσματος αναφερομένου εις σπουδαστικά μόνον ζητήματα και αιτήματα. Την 13ην Νοεμβρίου 1973 επισκέπτεται το Πολυτεχνείον ο τότε Υπουργός Παιδείας και Κυβερνήσεως Σπυρίδωνος Μαρκεζίνη Παναγιώτης Σιφναίος, όστις εις μάτην προσπαθεί να κατευνάσῃ τα πνεύματα, να πείσῃ περί των αγαθών του προθέσεων κα να αναβάλῃ προς καιρόν τας αρχαιρεσίας, ελπίζων προφανώς εις την δια των ενεργηθησομένων βουλευτικών εκλογών εκτόνωσιν της καταστάσεως. Απέρχεται του Πολυτεχνείου άπρακτος και ανήσυχος, μη δυνηθείς να εφοδιάσῃ τον πρύτανιν δια του όπερ είχεν υποσχεθή διατάγματος περί αναβολής των αρχαιρεσιών, ίνα δυνηθῇ να αρνηθῇ την υπό των σπουδαστών αιτηθείσαν ήδη, εν τω πλαισίω του νόμου, άδειαν συγκλήσεως των συνελεύσεων, διότι το διάταγμα τούτο - κατά την χαρακτηριστικήν έκφρασιν του τότε Υπουργού - «περιεπλάνατο εισέτι μεταξύ Αγαθαγγέλου και Παρασκευά Ιωαννίδη, καίτοι υπογραφέν υπ' αυτού από δεκαήμερου και πλέον».

Β) ΤΕΤΑΡΤΗ, 14-11-1973

Και την 14-11-1973 αι επίφοβοι Γενικοί Συνελεύσεις των σπουδαστών πραγματοποιούνται νομίμως. Από 14.00 μέχρι 17.30 ώρας περίπου 3.000 σπουδασταί του Πολυτεχνείου συνέρχονται εις τα κτίρια των Σχολών των και πραγματοποιούνται Συνελεύσεις των Συλλόγων: Αρχιτεκτόνων, Πολιτικών Μηχανικών, Μηχανολόγων - Ηλεκτρολόγων και Χημικών Μηχανικών. Εις απάσας τας Συνελεύσεις ταύτας συνεζητήθησαν σπουδαστικά μόνον θέματα κα απεφασίσθη η αποχή εκ των μαθημάτων μέχρι και της Δευτέρας 19-11-1973. Το προηγούμενον όμως των περί την Νομικήν, ιδία, Σχολήν, γεγονότων του Φεβρουαρίου 1973 και των εξ αυτών δυσμενών εξελίξεων, σοβαρός μεν προεκάλει εις τους τότε κρατούντος ανησυχίας, προάγγελος όμως ήτο ελπίδων πολλών δια τας νεανικάς καρδίας των σπουδαστών. Και το αντίθετον τούτο, δι' έκαστον των διισταμένων συναίσθημα σοβαρώς επετιένετο, τεχνιέντως εκατέρωθεν υπό ανησυχιών και ελπίδων τροφοδοτούμενον. Τας απογευματινός ώρας της ιδίας ημέρας, Τετάρτης 14-11-1973, ρίπτεται υπό τίνων σπουδαστών η ιδέα της παραμονής κα διανυκτερεύσεως των εντός του Πολυτεχνείου, ενώ πλήθος φοιτητών εξ άλλων σχολών προσέρχονται εις το Πολυτεχνείον και συνενούνται μετά των αυτόθι παραμενόντων. Η τοιαύτη περί παραμονής απόφασις υπήρξεν αυθόρμητος κα ήτο ξένη - αρχικώς τουλάχιστον - προς πάσαν ιδέαν πολιτικής εκμεταλλεύσεως των εκδηλώσεων. Περί την 18.00 ώραν πραγματοποιείται εκτός του Πολυτεχνείου κα επί των οδών Πατησίων κα Στουρνάρα συνάντησις του Πρυτάνεως του Πολυτεχνείου μετά του τότε Αστυνομικού Διευθυντού Αθηνών, παρισταμένου εκπροσώπου της Εισαγγελικής Αρχής κα ζητείται άδεια του πρυτάνεως, δια την εντός του ιδρύματος είσοδον των αστυνομικών προς εκδίωξιν των σπουδαστών. Ο πρύτανις όμως αρνείται κατηγορηματικώς, διερμηνεύων εν τούτω κα την ομόφωνον κα ομόρρυθμον γνώμην της τε Συγκλήτου κα του Συλλόγου των καθηγητών του Πολυτεχνείου. Η τοιαύτη υπεύθυνος θέσις των καθηγητών του Πολυτεχνείου εξεφράσθη κα επισήμως δια της από 15-11-1973 αποφάσεως της

Συγκλήτου, δι' ης κατηγορηματικώς απεκρούετο πάσα ιδέα επεμβάσεως διότι θα κατελύετο δι' αυτής το ακαδημαϊκόν άσυλον και σοβαρός υφίστατο κίνδυνος, αιματοχυσίας. Εξεφράζετο δε εν ταυτώ η ελπίς της υπό των ιδίων των καθηγητών, ως και κατά το παρελθόν, ειρηνικής αντιμετώπισεως των γεγονότων. Νέα προσπάθεια της Αστυνομίας δι' απ' ευθείας συνεννοήσεως μετ' εκπροσώπων των σπουδαστών προς ειρηνικήν αποχώρησιν των εκ του Πολυτεχνείου αποτυγχάνει. Οριστικοποιείται ούτω η απόφασις της αυτόθι παραμονής των σπουδαστών και από 22.00 ώρας λαμβάνονται τα πρώτα του εκ των έσω αποκλεισμού των. Ουδέν όμως εκ των έξω η Αστυνομία πραγματοποιεί. Αποσύρεται και απρακτεί, οιονεί απαθώς θεωμένη των γιγνομένων, παρά τον σαφώς διαφαινόμενον κίνδυνον διεισδύσεως στοιχείων ξένων και επιρροών επιβλαβών ασχέτων προς τα σπουδαστικά αιτήματα, μεταξύ του φοιτητικού κόσμου, κίνδυνον, ον αντελήφθησαν ή θα έδει να αντιληφθούν πολυπλεύρως και ουχί μονομερώς αι υπηρεσίαι πληροφοριών της Αστυνομίας. (Οράτε σχετικήν αναφοράν αρμόδιας υπηρεσίας). Και ούτω δεν επιχειρείται ευθύς εξ υπαρχής το λογικώτερον και απλούστερο, ο αποκλεισμός δηλονότι του τετραγώνου του κτιριακού συγκροτήματος του Πολυτεχνείου και η απαγόρευσις ή ο έλεγχος, έστω, των εις το Πολυτεχνείον εισερχομένων και εξερχόμενων αυτού. Ούτω και το πανεπιστημιακόν άσυλον θα διετερείτο και τα επακολουθήσαντα έκτροπα θα προελαμβάνοντο. Και το αποτέλεσμα υπήρξεν αληθώς τραγικόν. Στοιχεία ξένα, άσχετα και εχθρικά προς τους σπουδαστάς εισέρχονται εις το Πολυτεχνείον, ο ιερός χώρος του οποίου μεταβάλλεται εις αιματοβαφή οτίβον ενός απηνούς αγώνος φανατικών πολιτικών αντιθέσεων. Εκπρόσωποι των ποικίλων αποχρώσεων της αριστεράς διασταρούνται μετά πρακτόρων της ΚΥΠ και ανυποψίαστοι αγνοί σπουδασταί συνεργάζονται μετά πρακτόρων μυστικών υπηρεσιών. Και πάντες ούτοι ίδιαι έχουν επιδιώξεις, αι οποίοι συμπορεύονται εις την προς ίδιον όφελος αδιόστακτον εκμετάλλευσιν του αγνού ιδεαλισμού των νέων (κατάθεσις υπ' αρ. 176 και μαγνητοταινία). Από του απογεύματος της Τετάρτης 14-11-1973, το καθαρών σπουδαστικών αιτημάτων φοιτητικόν κίνημα, μεταλλάσσεται εις πολιτικόν και εκφράζεται ως αντίθεσις προς την κρατούσαν τότε δικτατορίαν. Τα ριπτόμενα δε αρχικά συνθήματα δηλοποιούν την ενότητα εις αυτήν την αντίθεσιν «ψωμί - παιδεία - ελευθερία - δημοκρατία, Λαϊκή Κυριαρχία, έξω από το ΝΑΤΟ, Δημοκρατική παιδεία, κάτω η Χούντα, όχι στον εμπαιγμό ενός τρελού» κ.ά. Η τοιαύτη προς τον πολιτικόν χώρον μετατόπισις του αγώνος σωρευτικά προκαλεί γεγονότα και ραγδαίως συνεπάγεται εξελίξεις. Η βαρεία πολιτική ατμόσφαιρα της εποχής και η επί έτη συμπιεζομένη πολιτική βούλησις εύρον άνοιγμα εκτονώσεως έντονον εις τα δια των εκδηλώσεων προκαλούμενα ρήγματα εις τον δικτατορικόν μονολιθισμόν, ενώ ο κατά την ιδίαν εσπέραν τεθείς εις λειτουργίαν πρόχειρος ραδιοφωνικός σταθμός του Πολυτεχνείου μεταβάλλει εις κήρυγμα εύγλωπτον, ισχυρών συγκινησιακών δονήσεων, γενεσιουργόν, την κραυγήν: «Εδώ Πολυτεχνείον, εδώ Πολυτεχνείον, εδώ ο ραδιοφωνικός Σταθμός των ελευθέρων αγωνιζόμενων Ελλήνων»! Η στιγμή ήτο κρίσιμος διότι η εκδήλωσις ήτο αυτόχρονη επαναστατική - και το έτι σπουδαιότερον - εξεδηλούτο εις χώρον ελευθερίας πνευματικής και κατέκλυζε τας ψυχάς αμετανόητων ιδεολόγων όλων των εποχών, των νέων! Απητείτο γνώσις του αναφυσόμενου ήδη προβλήματος και εχρειάζετο σύνεσις, αντικειμενικότης, διορατικότης και ψυχραιμος αποφασιστικότης δια την αντιμετώπισιν και επίλυσιν τούτου. Και ως προς μεν την γνώσιν σοβαρώς εδοκιμάσθη, διότι ουδείς των αναλαβόντων την ευθύνην των γεγονότων εκ των τότε κρατούντων εδείχθη ότι κατενόει σοβαρώς τα σπουδαστικά αιτήματα και την ιδιότυπον και ιδιόμορφον ψυχολογίαν των νέων, οι οποίοι εις τας προοδευτικώς και ανακαινιστικώς τάσεις των εμφανίζονται ανέκαθεν ως αντιφρονούντες, αντικυβερνητικοί και ουχί σπανίως επαναστατικοί. Ως προς δε την σύνεσιν, την ψυχραιμίαν και διορατικότητα τραγική επηκολούθησεν η εκ των εξελίξεων διάψευσις αυτής της ελπίδος.

Γ) ΠΕΜΠΤΗ 15-11-1973

Την Πέμπτην, 15-11-1973, η συγκέντρωσις λαμβάνει αμιγώς πολιτικόν χαρακτήρα. Πλήθη λαού κατέρχονται προς το Πολυτεχνείον, αι εκτός αυτού συγκεντρώσεις ογκούνται και αυξάνονται γεωμετρικώς οι εντός αυτού εισερχόμενοι σπουδασταί, αλλά και εργάται. Μαχητικά, αναρχικά και αριστερά στοιχεία επηρεάζουν προς στιγμήν το δια του Ρ / Σ και των μεγαφώνων ριπτόμενα συνθήματα, ενώ πράκτορες της ΚΥΠ, της ΕΣΑ και άλλων μυστικών υπηρεσιών νοθεύουν την καθαρότητα των φοιτητικών συνθημάτων δια της διαδόσεως αναρχικών και ανατρεπτικών τοιούτων όπως: ΚΚΕ - κάτω το Κράτος, Λαοκρατία, ζήτω η σεξουαλική επανάστασις κ.ά. (κακότεχνος προβοκάτσια κατά Σιφναίον και Δασκαλόπουλον) και προσπαθούν να εξωθήσουν και παρασύρουν τους σπουδαστάς εις παντοίας πράξεις βίας και δολιοφθορών. (Καταθέσεις υπ'αρ. 33, 61, 75, 130, 155, 159, 187, 202 και 213). Και οι σπουδασταί αμύνονται προς πάσαν κατεύθυνσιν. Επαναφέρουν τον Ρ / Σ εις την ορθήν αντιδικτατορικήν θέσιν του, απαλείφουν αναρχικά και εξτρεμιστικά συνθήματα, αποκαλύπτουν και εκδιώκουν εκ του Πολυτεχνείου τους πράκτορας, τοποθετούν φρουράς εις άπαντα τα εργαστήρια και χώρους οργάνων προς διαφύλαξιν των έναντι πάσης φθοράς ή ζημίας, οργανώνουν επιμελώς την αυτόθι παραμονήν των δια του ορισμού ειδικών επιτροπών κατά τομείς, επιμελούμενοι και αυτής της καθαριότητος, καταστρέφουν όμως από συμφώνου οι ίδιοι το γραφείον του Κυβερνητικού Επιτρόπου και καλούν τον λαόν εις συμπαραστάσιν και εξέγερσιν. (Οράτε καταθέσεις απάντων των καθηγητών του Πολυτεχνείου και του επιμελητού Ιατρίδην). Εκτός του Πολυτεχνείου η κατάστασις εμφανίζεται περισσότερο έκρυθμος, διότι η ευρύτης των χώρων και η εντεύθεν ελευθερία κινήσεων διευκολύνει τας μαζικός συγκεντρώσεις και μαχητικάς εκδηλώσεις εις διάφορα σημεία του κέντρου της πόλεως. Κινήσεις διαδηλωτών, συγκεντρώσεις, μικροσυμπλοκαί με αστυνομικούς, διανομή προκηρύξεων, επικόλλησις ή αναγραφή συνθημάτων εις αυτοκίνητα κ.λπ. μεταφοραί τροφίμων και φαρμάκων εις τους εντός του Πολυτεχνείου, μεμονωμένα περιστατικά προπηλακισμού εις βάρος αστυνομικών και στρατιωτικών και διακοπή της έμπροσθεν του Πολυτεχνείου

κυκλοφορίας κατά τας εσπερινός ώρας είναι τα κύρια χαρακτηριστικά της ημέρας ταύτης. Από πλευράς υπευθύνων συνεχίζετο, περιέργως, η απραξία και εφεκτικότητα. Πραγματοποιείται συνάντησις του Υπουργού Παιδείας μετά του Πρωθυπουργού και αμφοτέρων, ακολούθως μετά του τότε Προέδρου της Δημοκρατίας, παρισταμένου και του Υπουργού Δημοσίας Τάξεως. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας - καθ' α' υπό του Παν. Σιφναίου κατατίθεται - εξεδηλώθη αντίθετος προς πάσαν επέμβασιν εις το Πολυτεχνείον, συμφωνών εν τούτω με την απόφασιν της Συγκλήτου. Και εις την γενομένην προς αυτόν παρατήρησιν περί κινδύνου προκλήσεως μεγάλων καταστροφών απήντησεν: «Ας τα σπάσουν. Ας κάψουν και το Πολυτεχνείον. Έχομε λεπτά δια να τα ξαναφτιάξω μεν. Ας κατεβούν και στους δρόμους. Ας σπάσουν τις βιτρίνες». Επεδίδωκε προφανώς - επιλέγει ο αυτός πάντοτε τότε Υπουργός Παιδείας - πολιτικά οφέλη. Ποια και πώς όμως; Ιδού το ερώτημα!

Δ) ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ, 16-11-1973

Το δράμα των γεγονότων του Πολυτεχνείου οδηγείται εις την τραγικήν του κορύφωσιν και την αιματηράν του κατάληξιν. Εντός μεν του Πολυτεχνείου η θέσις των ως είρηται, ποικιλώνυμων φατριών και πολιτικών τάσεων σκληρύνεται, ενώ τα δια του Ρ / Σ εκπεμπόμενα συνθήματα συγκινούν, προκαλούν, διεγείρουν και κινητοποιούν μάζας λαού εις ομαδικός συγκεντρώσεις. Κατά τας μεσημβρινός ώρας πραγματοποιούνται αι πρώτοι μεγάλοι πορείαι προς Ομόνοϊαν και Πολυτεχνείον δια των μεγάλων αρτηριών: Αιόλου, Σταδίου, Πανεπιστημίου, Πατησίων και Αλεξάνδρας. Την 18.00 ώραν μέγα πλήθος διαδηλωτών πορεύεται προς το Σύνταγμα.

Ανακόπεται όμως υπό αστυνομικών δυνάμεων η πορεία του και εις την συμβολήν των οδών Σταδίου - Δραγατσανίου και Κοραή επιχειρείται η βιαία διάλυσίς του. Κατά την επανακολουθήσασαν συμπλοκήν ρέει το πρώτον αίμα, διότι υπήρξαν εκατέρωθεν τραυματίαι. Κατά τινας μάλιστα μαρτυρίας, μη πλήρως εξελεγχθείσας, ετραυματίσθησαν θανασίμως νεαρά διαδηλώτρια και διαδηλωτής και επυροβολήθη δις Υπαστυνόμος ανεπιτυχώς (καταθέσεις υπ' αριθ. 215, 216 και 217). Στοιχεία ύποπτα και ανεύθυνα, ομαδικώς ή και ατομικώς ενεργούντα, προβαίνουν εις πράξεις βαιοπραγίας κατά πολιτών και εις καταστροφάς περιουσιών (θραύσεις βιτρινών και προθηκών καταστημάτων - καταθέσεις 239). Ομάς διαδηλωτών επέτυχε και εισήλθε εις το επί της οδού Αιόλου αρ. 104 Μέγαρον της Νομαρχίας Αττικής και μετά κόπου εξεβλήθη υπό των αστυνομικών. Η κατάστασις συνεχώς εκτραχύνεται και καθίσταται επικίνδυνος. Την 19.30 ώραν ζητείται υπό της Αστυνομίας η επικουρία της Χωροφυλακής, ήτις και αναλαμβάνει την φρούρησιν διαφόρων δημοσίων καταστημάτων, (έγγραφον της υπ' αρ. Ε 34356 Φ 0025 / 16-11-1973). Περί ώραν 20.30 αρχίζουν αι πρώτοι συγκεντρώσεις και επιθέσεις των διαδηλωτών κατά του επί της συμβολής των οδών Γ Σεπτεμβρίου και Μάρνη κτιρίου του Υπουργείου Δημοσίας Τάξεως, αίτινες και κατά τρεις διαδοχικός φάσεις συνεχίζονται μέχρι της 22.30 ώρας. Επιτυγχάνεται αρχικώς η απόκρουσις και διάλυσίς των διαδηλωτών δι' απλών απωθήσεων και χρήσεως αστυνομικών ράβδων, ως και δακρυγόνων αερίων. Κατά τας τελικάς όμως φάσεις των επιθέσεων τούτων γίνεται χρήσις πυροβόλων όπλων, τη εντολή του Διοικητού του Μικτού Επιτελείου του Υπουργείου Στρατηγού Βαρνάβα. Ως προς τον χαρακτήρα της τοιαύτης χρήσεως των όπλων τα υπό των αρμοδίων υποστηριζόμενα σοβαρώς προς την πραγματικότητα αντιτίθενται. Ομιλούν ούτω περί πυροβολισμών εις τον αέρα προς εκφοβισμόν ενώ οι δύο (2) πρώτοι νεκροί εκ του καταλόγου των γνωστών θυμάτων έπεσαν εις τον γύρωθεν χώρον και ακόμη υπήρξαν πολλοί τραυματίαι. Εν τη ερευνή ακολούθως της νομιμότητος της ούτω γενομένης χρήσεως των όπλων σοβαρά διαπιστούται αντίθεσις απόψεων των τότε υπευθύνων υπηρεσιακών παραγόντων, των μεν υποστηριζόντων ότι νομίμως εγένετο η χρήσις των όπλων (καταθέσεις υπ' αρ. 151), των δε τουναντίον ότι μεταξύ των νομίμων μέσων δεν ήτο και η χρήσις των όπλων κατά του πλήθους (καταθέσεις υπ' αριθ. 180). Η κατά του πλήθους όμως χρήσις των όπλων διαπιστούται, ως ετονίσθη ήδη, κατά τρόπον αναμφισβήτητον. Πέραν των συγκεκριμένων και επωνύμων θυμάτων, τα επί των κατέναντι τοίχων και των αυτοθι επί των οδών εσταθμευμένων αυτοκινήτων διαπιστωθέντα και εισέτι υπάρχοντα ίχνη εκ προσκρούσεως βλημάτων πυροβόλων όπλων, εις μακρόν μάλιστα από του εδάφους ύψος καταδεικνύουν το έωλον του περί εκφοβιστικών βολών ισχυρισμού. Η ύπαρξις τέλος ελευθέρων σκοπευτών, ελευθέρως εις τον χώρον του Υπουργείου κινουμένων, καθιστά ύποπτον πάσαν αντίθετον θέσιν. Διότι υπήρξεν αληθώς τραγική εν τη ενεργηθείση ερευνή η ακόλουθος αποκάλυψις: Άτομον εν πολιτική περιβολή, φέρον κόμην μακράν και γενειάδα, εκράτει μακρύκανον πυροβόλον όπλον και ου μόνον ελευθέρως και ανεμποδίστως ως εις οικείον και γνώριμον χώρον, εκινείτο μεταξύ των οργάνων του Υπουργείου Δημοσίας Τάξεως, αλλά και επυροβόλει δια του όπερ έφερε φονικού όπλου εκ διαφόρων σημείων του κτιρίου και από της ταράσας, αλλά και εκτός αυτού, κατά του πλήθους ή και μεμονωμένων διαδηλωτών προς το Πολυτεχνείον και την οδόν Αβέρωφ. Τα στοιχεία ταυτότητος και η κακούργος συμπεριφορά του αδιαστάκτου τούτου φονέως βεβαιούνται εκ των συλλεγείσων αποδείξεων (οράτε καταθέσεις υπ' αρ. 25, 151, 181 και 251). Από της 20.00 ώρας περίπου ήρχισεν η εντός και εκτός του Πολυτεχνείου ρίψις βομβίδων δακρυγόνων υπό της Αστυνομίας, ενώ η ψυχραιμία και η υπευθυνότης είχαν εγκαταλείψει πολλά από τα κατώτερα ίδια, όργανα της. Ου μόνον εκτύπων ανηλεώς και βαναύσως τους διαδηλωτάς, σοβαράς προκαλούντες εις τούτους κακώσεις, αλλά και επυροβόλουν δια των όπλων των (καταθέσεις υπ' αριθ. 209, 227, 228 και 258). Και είναι εύκολον να κρίνη τις και να παρακολουθήσῃ την κατεύθυνσιν των υπό την δόνησιν παρομοίων ψυχικών εκρήξεων εξαπολυομένων βολίδων! Εις έτερα σημεία των οδών Πατησίων και Αλεξάνδρας πυραί ηνάπτοντο, οχήματα μετεκινούντο και ανετρέποντο, οδοφράγματα ανεγείροντο, φθοραί και καταστροφαι περιουσιών προεκαλούντο. Και μέσα εις τον ορμαγδόν αυτόν της καταστροφής και του ελλοχεύοντα θανάτου έπιπτον οι πρώτοι νεκροί και τραυματίαι. Είναι έργον δικαιοσύνης δε εξ υπαρχής να τονισθή ότι η τραγωδία δεν

υπήρξαν μονόπλευροι και δεν εβάρυναν μόνον το άοπλον πλήθος και τους νέους διαδηλωτές, διότι υπήρξαν και περιπτώσεις τραυματισμού αστυνομικών. Κατά δεκάδας οι τραυματίαι διακομίζονται εις τον πρόχειρον υγειονομικόν σταθμόν του Πολυτεχνείου και εκείθεν προς τον ΣΑΒ και το Ρυθμιστικόν Κέντρον Αθηνών. Πολλοί δε εξ αυτών εισήρχοντο εις τας γύρωθεν κατοικίας όπου ευγενείς συνάνθρωποι τους περιέθαλπον και προσέφεραν τας υπηρεσίας των. Είχεν αρχίσει ήδη η κίνησις των ασθενοφόρων. Δεν υπήρξεν όμως η αναμενόμενη, ούτε ανάλογος προς το μέγεθος της καταστροφής. Δισταγμός, επιφυλακτικότητα, φόβος; Ίσως, διότι και ασθενοφόρα εβλήθησαν και παρημποδίσθησαν υπό ομάδων πολιτών και της Αστυνομίας να εκτελέσουν το έργον των (κατάθεσις υπ' αριθ. 68 και 227). Άγνωστον τι ακριβώς επηρέασε την βούλησιν των υγειονομικώς υπευθύνων. Υπήρξαν όμως και ενθαρρυντικοί εξαιρέσεις διακεκριμένων πράξεων φιλαλληλίας και αλtruισμού. Ιατροί των γύρω περιοχών προσέτρεξαν εις το Πολυτεχνείον, υπείκοντες εις την φωνήν του ανθρωπιστικού και ιατρικού των καθηκόντος, άγνωστοι και ανώνυμοι ιδιώται κινητοποιούνται, αδελφοί νοσοκόμοι προσφέρονται και ιατροί εκ του Ρυθμιστικού Κέντρου κατέρχονται εις το Πολυτεχνείον δια να προσφέρουν τας υπηρεσίας των και παραλάβουν τραυματίαι. Ότε όμως ήρχισεν η διακομιδή των πρώτων τραυματιών, εις το Ρυθμιστικόν Κέντρο Αθηνών η ανθρωπινή βαρβαρότης έδειξε το αληθές προσωπίον της, ημαύρωσε και διέσυρε πάσαν έννοιαν φιλαλληλίας και ανθρωπισμού. Οι τραυματίαι δεν απετέλουν εκεί αντικείμενον περιθάλψεως και μερίμνης, αλλά στόχον καννιβαλικών εκδηλώσεων εκ μέρους ευάριθμων, εκ των αυτόθι υπηρεσιακώς ευρισκομένων, αστυνομικών υπαλλήλων, υπό τας ευλογίας και παροτρύνσεις του τότε διοικητικού Διευθυντού του Νοσοκομείου, όστις κραδαίνων παρανόμως περίστροφον, υβρίζων και απειλών και βλάσφημων, περιεφέρετο εις τους χώρους του Νοσοκομείου ενσπείρων τον τρόμον (οράτε και κατάθεσιν του ίδιου). Υβρίζοντα αναιδώς και εκακοποιούντο βαναύσως ου μόνον οι τραυματίαι αλλά και οι συνοδοί των. Και υπήρξαν πολλοί περιπτώσεις βαρύτατων τραυματισμών, υπό των «γενναίων» αυτών αστυνομικών προκληθέντων. Το ανήκουστον όμως και φοβερόν είναι ότι εδολοφονήθη άνθρωπος εν ψυχρώ εκ της κακουργίας των ταύτης: «Γύρω στα μεσάνυχτα της Παρασκευής - κατατίθεται υπό υπαλλήλου του Ρυθμιστικού (κατάθεσις υπ' αρ. 78) - ένας νέος άνθρωπος, ήλθε στο Ρυθμιστικό, ζητώντας πληροφορίες για τους δικούς του. Πέσανε επάνω του τρεις αστυφύλακες που ήσαν στο Ρυθμιστικό και τον κομμάτιασαν κυριολεκτικώς στο ξύλο με αποτέλεσμα να πεθάνη. Τον μετέφεραν εν συνεχεία, στον νεκροθάλαμο». Του τραγικού περιστατικού υπήρξαν και άλλοι αυτόπται, οι οποίοι καταθέτουν ομοίως και αποκαλύπτουν μερικούς εκ των δολοφόνων (κατάθεσις υπ' αριθ. 69, 70, 77, 79, 86 και 94). Ιατρός χειρουργός Ρυθμιστικού καταθέτει ότι υπέκυψεν εις τας χείρας του τραυματίας δια πυροβόλου όπλου, συνεπεία βαρείας κρανιοεγκεφαλικής κακώσεως εκ ξυλοδαρμού (κατάθεσις υπ' αριθ. 86) και υπάλληλος του ίδιου Νοσοκομείου τονίζει ότι: «το θέαμα ήτο φοβερό και μας έκανε να ντρεπόμαστε για την κατάντια μας» (κατάθεσις υπ' αριθ. 79). Εν όψει της θλιβερός ταύτης πραγματικότητας οι μεν ιατροί εφυγάδευσαν τους τραυματίαι ή κατεσκεύασαν ψευδώς τα στοιχεία της ταυτότητος των, ίνα αποφύγουν ούτοι τας εν συνεχεία βεβαίας κακοποιήσεις των, οι δε τραυματίαι απέφευγαν να μεταβούν εις Νοσοκομεία ή Κλινικός. Και ούτω την ενροπήν, περί ης η ανωτέρω κατάθεσις, διεδέχθη ο φόβος των ασθενών και η εκ των Ναών της Υγείας απομάκρυνσις των! Δείγμα και τούτο της πολιτιστικής εξελίξεως μιας εποχής. Ποία όμως ήτο η εξέλιξις των γεγονότων κατά την ημέραν ταύτην υπό άποψιν υπευθύνου αντιμετώπισεως των. Περί ώραν 11.00 πραγματοποιείται σύσκεψις εις το γραφείον του Πρωθυπουργού, παρισταμένων των Αντιπροέδρων της Δημοκρατίας και Κυβερνήσεως, των Υπουργών Παιδείας και Δημοσίας Τάξεως, του Υφυπουργού παρά τω Πρωθυπουργώ και του Αρχηγού της Αστυνομίας. Μετά ΊΟλεπτον προσέρχεται εις την σύσκεψιν και ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας. Και κατά την σύσκεψιν ταύτην αποφασίζεται καθ' α υπευθύνως υπό τότε Κυβερνητικών παραγόντων υποστηρίζεται και κατατίθεται, ότι επ' ουδενί λόγω θα εχρησιμοποιούντο όπλα, αν προεβάλλετο αντίδρασις και μόνον εν εσχάτη ανάγκη θα επετρέπετο η χρήσις δακρυγόνων, απαγορευομένης όμως της ρίψεως τούτων εντός του Πολυτεχνείου. Η δια των γεγονότων όμως αναφανείσα ακολούθως πραγματικότης παρουσιάζεται άντικρυς αντίθετος των εκτεθέντων θεωρητικών εξορκισμών, διότι ισχυροί στρατιωτικοί δυνάμεις εκλήθησαν, χρήσις όπλων εγένετο και αληθής βομβαρδισμός δια δακρυγόνων των εντός του Πολυτεχνείου έλαβε χωράν. Και εις το ανάκλυπτον εύλογον, εκ των ανωτέρω ερώτημα δίδεται η ακόλουθος - υπό του τότε αρχηγού της Αστυνομίας - απάντησις: «Αι υπάρχουσαι αστυνομικοί δυνάμεις, παρά την ενίσχυσιν της Χωροφυλακής, δεν ηδύνάτο να ανταποκριθούν δια την αποκατάστασιν της τάξεως. Ενημερώθη σχετικώς το γραφείον Προέδρου Δημοκρατίας (ταξίαρχος Παρασκευάς Ιωαννίδης), όστις μετ' ολίγον και περί ώραν 23.15 μοι ανεκοίνωσε τηλεφωνικώς ότι απεφασίσθη υπό του Προέδρου της Δημοκρατίας η ενίσχυσις των αστυνομικών δυνάμεων υπό των Ενόπλων Δυνάμεων, ήτοι δια τριών ή τεσσάρων αρμάτων μάχης, άτινα δια της εντυπωσιακής εμφανίσεως των και μόνον εις τον χώρον του Πολυτεχνείου, θα εξηνάγκαζον ψυχολογικώς τους εντός ευρισκομένους να εγκαταλείψουν τας αίθουσας και το προαύλιον του ΕΜΠ» (οράτε κατάθεσιν ανωτέρω). Και ούτω η εις αδυναμίαν ευρισκομένη Αστυνομία δεν συνειδητοποιεί η ίδια την ανάγκην της ενισχύσεως της, αλλά της εμπνέεται άνωθεν και διατάσσεται να διαβίβαση το έγγραφον ίνα πληρωθή ο τύπος του νόμου, διότι - ως επιλέγει εις την κατάθεσιν του ο τότε Διευθυντής της Αστυνομίας - «είχεν αποφασισθή προ πολλού η επέμβασις του Στρατού και τα άρματα, ότε εγώ υπέγραψαν ήσαν έτοιμα, ή και εκινούντο» (οράτε κατάθεσιν) και προς την άποψιν ταύτην πλήρως στοιχείται και η υπό του τότε Αρχηγού Ενόπλων Δυνάμεων λαμβανομένη θέσις έναντι των γεγονότων (οράτε κατάθεσιν).

Εύγλωττοι και αληθώς αποκαλυπτικοί δια την έρευναν οι προεκτεθείσαι λογικοί και πραγματικοί αντιθέσεις! Υποβάλλει πράγματι, κατά διαταγήν του Αρχηγού, ο Διευθυντής της Αστυνομίας την 23.30 ώραν το υπ' αριθμόν Β 34258 Φ 0025 /16-11-1973 έγγραφον του προς την ΑΣΔΕΝ προς παροχήν αναλόγου ενισχύσεως, συμφώνως τω υπ'

αριθ. 341 κανονισμό «περί της εν πόλεσι και φρουρίοις υπηρεσίας των στρατευμάτων (Β.Δ. από 4-9-1949)». Και η προς ψυχολογικών εκφοβισμών αποβλέπουσα ανάλογος αυτή ενίσχυσις το μεν διέτρεξαν όλα τα από του Προέδρου της Δημοκρατίας μέχρι του ΣΔΑ ιεραρχικώς ανώτερα στρατιωτικά κλιμάκια, το δε περιελάμβανε τας ακολούθους στρατιωτικές δυνάμεις: α) Μίαν διλοχίαν του 28ου συντάγματος, εδρεύοντος εν Χαϊδαρίω με 10-12 τεθωρακισμένα οχήματα μεταφοράς προσωπικού του ΚΕΒΟΠ. Η κίνησις των μονάδων τούτων προς τα στρατόπεδα: Αυξεντίου, Σταθμού Λαρίσης και 951 Λόχου ΕΣΑ διετάχθη την 21.30 - 22.00 ώραν. (Ο τοιοῦτος χρόνος κινήσεως επιβεβαιοῖ το ανωτέρω κατατεθέν υπό του τότε Αστυνομικού Διευθυντού Αθηνών), β) Δυνάμεις καταδρομών και δη την Διοίκησιν του συντάγματος Αλεξιπρωτιστών, 1ην και 2αν μοίραν Αλεξιπρωτιστών, τμήμα της Σχολής Αλεξιπρωτιστών μετά τεθωρακισμένων ομοίως οχημάτων μεταφοράς προσωπικού. Η κίνησις των τμημάτων τούτων διετάχθη περί την 23.00 ώραν και γ) Ουλαμούς αρμάτων μάχης του ΚΕΤΟ, ανήκοντος πιθανώς εις την 30ήν ΕΜΑ. Ο συντονισμός κινήσεως των δυνάμεων τούτων ανήκεν εις τον Διοικητήν της ΑΣΔΕΝ, ὅστις και ὥρισεν Συνταγματάρχην ὡς επικεφαλῆς δια την ἐπὶ τόπου ἐφαρμογὴν των διαταγών του. Αποστολή του, ὡς αὕτη προσδιορίζεται ὑπὸ του τότε Αρχηγού Ενόπλων Δυνάμεων, ἦτο ἡ ἐν συνεργασία μετὰ του Διευθυντοῦ της Αστυνομίας ἀποκατάστασις της τάξεως και ἡ ἐκκένωσις του Πολυτεχνείου. Ο τρόπος ἐκτελέσεως της ἀποστολῆς ταύτης ἐναπέκειτο εις την διακριτικὴν του εὐχέρειαν κατ' ὁρθὴν ἐκτίμησιν της ἡν ἀντιμετώπιζε καταστάσεως, ἐντὸς των πλαισίων πάντοτε του κυρίως ἐπιδιωκομένου ψυχολογικοῦ ἐπηρασμοῦ και της μὴ χρήσεως ὀπλων. Εβεβαιώθησαν πλήρως ὑπὸ της ἐνεργηθείσης ἐρεῦνης τα στοιχεῖα ταυτότητος ἀπάντων των επικεφαλῆς των ανωτέρω στρατιωτικῶν τμημάτων Αξιωματικῶν, ὡς και του ὑπὸ του Διοικητοῦ της ΑΣΔΕΝ ὀρισθέντος Συνταγματάρχου ὡς συνδέσμου, μετὰξὺ αὐτοῦ και της Αστυνομικῆς Διευθύνσεως Αθηνών (περί των στοιχείων τούτων και πάντων των ἐκτεθέντων ὁρᾶτε καταθέσεις ὑπ' αριθ. 105, 110, 133 και 164 ὡς και 72, 76, 116 και 159).

Ε) ΣΑΒΒΑΤΟΝ, 17-11-1993

Οδηγούμεθα ἤδη ραγδαίως εις την λύσιν του δράματος. Περί το μεσονύκτιον της Παρασκευῆς, 16-11-73, αἱ μεν αστυνομικοὶ δυνάμεις ἔχουν ἀποκλείσει το οἰκοδομικὸν τετράγωνον του Πολυτεχνείου δια της τοποθετήσεως ἀνδρῶν εις ἐπικαίρα σημεῖα προσβάσεων ὑπὸ τους Αστυνομικοὺς Διευθυντάς, ὁ δὲ στρατὸς εὐρίσκεται ἤδη ἐν κινήσει ἐγγὺς του Πολυτεχνείου. Το τριήμερον των συνεχῶν συγκρούσεων και ὁ κάματος ἔχουν υπερφορτίσει μέχρις ἐκρηκτικότητος την ψυχολογίαν των συμμετεχόντων εις την ἐπιχείρησιν αστυνομικῶν υπαλλήλων. Περί την 01.30 ὥραν του Σαββάτου, 17-11-73, τα ἐκ της Λεωφόρου Αλεξάνδρας κατερχόμενα ἄρματα ἐστάθμευσαν εις την πλατείαν Αιγύπτου, ἐν ὅγκος διαδηλωτῶν εὐρίσκετο εις το ὕψος των προ του ΟΤΕ κτισμάτων και καθ' ὅλον το πλάτος της Λεωφόρου Πατησίων. Νεαρὸς Αξιωματικὸς ἀγνώστου ταυτότητος, κατελθὼν ἐνὸς των ἀρμάτων μετὰ του οπλοπολυβόλου του, τοποθετεῖται εις το μέσον της Πατησίων και υβρίζων πυροβολεῖ προς την κατεύθυνσιν των διαδηλωτῶν (ὁρᾶτε κατάθεσιν ὑπ' αριθ. 49). Και καθ' ὅλην ὁμως την ἐντὸς της πόλεως διαδρομὴν των ἀρμάτων ρίπτονται πυροβολισμοὶ ἐξ αὐτῶν. «Διεπίστωσα μετ' ἐκπλήξεως - καταθέτει ὁ τότε Διευθυντὴς της Αστυνομίας - ὅτι τα ἄρματα ἦσαν οὐχὶ 2 ἢ 3 ἀλλὰ εὐάριθμα. Μερικὰ τούτων ἐκινήθησαν ἐπὶ των πέραξ του Πολυτεχνείου ὁδῶν, ἐρρίπτον δὲ ριπὰς πολυβόλων. Τελικῶς παρτάχθησαν προ του Πολυτεχνείου με ἀνημμένους τους προβολεῖς και τα πολυβόλα ἐστραμμένα προς το Πολυτεχνεῖον. Ερρίπτοντο παρ' αὐτῶν ἐκφοβιστικαὶ βολαί. Επλησίασα Αξιωματικὸν και του εἶπον ὅτι ὁ πυροβολισμὸς εἶναι ἐπικίνδυνος δια τους εις τας παρυφάς του Λυκαβηττοῦ και του λόφου Στρέφη κατοικοῦντας. Μου ἀπήντησε: «Μὴν ἀνησυχεῖς εἶναι ἀσφαῖρα». Ο ἴδιος ὁμως ἀκολουθῶς ἐπεῖσθη ἐκ της ἀποκοπῆς ηλεκτροφόρων συρμάτων των τρόλεϊ, ὅτι ἦσαν ἐνσφαῖρα! (Ὁρᾶτε κατάθεσιν του ὑπ' αριθ. 84). Την 01.45 ὥραν τα ἄρματα ἐνοῦνται εις τον προ του Πολυτεχνείου χώρᾶν και αἱ μονάδες καταδρομῶν τοποθετοῦνται καταλλήλως. Οἱ ἰσχυροὶ προβολεῖς των ἀρμάτων καταυγάζουν ὁλόκληρον την περιοχὴν του Πολυτεχνείου και οἱ ἐντὸς αὐτοῦ ἐγκλεισμένοι ἀναρτῶνται ἐπὶ των κιγκλιδωμάτων και χειροκροτοῦν τους στρατιώτας ρίπτοντες διάφορα συνθήματα, ὅπως «ἀδελφία μας φαντᾶροι, εἴμαστε ἀσπιοι, μὴ μας χτυπάτε, κ.ἀ.». Και ἄρχονται οἱ ἀγωνιώδεις διαπραγματεύσεις. Εκπρόσωποι των σπουδαστῶν, μέλη της Συντονιστικῆς Επιτροπῆς αὐτῶν, προσέρχονται περί ὥραν 02.30 εις την κεντρικὴν πύλην του Πολυτεχνείου. Δηλοῦν ὅτι ἀποδέχονται την ἄμεσον και εἰρηνικὴν ἐκκένωσιν, ὑπὸ την ἐγγύησιν ὁμως και παρουσία ἐκπροσώπων της Ἐκκλησίας, της Δικαιοσύνης, των καθηγητῶν των, του Διεθνoῦς Ερυθροῦ Σταυροῦ και του τύπου. Προσπαθοῦν να ἀποφύγουν την μετὰ βεβαιότητος ἀναμενομένην κακοποίησιν και ἐπιζητοῦν να σωθοῦν. Οἱ ὅροι των ὁμως ἀπορρίπτονται και ἀκολουθεῖ ἡμίωρον περίπου ἐκνευρισμοῦ, ἀπειλῶν, ἀγωνίας, φόβου και ἀπογοητεύσεων. Κατὰ τον ἴδιον χρόνον εις τον προ του Πολυτεχνείου χώρον, ἐμπροσθεν του ξενοδοχείου ΑΚΡΟΠΟΛ, εὐρίσκονται ὁ Υποστράτηγος Διοικητὴς της ΣΔΑ, ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς του Υπουργείου Δημοσίας Τάξεως και ὁ Αστυνομικὸς Διευθυντὴς Αθηνών. Οὐδεὶς ὁμως ἐκπρόσωπος της πνευματικῆς ἡγεσίας του τόπου εἶναι παρών. Και οἱ ἐγκλεισμένοι, ἀτακτήσαντες ἔστω, νέοι αἰσθάνονται ἀνασφαλεῖς, διότι πάντας τους ἐκτεθέντος θεωροῦν διώκτας και ἀντιπάλους των. Ἦτο ἀνάγκη ἐπομένως οἰκοθεν να ληφθῇ παν μέτρον διασφαλίσεως της εἰρηνικῆς και ἀναίμακτου ἐξόδου. Πέραν ὁμως και ἀνεξαρτήτως οἰασθῆποτε πολιτικῆς, ἠθικῆς και κοινωνικῆς δεοντολογίας ὡς ἐκ της φύσεως των ἐκδηλώσεων και της συμμετοχῆς νέων εις ταύτας, ἐπεβάλλετο να τηρηθoῦν ἀπαρεγκλίτως τα νόμιμα. Και ἦσαν ταῦτα τα ὑπὸ του Ν.Δ. 794 /1971 και του Β.Δ. 269 /1972 προσδιοριζόμενα: διάλυσις της παρανόμου ἢ ἐξεληούσης του σκοποῦ της δημοσίας συναθροίσεως ὑπὸ της Αστυνομίας δια της χρήσεως ὁλων των - κατ' ἐκτίμησιν της καταστάσεως - προσφορῶν προς τον σκοπὸν τούτον μέσων, παρουσία ὁμως και μετὰ γνώμην των ἐκπροσώπων της Διοικητικῆς και Δικαστικῆς Αρχῆς ἤτοι του Νομάρχου και Εισαγγελέως Πρωτοδικῶν. Και τα νόμιμα ταῦτα δὲν ἐτηρήθησαν. Δι' ο και

επί του σημείου τούτου εξηγήθησαν σαφείς διευκρινίσεις από τον έχοντα την κατά νόμον ευθύνη της αντιμετώπισης των γεγονότων τότε, Αστυνομικόν Διευθυντήν Αθηνών, όστις και κατέθεσεν τα ακόλουθα: «Επικείμενης της ενεργείας μας προς εκκένωση του Πολυτεχνείου, ηησάμην δια του ασύρματου την αποστολήν επιτόπου του Εισαγγελέως και του Νομάρχου. Έλαβα μετ' ολίγον την απάντησιν του Κου Αρχηγού, ότι ούτοι δεν ανευρίσκονται και ότι οφείλω να ενεργήσω άνευ της παρουσίας αυτών. Τούτο ανέφερα και εις τον παριστάμενον Γενικόν Γραμματέα του Υπουργείου Δημοσίας Τάξεως κ. Χαράλαμπον Παπαδόπουλον, ο οποίος προφορικώς μου έδωσε την εντολήν να ενεργήσω άνευ της παρουσίας των ειρημένων». Πλήρως όμως εβεβαιώθη ότι ο Εισαγγελεύς από ενωρίς ευρίσκετο εις τους τόπους των επεισοδίων και εις την Αστυνομικήν Διεύθυνσιν και ειδικώς ερωτηθείς υπήρξεν ανενδοιάστως και απεριφράτως αντίθετος προς πάσαν σκέψιν παραβίασεως του Πανεπιστημιακού ασύλου (οράτε συμπληρωματικήν κατάθεσιν Δασκαλοπούλου). Αι εντεύθεν προκύπτουσαι διαπιστώσεις και η κατά την αντιμετώπισιν των διαδηλωτών εν τω Υπουργείω Δημοσίας Τάξεως εφαρμοσθείσα τακτική, ως ανωτέρω αύτη λεπτομερώς εξετέθη, καταδεικνύουν σαφώς τας πολλαπλός παραβιάσεις του Νόμου και το κατά την αντιμετώπισιν των γεγονότων κράτησαν πνεύμα αυτοσχεδιασμού και αυθαιρεσίας. Διότι ο νόμος είναι σαφής και η απαιτούμένη υπ' αυτού παρουσία του Νομάρχου και του Εισαγγελέως δεν είναι στοιχείον διακοσμητικόν, αλλ' ενέχει σημασίαν ουσιαστικήν, εφ' όσον «μετά γνώμην αυτών» διατάσσεται η διάλυσις της συναθροίσεως. Και δεν δύναται να υποστηριχθή ότι συνέτρεχαν προϋποθέσεις της παρ. γ του αρθρ. μόνου Β.Δ. 269 / 72, ήτοι ότι επρόκειτο περί περιστάσεως κατεπείγουσης και παρίστατο άμεσος κίνδυνος διασαλεύσεως της τάξεως, καθ' ας επιτρέπεται η εν απουσία των ανωτέρω εκπροσώπων της Διοικήσεως και της Δικαιοσύνης ενέργεια. Διότι το τριήμερον των γεγονότων αφαιρεί εξ αυτών πάσαν έννοιαν κατεπείγοντος, τουθ' όπερ και κατενοήθη υπό των υπευθύνων, δι' ο και εκλήθη αρχικώς ο Εισαγγελεύς και ήτο δεδομένη, γνωστή σε τοις πάσιν, η κατά την διαδρομήν ταύτην παρουσία Εισαγγελέως. Αποδεικνύεται τούτο εκ των εκτεθέντων και πιστοποιείται εκ των ανταλλαγέντων σημάτων μετά του κέντρου αμέσου δράσεως της Αστυνομικής Διευθύνσεως Αθηνών, καθ' α περί ώραν 02.30 της 17-11-1973 ευρίσκετο εις τι σημείον του γύρωθεν χώρου Αντιστασιακής Πρωτοδικών ως εκπρόσωπος του Εισαγγελέως. Εις τα εκτεθέντα προσθετέον εισέτι ότι η δοθείσα εντολή προς τον Διευθυντήν της Αστυνομίας παρά του Αρχηγού της Αστυνομίας Πόλεων και του Γενικού Γραμματέως του Υπουργείου Δημοσίας Τάξεως είναι παρ' νόμος και εντεύθεν δεν καλύπτει αυτόν, διότι κατά την ρητήν επιταγήν της παρ. δ' της ως είρηται διατάξεως η μετά χρήσεως των όπλων, έστω και προς εκφοβισμόν, διάλυσις συναθροίσεων επικινδύνων δια την ζωήν και σωματικήν ακεραιότητα των συμμετεχόντων εις ταύτας, επιχειρείται πάντοτε και μόνον παρουσία και μετά γνώμην του Νομάρχου και του Εισαγγελέως, μη παρεχομένης εντεύθατης ευχέρειας ως κατά την παρ. γ' της άνευ αυτών ενεργείας! Ταύτα, όμως, πάντα προϋπέθετον ειλικρίνειαν προθέσεων, μετά συνέσεως, ψυχραιμίας και υπευθυνότητας εκδηλουμένων. Και δυστυχώς δεν συνέτρεξαν αι στοιχειώδεις αύται προϋποθέσεις αλλά το όλον πρόβλημα αντιμετωπίσθη υπό μορφήν στρατιωτικής επιχειρήσεως, αι κρίσιμώτεραι φάσεις της οποίας εκτυλίσσονται εν απουσία, ως μη έδει, των εκπροσώπων της Διοικήσεως και της Δικαιοσύνης και βεβαίως ου μόνον άνευ γνώμης αυτών, αλλά και παρά την ρητώς εκφραθείσαν αντίθετον γνώμη του Εισαγγελέως δια τον σεβασμόν του πανεπιστημιακού ασύλου. Ο επικεφαλής των στρατιωτικών τμημάτων Αξιωματικός, αντί να προσφέρη την βοήθειάν του εις τον έχοντα την ευθύνην της όλης ενεργείας Διευθυντήν της Αστυνομίας Αθηνών, τον καταργεί και ενεργεί αυτοβούλως. Έκτοτε η Αστυνομία δεν έχει την πρωτοβουλίαν των κινήσεων, αλλ' ακολουθεί και αι προβλέπουσαι και ρυθμίζουσαι το πρόβλημα της συνεργασίας στρατιωτικών και αστυνομικών δυνάμεων διατάξεις της κειμένης νομοθεσίας αγνοούνται και παραβιάζονται. Διότι κατά τας παρ. 121 και 128 του Κανονισμού της εν πόλεσιν Υπηρεσίας των Στρατευμάτων, τα μεν στρατεύματα τίθενται υπό τας διαταγάς ή εις την διάθεσιν του προϊσταμένου της Δημοσίας Ασφαλείας ή του Διοικητού Χωροφυλακής, έχοντος πλήρη την ευθύνην απέναντι της Διοικητικής Αρχής δια την λήψιν πάντων των ενδεικνυομένων μέτρων προς τήρησιν της τάξεως και πρόληψιν των ταραχών, η εκτίμησις δε της ανάγκης προσφυγής εις την χρήσιν των όπλων παρά των προς τήρησιν της δημοσίας τάξεως προσεπικαλουμένων στρατευμάτων και η πρωτοβουλία της τοιαύτης ενόπλου επεμβάσεως, ανήκει εις την Διοικητικήν Αρχήν, αντιπρόσωπος της οποίας μεταβαίνει εις τον τόπον της συγκεντρώσεως. Και αποτέλεσμα της αυθαιρεσίας ταύτης υπήρξεν η αναστάτωσις, η σύγχυσις, η ανωμαλία και η εμφανής παρανομία, ως το σοβαρώς υπό της ερεύνης πιθανολογηθέν ότι Συνταγματάρχης του Στρατού εξετέλεσε εν ψυχρώ νέον ηλικίας 17 ετών έμπροσθεν του Πολυτεχνείου (οράτε καταθέσεις υπ' αριθ. 99 και 242 ένθα και τα στοιχεία ταυτότητος του Συνταγματάρχου αυτού).

Την 02.43 ώραν τάσσεται μικρά, ίσως 15λεπτος, προθεσμία εις τους σπουδαστάς δια να εξέλθουν. Μερικοί εκ των εγκλείστων ήρχισαν να απασφαλίζουν την είσοδον και τελικώς το επέτυχαν. Εδυσχεραίνετο όμως η έξοδος διότι όπισθεν της πύλης είχε τοποθετηθή και ευρίσκετο αυτοκίνητον Μερσεντές. Και ενώ η μεν πρόθεσις των εγκλείστων προς έξοδον είχε καταστή εμφανής, προσπάθεια δε κατεβάλλετο δια την απομάκρυνσιν του φράσσοντος την πύλην αυτοκινήτου, ανυπόμονος Έλαρχος, αυτόθι ιστάμενος, απώλεσε την ψυχραιμίαν του και εν οργή ανεφώνησεν: «Τσογλάνια ρεζίλεύετε το στράτευμα...» και αμέσως έδωσε την διαταγήν της εισόδου (οράτε κατάθεσιν του τότε Διευθυντού της Αστυνομίας - υπ' αριθ. 84). Το άρμα εκινήθη μετά δυνάμεως, συνεκλόνησε την πύλην, κατέστρεψε τους μαρμάρινους κίονας της εισόδου, συνέτριψε και κατέρριψε την εξώθυραν και ακολουθώς κυριολεκτικώς ισοπέδωσεν το προεκτεθέν αυτοκίνητον, εισελθόν εις βάθος 10 περίπου μέτρων εντός του προαυλίου του Πολυτεχνείου. Δημοσιογράφος, επί ενός των κίωνων ευρισκόμενος, κατεκρημνίσθη μετ' αυτού εις το έδαφος, τραυματισθείς ελαφρώς (κατάθεσις υπ' αριθ. 172), νεαρός σπουδαστής επί των κιγλιδωμάτων της πύλης

ιστάμενος εκτινάσσεται, άγνωστον που ενώ σιδηρούν αντικείμενον συνθλίβει τους πόδας νεαράς σπουδάστριας (κατάθεσις υπ' αριθ. 83). Και εις το αγωνιώδες ερώτημα περί του εάν συνεθλίβησαν ή ετραυματίσθησαν άνθρωποι εκ της εισόδου του άρματος διάφορα και αντίθετα προέκυψαν εκ της ερεύνης στοιχεία. Οι παριστάμενοι τότε επικεφαλής των δυνάμεων, στρατιωτικών και αστυνομικών, αρνητικήν, μετά κατηγορηματικότητος μάλιστα, δίδουν εις το ερώτημα τούτο απάντησιν (οράτε καταθέσεις), έτερος όμως αυτόπτης, δημοσιογράφος αυτός, καταθέτει τα εξής: «Προσποιούμενος τον αδιάφορον ρώτησα έναν αστυνομικόν: Τι έγινε; Πατήσαμε πολλούς; Μου απήντησε: Δεν βαριέσει μόνον δύο - τρεις αλήτες». Και εις έτερον σημείον της καταθέσεως του προσθέτει: «Καθώς προχωρούσα σαστισμένος, λίγο έλειψε να σκοντάψω πάνω σε ένα σώμα που ήταν πεσμένο δίπλα από την Μερσεντές. Δύο μέτρα πιο πέρα ήταν πεσμένος άλλος ένας φοιτητής» (Κατάθεσις υπ' αριθ. 218 και 81 και 82). Αι τελευταίοι αύται καταθέσεις έχουν βεβαίως υπέρ αυτών την λογικότητα των πραγμάτων, όταν ληφθή υπ' όψιν, ότι το άρμα εκινήθη αιφνιδίως και μετά δυνάμεως, καθ' ον χρόνον συνεχίζοντα αι διαπραγματεύσεις και πλήθος σπουδαστών ευρίσκοντο επί των κιγκλιδωμάτων ή όπισθεν αυτών και εν επαφή σχεδόν προς την πύλην. Παραμένει, όμως, μόνον λίαν πιθανή και ανεπιβεβαίωτος. Ομάς Αξιωματικών και άνδρες της δυνάμεως καταδρομών, ακολουθούντες το άρμα εισέρχονται εις το Πολυτεχνείον πυροβολούντες. Έντρομοι και εμβρόντητοι οι οπουδασταί κυριεύονται από την ενώπιον του εσχάτου κινδύνου φοβεράν αγωνίαν. Και άρχεται ακολούθως η έξοδος. Οι εγγύς της κατακρημνησθείσης πύλης ευρισκόμενοι εξέρχονται πρώτοι. Οι περισσότεροι, όμως, πηδούν εκ των παραθύρων και των κιγκλιδωμάτων. Υπό την πίεσιν πλήθους ανθρώπων καταρρίπτεται τμήμα των προς την οδόν Στουρνάρα κιγκλιδωμάτων. Και δια του δημιουργηθέντος ανοίγματος εξέρχονται οι σπουδασταί κατά μάζας. Κατευθύνονται προς όλα τα σημεία, απομακρυνόμενοι. Νέον, όμως, δι' αυτούς αρχίζει μαρτύριον. Ύβρεις κατ' αυτών εκτοξεύονται και καταδιωκόμενοι βαναύσως κακοποιούνται. Πολλοί εκ των κατωτέρων Αστυνομικών Υπαλλήλων, ως ετονίσθη ήδη, είχαν απολέσει την ψυχραιμίαν των. Εις μάτην οι Αρχηγός και Διευθυντής της Αστυνομίας διατάσσουν να μη προβαίνουν εις βιαίās εκδηλώσεις κατά των εξερχόμενων. Πολλοί Αξιωματικοί και στρατιώται παρεμβαίνουν προς προστασίαν των φοιτητών. Και υπήρξε πηγαία και βαθεία η ευγνωμοσύνη πολλών εξ αυτών προς τους αγνώστους σωτήρας των, ως εις τας καταθέσεις των τους αποκαλούν με συγκίνησιν. Έμπροσθεν με την πύλη του Πολυτεχνείου δημιουργείται διάδρομος υπό των στρατιωτών μέσω του οποίου διέρχονται οι εξερχόμενοι, κατευθυνόμενοι προς την οδόν Τοσίτσα, εντός δε του Πολυτεχνείου βοηθούν, προστατεύουν και εις τους ώμους των πολλούς αδυνάτους κρατούν δια να δυνηθούν να υπερπηδήσουν το υψηλόν κιγκλιδωμά. Και επεισόδια μεταξύ στρατιωτικών και αστυνομικών λαμβάνουν χωράν εν τη προσπάθεια των πρώτων να προστατεύσουν τους φοιτητάς από το διωκτικόν μένος των άλλων. Απομακρυνόμενοι, όμως, του Πολυτεχνείου αγωνιώδεις τους αναμένουν εκπληξεις. Από παντού τους καταδιώκουν και τους κτυπούν. Εις την γωνίαν των οδών Τοσίτσα και Μπουμπουλίνας άνδρες της ΚΥΠ εν πολιτική περιβολή τους κτυπούν ανηλεώς και πυροβολούν κατ' αυτών (κατάθεσις υπ' αριθ. 84α και 225), ενώ εις την ταράτσαν ενός των αυτόθι κτιρίων έχουν εγκαταστήσει πολυβόλον (κατάθεσις υπ' αριθ. 199). Εις την συμβολήν των οδών Πατησίων και Στουρνάρα άνδρες εν πολιτική περιβολή, κραδαίνοντες ρόπαλα, εξήλθον από ομάδα αυτόθι ευρισκομένων αστυνομικών και εκακοποίησαν σεβάσμιον καθηγητήν Πανεπιστημίου, την σύζυγόν του και νεαρόν σπουδαστήν διότι εξήρχοντο του Πολυτεχνείου, ένθα ο Καθηγητής - ιατρός και η σύζυγος του είχαν μεταβή προς εκπλήρωσιν του ανθρωπιστικού και ιατρικού των καθηκόντος. Και οι ροπαλοφόροι ούτοι ήσαν άνδρες της ΕΣΑ εν πολιτική περιβολή (οράτε καταθέσεις υπ' αριθ. 30, αλλά και του τότε Διευθυντού της Αστυνομίας περί του ρόλου των ανδρών της ΕΣΑ γενικώτερον κατά τα επεισόδια της επταετίας και ειδικώτερον εις το Πολυτεχνείον). Εις τας ταράτσας των γύρω κτιρίων επισημαίνονται ελεύθεροι σκοπευταί υπό του ιδίου Διευθυντού της Αστυνομίας να επιτελούν το φονικόν έργον των (στοιχείον προκύπτον έκτων μαγνητοταινιών και κατάθ. υπ' αριθμ. 31), ενώ ομάδες ανεύθυνων και ανωνύμων «τραμπούκων» και επικινδύνων τρωκτικών της γαλήνης του τόπου εκδηλώνουν το εγκληματικόν μένος των κατά των ατυχών σπουδαστών που κατά μάζας εξέρχονται του Πολυτεχνείου. Και εις το πανδαιμόνιον τούτο της εξόδου των φωνών, των κραυγών, των οιμωγών, των καταδιώξεων και των πυροβολισμών έπесαν οι περισσότεροι εκ του πλήθους των τραυματιών των αιματηρών αυτών γεγονότων. Ειδικώς δέον ενταύθα να σημειωθή ότι πολλά εκ των ριφθέντων βλημάτων ήσαν της κατηγορίας των εκρηκτικών τοιούτων ντουμ - ντουμ (κατάθ. υπ' αριθ. 122). Τη εντολή του Αρχηγού της Αστυνομίας Πόλεων ενεργούνται ακολούθως συλλήψεις «των πρωταιτίων και υπεύθυνων». Και επειδή ήτο αδύνατον να επισημανθούν οι πρωταίτιοι και υπεύθυνοι ούτοι εις το πλήθος των εξερχόμενων συνελήφθησαν 866 άτομα και μετήχθησαν αρμοδίως! Τέλος η όλη επιχείρησις λήγει για της εν άσμασιν αποχωρήσεως των στρατιωτικών τμημάτων συντεταγμένων υπό τα χειροκροτήματα των αστυνομικών (κατάθεσις υπ' αρ. 224 και 227). Μετά τινος ώρας κηρύσσεται ο στρατιωτικός νόμος και νέον ανοίγει κεφάλαιον δολοφονιών και αιμάτων. Αστυνομικοί πυροβολούν εν ψυχρώ ανύποπτους διαβάτας, ενώ τα επί των κεντρικών αρτηριών των Αθηνών κινούμενα άρματα μάχης σκορπίζουν τον θάνατον. Οι επ' αυτών πυροβοληταί ασκούνται εις την σκοποβολήν επί κινουμένων ανθρωπίνων στόχων. Πυροβολούντες κατά τρόπον σκληρόν και ανάγλητον. Οι επί του κτιρίου του ΟΤΕ, της οδού Πατησίων, εγκατεστημένοι στρατιώται πυροβολούν, προς πάσαν κατεύθυνσιν και δύο (2) τουλάχιστον νεκροί συγκαταλέγονται μεταξύ των θυμάτων των (οράτε κατωτέρω ειδικόν κεφάλαιον). Νεαρός Ανθυπίλαρχος, εις τα ανωτέρω περιπολίας των αρμάτων συμμετασχών, εκόμπαζε μεταξύ των συναδέλφων του Αξιωματικών, διότι «πολλούς εγάζωσε και μια κοπέλα την έκοψε στη μέση»! Τα στοιχεία ταυτότητος του Αξιωματικού τούτου βεβαιούνται πλήρως υπό της παρούσης ερεύνης (Κατάθ. υπ' αριθ. 241 και 242). Και όμως οι υπεύθυνοι, τότε, ηγέται του στρατεύματος ουδέν ήκουσαν και τεθέντες κατά την έρευναν προ της τραγικότητος των γεγονότων εξέφρασαν την έκπληξίν των και την

οδύνην των. Δείγμα μικρόν της κρατούσης κατά έκπληξιν των και την οδύνην των. Δείγμα μικρόν της κρατούσης κατά τας φοβέρας εκείνος στιγμάς καταστάσεως αυθαιρεσίας και ανευθυνότητος αντλείται εκ της καταθέσεως του Αστυνομικού Διευθυντού Αθηνών.

Υποστηρίζονται ούτω υπ' αυτού, πλην άλλων και τα εξής: «Την 19ην ώραν της Κυριακής 18-11-1973 εκλήθην εις την ΑΣΔΕΝ, ίνα μετάσχω συσκέψεως. Με συνώδευσεν ο Αστυνομικός Διευθυντής Καραθανάσης. Συνεκεντρώθημεν περί τους 15 Αξιωματικοί Αστυνομίας και Στρατού. Παρευρέθησαν και οι επί κεφαλής στρατιωτικών μονάδων, εκ των διατεθέντων εις το Πολυτεχνείον. Της συσκέψεως προήδρευσεν ο Στρατηγός Μαυροειδής. Προ πάσης συζητήσεως ηγέρθην και διεμαρτυρήθην εντόνως δια τους άσκοπους πυροβολισμούς, ειπών ότι είναι απαράδεκτον να πυροβολούν τα τανκς στο γάμο του Καραγκιόζη και να σκοτώνεται ο κόσμος. Ο Στρατηγός εθύμωσεν με την διατύπωσίν μου και με παρετήρησεν αυστηρά, προσθέσας ότι δεν είναι αληθής ο ισχυρισμός μου και ότι έχει δώσει εντολήν και έχουν σταματήσει οι άσκοποι πυροβολισμοί. Την στιγμή εκείνην ηκούσθη ριπή πολυβόλου πλησίον μας εις την περιοχή Πλάκας. Τον ηρώτησα με σχετικήν αυθάδειαν «αυτό τι είναι Στρατηγέ»;. Έγινε ωχρός και διάταξεν άμεσον έρευναν. Διεπιστώθη ότι είχε πυροβολήσει Ανθυπολοχαγός. Επέισθη ότι άλλα διάτασεν ο Στρατηγός και άλλα εποίουν οι υπό τας διαταγάς του»! Ως απίθανα εμφανίζονται και είναι τω όντι άπίστευτα, αλλά κατά τρόπον αναμφισβήτητον βεβαιούνται και πλήρως αποδεικνύονται! Ήσαν πολλά ομοίως τα θύματα του Σαββάτου, 17-11-1973 και της Κυριακής 18-11-1973. Το πλήθος των ληφθεισών μαρτυρικών καταθέσεων και τα συλλεγέντα έγγραφα στοιχεία παρέχουν την πλήρη επί του προκειμένου απόδειξιν. Τας αμέσως επομένως ημέρας συνελήφθησαν ο Πρύτανης του Πολυτεχνείου Κωνσταντίνος Κονοφάγος και οι καθηγηταί: Σκουληκίδης, Βέης, Κουμούτσος και Σακελλαρίδης, επί μακρόν στερηθέντες της ελευθερίας των εις τα κρατητήρια της ΕΣΑ και εις μαρτύρια υποβληθέντες. Ανεξαρτήτως ήδη της εκτάσεως των συγκεκριμένων ζημιογόνων αποτελεσμάτων εκ της εκτεθείσης συμπεριφοράς στρατιωτικών και αστυνομικών, δέον ιδιαιτέρως εν τω σημείω τούτω να τονισθή ότι ο επιλεγείς και εφαρμοσθείς τρόπος ενεργείας εν τη εκτελέσει της εντολής ούτε ψυχολογικόν εκφοβισμόν συνιστά, ούτε υπακοήν εις δοθείσης, δήθεν, αυστηρός διαταγάς δια μη πυροβολισμούς υποδηλοί. Και ανά μέσον του πλήθους των αντιφάσεων, αντιθέσεων και παλινωδών περί την αντιμετώπισιν του προβλήματος αγωνιώδες, αλλά και αμείλικτον ορθούται εις την ψυχήν παντός - όντος ανθρώπου - το ερώτημα: Ποία, τέλος, πάντων, ήτο η θέσις των τότε κρατούντων έναντι της εξεγέρσεως του Πολυτεχνείου; Διότι η πρόθεσις της ικανοποιήσεως των φοιτητικών αιτημάτων, περί ης ωμίλουν, είναι αντίθετος προς την απαγόρευσιν των φοιτητικών αρχαιρεσιών ή τις επηκολούθησασαν απηνή καταδίωξιν. Η απαγόρευσις παντός πυροβολισμού, ως θεωρητική εντολή, εμυκτηρίσθη δεινώς από το όργιον των ριπτομένων βολών. Ο σεβασμός του Πανεπιστημιακού ασύλου, υπέρ ου οι πάντες εκόπτοντο, εξηυτελίσθη υπό τας ερπύστριας του παραβιάσαντος τας πύλας του Πολυτεχνείου άρματος μάχης. Η περί κινήσεως τριών ή τεσσάρων μόνον αρμάτων δήθεν εντολή του τότε πανίσχυρου Δικτάτορας κατεπνίγη εις τον ορυμαγδόν του πλήθους των κατελθόντων εις το Πολυτεχνείον αρμάτων. Ο επιδιωκόμενος δήθεν ψυχολογικός επηρεασμός μετεβλήθη εις οιονεί στρατιωτικήν επιχείρησιν εις βάρος αόπλων, η προστασία των εξερχόμενων του Πολυτεχνείου σπουδαστών δεν συμβιβάζεται με τας καταξιώσεις, τους προπηλακισμούς, τους εξευτελισμούς, τας κακοποιήσεις και το όργιον των συλλήψεων. Ο σεβασμός της αυτοτέλειας των Ανωτάτων Πνευματικών Ιδρυμάτων δια της συλλήψεως και του βασανισμού Ακαδημαϊκών Διδασκάλων, η διατυμπανισθείσα, τέλος, με πολλήν αυταρέσκειαν, αναίμακτος επιχείρησις κατεκλύσθη από το αίμα των αθών θυμάτων της. Διατί λοιπόν πάντα ταύτα; Διότι το τότε καθεστώς και αι όπισθεν αυτού κρυπτόμεναι τάσεις επεδίωκαν μόνον να διατηρήσουν, αντί πάσης θυσίας, την εξουσίαν οι μεν, ή να επιβούν ταύτης οι δε και εμφανώς ηδιαφόρουν δια την τύχην των φοιτητών! Και τις πταίει; Πάντες αι εξαπολύσαντες τας δυνάμεις αυτάς του ολέθρου και εμπνεύσαντες την πολιτικοποίησιν της κινήσεως, οργανώσαντες ή εκμεταλλευθέντες την όλην επιχείρησιν εμφανείς ή αφανείς δράσται, περί ων, όμως, κατωτέρω.

II. ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ

A. ΝΕΚΡΟΙ:

Βαρύς υπήρξεν ο φόρος του αίματος εις νεκρούς και τραυματίας ο καταβληθείς δια την καταστολήν δια την καταστολήν της εξεγέρσεως του Πολυτεχνείου. Και των μεν τραυματιών τον αριθμόν, ήγγισε, μετά βεβαιότητας μάλλον, η έρευνα. Ανεξχνίαστος, όμως, παραμένει εισέτι ο ακριβής αριθμός των νεκρών. Σύντοντοι κατεβλήθησαν προς την κατεύθυνσιν ταύτην προοπάθειαι και πέραν των αμέσως η εμμέσως περιερχομένων εις γνώσιν μου έκκλησις δια του Τύπου δημοσία διευτυώθη, όπως καταγγελθώσιν ή αναφερθώσι περιπτώσεις θανάτων ή και εξαφανίσεων ατόμων συνεπεία των γεγονότων του Πολυτεχνείου. Και είναι αληθές ότι ουδέν περιοτατικόν κατηγγέλθη. Δεν αντλείται, όμως εντεύθεν απόδειξις περί ανυπαρξίας τοιούτων. Διότι κατά τη διαδρομήν της ερεύνης εβεβαιώθησαν ή και απλώς επιθανολογήθησαν περιστάτικά εδραιούντα παρ' εμοί την πεποίθησιν ότι οι νεκροί εκ των γεγονότων του Πολυτεχνείου υπήρξαν περισσότεροι των επισήμως ανακοινωθέντων. Δι' ο και κατανοώ τα ελατήρια της σιωπής των παθόντων.

Περί πάντων τούτων, όμως, αναλυτικώτερον, ως ακολούθως, αφού προηγουμένως τονισθεί ότι ουδείς απολύτως εκ των σπουδαστών του Πολυτεχνείου εφονεύθη κατά το ανωτέρω τριήμερον (οράτε υπ' αριθμ. 33437 /11.10.74 έγγραφον της Συγκλήτου του Πολυτεχνείου προς υμάς).

α) Επισήμως ανακοινωθέντες νεκροί είναι οι ακόλουθοι:

1. Διομήδης Ιωάννου Κομνηνός, ετών 17, μαθητής. Εφονεύθη έξωθιτου Πολυτεχνείου περί ώρα 22.15' της 16.11.73. Βασίμως πιθανολογείται ότι δράστης του φόνου τούτου είναι ο προεκτεθείς Συνταγματάρχης.
2. Βασίλειος Παναγιώτου Φαμέλλος, ετών 26. Εφονεύθη εγγύς του υπουργείου Δημοσίας Τάξεως περί ώρα 22.30' της 16.11.73, βληθείς προφανώς υπό τίνος των εκ του υπουργείου πυροβολούντων.
3. Toril Engelen, σπουδαστρια, Νορβηγίς. Εφονεύθη εις την πλατείαν Αιγύπτου περί ώρα 23.30' της 16.11.1973 παρ' αγνώστου δράστου.
4. Γεώργιος Ανδρέου Σαμούρης, σπουδαστής, ετών 22. Εφονεύθη υπ' αγνώστου εις άγνωστον σημείον εξ επαφής περί το μεσονύκτιον της 16.11.1973 και το πτώμα του μετεφέρθη και απερρίφθη εις την διασταύρωσιν των οδών Καλλιδρομίου και Ζωσιμάδων (Κατάθεσις υπ' αριθμ. 137).
5. Αλέξανδρος Ευστρατίου Σπαρτίδης, ετών 16, μαθητής. Εφονεύθη επί της οδού Κότσικα (παρόδου Πατησίων) την 10.20 ώραν της 17.11.1973, βληθείς υπό στρατιωτών εκ του κτιρίου του ΟΤΕ.
6. Μάρκος Δημητρίου Καραμάνης, ετών 23. Εφονεύθη ευρισκόμενος εις την επί της οδού Πατησίων και Αιγύπτου 1 πολυκατοικίαν την 10.30 ώραν της 17.11.1973, βληθείς ομοίως υπό στρατιωτών εκ του κτιρίου του ΟΤΕ.
7. Βασίλειος Καρακάς, Τούρκος υπήκοος, ετών 43. Εφονεύθη εις την πλατείαν Αιγύπτου περί ώραν 13.00' της 17.11.1973, βληθείς εκ διερχομένου άρματος μάχης.
8. Δημήτριος Θεοφ. Θεοδώρας, ετών 6. Εφονεύθη επί της οδού Ορεινής Ταξιαρχίας Ζωγράφου περί ώραν 13.30 της 17.11.1973, βληθείς υπό στρατιώτου ευρισκομένου έμπροσθεν του Ναού του Αγίου Θεράποντος.
9. Βασιλική Φωτίου Μπεκιάρη, ετών 17. Εφονεύθη ευρισκομένη εις την ταράτσα της επί της οδού Μεταγένους 8 - Νέος Κόσμος οικίας της περί ώρα 12.30' της 17.11.1973, δεχθείσα εις την κεφαλήν της βλήμα αδέσποτον άρματος.
10. Γεώργιος Αλεξάνδρου Γεριτσιδης, ετών 48, εφοριακός υπάλληλος. Εφονεύθη ευρισκόμενος εν Ν. Λιοσίοις προς εκτέλεσιν υπηρεσίας περί ώραν 12.15' της 17.11.1973 δεχθείς ομοίως βλήμα αδέσποτον άρματος μάχης εις την κεφαλήν.
11. Νικόλαος Πέτρου Μαρκουλής, ετών 25. Εφονεύθη παρά την πλατείαν Βάθης περί ώραν 11.00' της 17.11.1973, βληθείς εκ διερχομένου άρματος μάχης.
12. Στυλιανός Αγαμ. Καραγεώργης, ετών 19, εργάτης. Ετραυματίσθη θανασίμως επί της οδού Πατησίων, έμπροσθεν του κινηματογράφου ΕΛΛΗΝΙΣ, περί ώρα 10.00' της 17.11.1973, βληθείς εκ διερχομένου άρματος και απεβίωσεν εις το ΚΑΤ την 30.11.1973.
13. Ανδρέας Στεργίου Κουμπος, ετών 63. Ετραυματίσθη σοβαρώς διερχόμενος την οδό Καποδιστρίου περί ώρα 14.00' της 18.11.1973, βληθείς εκ διερχομένου άρματος και απεβίωσε την 30.1.1974.
14. Μιχαήλ Δημήτριου Μυρογιάννης, ετών 20. Εφονεύθη εις την διασταύρωσιν των οδών Πατησίων και Στουρνάρα περί ώραν 13.30' της 18.11.73, βληθείς δια περιστρώφου εις την κεφαλήν και
15. Κυριάκος Δημητρίου Παντελάκης, ετών 45, δικηγόρος. Ετραυματίσθη σοβαρώς επί της οδού Γλάδστωνος περί ώραν 12.40' της 18.11.1973, βληθείς εκ διερχομένου επί της οδού Πατησίων άρματος και απεβίωσεν την 18.12.1973.

β) Νεκροί πλήρως βεβαιωθέντες:

1. Σπύρος Κοντομάρης, δικηγόρος. Απεβίωσεν τας απογευματινός ώρας της 16.11.73 ευρισκόμενος επί της οδού Γεωργίου Σταύρου, συνέπεια θανατηφόρου επενέργειας των ριπτομένων υπό της αστυνομίας αερίων (κατάθ. υπ' αριθμ. 93).
2. Αικατερίνη Αργυροπούλου, ετών 75. Ετραυματίσθη σοβαρώς ενώ ευρίσκετο εις την εν Αγ. Αναργύροις οικίαν της περί ώραν 11.00' της 17.11.1973, δεχθείσα αδέσποτον βλήμα άρματος και απεβίωσεν κατά μήνα Μάιον 1974 και
3. Δημήτριος Παπαϊωάννου, ετών 60, ιδιωτικός υπάλληλος. Απεβίωσεν την μεσημβρίαν της 17.11.1973 εκ προσφάτου εμφράγματος του μυοκαρδίου κατά την ιατροδικαστικήν έκθεσιν σοβαρώς όμως, υπό της συζύγου του αμφισβητούμενης και υποστηριζούσης ότι ο σύζυγος της απεβίωσεν είτε βληθείς δι' όπλου, είτε υποστάς συγκοπήν εκ των ριπτομένων αερίων, καταθεσάσης δε ότι μόνον εις το Νεκροταφείον της επετράπη να πλησιάσει απλώς και να ατενίσει το πρόσωπον του νεκρού συζύγου της.

γ) Νεκροί βασίμως προκύπτοντες:

1. Ο ιατρός - χειρουργός Γεώργιος Γρηγοριάδης, μετά λόγου γνώσεως καταθέτει ότι ο ίδιος προσωπικώς αντελήφθη και διεπίστωσεν ιατρικώς τον θάνατον (2) δύο αγνώστων νέων, πληγέντων: Του μεν ενός εις την πλατείαν Βικτωρίας περί ώραν 11.00' της 17.11.1973 δια βλήματος περιστρώφου υπό Ανθυπασπιστού της Χωροφυλακής ριφθέντος, του δε ετέρου εις την οδόν Γ Σεπτεμβρίου περί ώραν 12.00' της 18.11.1973 δια βλήματος διερχομένου άρματος (κατάθ. υπ' αριθμ. 25).
2. Η μάρτυς Παναγ. Παπακυριακού καταθέτει περί θανάσιμου τραυματισμού μικράς κορασίδος, ηλικίας 9 περίπου ετών, εις την γωνίαν των οδών Πατησίων και Κλωναρίδου περί ώραν 14.00 της 17.1.1973 εκ βλημάτων διερχομένου άρματος, εξ ων και η ίδια ετραυματίσθη βαρύτατα (κατάθ. υπ' αριθμ. 168).

3. Ο φοιτητής Λεωνίδας Ανωμερίτης, καταθέτει περί θανάσιμου τραυματισμού νεαρής μαθήτριας, εντός του χώρου του Πολυτεχνείου ευρισκόμενης, περί ώρα 11.45' της 16.11.1973, δια βλήματος ριφθέντος εκ του εκτός του Πολυτεχνείου χώρου (κατάθ. υπ. αριθμ. 32).

4. Ο Φαρμακοποιός Αλέξανδρος Παναγόπουλος καταθέτει ότι, ότε προ του μεσονυχτίου της Παρασκευής 16.11.1973, επεσκέφθη μετά της συζύγου του το Πολυτεχνείον προς παροχήν υπηρεσιών εις τους τραυματίας και εισήλθεν εις το αυτόθι υπάρχον πρόχειρον ιατρείον, ιδίοις όμμασιν αντελήφθη την ύπαρξιν (3) τριών νεκρών και μιας γυναικός θανασίμως τραυματισθείσης, τα τραύματα των οποίων σαφώς περιγράφει. Προσθέτει δε ότι εκ μελών της Συντονιστικής Επιτροπής Φοιτητών έλαβε την πληροφορίαν ότι είχαν και οκτώ (8) εισέτι νεκρούς, τα πτώματα των οποίων είχαν τοποθετηθεί και εφυλάσσοντο εις παρακείμενον χώρον ίνα μη υποπέσουν εις αντίληψιν των σπουδαστών και προκληθή πανικός (κατάθ. υπ' αριθμ. 245).

5. Περί των ανωτέρω νεκρών σαφώς καταθέτουν και σπουδασταί, μέλη της Συντονιστικής Επιτροπής, οι οποίοι και περιγράφουν με ενάργειαν τα τραύματα τα οποία έκαστος των νεκρών συναδέλφων των έφερεν (Οράτε καταθέσεις υπ' αριθμ. 41,45 και 217). Και ναι μεν ο εις εκ των ανωτέρω μαρτύρων (217) καταθέτει και περί τα είκοσι δύο (22) πτωμάτων, άτινα ο ίδιος ούτος προσωπικώς αντελήφθη, περιστατικόν όπερ δεν επεβεβαιώθη, πλην σοβαροί διάτην αλήθειαν των κατατιθεμένων προκύπτουν ενδείξεις εκ της προεκτεθείσης καταθέσεως Αλέξ. Παναγοπούλου, όστις και αναφέρει ότι αντελήφθη θάλαμον υπό του περιβόητου Πίμπα - πράκτορας της ΚΥΠ (κατάθ. υπ' αριθμ. 29 και 176 μετά μαγνητοταινίας) - φρουρούμενον, εις ον υπήρχον άνθρωποι δήθεν κοιμώμενοι, ων, όμως, η στάσις και η όλη εμφάνισις εις πολλάς τον ανωτέρω μάρτυρα ενέβαλεν υποψίας (οράτε κατάθεσιν). Ανακήπτε βεβαίως το ερώτημα τι εγένοντο οι νεκροί αυτοί και σοβαρά δια τους αντιλέγοντας αντλούνται εντεύθεν επιχειρήματα. Όμως προσφέρουν ίσως απάντησιν τα υπό των φυλάκων του νεκροθαλάμου του Ρυθμιστικού Κέντρου Αθηνών κατατιθέμενα. Ο μεν Νικ. Νίκας καταθέτει ότι κατά την διάρκειαν της υπηρεσίας του μέχρι της 23.00' ώρας της 16.11.1973 παρέλαβε και ετοποθέτησε εις τον νεκροθάλαμον επτά (7) πτώματα νέων ανδρών, ηλικίας 22-25 ετών, τα οποία δεν συνωδεύοντο από πιστοποιητικών θανάτου και κάρταν περί της ταυτότητος του νεκρού (κατάθ. υπ' αριθμ. 80). Ο εκ του ανωτέρω παραλαβών ακολούθως υπηρεσίαν Ιωάννης Μάρας, καταθέτει ότι από της 23.00' ώρας της 16.11.1973 μέχρι 7.00' της 17.11.1973 παρέλαβεν και ετοποθέτησεν εις τον νεκροθάλαμον επτά (7) πτώματα, νέων ομοίως ανδρών, ηλικίας 20-35 ετών, έκτων οποίων τα τέσσερα (4) ήταν αγνώστου ταυτότητος (κατάθ. υπ' αριθμ. 89). Και ούτω κατά την τραγικήν εκείνην νύχτα των γεγονότων, 16 προς 17 Νοεμβρίου 1973, ένδεκα (11) πτώματα αγνώστων νέων διακομίζονται εις το Ρυθμιστικόν Κέντρον Αθηνών, άτινα, όμως, πλην ενός (κατά τα επίσημα στοιχεία του Νοσοκομείου) ουδαμού εμφανίζονται, ούτε καταχωρίζονται! Και η ανυπαρξία επισήμων στοιχείων εν τω Νοσοκομείω δεν αποδεικνύει βεβαίως την ανυπαρξίαν πτωμάτων, διότι αι καταθέσεις είναι κατηγορηματικοί και σαφείς και πλήρως εκ της ερεύνης εβεβαιώθη ότι ουδεμία εγένετο επίσημος εγγραφή του πλήθους των εισαγομένων τότε τραυματιών εις το Γενικόν βιβλίον της πύλης. Μόνον οι αυτόθι ευρισκόμενοι αστυνομικοί εμερίμων δια τα καθ' εαυτούς περί τούτου και τα υπ' αυτών συλλεγέντα στοιχεία, κατά το μάλλον ακριβή, μετά των εν συνεχεία εις τα βιβλία των κλινικών του Νοσοκομείου εγγραφών, προσέφεραν ημίν αποδείξεις περί του αριθμού των διακομισθέντων εις το Ρυθμιστικόν τραυματιών! Θα ήτο μάταιον επομένως να ερευνηθή περαιτέρω, μολονότι επεχειρήθη, τι εγένοντο οι νεκροί ούτοι! Επισημαίνομεν μόνον το πρόβλημα και τονίζομεν ότι τα υπό των ανωτέρω κατατιθέμενα πλήρως εναρμονίζονται προς τα υπό των σπουδαστών υποστηριζόμενα ως προς τον αριθμόν των δέκα (10) περίπου νεκρών.

6. Πλήρως εκ των εκτεθέντων εβεβαιώθη η εν ψυχρώ δολοφονία νέου ανδρός εις το Ρυθμιστικόν Κέντρον Αθηνών υπό των αυτόθι υπηρετούντων, κατά την τραγικήν αυτήν νύκτα, αστυνομικών (καταθέσεις υπ' αριθμ. 69, 70, 77, 79, 86 και 94), αλλά και δευτέρα τοιαύτη θανατώσεως τραυματίου συνεπεία ξυλοδαρμού, εις χείρας του ιατρού χειρουργού Λέων. Παπασταματίου (κατάθ. υπ' αριθμ. 86) αποβιώσαντος. Τι εγένοντο οι δύο (2) ούτοι νεκροί; Διότι είναι πλήρως βεβαιωμένον ότι ουδείς εξ αυτών ευρίσκεται εις τον κατάλογον των εξ (6) επισήμων νεκρών του Ρυθμιστικού, εξ ων μάλιστα μόνον εις (ο άγνωστος αρχικώς και γνωστός ακολούθως Βασ. Φαμέλλος) διεκομίσθη κατά τον επίμαχον χρόνον της νυκτός της 16ης προς 17ην Νεομβρίου 1973. Επίτασις της αγωνίας εκ του τιθεμένου προβλήματος! Δι' ο και ο προεκτεθείς ιατρός - χειρουργός, προσωπικώς παρακολουθήσας τα γεγονότα εις το Ρυθμιστικόν και εις την επιχείρησιν/ σωτηρίας, συμμετασχών ειδικώς περί του αριθμού των εν τω Ρυθμιστικώ νεκρών εκ των γεγονότων του Πολυτεχνείου ερωτηθείς, καταθέτει ότι πρέπει ν' ανέρχωνται εις είκοσι (20) ή είκοσι πέντε (25) και αιτιολογεί διατί (Οράτε κατάθεσιν ομοίως και τας 47 και 98). Εκ των εκτεθέντων δήλον καθίσταται ότι εις τους καταλόγους των επισήμως ανακοινωθέντων δέκα πέντε (15) νεκρών και υπό της ερεύνης βεβαιωθέντων τριών (3) τοιούτων δέον να προστεθούν και έτεροι δέκα έξι (16) τουλάχιστον βασίμως προκύπτοντες, οίτινες, τονιστέον και πάλι, ουδεμίαν έχουν, ως προς την ταυτότητα, σχέσιν με τους επισήμως ανακοινωθέντος. Παραμένει βεβαίως πάντοτε το ερώτημα: Τι εγένοντο τα πτώματα των νεκρών τούτων και διατί οι οικείοι των εξακολουθητικώς σιωπούν; Δεν είναι εύκολος η απάντησις εις τον χαράσσοντα τας γραμμάς ταύτας. Είναι υποχρέωσις, όμως, η έναντι του προβλήματος θέσις και η κατανόησις των ανερμήνευτων ή αδυνάτων. (Οράτε σχετικώς κατάθεσιν Δημ. Πίμπα, υπ. αριθμ. 71).

δ) Νεκροί εκ διαδόσεων πιθανολογούμενοι:

Πολλά τω όντι περί μεγάλου αριθμού νεκρών διαδίδονται και θρυλούνται. Διάφοροι κατάλογοι περί τούτων κυκλοφορούν, δύο των οποίων αναφερόντες ονόματα νεκρών 46 και 59, αντιστοίχως, περιήλθαν εις χείρας μου και

απετέλεσαν αντικείμενον ειδικής, επισταμένης και αγωνιώδους ερεύνης. Αμφότεροι εκυκλοφόρησαν το πρώτον εις την αλλοδαπήν και ο εις εξ αυτών επιμέλεια πολλών γνωστών Ελλήνων, εις το εξωτερικόν κατά την εποχήν της Δικτατορίας ευρισκομένων. Είναι αμφότεροι ελλιπείς κατά τα στοιχεία των και η επ' αυτών έρευνα εις ουδέν το συγκεκριμένον απέληξε. Βεβαίως ο πρώτος αυτών κατετέθη παρά προσώπου λίαν αξιόπιστου, βεβαιώσαντος περί της σοβαρότητος της ερεύνης και της εγκυρότητος των πορισμάτων αυτής εν τη αναγραφή των ονομάτων του καταλόγου. Εξ ουδενός, όμως, έτέρου στοιχείου ενισχύθη η άποψις αυτή και των αναγραφόμενων ονομάτων η συμπλήρωσις δεν επετεύχθη, ίνα διευκλυνθή ακολούθως η έρευνα εν τη αναζητήσει της αληθείας. Ο έτερος των καταλόγων κατά πολύ ελλιπέστερος εμφανίζεται κατά το περιεχόμενόν του και ουδέν ουδαμόθεν προσφέρεται προς επιβεβαίωσίν του. Ο υιοθετήσας τούτον μάρτυς επί της υποθέσεως και μηνυτής Γρηγόριος Παπαδάτος, ειδικώς εφ' ημών κληθείς όπως προσκόμιση ή κατονομάση έστω στοιχεία ενισχυτικά των απόψεων του, ουδέν περί του αντικειμένου τούτου κατέθεσεν. Σοβαρώς εξ έτέρου εκ της ερεύνης ημών επιθανολογήθη ότι εξ (6) εκ των αυτών αναφερομένων ονομάτων αφορούν τους τραυματίας των γεγονότων, ενώ πλήρως εβεβαιώθη ότι όνομα αναμφισβητήτως νεκρού, του Αλεξ. Σπαρτίδη, δεν αναφέρεται εν αυτών (οράτε το από 20.7.74 ενημερωτικόν σημείωμα Γεν. Ασφαλείας και της υπ' αριθμ. 51075 Φ. 680 /15 /14.10.74 αναφοράν της προς υμάς). Ουδείς βεβαίως δύναται να αποκλείση το ενδεχόμενον μήνυμα αληθείας εκ των καταλόγων τούτων να εκπορεύεται και πολλοί ή και άπαντες οι προαναφερθέντες, αριθμητικώς μόνον ως βασίμως προκύπτοντες, νεκροί να αποτελούν μέλη των εν αυτοίς αναγραφόμενων ομάδων ή και να αναφέρονται εις αυτούς αι υπό ετέρων μαρτύρων κατατιθέμενοι, ανεπιβεβαίωτοι όμως παραμένουσαι περιπτώσεις πιθανών νεκρών (οράτε καταθέσεις υπ' αριθμ. 183, 209, 218, 255, 50 και 55). Τα ενδεχόμενα όμως ταύτα πόρρω αφίστανται του ασφαλούς και βέβαιου, όπερ και μόνον δύναται να αποτελέση στοιχείον αποδεικτικόν. Οίκοθεν νοείται ότι η αυτή προσήκει απάντησις και υπεύθυνος θέσις και έναντι των περί υπάρξεως ομαδικών τάφων διαθρυλουμένων, μολονότι σκληρά δια τον γράφοντα υπήρξε δοκιμασία η λήψις της καταθέσεως ατόμου, στρατιώτου όντος κατά την ερευνωμένην περίοδον, όστις, δια των κατατεθέντων του και της όλης του τραγικής - αληθώς - εμφανίσεως, πολλές και συγκλονιστικός μοι προεκάλεσεν ανησυχίας και απορίας (κατάθεσις υπ' αριθμ. 190).

Β. ΤΡΑΥΜΑΤΙΑΙ:

Είναι αληθώς μέγας ο αριθμός των τραυματιών. Κατά τα υπό της ερεύνης ημών συλλεγέντα στοιχεία και δη τας υπό των Νοσοκομείων, Κλινικών και Ιατρών υποβληθείσας καταστάσεις, οι επισήμως γνωσθέντες τραυματíαι του από 16ης μέχρι και 19ης Νοεμβρίου 1973 αιματηρού τριημέρου ανέρχονται εις χίλιους εκατόν τρεις (1.103) πολίτας και 61 αστυνομικούς. Εις τούτους δέον να προστεθούν και ανεξακρίβωτον πλήθος ετέρων πολιτών οίτινες ή εφυγαδεύοντο υπό των ιατρών ή ενοσηλεύοντο οίκοι, ή και ουδαμού προς νοσηλείαν κατέφευγαν, φοβούμενοι προφανώς δυσάρεστους δι' αυτούς ή τας οικογενείας των εξελίξεις. Τα πλήρη στοιχεία ταυτότητος των τραυματιών τούτων απολύτως βεβαιούνται εκ των υποβληθεισών τη έρευνή και συνημμένων τη παρούση σχετικών καταστάσεων. Ελαχίστων εκ των τραυματιών τούτων ελήφθησαν καταθέσεις, καθ' όσον η εξέτασις απάντων θα απήτει χρόνον μακρόν, η διάθεσις του οποίου κείται εκτός των πλαισίων της υπ' εμού ενεργηθείσης προκαταρκτικής έρεύνης.

Γ. ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΑΙ ΚΑΙ ΦΘΟΡΑΙ:

Θλιβερός και προς την κατεύθυνσιν ταύτην υπήρξεν των ερευνωμένων γεγονότων ο απολογισμός εντός και εκτός του Πολυτεχνείου. Και δια τας μεν εντός του Πολυτεχνείου καταστροφάς και φθοράς συνετάγη η από 18.11.73 έκθεσις των συναδέλφων Εισαγγελέων Πρωτοδικών Ιωάννου Κυριαζή και Βασιλείου Παπά, ήτις και εμπεριέχει συγκεκριμένους, κατά περιγραφήν, όμως μόνον και ουχί κατ' εκτίμησιν, διαπιστώσεις, ως προς δε τας εκτός του Πολυτεχνείου τοιαύτας προέβησαν εις απολογισμόν τα κατά περιφέρειας αρμόδια Αστυνομικά Τμήματα, αι διαπιστώσεις των οποίων εμπεριέχονται εις το παράρτημα Α' της υπ' αριθμ. 18148 Φ. 650.10/21.11.73 αναφοράς της Αστυνομικής Διευθύνσεως Αθηνών προς το υπουργείον Δημοσίας Τάξεως (οράτε τα στοιχεία ταύτα). Αναγκαίον ήδη καθίσταται όπως εις τα πλαίσια της παρούσης έρεύνης και επί τω τέλει της και επί του παρόντος αντικειμένου διακριβώσεως αξιοποιώνων πράξεων, μη εμπιπτουσών εις την δια του Π.Δ. 519/74 αμνηστíαν, ως και της επισημάνσεως δραστών, ύπαρξη συγκεκριμένη και υπεύθυνος θέσις, ίνα ακολούθως ενεργηθούν τα περαιτέρω νόμιμα. Εντονίσθη ανωτέρω και είναι πεποίθησις του γράφοντος εκ της εκτιμήσεως των ανά χείρας στοιχείων απορρέουσα ότι πλήθος εξωφρονητικών στοιχείων και πράκτορες μυστικών και άλλων υπηρεσιών ευρίσκοντο μεταξύ των σπουδαστών εντός και εκτός του Πολυτεχνείου κατά το περί ου πρόκειται αιματηρόν προσιδιάζουσα, αλλ' ηρωική αληθώς η προσπάθεια των σπουδαστών να διαφυλάξουν, προστατεύσουν να περιφρουρήσουν το ίδρυμα και τα περιουσιακά του στοιχεία. Είναι ομόθυμος, συγκινητική και λίαν αποκαλυπτική η επί του θέματος τούτου θέσις απάντων των εξετασθέντων καθηγητών του Πολυτεχνείου. Προσωπικώς πολλοί εξ αυτών διεπίστωσαν την ανησυχίαν και αληθή αγωνίαν των σπουδαστών να προστατεύσουν το ίδρυμα, αίτινες και υλοποιήθησαν εις λήψιν συγκεκριμένων υπ' αυτών μέτρων. Ειδικοί πινακίδες εφίλοτεχνήθησαν και ανηρτήθησαν εις τας θύρας εργαστηρίων διά των φράσεων: «Συναδέλφои προσοχή» και «απαγορεύεται η είσοδος» και σκοποί ειδικώς προ αυτών ετοποθετήθησαν. «Προσωπικώς - γνωρίζω - καταθέτει ο καθηγητής Θεόδωρος Σκουλικίδης - ότι οι σπουδασταί εφρούρουν οι ίδιοι τα εργαστήρια, έναντι ξένων στοιχείων που επεχείρησαν να εισδύσουν εντός αυτών και μέχρι της 4ης απογευματινής της 16.11.73 ουδεμία απολύτως ζημία ή φθορά είχε προκληθή εις αυτά.

Πεποίθησις μου είναι ότι αι εμφανισθείσαι εις το ίδρυμα ζημίας και διατυμπανισθείσαι, αφ' ενός δεν ήσαν όσαι ανεκοινώθησαν, ως επισήμως εβεβαιώθη υπό ειδικής επιτροπής εκ καθηγητών, αφ' ετέρου δε προεκλήθησαν υπό στοιχείων ξένων προς τους οπουδαστάς. Επί του σημείου τούτου είμαι κατηγορηματικός, διότι γνωρίζω την ανωτερότητα, την ωριμότητα και τον σεβασμόν των σπουδαστών προς το ίδρυμα» (κατάθεσις υπ' αριθμ. 10). Υπό το αυτό πνεύμα και μετά κατηγορηματικότητας καταθέτουν ο πρύτανης Κων. Κονοφάγος και οι καθηγηταί: Περ. Θεοχάρης, Παν. Λαδόπουλος, Γεώργιος Βέης, Νικόλαος Κουμούτσος, Παύλος Σακελλαρίδης, Θεοχ. Πολυχρονόπουλος και ο Επιμελητής Βασίλειος Ιατρίδης. Ο τελευταίος μάλιστα ούτος, προσωπικώς μοχθήσας και μετά των σπουδαστών συνεργασθείς δια την προστασίαν του ιδρύματος και την περιφρούρησιν των περιουσιακών του στοιχείων, αναλυτικώς εις ειδικόν υπόμνημα εξιστορεί την ηρωικήν ταύτην προσπάθειαν και επιλέγει ότι «εγκατέλειψα το Πολυτεχνείον περί ώραν 22.15' αφήνοντας τα πάντα εις την αυτήν κατάστασιν εις ην τα εύρον την Πέμπτην το πρωί» (οράτε καταθέσεις, υπ' αριθμ. 10, 11, 12, 16, 22, 37, 39, 132 και 175). Και περί πάντων τούτων καταθέτουν διακεκριμένοι ακαδημαϊκοί διδάσκαλοι και η μαρτυρία των προς την αλήθειαν αναμφισβητήτως στοιχείται. Δι' ο και είναι εύλογον, στοιχειώδους, καλής πίστεως επακόλουθον, να σκεφθή τις περαιτέρω ότι εάν τοιούτον πνεύμα ανωτερότητας και πολιτισμού εχακτήριζε τας εκδηλώσεις των σπουδαστών μέχρι της ως είρηται ώρας, θα ήτο ψυχολογικώς αδιανόητον και πραγματικώς αδύνατον το ούτω πως εκδηλώθεν υψηλόν αγωνιστικόν ήθος να μεταβληθή την υστάτην στιγμήν, ότε ο φόβος πλέον συνείχε τα πάντα, εις βάρβαρον ηροστράτειον μένος. Αλλά και δια τον παραμένοντα τυχόν δύσπιστον και μεμψίμοιρον υφίσταται και ετέρα, καταλυτική πάσης αμφιβολίας απάντησις. Προέρχεται εκ της καταθέσεως του καθηγητού Θεοχ. Πολυχρονοπούλου η εξής: Την πρωίαν του Σαββάτου 17.11.73, ότε οι «βάνδαλοι» είχαν εκδιωχθή του Πολυτεχνείου, επεσκέφθη το γραφείον του και με πολλήν ικανοποίησιν και ανακούφισιν διεπίστωσεν ότι «δεν είχαν υποστή ζημίας εκ των γεγονότων και τα προσωπικά του αντικείμενα ευρίσκοντο εις τας θέσεις των». Ότε όμως μετά μίαν εβδομάδα μετά την υπό των Αρχών Παράδοσιν του Πολυτεχνείου εις την Σύγκλητον, επεσκέφθη και πάλιν το γραφείον του ευρέθη προ καταστάσεως εντελώς διαφόρου και αντιθέτου της προηγουμένης. Πολλά προσωπικά του αντικείμενα και υπηρεσιακά τοιαύτα, όπως εις προβολεύς διαφανειών, είχαν εξαφανισθή και «ενώπιον του παρουσιάσθη εικόν γραφείου λεηλατημένου»! Ποιοι άραγε είναι οι δράσται του βανδαλισμού τούτου; Όχι βεβαίως οι οπουδασταί, οίτινες εις την γενικότητα, των τότε λεκτικών διανθισμάτων και δια το αντικείμενο τούτου, ατυχώς, εδέχθησαν ρύπους και έσυρον της αποδοκιμασίας την κατακραυγήν! Και το συμπέρασμα είναι ότι κλοπαί διεπράχθησαν και φθοραί διακεκριμένοι εις βάρος της περιουσίας του Πολυτεχνείου προεκλήθησαν, υπό προσώπων μη συνδεομένων προς τον σπουδαστικόν κόσμον. Ως προς το ύψος ήδη της ούτω προξηνηθείσης εις βάρος του Πολυτεχνείου ζημίας βεβαιούται ότι ανέρχεται εις το ποσόν του 1.268.153 (οράτε τα υπ' αρθ. Ε.Π. 804 / 74 έγγραφον του Πρυτάνεως μετά της συνημμένης αυτώ επισήμου εκθέσεως εκτιμήσεως).

III. ΝΟΜΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΙΣ ΔΙΑΠΙΣΤΩΘΕΝΤΩΝ

Α' ΑΞΙΟΠΟΙΝΟΙ ΠΡΑΞΕΙΣ:

Τα εκτεθέντα πραγματικά περιστατικά, αναγόμενα ήδη εις την του προσήκοντος κανόνος δικαίου εφαρμογήν, στοιχειοθετούν, κατά τη γνώμην ημών, τας ακόλουθως αξιοποιούνους πράξεις:

1. Ανθρωποκτονίας εκ προθέσεως εν συρροή (αρ. 94 παρ. 1 και 299 παρ. 1 Π.Κ.).
2. Απόπειρας ανθρωποκτονιών κατά συρροήν (αρ. 42.94 παρ. 1 και 299 παρ. 1 Π.Κ.).
3. Επικίνδυνους σωματικές βλάβας κατά συρροήν (αρ. 94 παρ. 1, 308 και 309 Π.Κ.).
4. Παρανόμους κατακρατήσεις (αρ. 325 Π.Κ.).
5. Φθοράς πραγμάτων χρησιμευόντων εις κοινόν όφελος (αρ. 381 παρ. 1 και 382 εδ. α' Π.Κ.).
6. Πρόκλησιν εις τέλεσιν κακουργήματος ή πλημμελήματος (αρ. 186 Π.Κ.).
7. Συμμετοχή εις τας πράξεις ταύτας (ως ηθικής αυτοουργίας ή συνεργείας - αρ. 46 και 47 Π.Κ.).
8. Παράνομον οπλοφορίαν (αρ. 1 και 6 παρ. παρ. 1 και 3 Ν.Δ. 542 / 80).
9. Απειλάς (αρ. 333 Π.Κ.) και
10. Βλασφημίας (αρ. 198 παρ. 1 Π.Κ.).

Β. ΑΜΝΗΣΤΙΑ εκ του Π.Δ. 519 / 74 και αι ανωτέρω πράξεις:

Κατά την εν αρχή της παρούσης μνημονευομένην παραγγελίαν η ερευνά μου θα έδει να περιορισθή εις μονάς τας πράξεις, τας μη εμπίπτουσας εις την δια του ως είρηται Π.Δ/τος χορηγηθείσαν αμνηστίαν. ο προσδιορισμός όμως των υπό της αμνηστίας καλυπτομένων πράξεων και η χάραξις της ορθής περαιτέρω πορείας έρευνας, θέτει προ ημών σοβαρόν ερμηνευτικόν πρόβλημα, η αντιμετώπισις του οποίου παρίσταται αναγκαία, επί τω τέλει διαμορφώσεως υπευθύνου γνώμης. Είναι αληθές ότι το γράμμα του ως είρηται νόμου παρέχει απόψεις ευχερείς υπέρ της παραδοχής της αμνηστεύσεως και δια τας ως είρηται πράξεις. Και ίδιου αύται:

1. Η διατύπωσις της διατάξεως είναι σαφής και ευρύτατον το χαραχθέν περίγραμμα των εις την αμνήστευσιν υπαγομένων αδικημάτων. Αμνηστεύονται ούτω «τα καθ' οιονδήποτε τρόπον τελεσθέντα μέχρι και της δημοσιεύσεως του παρόντος εγκλήματα, τα προβλεπόμενα και τιμωρούμενα υπό των διατάξεων του Π. Κωδικός ως και τα προς αυτά συναπτόμενα ή συναφή, εφ' όσον πάντα ταύτα έχουν σχέσιν προς την κατάστασιν την

δημιουργηθείσαν από της 21ης Απριλίου 1967». Είναι εμφανές ότι το προκύπτων εντεύθεν εννοιολογικόν πλαίσιον καλύπτει και τας περί ων πρόκειται, ανωτέρω δε προσδιορισθείσας, αξιοποιήσας πράξεις (εγκλήματα... τα προς αυτά συναπτόμενα η συναφή... σχέσιν έχοντα προς την δημιουργηθείσαν από της 21ης Απριλίου 1967 κατάστασιν).

2. Η αντιπαραβολή και η σύγκρισις του παρόντος νομοθετήματος προς το αποτέλεσαν πρότυπον αυτού Ν.Δ. 168/73 πρόσθεταν υπέρ της γνώμης ταύτης παρέχει επιχείρημα. Διότι ενώ το Ν.Δ. 168 / 73 χαρακτηρίζει ως αμνηστευόμενα τα προεκτεθέντα αδικήματα μόνον αν «έτειναν ή οπωσδήποτε απόλβηπον εις την ανατροπήν της καθεστηκυίας τάξεως» κατά τη διατύπωσιν του περί ου πρόκειται Π.Δ. 519 / 74 απηλειώθη η τελευταία αυτή περικοπή. Και η απάλειψις δεν δύναται να θεωρηθή συμπτωματική και τυχαία, διαφυγούσα κατά την τεχνικήν διατύπωσιν του νομοθετήματος, καθ' όσον ευθύς αμέσως ολόκληρος χρησιμοποιείται κατά τον προσδιορισμόν των εις αμνήστευσιν υπαγομένων και προ της 21 Απριλίου 1967 τελεσθεισών αξιοποιώνων πράξεων, ως ακολούθως: «Ομοίως, αμνηστεύονται τα αυτά ως άνω εγκλήματα τελεσθέντα προς της 21ης Απριλίου 1967 και τα προς αυτά συναπτόμενα ή συναφή εφ' όσον οπωσδήποτε απέβλεπαν προς την ανατροπήν της καθεστηκυίας τάξεως».

Και η ταύτη απάλειψις ολοκλήρου περικοπής, προσδιοριστικής της εννοίας και του είδους του αμνηστευόμενου εγκλήματος δεν καθιστά τόσον πρόδηλον το υποστηριχθέν ότι «το περί ου πρόκειται Π.Δ. αφορά περιοριστικώς και μόνον τας εναντίον του κρατούντος μέχρι του Ιουλίου 1974 καθεστώτος πράξεις». Αλλά περί των εγκλημάτων τούτων ουδέν τίθεται θέμα δι' ο και δεν απετέλεσαν αντικείμενον της παρούσης ερεύνης.

3. Το περιεχόμενον του υπ' αριθ. 106/73 Ν.Δ/τος πλήρως προς το υπ' αριθ. 168 / 73 εναρμονιζόμενον, καλύπτει δια της υπ' αυτού καθιερουμένης παραγραφής τας πράξεις των οργάνων της πολιτείας, εφ' όσον αύται εξηρούντο της δια του Ν.Δ. 168 / 73 χορηγούμενης αμνηστίας. Παρόμοιον όμως μέτρον δεν ηκολούθησε το Π.Δ. 519 / 74. Και ευλόγως ερωτάται: Διατί; Διότι η απάλειψις της εκτεθείσης περικοπής κατέστησε περιττήν την τοιαύτην πρόβλεψιν, ή διότι παρόμοιον μέτρον εκείτο εκτός της βουλήσεως του νομοθέτου. Κατά το αρ. 52 παρ. 3 του δια της υπ' αριθ. 1 / 74 συντακτικής πράξεως επαναφερθέντες εν ισχύι Συντάγματος του 1952 αμνησία χορηγείται μόνον επί πολιτικών εγκλημάτων.

Και ως τοιαύτα νοούνται μόνον αι κατά της πολιτείας απευθυνόμενοι και προσβάλλουσαι δικαιώματα αυτής, εις ανατροπήν δε ή αλλοίωσιν της εν αυτή καθεστώσης κατά το ισχύον πολίτευμα πολιτικής τάξεως τείνουσαι πράξεις (Α.Π. 238 / 30, 648 / _46, 457 / 47, 237 και 311 / 50, εν Θεμ. ΜΑ' σελ. 607, ΝΣΤ σελ. 360, ΝΗ' σελ. 342, ΞΑ' σελ. 738 και 904 και 228 54 Π. Χρ. ΙΔ' σελ. 410). Δεν συγκαταλέγονται συνεπώς μεταξύ των εγκλημάτων τούτων και τα περί ων πρόκειται των κοινών ανθρωποκτονιών, τετελεσμένων και εν απόπειρα, των σωματικών βλαβών, των διακεκριμένων φθορών κ.λπ. Παραδοχήν της αντιθέτου απόψεως οδηγεί αναποτρέπτως εις ανεπίτρεπτον διεύρυνσιν της παραδεδεμένης εννοίας του πολιτικού εγκλήματος δια του χαρακτηρισμού ως τοιούτων και των κοινών δολοφονιών! Εν προκειμένω όμως τίθεται πρόσθεταν ερμηνευτικόν πρόβλημα: το εξής: Πολιτικά μόνον εγκλήματα αμνηστεύονται. Και εδηλώθη ότι το Π.Δ. 519 / 74 αφορά μόνον και περιοριστικώς τας εναντίον του δικτατορικού καθεστώτος πράξεις. Τούτων δοθέντων ερωτάται: τι προσδιορίζουν εννοιολογικώς, ως προς το πολιτικόν πάντοτε έγκλημα, αι φράσεις του Π.Δ. «και τα προς αυτά συναπτόμενα ή συναφή»; Αι πράξεις των οργάνων της πολιτείας κατά την εποχήν ταύτην, αι στρεφόμενοι κατά των πολιτικών δρώντων - εν τη εκτεθείση έννοια - ατόμων δεν είναι συναφείς προς τα τοιαύτας των καθ' ων τα όργανα στρέφονται, εφ' όσον Εγκλήματα συναφή θεωρούνται, κατ' άρθρον 129 ΚΠΔ πλην άλλων και «όσα πράττονται υπό πολλών κατ' αλλήλων, είτε συγχρόνως, είτε εις διαφόρους τόπους και χρόνους»; Και εξ ετέρου ποία η έννοια των εν προκειμένω με τα βασικά πολιτικά εγκλήματα «συναπτομένων» τοιούτων; Η επί των ανωτέρω ερωτημάτων γνώμη ημών είναι η ακόλουθος: Δέον να γίνη απαραίτητως διάκρισις μεταξύ πολιτικών και κοινών εγκλημάτων. Και η διάκρισις αύτη συνάγεται εκ της φύσεως του προσβαλλόμενου δικαίου κατά την πραγμάτωσιν εκατέρου τούτων, εκ των ωθούντων τον δράστην και κατευθυνόντων την εγκληματικήν βούλησιν του ελατηρίων και εκ του επιδιωκομένου σκοπού. Υφίσταται βεβαίως έννοια συναφής εις τον χώρον του πολιτικού αδικήματος, αλλά αύτη αναφέρεται εις το αδίκημα το καθ' εαυτό μεν εις το κοινόν δίκαιον υπαγόμενον μετά τίνος όμως πολιτικού αδικήματος συνδεόμενον. Και ως τοιαύτη σύνδεσις νοείται μόνον η χρησιμοποίησις των κοινών εγκλημάτων ως μέσου πραγματώσεως καθαρώς πολιτικού αδικήματος. Εκ των εκτεθέντων αβιάστως προκύπτει ότι, παρά την εκ πρώτης όψεως ευμενή γραμματικήν ερμηνείαν του νόμου, τα περί ων πρόκειται εγκλήματα των οργάνων της τότε κρατούσης πολιτειακής τάξεως δεν υπάγονται εις την δια του Π.Δ. 519 / 74 χορηγηθείσαν αμνησίαν. Προσθετέον τέλος ότι τα εγκλήματα ταύτα ούτε ως σύνθετα ή μικτά πολιτικά εγκλήματα δύνανται να θεωρηθούν. Σύνθετον πολιτικόν έγκλημα υφίσταται όταν δια της εγκληματικής δράσεως προσβάλλεται ή τε Πολιτεία και ιδιωτικά δικαιώματα και υφίσταται τοιαύτη προς άλλα σχέσις, ώστε η επερχόμενη κατ' ιδιώτου προσβολή να έχη ως άμεσον αποτέλεσμα την προπαρασκευήν, την διευκόλυνσιν και την επιτυχίαν εγκλήματος πολιτικού. Αλλά το τοιούτον υφίσταται μόνον εις τα πλαίσια της αυτής και ενιαίας εγκληματικής δράσεως, ουχί δε και εις την αντίρροπον τοιαύτην. Ούτω τα κατά του τότε δικτατορικού καθεστώτος στρεφόμενα εγκλήματα των πολιτικώς δρώντων ατόμων προσέβαλλαν ου μόνον την τότε κρατούσαν πολιτειακήν τάξιν αλλά και ιδιωτικά δικαιώματα (καταστροφάι περιουσιακών στοιχείων, κ.λπ.). Εν προκειμένω όμως πρόκειται περί πράξεων των οργάνων της πολιτείας. Και είναι λογικώς απαράδεκτον και νομικώς ασηρικτον να θεωρήσωμεν ότι είτε τα ελατήρια (υποκειμενική θεωρία), είτε η κατεύθυνσις της εγκληματικής βουλήσεως (αντικειμενική θεωρία) των οργάνων τούτων - ενεργούντων, σημειωθήτω, προς προσπάσις και ουχί προς κατάλυσιν της καθεστηκυίας τάξεως - ήσαν πολιτικά! Ήσαν τουναντίον καθαρώς εγκληματικά! Υφ' οιανδήποτε όθεν εκδοχήν τα περί ων πρόκειται και ερευνώμενα ώδε εγκλήματα, δεν

αμνηστεύονται. Θα ήτο και αδιανόητον άλλωστε το τοιούτον, εν όψει του είδους και της βαρύτητας των εγκλημάτων τούτων, των συνθηκών της θεσμοθετήσεως της αμνηστεύσεως, του αιτίου και του σκοπού του νομοθετήματος.

Γ. ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΠΡΟΣ ΚΟΛΑΣΜΟΝ

Α) Γενική ανάλυσις

Η εκ των εκτεθέντων πραγματικών περιστατικών επισήμανσις των προς τα γεγονότα και τα τραγικά επακόλουθα τούτων συνδεομένων υπευθύνων προσώπων δεν παρίσταται εύκολος. Διότι, ως και εν αρχή της παρούσης ετονίσθη, πάντες πλην των φοιτητών εξεμεταλλεύθησαν το λεγόμενον σπουδαστικόν κίνημα και ο χώρος του Πολυτεχνείου μετεβλήθη εις αιματοβαφή στίβον ενός απηνούς και εξοντωτικού αγώνος φανατικών πολιτικών αντιθέσεων. Και ακόμη διότι ουδεμίαν προς τα τραγικά επακόλουθα των γεγονότων τούτων είχε σχέσιν το καθ' ύλην υπεύθυνον και αρμόδιον Υπουργείον Παιδείας και κατ' επέκτασιν η Κυβέρνησις Σ. Μαρκεζίνη. Επιβάλλεται όθεν η δια μέσου του περιβάλλοντος την όλην υπόθεσιν ιδιόμορφου, περιέργου και εν πολλοίς σκοτεινού κλίματος αναζητήσις των πράγματι υπευθύνων και η εν συνεχεία κατονομασία τούτων. Τονιστέον κατ' αρχήν ότι ουδεμία, καθ' ημάς, βαρύνει ποινική ευθύνη μέλος της τότε πολιτικής Κυβερνήσεως, δια τους κάτωθι λόγους: Κατά το τότε ισχύον Σύνταγμα άπασαι αι εις τα Υπουργεία Εθνικής Αμύνης και Ασφαλείας αφορώσαι αρμοδιότητες ανήκον εις τον Πρόεδρον της Δημοκρατίας. Εις τούτον ομοίως υπήγοντο και αι υπηρεσίαι πληροφοριών.

Με τον φοιτητικόν κόσμον και τα ζητήματα των ησχολούντο πέντε (5) ειδικώτεροι υπηρεσίαι πληροφοριών, αι εξής: α) Η Διεύθυνσις Νεότητος του Υπουργείου Προεδρίας, β) Το «Σπουδαστικόν Τμήμα» της Γενικής Ασφαλείας, γ) Η ΓΔΕΑ (ΥΕΑ), δ) Η ΚΥΠ και ε) Η ΕΣΑ δια του ειδικού Ανακριτικού Τμήματος της. Άπασαι αι ανωτέρω Υπηρεσίαι, τελείως ασυντόνιστοι μεταξύ των, είχαν σωρείαν πρακτόρων μεταξύ του φοιτητικού κόσμου. Και το μόνον Υπουργείον, όπερ εστερείτο οιασδήποτε τυπικής αρμοδιότητος ήτο το Υπουργείον Παιδείας (Οράτε κατάθεσιν Παν. Σιφναίου). Απληροφόρητον επομένως παρέμενε το μόνον αρμόδιον Υπουργείον και ουδέν ο τότε Υπουργός εγνώριζεν επί των τεκταινομένων εις τον υπ' αυτού ελεγχόμενον χώρον κυβερνητικής δραστηριότητος. Δι' ο και εις την ενώπιον ημών κατάθεσίν του τονίζει τα εξής: «Έντιμος υπάλληλος της ΚΥΠ με εβεβαίωσεν ότι κατά την Πέμπτην και Παρασκευήν 15 και 16 Νοεμβρίου 1973, ευρίσκοντο εντός του Πολυτεχνείου στελέχη της ΚΥΠ και έτερον λίαν αξιόπιστον πρόσωπον μου είπεν ότι είδεν εντός του Πολυτεχνείου δεκάδας ανθρώπων... της ΕΣΑ (εξ επισήμων ούτω χειλέων επιβεβαιούνται τα υπό του πράκτορος της ΚΥΠ Δ Πίμπα κατατιθέμενα). Πιστεύω ότι οι κινηθέντες τον Νοέμβριον ελάχιστοι φοιτηταί δεν είχαν την παραμικράν συνείδησιν του τι ετεκταίνοτο. Ουδέ και εγώ το εγνώριζον, αλλ' ενόμιζον μόνον ότι θα εματαιούντο αι εκλογαί και η αποκατάστασις της ελευθερίας υπέρ ης εκόπτοντο... Το συμπέρασμα μου είναι ότι η οργάνωσις μικροεπαναστάσεως της 16-11-1973 ήτο εξωφοιτητική, έφερε μάλιστα και κάποιον επιτελικήν σφραγίδα. Οι οργανωταί Έλληνες ή ξένοι ή και αμφότεροι εγνώριζον βεβαίως τας αντικαθεστωπικάς διαθέσεις των νέων, πιθανόν δε και εντέχνως να υπεκίνησαν ή να επέσπευσαν την εκδήλωσιν, δια να την χρησιμοποιήσουν ως κάλυμμα της ιδικής των προμελετημένης εκδηλώσεως.

Στόχος των άμεσος ήτο «η πρόληψις των δηλώσεων Μαρκεζίνη και η ματαίωσις των εκλογών» (οράτε κατάθεσιν). Προς την άποψιν ταύτην πλήρως στοιχείται και ο τότε Πρωθυπουργός, όστις και ειδικώτερον την πηγήν της ανωμαλίας ταύτης προσδιορίζων μετά σαφήνειας τονίζει ότι αι τοιαύται απόψεις και σκέψεις του «δεν αναφέρονται βεβαίως εις τους ιδεολόγους ή θερμόαιμους νέους ή τας παρασυρόμενος μάζας». Χαρακτηριστικόν της αγνοίας του τότε Πρωθυπουργού περί της κινήσεως των αρμάτων και του στρατού και της αναπτύξεως της όλης επιχειρήσεως είναι το ότι ούτος επληροφορήθη περί πάντων τούτων κατά την 1ην πρωινήν ώραν της 17-1-1973 παρά του παρ' αυτώ υφυπουργού, όστις τυχαίως ομοίως αντελήφθη την κίνησιν των αρμάτων, κατερχομένων ήδη προς το Πολυτεχνείον. Ευλόγως δε, διότι ολίγας μόνον ώρας προηγουμένως, αλλά, ως και ανωτέρω ετονίσθη, είχαν συμφωνηθή. Η κατά την 13.30 ώραν της 16.11.1973 τερματισθείσα επίσημος σύσκεψις των υπευθύνων κυβερνητικών παραγόντων, είχε χαράξει σαφώς τον τρόπον της αντιδράσεως έναντι των φοιτητικών ταραχών και των περί το Πολυτεχνείον εκδηλώσεων: ήπιος τρόπος, αποφυγή βίας, απαγόρευσις δακρυγόνων και μόνον εν εσχάτη ανάγκη ρίψις αυτών και αυστηρά απαγόρευσις πυροβολισμών.

Παράλληλως, όμως, προς ταύτα ή και προηγουμένως άλλαι εις άλλους χώρους ελαμβάνοντο αποφάσεις: Αι πάσης φύσεως πολιτικοί τάσεις και αποχρώσεις από της δεξιάς μέχρι της αριστεράς των ποικίλων ήδη και πολλών αποχρώσεων διεισδύουν εις το κίνημα των φοιτητών και το πολιτικοποιούν ενούμενοι εις την κατά της δικτατορίας αντίθεσιν και την δια την πτώσιν της κοινήν επιδίωξιν. «Το Κόμμα μας - γράφει ο παρανόμως τότε εκδιδόμενος «Ριζοσπάστης» εις το φύλ. υπ' αρ. 65 - πάλευε να μετατρέψη την οργή τους σε κινητοποίηση, έτσι που να οξυνθούν οι αντιθέσεις... να δημιουργηθούν καλύτεροι όροι πάλης για τις επικείμενες συγκρούσεις με την δικτατορία... στάθηκαν σοβαρός παράγοντας του φοιτητικού κινήματος...». Δι' ο και η βίαια αντίδρασις της ΕΣΑ μετά την επικράτησιν του Αρχηγού της, δια της από 12-12-1973 γνωστής ανακοινώσεως της, δι' ης κατηγορεί τους Καθηγητάς του Πολυτεχνείου, στηλιτεύει την συμπεριφοράν της Συγκλήτου, η οποία «επιμένει να ομιλή περί ασύλου του Πολυτεχνείου κατά μίαν αδιανόητον αντίληψιν», ομιλεί περί αναρχικών στοιχείων και λαϊκών κινητοποιήσεων και το σπουδαιότερον αποκαλύπτει τας κατά την εποχήν των γεγονότων προθέσεις και διαθέσεις της δια των φράσεων: «Οι αναρχικοί εκμεταλλεύόμενοι... και την χλιαράν αντιμετώπισιν της όλης καταστάσεως υπό των αρμοδίων οργάνων της πολιτείας και ενθαρρυνόμενοι και υποκινούμενοι υπό παραγόντων του εξωτερικού

(αιδημόνως αποσιωπάται ο ρόλος της ίδιας και των άλλων!) εξήλθον του Πολυτεχνείου και προέβησαν εις εμπρησμούς και καταστροφάς, δημιουργήσαντες εικόνα Δεκεμβριανών εις το Κέντρον των Αθηνών» (οράτε ταύτην μεταξύ των εγγράφων του Ε.Μ. Πολυτεχνείου). Η ΚΥΠ εξαπολύει τους πράκτορας της, οι οποίοι παρατηρούν, παρακολουθούν και εις παντοίας πράξεις βιαιότητας εξωθούν τους ανύποπτους σπουδαστάς. (Οράτε καταθέσεις Σιφναίυο και Πίμπα). Ο τελευταίος ούτος αποκαλύπτει χαρακτηριστικώς ότι μέγα ήτο το πλήθος των εις το Πολυτεχνείον πρακτόρων της ΚΥΠ, οι οποίοι εφωτογράφιζον τους πρωτεργάτας της κινήσεως και κατέγραφαν εις μαγνητοταινίας τας συνομιλίας των, δίδειμαν προκηρύξεις μεταξύ των σπουδαστών προς επηρεασμόν των, εναντίον της τότε καταστάσεως, παρημποδίζον την εντός του Πολυτεχνείου εισαγωγήν τραυματιών προκειμένου να διακομίζονται ούτοι εις το Ρυθμιστικόν ή αλλαχού, ένθα η αστυνομία ήτο παρούσα δια τα περαιτέρω, κατέστρεφαν διάφορα αντικείμενα του Πολυτεχνείου και εξωθούν ακολούθως τους φοιτητάς να οπλισθούν δια ξύλων και σιδήρων «για να χτυπήσουν τους μπάτσους της χούντας», επεζήτησαν να προμηθευθούν χημικά προϊόντα εκ των εργαστηρίων του Χημείου του Πολυτεχνείου δια να κατασκευάσουν εκρηκτικόν ύλας, έρριψαν την ιδέαν προμήθειας όπλων εις τους φοιτητάς, κ.λπ., προσκρούσαντες όμως εις την αποφασιστικήν και σθεναράν άρνησιν των νέων της Συντονιστικής Επιτροπής Σπουδαστών. Η ΕΣΑ διαθέτει άνδρας εν πολιτική περιβολή εντός και εκτός του Πολυτεχνείου, οίτινες ομοίως παρακολουθούν αλλά και βαναύσως κακοποιούν τους πολίτας. Στρατιωτικάί υπηρεσίαι πληροφοριών ειδικούς των πράκτορας αποστέλλουν εντός του Πολυτεχνείου. Αι στρατιωτικοί δυνάμεις ευρίσκονται από νωρίς εν επιφυλακή ενώ παρά του τότε Προέδρου της Δημοκρατίας, δίδεται η εντολή να κινηθούν δυνάμεις στρατιωτικοί προς ενίσχυσιν της ενταλθείσης προς υποβολήν της αιτήσεως και εν συνεχεία καταλυθείσης ουσιαστικώς αστυνομίας. Και η επιχείρησις σμικρύνεται μεν περιγραφικώς ως προς τας διαστάσεις της και την ισχύν των δυνάμεων (ολίγαι δυνάμεις και τρία ή τέσσερα άρματα μάχης), ως ενέργεια δε ψυχολογικού επηρεασμού και εκφοβισμού εξακολουθεί να χαρακτηρίζεται! Παραδόξως όμως και μεγαλοχολικώς ήδη πάντα ταύτα ηχούν εις τα ώτα όλων, όσων έζησαν την τραγικότητα των στιγμών ή ητένισαν το μέγεθος της καταστροφής! Διότι, ανεξαρτήτως των περί του περιεχομένου της αποφάσεως Παπαδόπουλου υποστηριζόμενων, το μεν σαφώς υπό των τότε στρατιωτικών ηγητόρων κατατίθεται ότι «απεφασίσθη από κοινού μετά των αρχηγών όπως το διατεθισόμενον εις το Πολυτεχνείον συγκρότημα των Ενόπλων Δυνάμεων είναι ισχυρόν εις μέσα» (κατάθ. υπ' αριθ. 133), το δε εκ των διαδραματισθέντων και των αιματηρών αποτελεσμάτων ελεγχόμενη η προϋπάρξασα διάφορος δήθεν απόφασις κρίνεται ανακριβής. Εάν υπήρξεν παρέκκλισις η ανυπακοή θα έδει εγκαίρως να επισημανθή, να στηλιτευθή και να κολασθή. Δεν είναι δε δυνατόν να υποστηριχθή ότι εις το κύμα αυτό της βιαιότητας και το πανδαιμόνιον των πυροβολισμών δεν κατέστη δήλη οιαδήποτε παρέκκλισις εκ της αποφάσεως του Προέδρου, ούτε ανεφάνησαν εκδηλώσεις ανυπακοής, δια να επέλθη άμεσος, αυστηρά και οργίλη η αντίδρασις του πανίσχυρου τότε εκφραστού της πολιτειακής βουλήσεως. Το αυτό ομοίως λεκτέον και δια τους τότε υπευθύνους στρατιωτικούς ηγήτορες, οίτινες ωσαύτως υποστηρίζουν τα περί προθέσεως ψυχολογικού επηρεασμού και εκφοβισμού και υπάρξεως αυστηρών διαταγών δια την μη ρίψιν πυροβολισμών, εκφράζουν δε την οδυνηράν έκκληξιν των διότι εφονεύθησαν άνθρωποι εκ των ριπτομένων βολών. Πιστεύομεν βεβαίως ότι οι περί ων πρόκειται στρατιωτικοί ηγήτορες δεν υπήρξαν ομόψυχοι, των επιδιωξάντων τότε την βίαν και την χρήσιν των όπλων, είχαν όμως υποχρέωσιν να πράξουν τα καθ' εαυτούς δια να την αποτρέψουν, δι' ο και άλλως εκτιμάται η ευθύνη αυτών. Ώφειλον, εφ' όσον αύτη ήτο η επί του προβλήματος θέσις των και τοιαύτη η αληθής πρόθεσις των, να κινήσουν την κατά των παραβατών των διαταγών των πειθαρχικήν αλλά και ποινικήν δίωξιν επί τη κατηγορία της στάσεως (άρθρ. 63 παρ. 1 εδ. γ' ΣΠΚ - βιαιοπραγία κατά προσώπων ή πραγμάτων), της απείθειας (άρθρον 64 παρ. 1 εδ. α' ΣΠΚ - άρνησις υπακοής εις τας διαταγάς ανωτέρων), της παραβάσεως στρατιωτικής εντολής (αρ. 72 παρ. 1 γ' ΣΠΚ) και των άσκοπων πυροβολισμών (αρ. 103 εδ. β' ΣΠΚ) εφόσον διεπιστώθη ότι στρατιωτικοί επυροβόλουν αυτοβούλως και άνευ ευλόγου αιτίας, πλήθος ανθρώπων φονεύσαντες και περισσότερους σοβαρώς τραυματίσαντες. Ουδέν όμως τούτων, των πολύ φυσικών και αναμενόμενων εγένετο, αλλ' άντικρυς αντίθετος συμπεριφορά επεδείχθη. Ούτω ο μεν τότε πρόεδρος της Δημοκρατίας απηύθυνε διάγγελμα προς τον ελληνικόν λαόν, εις ο αναγγέλλων την επαναφοράν του στρατιωτικού νόμου, ωμίλει περί αναρχικών εκδηλώσεων και περί συνωμοσίας των εχθρών της Δημοκρατίας και της ομαλότητος και διεβεβαίου περί της αποφάσεως του να προάσπιση την γαλήνην, τας κατακτήσεις και την ασφάλειαν του ελληνικού λαού (εφημερίδες της 18.11.1973), ο δε τότε Αρχηγός των Ενόπλων Δυνάμεων, υποδεχόμενος τον Πρωθυπουργόν εις το Μέγαρον του Αρχηγείου, ωμίλησεν ομοίως περί αναρχικών εκδηλώσεων εις τον φοιτητικόν χώρον και απεκάλυπεν ότι διαβλέπουσαι αι ένοπλοι δυνάμεις τας πιθανάς εξελίξεις, ηύξησαν την ετοιμότητα των και διετάχθησαν να παρέξουν την υποστήριξιν των προς αποκατάστασιν της τάξεως, αναλαβούσαι την εκκαθάρισιν του Πολυτεχνείου και του πέριξ χώρου (εφημερίδες της 21-11-1973). Αμφότεροι δε περί αναίμακτου ωμαλουν επιχειρήσεις και ως ασύστολα ψεύδη εχαρακτήριζαν τα περί πυροβολισμών «διαδιδόμενα»! Αι τοιαύται θέσεις υπεστηρίχθησαν και εκαλύφθησαν ακολούθως και υπό του τότε Πρωθυπουργού δια δηλώσεων του εις το Αρχηγείον Ενόπλων Δυνάμεων. Φρονούμεν όμως, εν όψει, πάντων, των εκτεθέντων, ότι η τοιαύτη εκδήλωσις συνιστά καθαράν πολιτικήν πράξιν και δεν θεμέλιοι, ούτε βεβαίως αποδεικνύει, οιανδήποτε ποινικήν ευθύνην, αυτού τε και των Υπουργών του: Εθνικής Αμύνης, Δημοσίας Τάξεως και Εθνικής Παιδείας, οίτινες ομοίως δεν έχον ανάμειξιν ενεργόν εις τα γεγονότα και την αντιμετώπισιν τούτων, ούτε παράλειψίς τις αξιόποινος τους βαρύνει. Η ουσιαστική θέσις του τότε Πρωθυπουργού ήτο αντίθετος προς πάσαν έννοιαν βίας, δι' ο και ευλόγως, αλλά και ευστόχως, παρατηρεί ότι «εάν είχα προλάβει να κάμω την συνέντευξιν της 17-11-1973 ίσως άλλη θα ήτο η εξέλιξις των πραγμάτων και ιδίως δεν θα είχομεν θρηνήσει τα θύματα δια τα οποία κάθε ελληνική

ψυχή βαθυτάτην αισθάνεται οδύνη» (οράτε κατάθεσιν). Και το συμπέρασμα είναι ότι υπεράνω των αφηρημένων και αορίστων πλατωνικών εξορκισμών κείται η εκ της πραγματικότητας αναφαινομένη αλήθεια. Ο Γεώργιος Παπαδόπουλος, ζηλώσας ίσως δόξαν Ντε Γκωλ, δια την εκμετάλλευσιν του φοιτητικού κινήματος, απηγόρευσε εις την Αστυνομίαν την έγκαιρον προς πρόληψιν των γεγονότων επέμβασιν και διεκήρυσεν: «Ας τα σπάσουν. Ας κάψουν και το Πολυτεχνείον. Ας κατεβούν και στους δρόμους. Ας σπάσουν και βιτρίνες» (κατάθεσις Σιφναίου). Αιφνιδίως όμως και άγνωστον διατί και πώς η γνώμη του καταστρέφεται και διατάσσει την κινητοποίησιν των Ενόπλων Δυνάμεων, βοηθούμενος εν τούτω υπό των τότε υπευθύνων ηγητόρων του Στρατεύματος και δη των: Αρχηγού Ενόπλων Δυνάμεων και Διοικητών ΑΣΔΕΝ και ΣΔΑ. Και η επί μίαν 7ετίαν ζηλοτύπως κλειστή παραμείνασα πυξίς της Πανδώρας ανοίγεται! Αντελήφθη προφανώς την εις βάρος του από του Αυγούστου ήδη 1973 υποβόσκουσαν κίνησιν των Ρουφογάλη, Ιωαννίδη, Μπονάνου (κατάθεσις Σιφναίου) και προσπαθεί να αντίδραση δια της εγκαίρου καταστολής της υπό των άλλων ήδη εκμεταλλεζόμενης προφανώς εξεγέρσεως, έχων αποφασίσει ενδεχομένως, και αναβολήν των υπό της Κυβερνήσεως Μαρκεζίνη υπεσχρημένων εκλογών. Και εις την κίνησιν όμως ταύτην υπερφαλαγγίζεται. Διότι το σχέδιον ήτο έτοιμον και οι εκτελεστοί του πλήρως προετοιμασμένοι και αποφασιστικοί. Δεν ήτο βεβαίως συμπτωματική και τυχαία η εις το κέντρον της Αμέσου Δράσεως της Αστυνομίας παρουσία των Αξιωματικών Λουπάση, Λούκουτου και Ντερτιλή, πιστών εις τον Δημήτριον Ιωαννίδη, ως εδείχθη μετά την κατά την 25-11-1973 επικράτησιν τούτου, ούτε άνευ σημασίας η έκδηλος ανησυχία του τελευταίου, συνεχώς ερωτώντας αν έφθασαν τα άρματα εις το Πολυτεχνείον και επενέβησαν και η εσπευσμένη εκ του Κέντρου αναχώρησίς του ίνα μεταβή ο ίδιος προσωπικώς εις το Πολυτεχνείον, διότι - καθ' α εδήλωσεν εις επήκοον πάντων «αργούνε πολύ και θα πάω μόνος μου». Και μετέβη τω όντι σημαντικόν διαδραματίσας εις την όλην επιχείρησιν ρόλον (οράτε κατάθεσις υπ' αριθμ. 99, 159, 221 και 268). Παρά ταύτα ο τότε Διοικητής ΑΣΔΕΝ καταθέτει ότι ούτος ήτο απλώς σύνδεσμος μεταξύ της Αστυνομίας και της ΑΣΔΕΝ και ουδεμίαν είχε αρμοδιότητα να επέμβη καθ' οιονδήποτε τρόπον! Ο Στρατηγός αμετανοήτως επίστευεν ότι ο περί ου πρόκειται Συνταγματάρχης θα εσέβετο την έννοιαν της στρατιωτικής πειθαρχίας. Μετ' ολίγον όμως τραγικώς διεψεύσθη διότι ο ίδιος, υπό κατωτέρων του συνελήφθη! Οι Ιωαννίδης και Ρουφογάλης, δια των εις αυτούς πιστών Αξιωματικών και πρακτόρων, επηρεάζουν σοβαρώς και σαφώς την όλην επιχείρησιν, εξαπολύοντες κύμα βιαιοτήτων και πυροβολισμών, επί τω τέλει της δημιουργίας ευνοϊκών δια την προαποφασισθείσαν κίνησιν συνθηκών ασφαλείας, αναταραχής και συγκρούσεων. Και εις το καταλλήλως ήδη προετοιμασθέν και κράτησαν ιδιόμορφον κλίμα συγχύσεως, πανικού και συγκρούσεων, οργιάζουν οι κοινοί δολοφόνοι ενσπείροντες αδιστακτως τον θάνατον εις βάρος αθώων και αόπλων νέων ανθρώπων, το μέγα αμάρτημα των οποίων ήτο ότι εξήτουν «Ελευθερίαν και Δημοκρατίαν». Και περιέργως ο μηδεμίαν έχων αναλάβει αποστολήν εις την επιχείρησιν τότε Διευθυντής της ΕΣΑ Δημήτριος Ιωαννίδης, μεταβαίνει περί ώραν 04.00 της 17-11-1973 εις τον χώρον του Πολυτεχνείου. Και ουδείς, ούτε και ο ίδιος αποκαλύπτει διατί! Διότι είναι αστείου το λεχθέν ότι μετέβη απλώς εκ... περιέργειας! Ειδικώς δέον ενταύθα να σημειωθή ότι δεν είναι άμοιρον σημασίας τινός το πλήρως εκ της ερεύνης βεβαιωθέν ότι οι νέοι ούτοι του Πολυτεχνείου, ως αναρχικοί, ευκόλως και ανενδοιάστως χαρακτηριζόμενοι, δεν εφόνευσαν, δεν εκακοποίησαν και ουδένα σοβαρώς ετραυμάτισαν, αλλ' οι ίδιοι και το ανώνυμον πλήθος υπήρξαν τα εξιλαστήρια θύματα των περί «Δημοκρατίας» περιέργων αντιλήψεων των «ηρώων» της εποχής και των αδιστακτων οργάνων των!

Και η Αστυνομία ποίον ρόλον διεδραμάτισεν εις την όλην αυτήν επιχείρησιν; Συνήργησε δια της συμπεριφοράς των υπευθύνων τότε ηγητόρων της εις την επιβολήν της θελήσεως τρίτων. Ούτω μολονότι εις αυτήν ανήκεν η ευθύνη, αλλά και η κατά νόμον δικαιωματικότης, δια την αντιμετώπισιν/ των συγκεντρώσεων και των εξ αυτών ταραχών, κατ' αρχήν μεν απρακτεί και τηρεί στάσιν εφεκτικότητος, ευνοούσαν την οργάνωσιν και διόγκωσιν του κινήματος, εξ ετέρου διατηρεί εις συνεχή και εξαντλητικήν επιφυλακήν και εγρήγορσιν τους αστυνομικούς υπαλλήλους, με συνέπειαν την επικίνδυνον ως εκ καμάτου και της συσσωρευμένης αγανακτήσεως - ως εκ των επιθέσεων και των προπηλακισμών - φόρτισιν του ψυχισμού των και τέλος δέχεται να υποβάλη την αίτησιν δια την επέμβασιν των Ενόπλων Δυνάμεων και συμμετέχει εις σειράν ενεργειών και εκδηλώσεων, παρανόμων, των ακολουθών: την κατά παράβασιν των κειμένων διατάξεων βιαίαν διάλυσιν των συναθροίσεων, την δυναμικήν παραβίασιν του Πανεπιστημιακού ασύλου, παρά την ρητώς εκφρασθείσαν αντίθετον άποψιν του Προϊσταμένου της Εισαγγελίας και την άνευ γνώμης των εκπροσώπων της Διοικήσεως και της Δικαιοσύνης χρήσιν των όπλων. Τέλος δια του τότε Αρχηγού της διέταξεν τη σύλληψιν πλήθους ατόμων, οι περισσότεροι των οποίων αναμφισβητήτως δεν ήσαν ούτε «πρωταίτιοι» ούτε «υπεύθυνοι» της συναθροίσεως και των εκδηλώσεων και αίτινες παρανόμως κατεκρατήθησαν. Υπήρξαν ομοίως και μεμονωμένα αστυνομικά όργανα, υπό της ερεύνης - εις το πλήθος των αγνώστων - εντοπισθέντα, τα οποία υπήρξαν δράσται συγκεκριμένων αξιοποιώνων πράξεων.

Δια την κατά νόμον θεμελίωσιν της υπαιτιότητος των καθ' ημάς υπευθύνων τονιστέα και τα ακόλουθα:

1) Η κατά νόμον αποστολή των Ενόπλων Δυνάμεων και των Σωμάτων Ασφαλείας, πλην άλλων, περιλαμβάνει και το καθήκον προστασίας της ζωής, της σωματικής ακεραιότητος, της τιμής, της ελευθερίας και της περιουσίας των πολιτών. Συνεπώς οι τότε ηγέται του Στρατού και της Αστυνομίας είχαν ως εκ του νόμου και της αποστολής των, το ιερόν καθήκον να προασπίσουν την ζωήν και σωματικήν ακεραιότητα των εις την συνάθροισιν πολιτών έναντι των πάσης φύσεως κακοποιών ή των εγκληματικώς δρώντων οργάνων των κατά το περί ου πρόκειται αιματηρόν τριήμερον. Και τούτο μη πράξαντες, ήτοι τους γνωστούς και αγνώστους δράστας μη παρεμποδίσαντες εις το φονικόν έργον των, εγένοντο υπαίτιοι απλής συνεργείας εις τας κυρίας πράξεις αυτών αρνητικώς εκδηλωθείσης, ήτοι δια παραλείψεως εκτελέσεως του εκ του νόμου και της αποστολής των τεκτομένου καθήκοντος

(αρ. 15 και 47 ΠΚΝ Χωραφά: Γεν. Αρχαί Π.Δ. παρ. 98 ΙΙΙ Α σελ. 328, Αγγ. Μπουροπούλου: Ερμ. Π.Κ. υπ' αρ. 47 σελ. 148 ομοίως σχετικώς Α.Π. 248 / 68 Π. Χρ. ΙΣΤ σελ. 511 επ.). 2) Ουδέν ουδαμόθεν τίθεται πρόβλημα «προσταγής», συνεπαγόμενης άρσιν του αδίκου χαρακτήρα των εξ αιτίας των πυροβολισμών ίδια τελεσθεισών αξιοποιώνων πράξεων. Και τούτο διότι δεν συνέτρεξαν αι κατ' αρ. 21 Π.Κ. προϋποθέσεις εν τη εκτέλεσει των περί ων πρόκειται εγκληματικών πράξεων. Οι πάντες ούτω αρνούνται την ύπαρξιν διαταγής προς ρίψιν και εκφοβιστικών, έστω, βολών. Και υπάρχουσα όμως τοιαύτη, όπερ απολύτως αληθές, καθ' ημάς και πλήρως εξακριβωμένον ως προς τα έμπροσθεν του Υπουργείου Δημοσίας Τάξεως διαδραματισθέντα, «δεν εδόθη κατά τους νομίμους τύπους και παρά της αρμοδίας Αρχής» ως ανωτέρω αναλυτικώς ετονίσθη. Δεν συνεπάγεται όθεν τα κατά νόμον καταλυτικά του αξιοποιού, αποτελέσματα.

β) Ειδικωτέρα επισήμανσις

Δύνανται ήδη να κατονομασθούν προς διευκόλυνσιν του ανακριτικού έργου, οι εκ της ερεύνης προκύπτοντες και κατά την γνώμην ημών υπεύθυνοι της περί ης πρόκειται τραγωδίας, κατά νομικήν αξιολόγησιν του ρόλου εκάστου εις ταύτην.

1) Γεώργιος Χρ. Παπαδόπουλος, τότε Πρόεδρος της Δημοκρατίας.

2) Δημήτριος Αριστοτ. Ιωαννίδης, Υποστράτηγος, ε.α. τότε διοικητής της ΕΣΑ και

3) Μιχαήλ Ρουφογάλης, Υποστράτηγος ε.α., τότε Αρχηγός της ΚΥΠ. Φέρονται ως ηθικοί αυτουργοί ανθρωποκτονιών εκ προθέσεως (τετελεσμένων και εν απόπειρα) επικινδύνων σωματικών βλαβών, διακεκριμένων φθορών και προκλήσεων εις τέλεσιν κακουργημάτων ή πλημμελημάτων, πράξεων υπό γνωστών και αγνώστων - τη ερεύνη - δραστών, τελεσθεισών (ως κατωτέρω). Παρατηρητέον ενταύθα ότι ο ηθικός αυτουργός δεν δρα κατά του αντικειμένου του εγκλήματος, αλλά επιδρά επί της βουλήσεως του υποκειμένου, ίνα προκολέση απόφασιν αυτού προς εκτέλεσιν της αδίκου πράξεως. Και ως γνωστόν δεν είναι απαραίτητον να προκαθορισθή εν ταις λεπτομερείαις της η υπό εκτέλεσιν πράξις, ουδέ το πρόσωπον εις βάρος του οποίου θα τελεσθή (ΑΠ 334 / 58 Π. Χρ. Α' 151). Ομοίως δεν είναι απαραίτητον όπως αποκαλυφθή και γνωσθή ο αυτουργός του εγκλήματος (ΑΠ 37 / 1969 Γ. Χρ. ΙΘ' 208).

4) Νικόλαος Ντερτιλής, Ταξίαρχος, τότε επιτελάρχης ΑΣΔΕΝ, αυτουργός ανθρωποκτονίας εκ προθέσεως εις βάρος νεαρού σπουδαστού και ηθικός αυτουργός ετέρων ανθρωποκτονιών (τετελεσμένων και εν απόπειρα) ως και σωματικών βλαβών.

5) Δημήτριος Ιωάννου, Ζαγοριαννάκος, Αντιστράτηγος ε.α. τότε Αρχηγός Ενόπλων Δυνάμεων, διατάξας την κίνησιν των τμημάτων στρατού.

6) Κωνσταντίνος Ιωάννου Μαυροειδής, Αντιστράτηγος ε.α. τότε Δ / ντής ΑΣΔΕΝ, έχων τον συντονισμόν και το γενικόν πρόσταγμα της επιχειρήσεως.

7) Νικόλαος Κων. Ραφαηλάκης, Αντιστράτηγος ε.α., τότε Δ / ντής της ΣΔΑ, παριστάμενος κατά την εκτέλεσιν της επιχειρήσεως και εποπτεύων ταύτης.

8) Νικόλαος Αριστ. Δασκαλόπουλος, τότε Αρχηγός Αστυνομίας, εποπτεύων των Αστυνομικών Δυνάμεων.

9) Λουκάς Γεωργίου Χριστολουκάς, τότε Διευθυντής της Αστυνομίας Αθηνών, υπεύθυνος των ενεργειών των αστυνομικών δυνάμεων ως προς την αντιμετώπισιν των εκδηλώσεων.

10) Θρασύβουλος Γιοβάνης, Ταξίαρχος, τότε Συνταγματάρχης, επικεφαλής των στρατιωτικών τμημάτων εις την κατά του Πολυτεχνείου επιχείρησιν.

Άπαντες εμφανίζονται ως απλοί συνεργοί του ως είρηται, του ηθικού αυτουργού, δια της παροχής θετικής συνδρομής εις αυτόν εν τω πλαισίω της αρμοδιότητος εκάστου, απλοί ομοίως συνεργοί των γνωστών και αγνώστων εγκληματιών εν τη διαπράξει των ανθρωποκτονιών και σωματικών βλαβών, της τοιαύτης συνδρομής των εκδηλωθείσης, ως ετονίσθη ήδη αρνητικώς, ήδη δια παραλείψεως εκτελέσεως του εκ του νόμου και της αποστολής των τικτομένου ιερού καθήκοντος προασπίσεως της ζωής και σωματικής ακεραιότητος των πολιτών έναντι των πάσης φύσεως κακοποιών και των εγκληματικώς δρώντων οργάνων των. Ο εξ αυτών Νικόλαος Δασκαλόπουλος, τυγχάνει ομοίως και έμμεσος αυτουργός παρανόμου συλλήψεως και κατακρατήσεως των συλληφθέντων.

11) Σπυρίδων Σταθάκης, Ίλαρχος τεθωρακισμένων, διατάξας την είσοδον του άρματος εντός του Πολυτεχνείου, αυτουργός αποπειρών ανθρωποκτονίας των επί των κιγκλιδωμάτων της πύλης του Πολυτεχνείου ευρισκομένων σπουδαστών, ίδια δε της διαφυγούσης τον θάνατον και βαρύτατα μόνον τραυματισθείσης Π. Ρηγόπουλου.

12) Σταύρος Βαρνάβας, Αντιστράτηγος ε.α., Δ / ντής του εν τω Υπουργείω Δημοσίας Τάξεως Μικτού Επιτελείου. Ηθικός αυτουργός ανθρωποκτονιών (μιας τετελεσμένης και πολλών εν απόπειρα) ως διατάξας την χρήσιν των όπλων κατά του πλήθους.

13) Ηλίας Τσιαούρας ή Τσαπούρης, αυτουργός ανθρωποκτονιών (μιας τετελεσμένης και πολλών εν απόπειρα) και παρανόμου οπλοφορίας δια πολεμικού όπλου.

14) Ευάγγελος Κων. Μαντζώρος, Ανθυπίαρχος τότε τεθωρακισμένων, αυτουργός αποπειρών ανθρωποκτονίας και επικινδύνων σωματικών βλαβών (κατάθ. υπ' αριθμ. 241 και 242).

15) Υπίαρχος Μιχαήλ Γουνελάς, Ανθυπασπιστής Λάμπρος Κωνσταντέλλος, Αξιωματικοί του ΚΕΤΘ, λαβόντες μέρος εις την κατά του Πολυτεχνείου επιχείρησιν. Φέρονται ως αυτουργοί ή ηθικοί αυτουργοί αποπειρών αυτοκτονίας και επικινδύνων σωματικών βλαβών (καταθέσεις υπ' αριθμ. 72, 76 και 116).

16) Αστυφύλαξ υπό στοιχεία Λ 21 Ηλίας Καραδήμας και δεύτερος τοιούτος υπό το μικρόν όνομα Νικόλαος, εκτελούντες υπηρεσίαν εν τω Ρυθμιστικά) Κέντρω Αθηνών την νύκτα της 16ης προς 17ην Νοεμβρίου 1973, τυγχάνουν συναυτουργοί μετ' άλλων αγνώστων, ανθρωποκτονίας εκ προθέσεως και επικινδύνων σωματικών βλαβών εις βάρος τραυματιών και των συνοδών τους (καταθ. υπ' αριθμ. 72, 76 και 116).

17) Βασίλειος Γεωργίου Μπουκλάκος, τότε Διοικητικός Δ / ντής του Ρυθμιστικού, απλούς συνεργός, δια της παροχής υλικής και ψυχικής συνδρομής, εις τους υπό στοιχ. 15 κατηγορουμένους και αυτουργός παρανόμου οπλοφορίας, απειλών και βλασφημίας εις βάρος των τραυματιών και των συνοδών του.

18) Δημήτριος Κων. Κατσούλης, Ταγματάρχης Χωροφυλακής, τότε στέλεχος της ΚΥΠ, απλούς μεν συνεργός του υπό στοιχ. 3 ηθικού αυτουργού, δια της παροχής θετικής εις αυτόν συνδρομής εν των πλαισίων της αρμοδιότητος τους και απλούς ομοίως συνεργός των γνωστών και αγνώστων εγκληματιών εν τη διαπράξει ανθρωποκτονιών και σωματικών βλαβών, δια παραλείψεως ως ανωτέρω της τοιαύτης συνδρομής του εκδηλωθείσης.

19) Δημήτριος Παναγ. Πίμπας, αυτουργός προκλήσεων εις διάπραξιν κακουργήματος ή πλημμελήματος.

20) Ο υπ' αριθμ. 472 αστυφύλαξ (κατάθ. υπ' αρ. 229), αυτουργός απόπειρας ανθρωποκτονίας νεαρού μαθητού έμπροσθεν του Μητροπολιτικού Ναού την 17-11-1973.

21) Αγνώστων στοιχείων αστυφύλαξ του Γ' Αστυνομικού Τμήματος, ευρισκόμενος εν υπηρεσία περί ώραν 14.30 της 17-11-1973 αυτουργός επικινδύνου σωματικής βλάβης εις βάρος του Δημοσθένους Σαμούρη, ιατρού (καταθ. υπ' αριθμ. 145), μεταβάντος αυτόθι κατά την διαδικασίαν παραλαβής του νεκρού αδελφού του.

22) Ιωάννης Νικ. Καλύβας, Υπαστυνόμος, αυτουργός επικινδύνων σωματικών βλαβών εις βάρος των εξερχόμενων του Πολυτεχνείου σπουδαστών (κατάθ. Θεοδ. Καλούδη, υπ' αριθμ. αρ. 104).

23) Σάκης Ταμπούρης, Ιωάννης Κουρής και Σωτήριος Νάνος, αρχιφύλακες του ΑΖ' Αστυνομικού Τμήματος, συναυτουργοί επικινδύνου σωματικής βλάβης, εις βάρος του Ιωάννου Χρα (κατάθ. υπ' αριθ. 142).

24) Πλήθος αγνώστων δραστών όλων των αναφερθεισών πράξεων, μεταξύ των στρατιωτών, αστυνομικών και απλών πολιτών.

IV. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Εκ των εκτεθέντων δήλον καθίσταται ότι η δίωξις των ως είρηται πράξεων και ο κολασμός των αποδειχθησομένων ενόχων είναι υποχρέωσις της δικαιοσύνης. Επιτρέψατε όθεν όπως εισηγηθώ προς Υμάς την άμεσον άσκησιν ποινικής διώξεως και την εις τακτικήν ανάκρισιν παραπομπήν της υποθέσεως ως προς απαντάς τους εκτεθέντος στρατιωτικούς και αστυνομικούς, εις την αρμοδιότητα των κοινών ποινικών δικαστηρίων υπαγόμενους ένεκεν της αναπτυχθείσης ανωτέρω συμμετοχής εγκληματικής δράσεων των (αρ. 248 παρ. 1 ΣΠΚ). Οίκοθεν νοείται ότι τα ανακλύποντα περί την ορθότητα του τε χαρακτηρισμού των πράξεων και τον προσδιορισμόν των υπευθύνων, προβλήματα αληθούς ερμηνείας και ορθής αξιολογήσεως πρεπέστερον θα αντιμετωπισθούν κατά την διαδρομήν της δικαστικής ερεύνης.

Η υπ' εμού ενεργηθείσα ταχεία και αναλυτική - όση μοι δύναμις - έρευνα και τα εκ ταύτης προκύψαντα, κατά τα εκτεθέντα, στοιχεία εντάσσονται εις το προπαρασκευαστικόν και διερευνητικόν πάντοτε πλαίσιον της απλής προκαταρκτικής εξετάσεως, σκοπός της οποίας ως γνωστόν είναι να κριθή αν συντρέχη περίπτωσις ποινικής διώξεως (αρ. 31 παρ. 1 εδ. α ΚΓΔ) και ουχί να ερευνηθή εν πληρότητι και εμπεριστατωμένους η υπόθεσις.

Αναφέρω τέλος ότι εις την παρούσαν δικογραφίαν έχουν ενσωματωθή και αι μηνύσεις των: Γρηγορίου Τρυφ. Παπαδάτου, Κυριάκου Νικ. Σπηριούνη και Δημητρίου Παπαδοπούλου.

Εν Αθήναις τη 14 Οκτωβρίου 1974 Ο ενεργήσας την προκαταρκτικών εξέτασιν Εισαγγελεύς

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΤΣΕΒΑΣ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΥΣ ΠΡΩΤΟΔΙΚΩΝ

ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑΣ ΚΑΙ ΠΡΥΤΑΝΗΣ ΜΙΛΑΝΕ ΓΙΑ ΤΙΣ ΚΑΤΑΣΤΟΛΕΣ

Κάθε χρόνο όλοι γινόμαστε μάρτυρες των λεηλασιών που προκαλούν στον χώρο του Πολυτεχνείου εκείνοι που το «καταλαμβάνουν» για να τιμήσουν την επέτειο! (Ακόμη καίνε οι φωτιές που κατέστρεψαν ολόκληρη πτέρυγα του Ιστορικού κτιρίου).

Οι βαρβαρότητες αυτές καταδικάζονται από τους ποικιλόχρωμους πολιτικάντηδες, οι οποίοι, όμως βγαίνουν τώρα και λένε πως όσοι κλείστηκαν το 1973 στο Πολυτεχνείο «δεν πείραξαν τίποτε και πως τις καταστροφές που είδαν όλοι τις προκάλεσαν οι αστυνομικοί και οι λοκατζήδες, για να ενοχοποιήσουν τους «αγωνιστές», οι οποίοι - πέραν των ζημιών στα κτίρια, του Πολυτεχνείου - ρήμαξαν και τα γύρω καταστήματα, στις «εξορμήσεις» που έκαναν κάθε τόσο.

Για την κατάσταση όμως που βρέθηκε το Πολυτεχνείο τότε, μιλάει η έκθεση του Εισαγγελέα Κυριαζή - μεγάλου «αντιστασιακού» αργότερα - ο οποίος, μεταξύ των άλλων γράφει και τούτα:

Ολόκληρον το κτιριακόν συγκρότημα πλην του τελευταίου προς την οδόν Τσοτίτσα οικοδομήματος, καθώς και οι πέριξ αυτού χώροι, προαυλία και κλιμακοστάσια, παρουσιάζουν όψιν γενικής λεηλασίας και εκτεταμένων φθορών. Ιδία αι φθοραί παρουσιάζονται εις τους τοίχους εσωτερικώς και εξωτερικώς, αι επιφάνειαι των οποίων γέμουν συνθημάτων και εμβλημάτων, εις τοιαύτην και τοσαύτην πυκνήν διάταξιν, ώστε η πλήρης αποκατάστασίς των δι' υδροχρωματισμού θ' απαιτήσει λίαν οημαντικήν δαπάνην και ικανόν χρόνον. Ενδεικτικώς τα αναγραφέντα συνθήματα, άτινα συνοδεύονται και με ρυπάνσεις δια διαφόρων χρωστικών ουσιών, έχουσιν ως ακολούθως: Λαοκρατία, Προλετάριε σήκω, Ζήτω το προλεταριάτο, Προλετάριοι της Ελλάδος ενωθήτε, ΚΚΕ, ΚΝΕ, ΣΣ = ΣΣ, ΝΙΧΟΝ, ΑΣΣΑΣΙΝ, σεξουαλική επανάσταση, κάτω η χούντα, θάνατος στον Παπαδόπουλο, παραιτήσου Παπαδόπουλε, θάνατος στο φασισμό, σπιούννοι φασίστες θα πεθάνετε, Χούντα στο απόσπασμα, έξω το ΝΑΤΟ, έξω η ΣΙΑ ΗΠΑ «το τμήμα του αγκυλωτού σταυρού», ψωμί - παιδεία - ελευθερία, εργάτες, φοιτητές στον αγώνα, εργάτες - φοιτητές - αγρότες, όχι εκλογές, θάνατος στον ιμπεριαλισμό, όχι στον εμπαιγμό ενός τρελλού, ελευθερία - ισότητα - δικαιοσύνη, κάτω το κεφάλαιο και η γραφειοκρατία, ΕΣΑ = βασανιστές, έφτασε η ώρα σας καθάρματα, Έλληνες αντισταθήτε, Αμερικανοί σπίτια σας, απόψε πεθαίνει η Χούντα, επανάσταση λαέ, ζήτω ο ελληνικός απελευθερωτικός στρατός, ζήτω ο λαϊκός απελευθερωτικός στρατός, ζήτω η λαϊκή αντίσταση, Μαρκεζίνη μασκαρά, οι φοιτητές βουλεύονται δεν βολεύονται, λευτεριά στους πολιτικούς κρατουμένους ΚΝΕ, Χούντα = Νίξον κ.ά. Τα συνθήματα ταύτα συνοδεύονται συνεχώς και κατά πυκνά διαστήματα με την παράστασιν του εμβλήματος της νεολαίας Λαμπράκη. Επίσης ο εσωτερικός χώρος των προαυλίων, των κλιμακοστασίων γέμει τεμαχίων εκ κατεστραμμένων ξύλινων επίπλων, πάσης φύσεως απορριμμάτων και ιχνών εσβεσμένων πυρών.

Η κεφαλή είναι του καθηγητού - σε ξένο πανεπιστήμιο, φυσικά - Νικολ. Σβορώνου. Κάποιος την είχε φτιάξει δεν την πούλησε, την έφερε στο Πολυτεχνείο όπου, αυτομάτως, έγινε σημείο προσκηνύματος από εκείνους που νόμιζαν πως είναι κάποιος από τους πεσόντες. Στην μνήμη του κατέθεσε στεφάνι και ο ίδιος ο Σβορώνος, ένας εντυχής άνθρωπος που τίμησε - εν ζωή - τον νεκρό εαυτό του. Τέτοιες προόδους δημιούργησε το «Πολυτεχνείο».

Η λεπτομερής καταγραφή, απαρίθμησης και εκτίμησης των φθορών και καταστροφών εις έπιπλα, σκεύη, μηχανήματα, όργανα και οικοδομικούς χώρους αποβαίνει εν τω παρόντι σταδίω αδύνατος, λόγω του μεγίστου πλήθους και της φύσεως των αντικειμένων και ένεκεν του λίαν εκτεταμένου κτιριακού συγκροτήματος, προς δε και

λόγω της παρατηρούμενης αταξίας και αναστατώσεως εντός των αιθουσών, επί των δαπέδων των οποίων κατά το πλείστον κείνται εις άμορφους σωρούς κατεστραμμένα και μη έπιπλα, σκεύη, όργανα και άλλα αντικείμενα, μεγάλοι ποσότητες απορριμμάτων, τροφίμων και εντύπων. Το έργον τούτο απαιτεί ειδικόν συνεργείον με επαρκή δύναμιν, ειδικάς γνώσεις και λεπτομερή ενημέρωσιν εκ μέρους του ιδρύματος, ως και ικανόν χρόνον ίνα άχθη εις πέρας.

Δι ο και περιοριζόμεθα κατ' ανάγκην εις λίαν συνοπτικήν περιγραφήν των όσων υπέπεσαν εις την αντίληψίν μας κατά την εκ πρώτης όψεως εξέτασιν του όλου χώρου.

Η επί της οδού Πατησίων κυρία είσοδος μετά των δύο περιστυλίων της είναι ολοσχερώς κατεστραμμένη. Όπισθεν ταύτης ευρίσκεται το υπ' αριθμ. IX Α 204602 επιβατικών αυτοκίνητον τύπου Μερσεντές πλήρως κατεστραμμένον, εγγύς δε τούτου έτερον υπ' αριθμ. Α. 329896 IX επιβατικών αυτοκίνητον φέρον φθοράς. Ομοίως διαπιστούται μερική καταστροφή των κατά μήκος του κυγκλιδώματος επί της οδού Πατησίων δένδρων.

Ακολουθούντες την προς το πρώτον δεξιά των εισερχομένων κτίριον διόδον, παρατηρούμεν πέντε κατεστραμμένα παράθυρα του υπογείου του κτιρίου τούτου. Τα μάρμαρα της κλίμακας του ιδίου κτιρίου φέρουν φθοράς και ρύπανσιν εξ αναφερθεισών επ' αυτών πυρών. Οι τοίχοι του διαδρόμου προ των αιθουσών Δ. 11, Δ.13, Δ.14, Δ.15 και Δ.17 γέμουν εξ αναγραφής συνθημάτων. Η θύρα εισόδου της αιθούσης Δ. 11 έχει κατεστραμμένους τους υαλοπίνακες. Ομοίως πλήρως κατεστραμμένη είναι και η παρ' αυτή αρχειοθήκη εντύπων, ως και το υπερκείμενον ταύτης παράθυρον, προς δε και οι υαλοπίνακες του έναντι της εισόδου παραθύρου.

Επί της κλίμακας της αγωγής προς το συνεχόμενον υπόγειον ευρίσκονται διάφορα έπιπλα και σκεύη ερριμμένα ατάκτως. Η θύρα της εισόδου του εν τω υπογείω εργαστηρίου μεταλλικών κατασκευών είναι παραβιασμένη και κατεστραμμένη, εις δε τας αίθουσας τούτου πρηνείται ακαταστασία των εν αυτοίς αντικειμένων. Εντός του χώρου των αποχωρητηρίων ευρέθησαν δύο πολυθρόναι, μια τράπεζα και μια ηλεκτρική συσκευή προφανώς ραδιοφώνου κατεστραμμένα.

Η προς την αίθουσαν Δ. 12 θύρα είναι κατεστραμμένη. Το δάπεδον της αιθούσης αυτής φέρει πυκνόν στρώμα κατεστραμμένων εντύπων, αποξηλωμένην σύνδεσιν ηλεκτρικής συσκευής, ως και τοιαύτην τηλεφώνου. Τόσον η αίθουσα αυτή όσον και η συνεχόμενη προς αυτήν εμφανίζουν εικόνα γενικής ληλασίας και καταστροφής, ήτοι καλοριφέρ, καναπές, γραφείον, κλιματισμός, άπαντα κατεστραμμένα. Το υπερκείμενον δώμα «πατάρι» της αιθούσης ταύτης, ως και τα εν αυτώ έπιπλα, σκεύη, γραφομηχαναί, είναι κατεστραμμένα, οι δε τοίχοι της αιθούσης ταύτης γέμουν ωσαύτως συνθημάτων. Η κεντρική είσοδος της αιθούσης Δ. 13 ευρέθη κλειστή, εξ ετέρας όμως κατεστραμμένης εισόδου αγωγής προς ταύτην παρατηρήσαμεν απλώς ακαταστασίαν και ρύπανσιν εν αυτή. Η θύρα της εισόδου της αίθουσης Δ. 14 ευρέθη παραβιασμένη αταξία των εν αυτή αντικειμένων και διάφοροι φθοραί αυτών. Η θύρα της εισόδου της αιθούσης Δ. 16 ευρέθη παραβιασμένη, η δε έσωθεν αυτής θύρα εισόδου προς το γραφείον του αναπληρωτού γενικού γραμματέως ευρέθη παραβιασμένη και κατεστραμμένη, εις τον ανοικτόν δε χώρον ταύτης ειρίσκονται επί του δαπέδου διάφορα έντυπα εν αταξία. Εις τον περιστύλιον διάδρομον της αιθούσης ταύτης Δ. 16 υπάρχουν δύο μεταλλικά γραφεία πολυτελούς κατασκευής κατεστραμμένα. Επί δε του δαπέδου αυτού τεμάχια κατεστραμμένων ξύλινων και μεταλλικών επίπλων. Ομοίως αι επιφάνειαι των τοίχων αυτού γέμουν συνθήματα. Η θύρα της αιθούσης Δ. 17 ευρέθη ανοικτή, δεν παρατηρούνται δε φθοραί πλην αταξίας και ακαταστασίας. Έξωθι ταύτης ευρέθη κατεστραμμένη σιδηρά βάσις ηλεκτρικού φωτιστικού σώματος. Η θύρα της εισόδου της αιθούσης Δ. 18 ευρέθη παραβιασμένη, έξωθι δε ταύτης υπάρχουν κατεστραμμένοι καρέκλαι και τεμάχια κατεστραμμένων επίπλων, καθώς και άφθονα απορρίμματα.

Μεταβαίνοντες ακολούθως εις το πρώτον αριστερά τω εισερχομένω κατέναντι κτίριον, παρατηρούμεν ότι η μαρμάρινη κλίμαξ αυτού γέμει τεμαχίων εκ κατεστραμμένων επίπλων και σκευών. Οι τοίχοι του περιστυλίου καλύπτονται καθ' όλην την έκτασιν υπό συνθημάτων, το δε δάπεδον καλύπτεται εκ τεμαχίων κατεστραμμένων σκευών. Τόσον τούτο, όσο και οι τοίχοι παρουσιάζουν ρύπανσιν εις μέγα βαθμόν. Η πρώτη αίθουσα του κτιρίου τούτου προς την οδόν Πατησίων εμφανίζει πλήρη ακαταστασίαν, ρύπανσιν και σημαντικός φθοράς, εις τα εντός αυτής έπιπλα πολυτελούς κατασκευής. Την ιδίαν κατάστασιν εμφανίζει και η συνεχόμενη προς αυτήν αίθουσαν. Ωσαύτως αι συνεχιζόμενοι 4 αίθουσαι, ως και η κεντρική τοιαύτη του αυτού κτιρίου εμφανίζουν γενικήν αταξίαν, ρύπανσιν και πολλές φθοράς εις έπιπλα και σκεύη, ενώ η τελευταία προς το εσωτερικόν αίθουσαν «του ιδίου κτιρίου» ης η θύρα εισόδου ευρέθη παραβιασμένη και κατεστραμμένη, εμφανίζει εικόνα γενικής ληλασίας και καταστροφής.

Επισκεφθέντες ακολούθως, το κεντρικόν κτίριον εις το βάθος του κεντρικού προαυλίου, παρατηρούμεν ότι το κλιμακοστάσιον αυτού είναι λίαν ρυπαρόν με εμφανή ίχνη εσβεσμένων πυρών επ' αυτού με εγκατεσπαρμένα τεμάχια εκ κατεστραμμένων επίπλων. Η μαρμάρινη πρόσοψις του κτιρίου κατακλύζεται εξ αναγραφής συνθημάτων μετά χρωστικής ρυπάνσεως, μεταξύ δε των κιόνων των προπυλαίων του κτιρίου τούτου ευρίσκονται σωροί εκ τεμαχίων κατεστραμμένων και αποτεφρωμένων επίπλων, μαρτυρούντες καταστροφήν μεγάλης εκτάσεως. Επίσης γενική είναι η ρύπανσις των τοίχων εξ αναγραφής συνθημάτων, χαράξεων του αυτού κτιρίου παρουσιάζουν εις όλην των την έκτασιν ρύπανσιν εξ αναγραφής συνθημάτων εις πυκνήν διάταξιν, φθοράς εκ ξεσμάτων, επί δε των δαπέδων του εσωτερικού περιστυλίου και της εσωτερικής αυλής παρατηρούνται καταστροφάι εξ αναφθεισών πυρών.

Ο πρώτος χώρος εξ αριστερών εις τον άνω όροφον, αποτελούμενος εκ μιας αιθούσης διδασκαλίας, ενός σχεδιαστηρίου και λοιπών διαμερισμάτων παρουσιάζει γενικήν αναστάτωσιν εις έπιπλα και σκεύη, ευρίσκονται δε παντού απορριφθέντα και εγκατεσπαρμένα πάσης φύσεως φάρμακα και τρόφιμα εις μεγάλος ποσότητας, καθώς και

άφθονα απορρίμματα, το δε θέαμα των χώρων αυτών εμφανίζει εκτεταμένος καταστροφάς απροσδιορίστου εκτάσεως εκ πρώτης όψεως, λόγω του πλήθους και της φύσεως των. Εις την είσοδον του αποχωρητηρίου παρατηρούνται γενική αναστάτωση, ρύπανσις και φθοραί. Το αυτό θέαμα παρουσιάζει και η μεγάλη αμφιθεατρική αίθουσα καθώς και εν συνεχεία αίθουσαι Α109 και Α110. Οι τοίχοι των αιθουσών αυτών, καθώς και οι τοίχοι του ισογείου του αυτού κτιρίου φέρουν παντού αναγραφάς συνθημάτων. Το δάπεδον και ο εσωτερικός χώρος εμφανίζει παντού εικόνα παντοειδούς αταξίας και αναστατώσεως, φθοράς δε εις καρέκλας και έπιπλα.

Περαιτέρω παρατηρούμεν τα εξής: Το επί της οδού Στουρνάρη κυγκλίδωμα της εισόδου του προαυλίου είναι κατεστραμμένον και όπισθεν της θύρας εισόδου ευρίσκεται το υπ' αριθ. Β.Α. 3447 ΙΧ, επιβατικόν αυτοκίνητον φέρον φθοράς. Προ της εισόδου του κτιρίου Γκίνη ευρίσκονται σωροί κατεστραμμένων επίπλων και απορριμμάτων. Αι αίθουσαι Γ11 και Π 3 του εν λόγω κτιρίου «Γκίνη» εμφανίζουν εικόνα καταστροφής, ομοίως δε και ο προθάλαμος τούτων και ίδια οι τοίχοι και οι κίονες. Εντός των αιθουσών αυτών συναντώνμεν φύρδην μίγδην επί του δαπέδου κατεστραμμένα έπιπλα εις μεγάλην έκτασιν, ώστε να καθίσταται αδύνατος ή λεπτομερής περιγραφή των. Εις τας αίθουσας Γ101 και Γ108 του Β' ορόφου του αυτού κτιρίου παρατηρείται γενική ακαταστασία και ρύπανσις, ως και πυκνή αναγραφή συνθημάτων. Εμφανείς φθοράς εις έπιπλα και σκεύη δεν παρετηρήσαμεν. Η θύρα εισόδου της αιθούσης Π 01 του υπογείου είναι παραβιασμένη και κατεστραμμένη.

Η είσοδος του ισογείου του τελευταίου εις βάθος κτιρίου όπερ συνέχεται με το κτίριον Γκίνη, φέρει καθ' όλην της την έκτασιν πολλά τεμάχια κατεστραμμένων επίπλων. Η είσοδος του μηχανουργικού μηχανολογικού εργοστασίου, όπερ ευρίσκεται εις τον χώρον τούτον τυγχάνει παραβιασμένη και κατεστραμμένη. Έτεροι φθοραί επ' αυτού δεν παρατηρούνται. Εις το κλιμακοστάσιον περαιτέρω του ίδιου κτιρίου και επί των επιφανειών των τοίχων αναγράφονται ποικίλα συνθήματα εις αραιάν όμως διάταξιν.

Η είσοδος του εν τω α' ορόφω εργαστηρίου ηλεκτροτεχνικής ευρέθη παραβιασμένη, το δε εσωτερικόν αυτής μάλλον άθικτον. Ωσαύτως η θύρα δεξιά τω ανερχομένω του ίδιου ορόφου και κτιρίου ευρέθη παραβιασμένη και κατεστραμμένη μερικώς. Οι υαλοπίνακες της δεξιάς τω ανερχομένω θύρας της εισόδου του β' ορόφου «ιδίου κτιρίου» είναι κατεστραμμένοι. Οι τοίχοι των διαδρόμων του ίδιου ορόφου φέρουν παντού συνθήματα εις πυκνήν διάταξιν και επί του δαπέδου τούτων υπάρχουν διάφορα κατεστραμμένα έπιπλα. Η αίθουσα ένθα η αίθουσα ασυρμάτου επικοινωνίας, εμφανίζει ρύπανσιν και πλήρη ακαταστασίαν και επί του δαπέδου υπάρχουν διάφορα έντυπα και απορρίμματα. Δεν ηδυνήθημεν να διαγνώσωμεν την ύπαρξιν συγκεκριμένων καταστροφών λόγω του πλήθους και της φύσεως των εν αυτή αντικειμένων. Εις τον όροφον τούτον αι θύραι των υπ' αριθ. 224, 228, 229, 230 και 232 αιθουσών ευρέθησαν κλειστοί. Εις τους τοίχους των διαδρόμων αυτών είναι αναγεγραμμένα συνθήματα εις αραιάν διάταξιν. Αι λοιποί αίθουσαι του ίδιου ορόφου ευρέθησαν κλειστοί, εις το κλιμακοστάσιον προς γ' διάδρομον του αυτού ορόφου υπάρχουν αναγεγραμμένα συνθήματα εις αραιάν διάταξιν. Αι προς τα αίθουσας του ορόφου τούτου θύραι ευρέθησαν κλειστοί και ουδέν αξιόλογον παρατηρείται.

Επί του κλιμακοστασίου προς δ' όροφον του ίδιου κτιρίου κείνται εγκατεσπαρμένα τεμάχια κατεστραμμένων επίπλων. Η θύρα εισόδου της αιθούσης ένθα η έδρα μελέτης και κατασκευής πλοίων ευρύθη παραβιασμένη και μερικώς κατεστραμμένη. Ομοίως επί του δαπέδου του διαδρόμου τούτου παρατηρούνται υπολείμματα κατεστραμμένων επίπλων, αι επιφάνεια των τοίχων φέρουν αναγραφάς συνθημάτων και ένας υαλοπίναξ μεγάλου μεγέθους είναι εθραυσμένος. Εν συνεχεία του διαδρόμου προς το χημείον παρατηρείται ρύπανσις και εκ της αιθούσης του χημείου διαχέεται οσμή διαφεύγοντος φωταερίου. Δεν αποκλείονται φθοραί εντός της αιθούσης τούτης, ας δεν δυνάμεθα να διαπιστώσωμεν ένεκεν της φύσεως των εν αυτή αντικειμένων.

Επί της κλίμακας προς τον ε' όροφον υπάρχουν εγκατεσπαρμένα τεμάχια κατεστραμμένων ξύλινων επίπλων. Εις την αίθουσαν 501 ένθα το εστιατόριον υπάρχουν εθραυσμένοι υαλοπίνακες και εν αταξία μέγα πλήθος εκ των εν αυτή καρεκλών και τραπεζών. Το διαχωριστικόν παραπέτασμα του μαγειρείου «ρολό» είναι κατεστραμμένον, εντός δε του μαγειρείου αφθονία παρασκευασμένων φαγητών εν ακαταστασία. Επί της επιφανείας των τοίχων των διαδρόμων του χώρου τούτου αναγράφονται συνθήματα εις αραιάν διάταξιν και υπάρχουν ξέσματα. Η θύρα της εν αυτώ ορόφω υπ' αριθ. 525 αιθούσης σωματικής αγωγής ευρέθη παραβιασμένη.

Εν τω εσωτερικά) των αιθουσών 513, 514, 515 δεν διαπιστούνται φθοραί.

Το τελευταίον εις το βάθος και αριστερά κτίριον, συνεχομένως του προηγουμένου τοιούτου παρουσιάζεται σχεδόν ανέπαφον.

Παρατηρείται απλώς ρύπανσις και αναγραφή συνθημάτων εις τους τοίχους των κλιμακοστασίων, ελάχιστοι φθοραί εις υαλοπίνακες, ως και ολίγα τεμάχια κατεστραμμένων ξύλινων επίπλων επί των βαθμίδων.

Αι αίθουσαι του κτιρίου τούτου ευρέθησαν κατά το πλείστον κλειστοί. Μόνον εις τον διάδρομον του α' ορόφου παρατηρείται εντυπωσιακή ρύπανσις εκ σωρείας απορριμμάτων, τροφίμων και φαρμακευτικού υλικού. Όπισθεν της εισόδου και εν επαφή προς αυτήν προς την οδόν Τοσίτσα, έχουν στοιβαχθεί παντοειδή έπιπλα προς παρακώλυσιν της διανοίξεως της.

Αι προς την οδόν Τοσίτσα θύραι του προαυλίου έχουν εμφραχθή η μεν μια δια τοποθετήσεως αυτής μεγάλου αυτοκινήτου τύπου Πούλμαν, η δε ετέρα δια τοποθετήσεως 3 αυτοκινήτων Ι.Χ. και δη των υπ' αριθ. 236258, 74306 και 432670. Γίνεται μνεία ότι ελήφθησαν φωτογραφίαι.

ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Τα ίδια πράγματα έγιναν και στη Θεσσαλονίκη, ο πρύτανης του Πανεπιστημίου της οποίας περιγράφει έτσι

την κατάσταση.

Κατ' αρχήν, προς αντιμετώπισιν της δημιουργούμενης καταστάσεως, προσεπάθησα δια των θυρών και κλητήρων, οι οποίοι είχαν υπηρεσίαν, να ελέγξω τους εισερχόμενους. Και επέτρεπαν την είσοδον μόνον εις τους φοιτητάς της Σχολής και απεμάκρυνα τα ξένα στοιχεία, διότι είχαν πληροφορίας - άλλωστε υπήρχον και τα δεδομένα του Πολυτεχνείου Αθηνών - ότι θα εισήρχοντο και στοιχεία μη φοιτητικά και τα οποία θα κατηύθυναν τον αγώνα.

Αφού παρέμεινα εις την Πολυτεχνικήν Σχολήν επί ένα μικρό διάστημα, επέστρεψα εις το γραφείον μου και προσεπάθουν απ' εκεί να παρακολουθώ τα πράγματα και, συγχρόνως, επικοινωνούν και μετά των άλλων Ιδρυμάτων της χώρας.

Μόλις εισήλθαν εις το γραφείον μου και πριν να καθήσω, από τηλεφώνου με ειδοποίησαν να μεταβώ αμέσως εις την Πολυτεχνικήν Σχολήν, πράγμα το οποίον και έπραξα.

Ευρέθην προ νέας καταστάσεως. Οι φοιτηταί είχαν αυτοεγκλεισθή εις τας 2 μεγάλους αίθουσας του 1ου ορόφου, και απ' εκεί δια των οργάνων των επεστράτευον τα δυναμικά στοιχεία. Τούτο δε με κατεθούρβησε τα μέγιστα. Αλλά επίστευον ότι ήτο ακόμη καιρός ν' αποτρέψω δυσάρεστα επεισόδια δι' ενός καταλλήλου χειρισμού της καταστάσεως. Ότε, όμως, διεπίστουν ότι η κατάσταση ελάμβανεν ανησυχητικήν μορφήν - και όλα έβαινον κατά ένα γενικός στρατηγικόν σχέδιον, το οποίον είχαν αφετηρίαν τας Αθήνας - απεφάσισα να έλθω εις επαφήν μετά της Αστυνομίας, και να πληροφορηθώ αν θα ήτο δυνατόν να με βοηθήσουν, εις περίπτωσιν όπου θα ελάμβαναν χωράν γεγονότα, τα οποία θα έθετον εις κίνδυνον την ζωήν των φοιτητών και την περιουσίαν του Δημοσίου, Συγκεκριμένως, εζήτησα να μοι διαθέσουν 50 άνδρας, και διαβεβαίουν, τότε τόσον τον υπουργόν Β. Ελλάδος όσον και τον υπουργόν Παιδείας, ότι δια της μικράς αυτής δυνάμεως - η οποία θα ήτο συμβολική - θα διετήρουν οπωσδήποτε τον έλεγχαν επί του πανεπιστημιακού χώρου και τοιουτοτρόπως θ' απεφεύγετο η περαιτέρω επιδείνωσις της καταστάσεως.

Δυστυχώς, η απάντησιν ήτο αρνητική και, μάλιστα, όλοι οι υπεύθυνοι απήντων εις τας προτάσεις και τας εκκλήσεις μου στρεοτύπως. «Η κυβέρνησις απεφάσισε ν' αφήση του φοιτητάς να κάμουν ό,τι θέλουν».

Μετέβην εκ νέου εις την Πολυτεχνικήν Σχολήν. Αλλά αυτήν την φοράν ησθάνθην μεγάλην πικρίαν και απογοήτευσιν. Δεν υδυνάμην να πιστεύσω, ότι ήτο δυνατόν ο άνθρωπος, η κορωνίς των δημιουργημάτων του Πανάγαθου Θεού, να καταστρέφη εις στιγμάς παραφοράς του, παν ό,τι ο ίδιος εδημιούργησε δια πολλών κόπων και μόχθων.

Οι φοιτηταί, ευρισκόμενοι εις έξαλλον κατάστασιν, παρέδιδαν τα πάντα εις την καταστροφήν (έπιπλα, τράπεζας, γραφεία, καθίσματα κ.ά.). Και ενώ ηγωνιζόμην ν' αποτρέψω τας καταστροφάς, είχαν αντιληφθή ότι και ο ίδιος είχαν εγκλωβισθή. Διότι ο διάδρομος ο οποίος εχώριζε τας δύο αίθουσας, είχαν αποφραχθή και επετρέπετο μόνον η είσοδος εις τους επιθυμητούς. Αλλά ευτυχώς, ότε η ισχυρά ομάδα, η οποία ήλεγχε την είσοδον του διαδρόμου, προκειμένου να εισέλθουν οι ομοϊδεάται, απέσυρεν προς στιγμήν ωρισμένα αντικείμενα και τοιουτοτρόπως εγένετο η έξοδος ελευθέρα, τότε εύρον την ευκαιρίαν να εξέλθω απαρατήρητος.

Ότι εξήλθον του χώρου των ελευθέρων πολιορκημένων σώος και αβλαβής - καθ' όσον πολλά ηδύνατο να συμβούν - ήτο μεν ευχάριστον, αλλά τούτο δεν εσήμαινεν ότι αυτό ήτο και το τέλος των επεισοδίων. Και όταν επέστρεψα εις το γραφείον μου, δεν είχαν διόλου ησυχάσει. Συνεχώς ανελογιζόμην τα συμβαίνοντα, αλλά και όσα προέβλεπαν ότι θα συνέβαιναν. Ασφαλώς και δεν θα επρόκειτο απλώς περί διασώσεως επιστημονικών οργάνων ή και άλλων περιουσιακών στοιχείων του Δημοσίου, αλλά ούτε περί διατηρήσεως του Πανεπιστημιακού ασύλου θα επρόκειτο μάλλον περί ζωής πολλών αθώων νέων».